COPERTA COLECŢIEI DE STATE ION
Grafica şi ilustraţia: Mircea Dumitrescu
BRIAN GLANVILLE *KISSING AMERICA* Blond, London, 1985 e Brian Glanville, 1985
Toate drepturile asupra acestei versiuni aparţin Editurii UNIVERS
GLOBUS
Brian Glan Niile
Fidelitate
Traducere de SERGIU CEL/4C
CÂNTVRA UNIVERS
Bucureşti
1987

sihrnoO noiie!

zb «sxítoil

Capitolul I

— Şase luni, *care!* declamă Frank, lăsând să-i cadă pe genunchi exemplarul din „New York Times Book Review”. Mâine se fac şase luni!

— Ah, cruţă-mă! se tângui Tom, contorsionându-se chinuit în fotoliul de nuiele, strângând în pumn revista „New Yorker” pe care se făcea că o citeşte, cu o zbatere crispată a trupului său subţire, de parcă s-ar fi muncit să scape din strânsoarea sufocantă a timpului. Picioarele, îmbrăcate în nişte jeans decoloraţi, îi erau lungi şi înguste ca nişte ţevi, cu braţele larg deschise părea o sperietoare, ochii aveau o lucire de un albastru pal în spatele ochelarilor fără ramă, cel drept scăpându-i deodată, cu totul surprinzător în colţul cel mai de sus al orbitei. Părul îl avea blond, tuns scurt, dar care totuşi reuşea cumva să-i vină, ciufulit, peste frunte. Purta o cămaşă albă, descheiată la gât şi o haină de pânză în dungi albastre şi albe.

Frank, care şedea în faţa lui, era şi el slab, dar nu sfrijit. Dacă Tom îţi dădea impresia că este un profesor

universitar impulsiv, uşor excentric, Frank, cu zâmbetul lui precaut, părul scurt, castaniu, nasul *retroussé* la modul afabil, era imaginea însăşi a celei mai normale cumsecădenii americane, avea genul de înfăţişare pe care o întâlneşti mereu şi cu plăcere pe tot întinsul Statelor Unite – şi nicăieri în altă parte –, o faţă care te duce cu gândul la buna dispoziţie provincială, la o bunătate echilibrată, la împăcarea cu lumea aşa cum e ea. Purta o jachetă groasă de lină, cu nasturii desfăcuţi, peste un tricou de corp alb şi o pereche de pantaloni de catifea reiată de un maroniu deschis.

Încăperea mică şi luminoasă, cu tapet galben, era pătrunsă de mireasma dulce, de tămâie laică a sobei cu lemne. Clădită din plăci de teracotă, ea se afla în dreapta lui Tom, în colţul de lângă fereastră, cu un coş de lemne lângă ea. Deasupra capului lui Tom, pe o poliţă, un mic aparat de radio cânta o melodie de Cole Porter difuzată de postul armatei americane. Tot în dreapta lui Tom, sub un raft de cărţi plin de volume din colecţia Modern Library, toate ediţii ieftine, broşate, se aflau două teancuri groase de reviste: „New Yorker” şi „Times Book Review”.

Sub geamurile împroşcate de ploaia mohorâtă de ianuarie se găsea un divan cu o cuvertură de creton, care îndeplinea şi funcţia de pat pentru Frank. Locuiau în această cameră, în această căsuţă, în acest refugiu, de mai puţin de un an, după mai mulţi ani petrecuţi în camere ieftine, prin *pensioni,* luând mesele în sufragerii comune, în care mirosul rânced de paste făinoase răcite plutea ca o veşnică miasmă.

— Profită cât mai e timp, zise acum Frank în zeflemea, arborând un zâmbet nevinovat.

G

— Aşa am să fac! spuse Tom. Am cu o lună mai mult decât tine. Să nu uităm acest aspect!

Căsuţa. Îngustă, cu două etaje, cu meterezele ei false, zidăria de piatră vopsită şi tencuiala de stuc, cu terasă, cu numele ei grandilocvent, Turnul Ghibelllinilor, se înălţa pe muchia unei *costa* abrupte, la San Tomasso.

Povârnişul începea să urce din preajma lui Ponte Santa Trinità, pe atunci un simplu pod de lemn de tip Bailey construit după debarcarea aliaţilor, după ce toate podurile, cu excepţia lui Ponte Vecchio, fuseseră aruncate în aer de nemţi.

Să locuiască acolo sus, pe Costa, să-şi petreacă cea mai mare parte a vieţii pe Costa le părea lucrul cel mai firesc, căci Costa, ridicându-se pieptiş, deasupra oraşului, avea o identitate proprie, aproape ermetică. Ca să ajungi. sau să pleci de acolo trebuia să faci de fiecare dată un fel de călătorie, un urcuş greu pe dalele largi de piatră sură şi un coborâş la fel de greu, de-ţi simţeai încordarea genunchilor la fiecare pas. Iar revenirea în locul acela, mai ales primăvara şi vara, când strălucirea soarelui îi transfigura zidurile şi copacii, era ca o renaştere, o reînnoire; atunci aveau simţământul că văd o mulţime de lucruri pentru prima oară. Obloanele cenuşii contrastând cu galbenul căsuţelor de stuc. Madona veghind din vitrina ei de sticlă sus, pe creastă. Zidul gros de piatră din faţa turnului lor, care se întindea până hăt departe de-a lungul pantei, implacabil, ocrotind undeva mai sus o vilă pe jumătate ascunsă în spatele unui pilc de arbori. Un castan ale cărui ramuri se lăsau peste marginea zidului odată cu venirea primăverii, un pluton mândru de chiparoşi, un cireş mai mic, mai îndepărtat, ale cărui flori trandafirii creau un contrast exotic cu nuanţele de verde ale frunzişului.

În spatele casei lor se înălţa trupul uriaş al Fortului Belvedere, bastioanele lui ameninţătoare, clădite în pantă, cu partea de sus din zidărie romană. Iar dincolo de el, în vârful coastei, se ridica un arc de triumf din piatră galbenă, cu statuia pictată a Madonei străjuită de câte un sfânt de fiecare parte; trecând pe sub arc, dădeai în Via San Leonardo de unde, peste zidul din vale, se vedea un crâng de măslini ciungi.

— De ce să mai plecăm? râdeau ei unul la altul. Cui i-ar veni vreodată să plece de pe Costa? i

Trăiau acum ca oamenii de la munte, departe de

lume, liberi.

Era prea frumos ca să şi dureze; ştiuseră acest lucru din momentul în care găsiseră această casă şi se mutaseră în ea.

— Măcar dacă am fi găsit-o acum un an! suspinase atunci Tom.

— Acum doi ani! îl îngânase Frank.

Odată găsită, casa le impusese propriul ei ritm de viaţă. Gesturile mecanice ale existenţei au căpătat dintr-odată o importanţă enormă, au devenit un fel de ritual, fiecare drum după cumpărături, fiecare expediţie până la piaţă, fiecare masă pregătită în bucătărioara de jos, pe o plită electrică şchioapă, s-au transformat într-o mică taină.

— Doamne, cât de puţin ne-a mai rămas! se tânguia uneori Tom, doar pe jumătate în glumă.

— Timp pentru ce? întreba atunci Frank.

— Mai ştii? Toate lucrurile acelea pe care le făceam noi înainte.

— Şi ce-am făcut noi?

— Of, Doamne! striga Tom. Aş zice că mai nimic, dar cel puţin eram liberi să alegem!

— Toate concertele la care am hotărât să nu mergem. Toate muzeele pe care nu le-am vizitat niciodată.

— Iar acum e prea târziu! Acum nu facem decât să mergem la piaţă şi să gătim! De-acum n-o să le mai vedem vreodată!

Este adevărat că, de când se mutaseră în Torre dei Ghibellini, vechea lor pasiune de a călători se cam risipise. În anii din urmă călătoriseră departe, în nord, până în Norvegia, în sud, până în Sicilia, spre vest, până în Elba şi Corsica. „Dacă nu mergem acum, n-o s-o facem niciodată!” Dar pe măsură ce se apropia data reîntoarcerii în America, pe măsură ce se scurgeau zilele la care aveau dreptul în virtutea legii privind foştii combatanţi, casa aceasta devenise un fel de refugiu. Aici, când închideau uşa, erau în siguranţă, într-un colţişor al Italiei care era numai al lor, inexpugnabil, unde aveau numai ce le convenea lor din America. Treceau zile întregi în care nu vedeau pe nimeni

altcineva, numai ei doi.

— Pe ăsta îl ştiu! râdea atunci Frank.

— Şi eu îl cunosc pe ăstălalt! răspundea Tom.

Nu era chiar aşa, chiar dacă alţi beneficiari ai legii foştilor combatanţi – câte un an de aşa-zise studii pentru fiecare an de serviciu militar activ – se mai împuţinaseră cu trecerea anilor, reveniseră în ţară cu un fel de trist regret, se întorseseră în anonimatul aspru, agitat al New York-ului, în existenţa simplă, lipsită de complicaţii, din Texas, în toropeala amorţită a orăşelelor din Middle West.

— Să nu întrebi pentru cine bat clopotele, *care,* spunea în asemenea clipe Tom, în vreme ce mergeau încet, cu tristeţe, în lungul peronului curat, bine luminat, trecând pe lângă boitele şi băncile de marmoră, după ce mai conduseseră la tren încă un camarad, căruia îi expiraseră şi drepturile date prin legea combatanţilor şi ultimele, atât de firave, speranţe.

Posomorâţi ca nişte victime, aceşti prieteni ai lor, exilaţi prin repatriere, se uitau la ei prin fereastra de cuşcă a vagonului, le aruncau priviri morocănoase, mai îndulcite, mai îmblânzite acum de anii petrecuţi la Florenţa.

— Păcătoşilor! Mor de invidie!

— Nu ne mai invidia atâta! îi replica Tom. Nici noi n-o să rămânem aici toată viaţa.

Răspunsul se întâmpla să-i smulgă un zâmbet prietenului de care se despărţeau.

— Asta aşa-i, zicea el. Vi se termină şi vouă distracţia!

Apoi plecarea, dispariţia lină, lentă a trenului şi iar drumul înapoi, pe jos, pe străduţele liniştite, întunecate; nu se ştie de ce, toate plecările păreau să aibă loc noaptea. Pe drum, îi făceau necrologul celui care tocmai plecase:

Bob, micuţul dar vânjosul infanterist din New York, pe care, lucru ciudat, Florenţa îl vrăjise şi care îşi trăise din plin acele clipe fericite, Art, lunganul bun la suflet, a cărui familie avea ceva bani în New England, dar care n-avea tragere de inimă să lucreze într-o bancă, David, care visa să se facă sculptor, dar şi-a pierdut vremea mai mult

căscând gura şi stând de taclale.

Traversau *piazza* din faţa gării, o luau în sus pe Via Panzai, o stradelă scurtă, apoi pe Via Tornabuoni, mai elegantă, pe lângă o clădire distinsă, de culoarea piperului, Palazzo Antinori, pe care o lăsau în dreapta, apoi prin dreptul ferestrelor largi ale restaurantului „Doney's Tea Room", locul predilect al matroanelor cu bani, urma apoi refugiul cald al Bibliotecii Americane, apoi barul lui Leland, locul unde se pripăşeau mereu turiştii americani şi în care ei doi nu puneau niciodată piciorul.

Turiştii americani le stârneau o oroare fascinată, le aminteau de osânda ce va să vină. Îşi urmau drumul pe lângă micuţa biserică Santa Trinità, unde Poliziano al lui Ghirlandaio îşi aţintea privirea rugătoare, pe vecie, asupra lui Lorenzo Magnificul, urcau podul din prefabricate de tip Bailey, unde Tom se oprea de fiecare dată să privească ferestrele unui *palazzo* de culoare roşiatică aflat chiar pe malul celălalt al râului. În spatele lui se înălţau palide, în perfectă simetrie, zveltele *campanile* ale bisericii Santo Spirito.

— Uite acolo, spunea Tom. Acolo mâncam noi, Bob şi cu mine. Fereastra aceea. Acolo-i sufrageria. Câte mese n-am luat noi împreună!

— Şi-al naibii, toate la fel!

La început mai veneau scrisori: „Iată-mă iar în bătrânul, micuţul New York, bătând străzile; nu iubesc pe nimeni şi nici pe mine nu mă iubeşte careva".

Asemenea epistole le dădeau fiori reci. Lor le plăcea New York-ul lor, confortabil filtrat prin paginile revistelor „New Yorker" şi „New York Times Book Review".

Acum, în vreme ce citea, Frank îşi ridică ochii de pe „Book Review" şi spuse:

— Max Eastman cere hotărâre judecătorească.

— Ce hotărâre? întrebă Tom.

— În privinţa părului de pe piept. Eastman a pretins că Hemingway îşi lipeşte păr fals pe piept. S-au întâlnit în camera de aşteptare a unui editor.

— Şi pe Hemingway îl pun ăştia să aştepte?

— Poate că acum au primit şi ei o lecţie. Hemingway l-a recunoscut pe Eastman şi l-a şi pocnit.

— De ce nu s-o fi mulţumit să se descheie la cămaşă?

Au continuat să citească în tăcere, în timp ce radioul cânta mai departe, până când s-a auzit o voce de bărbat fredonând: „La fel eşti îmbrăcată azi cum erai şi-atunci…” Reacţionând din reflex condiţionat, Tom se întrerupse din lectură.

— Nu-i adevărat, protestă el. Le-am dat la spălat! Uite aici marcajul!

*

Se întâlniseră la un curs de italiană pentru străini, la Universitate, doi bărbaţi înalţi, mai în vârstă decât aproape toţi ceilalţi, cuprinşi de timiditate între atâtea feţe tinere, proaspete, energice; o vreme s-au spionat din ochi, apoi şi-au zâmbit amar, a recunoaştere.

— Chestia asta nu te face să te simţi puţin cam bătrân? întrebase Tom la ieşirea din sala de curs.

— Şi tâmpit, răspunsese atunci Frank. Mai ales tâmpit. Mă tem că pentru mine e cam târziu să mai învăţ ceva.

S-au aşezat, simţindu-se apropiaţi sufleteşte chiar de la început, la o măsuţă rotundă, din metal, în faţa unei cafenele din Piazza San Marco, de unde puteau să admire conturul elegant al zidurilor joase ale mănăstirii. Era în octombrie, luna în care sosesc străinii, când viaţa veneticilor în acel oraş – nu ca într-un eleşteu, ci mai degrabă ca într-un afluent mai puţin cunoscut – îşi anunţă reluarea sau, poate, un nou început.

În anii care au urmat, au învăţat, pentru început, să observe şi să se minuneze de feţele, vocile, atitudinile celor nou-veniţi la ei de peste Atlantic sau de peste Canalul Mânecii. Studenţi cu burse Fulbright, abia veniţi din Perugia, grăbiţi să-şi cheltuiască banii care le-au mai rămas în Europa, militari din aviaţie, pălind bizari, nelalocul lor în uniformele acelea cenuşii, dezorientaţi, reangajaţi ca să scape de recrutarea pentru Coreea, fete bogate de la Colegiul Smith, care îşi făceau anul de

italiană, o pletoră de pictori veniţi să-şi aducă omagiul Renaşterii, dar ştiind ei mai bine ce şi cum, alţii, din ce în ce mai puţini, sosiţi ca şi ei în baza legii foştilor combatanţi. Până când, cu timpul, a încetat să le mai pese, deprimaţi şi dezamăgiţi de anii administraţiei lui Eisenhower, ani în care plasa s-a tot strâns, prinzând în ea orice alte înclinaţii nedorite, lăsând să treacă numai ceea ce este de încredere, previzibil, lipsit de spirit de aventură.

Fiecare dintre ei îşi găsea sprijin moral în celălalt. Părea astfel mai puţin absurd să ai aproape treizeci de ani, să fi lăsat baltă un serviciu sigur în Statele Unite, să revii într-un oraş cunoscut cu mult timp în urmă şi atunci în momente de haos, distrugeri, război, să fi întârziat atâta vreme înainte de a beneficia de avantajele oferite de legea foştilor combatanţi.

— Cred că nu suntem zdraveni, spusese atunci Tom, privind cu un zâmbet ciudat în fundul ceştii de cafea, apoi, râzând, cu râsul lui acela subţire, scurt, de parcă tot pe seama lui s-ar amuza.

— Cu ce te ocupi acasă, în State? îl sondă Frank.

— Eh, am încercat să predau la o şcoală. A fost groaznic. N-aveam nici vocaţie şi nici aptitudini, iar ăia micii s-au prins imediat. Dar tu?

— Am lucrat în publicitate, la Cleveland, dar de loc sunt din Seattle. N-am avut nici eu prea multe aptitudini.

— Nu-mi doream decât să revin aici, zise Tom.

— Şi eu la fel. Acum iată-ne: aici suntem!

Tom îşi ridică ochii spre cer, cu un zâmbet de beatitudine, aducând un surâs şi pe buzele lui Frank. În sfârşit! Şi mai aveau înainte ani buni! Să tot umbli, să priveşti, să citeşti, să asculţi!

— Când ai fost aici? întrebă Tom.

— În patruşpatru. Eram la artilerie. Şi tu?

— A, mult mai puţin important! Am ajuns aici la începutul lui patruşcinci. Doar că n-am urcat mai sus de transporturi auto.

— Înseamnă că ai făcut mai puţine stricăciuni, spuse Frank.

Îi reveniră atunci în minte sunetele bătăliei, bubuitul brutal, irevocabil al tunurilor, şuierul puternic, strident al obuzelor, bufnitura oribilă, imensă, a exploziilor, care îl făceau să închidă ochii, să-şi astupe urechile şi chiar să se întoarcă cu spatele, întrebându-se dacă proiectilul a lovit o biserică, un turn, un palat, uimit de toată această risipă şi exagerare.

— Nu-ţi închipuiai că ai să mai revii? întrebă Tom.

— Nu, nu prea. Dar m-am gândit mereu, ca în vis.

— Acelaşi caz! mai ales când se încurcau lucrurile mai rău. Când încercam să-i ţin în frâu pe puştii ăia. Când încercam să le spun lucruri pe care. ei nu voiau să le ştie, iar eu n-aveam aici un chef să le predau. Ca un miraj. Cupole şi turnuri! Şi acum, iată-le!

— Da, aici sunt, zise Frank. Nici nu-mi vine să cred.

Într-un oraş dominat, sufocat de trecut, ei trăiau cu dăruire prezentul, o paranteză de nestemate, de la o zi la alta, fiecare zi împlinindu-se în sine. În acele timpuri de început, mergeau, nesătui, la toate galeriile de artă, se plimbau prin muzee, bântuiau prin biserici şi catedrale, avansând de la cele cunoscute, sublim de obişnuite, la cele obscure şi nebănuite. De la Florenţa la Siena, de la Siena la Arezzo, de la Arezzo la Lucea.

— Dumnezeule! exclamă pe atunci Tom. Nu mai avem decât patru ani şi abia am început!

După vreo şase luni, s-au dus la Roma. Săptămânile petrecute la Florenţa îi transformaseră în făpturi ale străzilor înguste, ale pasajelor umbrite de frontoanele masive ale palatelor. America cea cu şosele largi şi zgârie-nori avântaţi nu mai avea acum nicio forţă, era ca un rest de amintire, aşa că, în momentul în care au păşit din Stazioni Termini, pătrunzând în dimensiunile şi viitoarea Romei, s-au simţit precum cârtiţele ieşite la lumină. Totul era prea rapid, prea mare, prea energic.

Au găsit un hotel mic, cam rău mirositor, nu departe de Coliseu şi s-au aventurat pe străzi cu înfrigurare, încercând să-şi amintească de Roma pe care o cunoscuseră şi o ocupaseră cu un deceniu mai înainte, un oraş care abia

îşi revenea după privaţiuni şi şocul înfrângerii, în care nu fuseseră ca turişti, ci, chiar şi fără voia lor, în calitate de cuceritori.

— S-a schimbat totul! repetau amândoi mereu. Doamne, ce s-a mai schimbat!

Tot umblând, au trecut pe lângă hoteluri unde plătiseră cândva doar câţiva dolari pe noapte, acum devenite bastioane ale luxului şi bogăţiei, cu mult peste mijloacele lor.

— Aici am fost, spuse Frank în timp ce treceau pe sub nişte ziduri înalte, trandafirii, pe Via Porta Pinciana. Aici am locuit. Mă crezi?

— Atunci trebuie să fi fost ofiţer, raţionă Tom, uitându-se şi el la uriaşul hotel de peste drum.

— Mă tem că da.

— Căpitan?

— De fapt… maior;

— Doamne! Şi eu care n-am fost decât sergent! Ar trebui să-ţi dau onorul!

— Gradele veneau odată cu raţiile, se scuză Frank. Îmi amintesc de colonelul nostru, când mi-a venit ordinul: „Fir-ar fi să fie, Dean, încă o promovare. Naiba ştie pe ce mâini mai încape şi armata asta!”

Plănuiseră să rămână la Roma o săptămână întreagă, dar n-au stat decât vreo câteva zile, admirând conştiincios priveliştile, cufundându-se în contemplarea picturilor şi monumentelor, dar fără a se lăsa copleşiţi de oraş; s-au întors la Florenţa cu un fel de uşurare, cu sentimentul că au scăpat.

Locuiau şi acum în două *pensioni* diferite, Tom la Guicciardini, dincolo de Ponte Santa Trinità, Frank la Manzzini, pe o străduţă ce dădea în Via Cavour. Din când în când, venea vorba să schimbe locul, să stea împreună; ori să se mute Tom în clădirea mai mică de la Manzzini, ori să vină Frank în labirintul întortocheat, unduitor de la Guicciardini, printre mulţimea de pictori şi supravieţuitori ai aplicării legii foştilor combatanţi. Într-un fel, însă, fiecare se aşezase acolo unde era; ajunseră astfel la

concluzia nemărturisită că, dacă tot era să se mute, atunci să găsească un loc unde să stea doar ei.

Între timp, explorau cu plăcere oraşul împreună, înaintând cu încăpăţânare în studiul limbii italiene, cum se arată, puţin câte puţin, un peisaj pe măsură ce se risipeşte cu încetul ceaţa. Plini de admiraţie şi de o invidie disperată, îi ascultau vorbind pe colegii lor mai tineri care stăpâneau cu uşurinţă vocalele melodioase, consoanele duble. Când i se punea o întrebare la seminar, Tom se sucea pe scaun ca un elev de şcoală; fiecare silabă italiană era un chin pentru el. Frank se descurca ceva mai bine; avusese ocazia să vorbească mai mult în militărie şi reţinea mai bine, dar amândoi, în cea mai mare parte a timpului, preferau să citească şi să asculte cu modestie. Cu timpul, cuvintele, expresiile, graiul florentin li s-au imprimat în memorie. Când erau singuri, imitau rostirile auzite pe străzi, c-urile aspirate, ciudatele înjurături, ironiile muşcătoare.

Faptul că oraşul părea închis în sine faţă de străini, îşi trăia viaţa proprie, ermetică, de parcă, în fapt, ei nici nu s-ar fi aflat acolo, că orice contact, oricât de amabil, era întotdeauna superficial, că turiştii şi emigranţii erau priviţi doar ca nişte stafii înmulţite peste măsură nu-i tulbura câtuşi de puţin. Într-un anumit sens, făcea şi asta parte din farmecul oraşului: faptul că el exista, de sine stătător, cu atâta intransigenţă. Altfel cum ar fi putut, judecau ei, să-şi păstreze adevărata lui fiinţă? Cum altfel să supravieţuiască cel ce a fost cândva o gazdă ospitalieră umilinţei de a trebui să primească, mereu de-acum înainte, oaspeţi plătitori?

Dacă, în călătoriile lor, nimeni nu avusese un cuvânt bun de spus pe seama florentinilor – suciţi, sarcastici, aroganţi –, Tom şi Frank nu le găsea niciun cusur, erau gata să le treacă orice cu vederea, să le ierte orice păcat.

Iar după un an, şi-au găsit familia. Întâlnirea a fost întâmplătoare şi s-a petrecut, inevitabil, într-un local public. Numai în cafenele, uneori şi în restaurante, mai catadicseau florentinii să stea de vorbă cu străinii, dar şi

atunci îi ţineau la distanţă.

Prilejul a fost oferit de ziua de naştere a lui Tom. Restaurantul, aflat în Borgo San Jacopo, la numai vreo sută de metri de Pensione Guieciardini, era un local pe lângă – care trecuseră adesea, dar în care nu intraseră niciodată. Dincolo de faţada îngustă, cu ferestre largi şi cu uşa de sticlă, li se păruse un loc plăcut, mereu plin de lume. Pe partea stângă se vedea o tejghea de marmoră neagră, unde, în principiu, se putea comanda un pahar de vin – conferind astfel localului statutul de *trattoria*

— Iar în spatele ei stătea un înger de Botticelli, o fată blondă, rotunjoară la faţă, de o frumuseţe senină, numai că în loc de aripi purta halatul negru cu şorţuleţ alb de chelneriţă.

Proprietarul însuşi, încins şi el cu un şorţ alb, rumen, prevenitor, cu o înfăţişare de vulpoi, le ieşi înainte, salutându-i într-o engleză stâlcită.

— Bună seara, domnilor mei. Foarte bucuros a cunoaşte la dumneavoastră. Găsesc îndată o masa drăguţ.

Masa oferită se afla într-o încăpere interioară, fără ferestre; la o masă mai lungă, în dreptul zidului din faţă, şedea pe două rânduri un grup gălăgios de bărbaţi mai în vârstă care râdeau mereu şi strigau unul la altul: o escapadă ca între burlaci, nevestele şi le lăsaseră acasă.

Suportând cu stoicism zarva şi exploziile de râs, Frank şi Tom s-au aşezat în colţul lor; le-a luat comanda un ospătar tânăr, solid, tot cu şorţ, cu braţele groase, cu părul pomădat lipit pe frunte, având aerul unui bătăuş bun la suflet. La masa de alături şedea o familie. Tatăl, elegant, cu o ţinută demnă, vorbea cu atâta precizie încât accentul său toscan, c-urile sale aspirate păreau o exagerare. Era un bărbat cam la cincizeci de ani, cu părul aspru, grizonant, îngrijit pieptănat, cu degetele lungi, îngustate; când vorbea, părea mereu să pună ceva la îndoială, să ironizeze.

În faţa lui şedea soţia, îmbrăcată într-o rochie albastră cu imprimeuri albe, o femeie plinuţă, cu o faţă plăcută, părul castaniu uşor ondulat, ochii mari, căprui,

calmi, gura mică, cu buze pline. Părea să aibă cu vreo zece ani mai puţin decât soţul. Lângă ea era fiica, o fată de şaptesprezece – optsprezece ani. Purta un taior vişiniu şi o bluză albă, prinsă la gât cu o camee; avea pieptul ceva mai plin decât al mamei, dar ochii erau aceeaşi, la fel de mari, numai că expresia lor era cu totul diferită. Aveau ceva din vioiciunea tatălui, deşi puţin mai camuflată. Dincolo de aparenţa de sfială reţinută, respectuoasă, reacţiile ochilor erau pe rând amuzate, surprinse, ironice, mai ales atunci când cei de la masa lungă din faţă ridicau vocea, încercând evident să-i distragă atenţia, să o impresioneze. Părul ei des, creţ şi tenul erau mai închise la culoare decât ale mamei; gura mai mare, cu buzele subţiri, o moştenise de la tata.

Fratele ei, cu câţiva ani mai mic, un florentin aproape blond, arăta de pe acum semnele acelei nepăsări uşuratice care îi stă atât de bine unui tânăr mascul italian.

Pe când îşi mâncau porţiile de *lasagne verdi,* o izbucnire de râsete ceva mai violente îl făcu pe Frank să-şi îndrepte ochii spre masa cea mai zgomotoasă şi să surprindă, în acea clipă, privirea tatălui. Acesta zâmbi caustic şi îi spuse încet, în italiană:

— Se întâlnesc o dată pe an. Nenorocirea este că s-au întâmplat să se adune tocmai în seara asta.

Frank şi Tom râseră amândoi şi aşa au intrat în vorbă. Tatăl a început prin a se prezenta, era jurist, *avvocato* Bertolini. Pe fată o chema Anna, pe băiat Paolo.

— Americani sau englezi? îi întrebă apoi.

— Americani.

— Americani care vorbesc italiana? Este chiar mai extraordinar decât un englez care ştie italieneşte.

— Nu vorbim prea bine, spuse Tom.

— Oricum, însuşi faptul că puteţi conversa…

— Mă tem că nu o onorăm cum se cuvine, observă Frank. E o limbă tare frumoasă.

— Să nu uitaţi niciodată, rosti *îl civvocato,* că Dante a fost cel care a descoperit limba italiană, dar pentru aceasta a trebuit să ajungă mai întâi în iad ca s-o găsească.

La aceasta Frank şi Tom râseră iar, cu poftă, însă familia lui *îl avvocato* nu făcu decât să zâmbească; în cazul lui Paolo zâmbetul n-a fost mai mult decât o grimasă.

— Anna ştie englezeşte, spuse tatăl, dar fata negă sfios din cap şi îşi aţinti privirea asupra mesei. Vorbeşte, vorbeşte! zise *îl avvocato.* Mai mult curaj! în gălăgia asta oricum nu-şi dă nimeni seama dacă vorbeşti bine sau rău!

Anna îşi ridică iar ochii, se întoarse spre Tom şi Frank şi rosti rar, dar cu claritate, cu un accent puternic, dar nu excesiv:

— Înţeleg multe în engleză, dar nu vorbesc prea bine.

— Ba vorbiţi, sigur, spuse Tom. Chiar foarte bine!

— Da – foarte bine, zise Frank.

Faţa fetei se lumină de un zâmbet de bucurie; era ca un copil, fericită că a fost lăudată.

— *Altora?* făcu tatăl, ridicând din sprâncene. Ce ziceţi?

— *Bravo, molto bravo,* întări Frank.

— Nu sunt pe deplin convins, răspunse *îl avvocato* cu o severitate prefăcută. Asta poate valora doar cât un pact de neagresiune.

— *Macche!* exclamă soţia. De ce să nu vorbească bine? Doar învaţă de ani de zile! O să înveţe şi la universitate. E fată inteligentă!

— Desigur, desigur, numai că o rândunică nu face primăvara! Să spui o propoziţie nu înseamnă că ştii limba. Am să mai aştept, dar cu speranţă!

Când s-a aflat că era ziua de naştere a lui Tom, *îl avvocato* comandă două coniacuri. Aducând băuturile, chelnerul cu înfăţişare de Gargantua surâse cu ochii mijiţi şi îngână:

— *Complimenti, complimenti!*

Tom şi Frank au avut posibilitatea să se revanşeze atunci când un tânăr uşor efeminat, cu obrajii rumeni, îmbrăcat într-un smoching albastru închis, a intrat în salon, purtând un paner cu trandafiri şi garoafe.

— Scuzaţi, repeta el monoton, trecând de la o masă la alta, întâmpinând acelaşi refuz. Nu doriţi o floare?

În dreptul mesei lungi unde petrecea grupul de convivi gălăgioşi, se întoarse cu spatele, dând din umeri cu o disperare resemnată. *Îl avvocato* făcu şi el semn că nu, dar Frank şi Tom îl opriră pe tânăr, cumpărară doi trandafiri şi îi oferiră signorei Bertolini şi fiicei ei. Acestea protestară formal, deşi se vedea cât sunt de încântate, primind florile pe care tânărul le înmână ca pe nişte medalii.

— Frumos gest, spuse *îl avvocato* după ce tâtărul se îndepărtă, dar napolitanii ăştia n-ar trebui să fie încurajaţi.

— Era napolitan? întrebă Tom.

— Un fel de-a zice. Mă tem că e din Florenţa.

La plecare, *îl avvocato* le dădu cartea de vizită, doamna îi răsplăti cu un surâs fermecător, până şi Paolo le zâmbi prieteneşte.

— Veniţi pe la noi, spuse *îl avvocato.*

— Da, să veniţi neapărat, adăugă şi soţia lui.

*

În duminica aceea au fost invitaţi la ceai în apartamentul familiei Bertolini de lângă Porta Romană, la zece minute de mers de la pensiunea lui Tom. Au venit cu bomboane de ciocolată şi flori; de atunci, aceste vizite, preţioase pentru ei, au devenit un ritual obişnuit.

Cei din familia Bertolini le apăreau ca un izvor nesecat de încântare, surprize şi mirare, ca o fereastră deschisă spre viaţa ascunsă a oraşului, ca un fel de justificare. Politeţea detaşată şi tonul sentenţios afişate de *îl avvocato,* ciudăţeniile impulsive ale soţiei sale, inteligenţa gravă a Anei, intransigenţa tinerească a lui Paolo – toate acestea îi fermecară de la început.

La fel şi apartamentul. Avea un aer de confort lipsit de ostentaţie, un stil numai al lui; cărţile, covoarele, tablourile, oglinzile, mobila păreau să se fi adunat acolo fără vreun plan prestabilit, însă vădind totodată o ciudată coerenţă. Într-un colţ al principalului *salotto,* unde li se servea ceaiul de fiecare dată, se afla un pian Steinway, cu coadă, în altul trona o sobă splendidă, înaltă, îmbrăcată în plăci de faianţă. Mai era acolo un scrin larg de stejar

acoperit cu o scoarţă groasă de lână; o pendulă aurită, care bătea orele, trona pe poliţa sobei, străjuită de ambele părţi de nişte statuete de teracotă înfăţişând chipurile unor copii duşi pe gânduri. Şiruri nesfârşite de cărţi, unele în mai multe volume, legate în piele: Dante, Petrarca, Altieri, Leopardi, altele puse la un loc fără nicio rânduială anume, de la Manzoni la Moravia, despre care *îl avvocato* le-a spus că „nu ştie să scrie italieneşte”. Pe pereţii cu tapet verde-măsliniu atârnau peisaje toscane din secolul optsprezece, stampe de Piranesi, un portret întunecat, în ulei, al bunicului bărbos al lui *îl avvocato,* jurist şi el.

— *Furbo ricco,* le precizã *îl avvocato,* bogat şi viclean.

Pentru Frank şi Tom aceste ceaiuri de duminică deveniră evenimentul săptămânii. Unde poţi găsi aşa ceva la noi acasă, se întrebau ei, unde mai afli un avocat cu asemenea cărţi în bibliotecă, asemenea tablouri pe pereţi, asemenea cunoştinţe largi, dobândite parcă fără niciun efort, în materie de literatură, artă, istorie? Cu o simplă ridicare din umeri, o aluzie sau o apreciere înţepătoare reuşea să le prezinte tabloul viu al Florenţei, să le împărtăşească tot ce ştia el despre triumfurile, frământările şi intrigile oraşului. îl ascultau cu aviditate, muţi de uimire, dornici doar să-l audă vorbind mai departe, să nu întrerupă şirul întâmplărilor şi faptelor.

Familia Bertolini era mult prea de preţ pentru ei ca să o mai împartă şi cu alţii. Cei care îi văzuseră în tovărăşia italienilor, auziseră despre ei sau ghiciseră cumva de existenţa lor erau ţinuţi la distanţă cu toată hotărârea. Ca nişte unchi iubitori, urmăreau progresele la învăţătură ale Annei la universitate, ale lui Paolo la şcoală, amintindu-şi de zilele de naştere, aniversări, împărtăşanii, inventând de fiecare dată alte atenţii şi surprize. Şi, cu toate acestea, rămâneau doar spectatori privilegiaţi, la fel de departe de curentul principal al vieţii florentine; însuşi acest fapt le sporea fascinaţia.

— Florentinul, îi lămuri *îl avvocato,* este în esenţă antipatic – da, chiar foarte antipatic – poate tocmai pentru

faptul că se crede simpatic. Şi eu, până şi eu mă declar vinovat de această meteahnă. În vreme ce romanului nu-i pasă. *E ştrafotente,* arogant. Ştie că e un nesuferit şi se mândreşte cu aceasta.

— Dar, tată, dacă ştii că eşti antipatic, observă Anna, atunci nu mai poţi fi florentin veritabil.

— Cine ţi-a spus că se crede antipatic? interveni mama. Taică-tău e convins că e cel mai agreabil bărbat din lume.

— Ceea ce demonstrează, spuse *îl civvocato,* că sunt un adevărat florentin.

În mintea lui Tom şi Frank, familia Bertolini avea o identitate colectivă, îngheţată într-un anumit sens, în jurul mesei de ceai în atitudini neschimbate. *Îl avvocato* se pronunţa sau filosofa, soţia îl lua în derâdere cu blândeţe, Anna vâna, cu sfială, fisuri în logica lui, Paolo le tot punea întrebări despre America. Acest sentiment era atât de puternic încât întâlnirea cu vreun membru al familiei pe străzile Florenţei le apărea ca un şoc. Pentru asemenea momente părea că nu există un protocol, un context anume. Amândoi, fie că erau singuri, fie împreună, rămâneau în asemenea clipe fără glas, ruşinaţi, zâmbind încurcaţi până ce se consumau expresiile de politeţe, iar incidentul era încheiat.

Uneori îi vedeau fără să fie văzuţi, îi observau, ca dintr-o ambuscadă, pe membrii familiei pe când aceştia îşi vedeau de treburile lor florentine zilnice: Anna traversând Piazza San Marco dinspre universitate, cu capul dat pe spate, râzând, braţ la braţ cu alte fete vorbăreţe; *la signora,* zărită prin vitrină la „Doney's Tea Room" discutând cu multă însufleţire, la o cafeluţă cu fursecuri, cu alte cucoane; Paolo trecând în fugă peste Ponte Vecchio, strigând şi hârjonindu-se cu colegii lui de şcoală; *îl avvocato* însuşi trecând ca un păun pe sub porticul din faţa poştei, agitându-şi mâinile subţiri, elegante, întorcându-se spre cel care se întâmpla să fie cu el atunci pentru a-şi sublinia prin gesturi punctul de vedere.

Asemenea scene aveau o fascinaţie şi un sens numai

ale lor, prin ele fiecare membru al familiei căpăta o viaţă proprie, autonomă. La rândul lor, cei din familia Bertolini erau curioşi să ştie mai multe despre Tom şi Frank: ce i-a adus la Florenţa, ce îi face să rămână acolo. La urma urmei, erau oameni maturi; oare ce găsiseră să-i încânte, să-i ţină în loc? Cu ce-şi umpleau timpul toată ziua? De ce plecaseră din America? Arareori rostite, chiar şi de către Paolo, aceste întrebări erau implicite, pluteau în subînţeles.

— Şi n-aveţi de gând să vă întoarceţi? întrebase cândva Paolo.

— Va trebui să ne întoarcem, răspunse Tom.

— Dar aţi prefera să rămâneţi aici? Aici, la Florenţa? Ce aţi face la Florenţa?

— Bănuiesc că ceea ce facem şi acum.

— Şi ce anume? Acum ce faceţi?

— Paolo! îl admonestă mama. Atâtea întrebări… Vrei să afli prea multe. Nu fi rău crescut.

— Nu face nimic, spuse Frank. Ce facem? învăţăm. Cu asta ne-am ales de pe urma legii foştilor combatanţi. Învăţăm limba italiană, mai bine zis încercăm. Şi cultura Italiei… Apoi şi citim mult. Ne mai uităm la una, la alta. Călătorim.

— *Bella vita*, suspină *la signora* cu invidie. Frumoasă viaţă!

— Frumoasă! recunoscu Tom, apoi râse. Uneori nici nu-mi vine să cred.

— N-aţi fost niciodată căsătoriţi? îi întrebă *la signora.* Sau n-aţi vrut să vă însuraţi?

— Aş fi vrut eu, zise Frank. Ele nu m-au vrut.

— Asta nu pot să cred. Un bărbat atât de arătos. Şi amabil.

— Să ştiţi că aşa e, spuse, Frank.

Tom râse iar, mai stânjenit acum, privind în jos.

*

N-aveau cum să explice, îşi dădeau seama de aceasta. Viaţa în Italia îşi avea ritmurile ei, inevitabilităţile ei. Te naşti, creşti, te însori, ai copii.

— E totuşi o diferenţă! îi spuse cândva Frank lui Tom. Să creşti aici! Să-ţi trăieşti aici întreaga viaţă!

— Ai fi putut trăi aici, zise Tom. Dacă ea ţi-ar fi spus da!

— Ştiu asta, replică Frank. Încep să mă dumiresc de faptul că sunt bucuros că mi-a spus nu.

Îşi făcuseră mărturisiri ocazional, parcă cerându-şi scuze, aproape pe furiş, intuind fiecare că celălalt are o zonă secretă, o durere ascunsă, care ar putea să explice de ce se află acolo. Impulsivitatea copilărească a italienilor, incursiunile lor gratuite în teritorii interzise mai mult îi amuzau decât să-i supere. Oricât ar fi de jenantă, curiozitatea lor părea sănătoasă, contrastând, în retrospectivă, cu încorsetarea sentimentală a americanilor.

În plus, însăşi viaţa lor acolo era o ciudăţenie. Când te întreba cineva: „Cât câştigi?”, „De ce te afli aici?”, „De ce nu eşti însurat?”, toate acestea nu aveau usturimea pe care ar fi avut-o dincolo, acasă.

— „Frank, nu pot să mă mărit cu tine. N-ai nicio ambiţie”. Aşa mi-a spus, îi mărturisi Frank.

Pe drumul de întoarcere, după ceaiul de la familia Bertolini, după întrebările doamnei, stăteau rezemaţi de parapet, pe Ponte Vecchio, privind în josul râului, spre coroanele îndepărtate ale copacilor de la Caseine. Pe măsură ce se stingea ziua, apa, care arăta vâscoasă în cursul zilei, căpăta acum strălucire şi limpezime, punctată de reflexele luminilor din casele vechi, înghesuite pe maluri.

— Un păcat de neiertat, observă Tom, clătinându-se încoace şi încolo, sprijinit în coatele lui osoase. Aşa mi-au spus şi mie: „Ai putea preda aici! Poţi obţine o catedră! N-ai nicio ambiţie!”

— Eu puteam să fiu însurat. Tu puteai să fii profesor. Şi iată ce-am ajuns.

— Aşa-i, iată ce-am ajuns, slavă Domnului! Îţi poţi închipui? Ani de zile acelaşi lucru? Să tragi de studenţi la examene. Să intri în circuitul mort al vieţii universitare. Să numeri şi să clasifici toate prostiile limbilor germanice. Nu,

dragă, mersi! mai bine ajung iar la plutonul auto!

— Toate acestea par atât de îndepărtate, spuse Frank.

— Dar ne-au ajuns şi aici, obiectă Tom. Ascultă şi tu tâmpeniile care se spun. Bursieri „Fulbright”. Boboci din anul întâi care vin aici în vacanţă. Gata, au ajuns şi aici.

— Şi ea s-o fi ajuns, zise Frank. Curând probabil c-o să fie vicepreşedinte de companie. Oricum, câştiga deja mai mult decât mine. O chema Ellen.

— Dumnezeule! exclamă Tom. Asta sună de parcă ai fi fost îndrăgostit de ea!

— Cred că am şi fost, spuse Frank, uşor jenat. Cel puţin aşa îmi închipuiam eu atunci. Era o fată frumoasă. Blondă cu ochii verzi şi o dantură splendidă.

— Aşa cum spui tu, o americancă sută-n sută.

— Bănuiesc şi eu că aşa era. Ştia ce vrea şi îşi dădea seama că eu nu ştiu ce vreau, altceva decât pe ea, adică. Asta mi-a pus capac. Era ultimul lucru care mă mai ţinea în ţară.

— Atunci ar trebui să-i fii recunoscător!

— Poate că ar trebui să fiu, rosti Frank, părând că revine încet din adâncurile unor amintiri dureroase, apoi zâmbi. Da, poate ar trebui.

La trei mii de mile depărtare, în contrast cu siguranţa de sine şi feminitatea exuberantă a florentinelor, femeile americane le apăreau ca un regiment monstruos, modelate de caricaturile lui Thurber, de filmele lui Groucho Marx şi W.C. Fields, agente ale represiunii, conformismului, capitulării, perfect simbolizate de noua ambasadoare a Statelor Unite la Roma, Clare Booth Luce. Numită într-o perioadă lipsită de strălucire a preşedinţiei lui Eisenhower, această blondă convertită la catolicism, mereu zâmbitoare şi *soignée,* le sărea mereu în ochi din imaginile jurnalelor cinematografice şi din paginile ziarelor, pozând în faţa obiectivului cu o suficienţă paralizantă, ca o aducere-aminte a osândei de care scăpaseră şi care îi mai aştepta încă. Se zvonea că prima ei audienţă, destul de lungă, cu Papa se încheiase atunci

când el, plictisit, îi spusese: „Dar să ştiţi, doamnă Luce, că şi eu sunt catolic”.

La femeile italiene nu se observa această duritate, această nevoie de a sfida, de a domina, de a intra în competiţie. Fiecare mişcare, gest, surâs părea inspirat din conştiinţa lor că sunt cu adevărat femei, o specie diferită, complementară, care îl face pe bărbat să se simtă, la rândul său, flatat şi mai sigur de sine.

— Îmi place doar să mă uit la ele, spuse Frank. Să le ascult.

A face mai mult ar fi însemnat să părăsească lumea expatriaţilor, să încerce să pătrundă între florentini!

Puţini dintre beneficiarii legii foştilor combatanţi făcuseră această încercare.

— Ţi se întâmplă aici să-ţi doreşti o femeie? îl întrebase cândva Bob pe Frank. Mie mi s-a întâmplat, ceva de groază. Lucrul poate părea caraghios, dar acum m-am lecuit. Niciodată n-am văzut atâtea femei splendide la un loc, dar, Doamne, cine are timp de aşa ceva?

Aici trebuie să te însori cu ele, sau măcar să le faci să creadă că asta ţi-e intenţia. La început, îmi venea să-mi iau câmpii. Acum m-am liniştit, mă mulţumesc să le apreciez. Dacă simţi că iei foc, poţi merge oricând la o casă de-alea, cu felinar.

Case din astea erau mai multe. Mai mult curios decât întărâtat, Frank – dar niciodată Tom – îl însoţise pe Bob, când şi când, în asemenea expediţii. Tom, râzând stingherit, refuza de fiecare dată.

— Am văzut prea multe în timpul războiului, spunea el atunci. Stăteai la coadă să-ţi vină rândul, apoi iar la coadă, la cortul-dispensar.

— Şi asta e tot Italia, era refrenul obişnuit al lui Bob.

Cu această justificare, Frank se învoi să meargă la cea mai ieftină dintre case, bordelul de pe Via della Spada, între Via Tornabuoni şi râu, unde erau un tumult şi un haos permanent, o înghesuială ca la piaţă, bărbaţi care strigau şi gesticulau, femei ofilite în rochiţe negre care strigau şi ele după ei: *„Andiamo, ragazzi, andiamo!”* Apoi în micuţa

Via della Maddonina, de cealaltă parte a oraşului, unde erau două bordeluri faţă în faţă; aici fetele din salon erau ceva mai tinere, mai arătoase, nu exista nici senzaţia păcatului ce pluteşte în aer, numai pofta bărbaţilor şi plictisul dispreţuitor al fetelor.

Mai era un local, mai sus de Via Tornabuoni, pe Via della Terme, la numărul doisprezece, cu uşa frumos lăcuită, unde, în aplauzele clienţilor, fetele leneşe şi nepăsătoare, coborau încet scara, cu feţele lipsite de orice expresie, una câte una.

— Poţi să spui ce vrei, îi spuse Bob lui Frank după o asemenea seară petrecută împreună, dar e plăcut să ştii că acest loc există, atunci când ai nevoie.

Capitolul 2

— El face amor, iar eu stau de vorbă, rezumase cândva Frank situaţia.

Era vorba de Joe Strauss, care sosise la *pensione* într-o seară de iarnă; de atunci plecase şi revenise de mai multe ori, ca un motiv decorativ repetat, rămânând uneori câte şase luni la rând, alteori dispărând după numai o săptămână. De fiecare dată, Frank se bucura de revenirea lui şi tot el se simţea uşurat, cu un fel de vinovăţie, când îl vedea plecând. Tinereţea expansivă a lui Joe, ambiţia lui descătuşată, poftele lui nedisimulate erau un stimulent şi, în acelaşi timp, un reproş.

— Pot să stau şi eu aici? întrebase el în prima seară, făcându-şi apariţia în semiobscuritatea sufrageriei, cu mâna pe spătarul unui scaun liber de la masa lui Frank.

Purta jeans, o cămaşă în carouri deschisă la gât, un bluzon de piele. Era înalt, peste un metru optzeci; chipul smead, fin, ochii căprui mari, pătrunzători, părul bogat, închis la culoare, care îi cădea în şuviţe pe frunte îi dădeau aerul unui mediteraneean, însă accentul aspru, repezit îl arătau, fără nicio îndoială, că e din Brooklyn. Se trăgea, îi spuse el curând lui Frank, dintr-o familie de evrei ruşi.

— Pictez, declară el. De aia mă aflu aici. Să privesc, dar nu ca să rămân. Să iau ceea ce îmi trebuie şi să plec.

În locuri ca astea e periculos să rămâi.

— Şi ce crezi că-ţi trebuie? îl întrebă Frank, zâmbind amuzat.

— Ce pot să găsesc. S-ar putea să nu fie nimic, dar eu totuşi cred c-o fi ceva. Trebuie să fie. Un ceva pe care să-l pot folosi, însă nu aşa cum l-au folosit ei.

— Ei l-au folosit destul de binişor.

— T Poate că l-au şi epuizat. Asta trebuie să văd. Sunt. oameni care, venind aici, se simt copleşiţi, storşi. Nu-mi pot permite să mi se întâmple aşa ceva.

— Bănuiesc şi eu că poate fi destul de copleşitor.

— Dacă te laşi dus de val. Dacă pici în genunchi în faţa lor. Dacă îi tratezi ca pe nişte zei: Giotto, Leonardo, Michelangelo şi restul. Ei bine, n-au fost zei. Au fost oameni. Poţi face ceea ce au făcut ei. Ei n-ar fi putut face ceea ce avem noi de gând.

— Şi ce-ai de gând să faci?

Joe îl privi lung.

— Cum aş putea şti? Asta rămâne de făcut. Singurul mod de a descoperi ce anume este să încerci.

— Ca în pictura spontană.

— Mă aia pe pictura spontană! Genul ăsta de a picta este ca un copil care se joacă în propria lui murdărie! Când mă apuc să pictez ceva, aşa rămâne, dar eu învăţ câte ceva în timp ce lucrez.

Frank observă că cei care se aflau în încăpere începuseră să tragă cu urechea şi să reacţioneze, unii cu amuzament, alţii cu interes, alţii cu resentimente. Două fete bătrâne din Anglia, guvernante rămase fără slujbă, îşi comunicau reciproc dezaprobarea, ca de obicei, în şoaptă. Un lector american mai în vârstă, cu ochelari, şi soţia lui, veniţi pentru o lună, se uitau la ei, zâmbind. O tânără turistă americană îşi întoarse faţa rotundă, plăcută, oarecum detaşată, către Joe; zâmbea şi ea. Părul castaniu, tuns scurt, băieţeşte, îi era acoperit cu un şal.

— Dânsa cine e? întrebă Joe, neslăbind-o din ochi.

— Cred că o cheamă Babette, răspunse Frank.

Până atunci, o evitase. Ar fi putut să-i trezească prea

multe amintiri.

— Cu ce se ocupă?

— Călătoreşte. Cel puţin aşa îmi închipui.

— Singură?

— După cât ştiu, da.

Joe o mai fixă câteva clipe cu privirea aceea incandescentă, apoi se întoarse iar spre Frank.

— Dumneata de ce te afli aici?

— Bursă în baza legii foştilor combatanţi.

— A avut şi un văr de-al meu. Cu ani în urmă.

— Între timp, am mai lucrat.

— La ce aţi lucrat?

— În publicitate.

Joe îl privi mai cu atenţie.

— Nu prea păreţi să fiţi făcut pentru aşa ceva.

— Nici n-am fost.

— La ce armă aţi fost?

— Armata de uscat.

— Aţi ucis?

— Probabil că da.

— Cum adică, probabil? Chiar nu ştiţi?

— Eram la artilerie, spuse Frank. Trăgeam şi noi nişte obuze. De multe ori nu ştii ce se întâmplă cu ele.

— E ca şi cum ai lansa bombe, observă Joe. Poate că-i mai bine aşa. Să nu ştii ce-ai făcut. Mi-ar cam displace să omor pe careva şi să ştiu că am făcut-o. N-aş mai putea dormi noaptea. Vărul meu a ucis ceva oameni. A fost la infanteria marină.

— Ce să-i faci? Asta le era meseria.

Joe se uită iar la el.

— De ce aici? De ce aţi venit tocmai la Florenţa?

— Am fost aici în timpul războiului. A fost frumos. Mi-am dorit să revin.

Joe clătină din cap.

— Dar nu sunteţi nici pictor, nici sculptor.

— Aşa e, nu sunt. De fapt, nu sunt nimic anume.

Joe îl examină cu şi mai multă luare-aminte.

— Şi nu vă plictisiţi? Nu vă apucă nebunia?

— Nu, nu prea.

— Eu cred că m-aş fi scrântit.

— De ce? întrebă Frank, puţin iritat, dar şi amuzat.

— Pentru că locul ăsta e mort, de aia. Nu se vede nicio activitate. Niciun viitor. Nici prezentul nu e real. Mai vin pe-aici oameni ca mine. Aducem un pic de viaţă. Tragem un pic de sevă din trecut. Iar după aceea plecăm. N-avem încotro.

— Şi unde plecaţi?

— La New York. Acolo am să mă duc şi eu. M-aş fi dus chiar dacă nu eram de pe-acolo. New York-ul este prezentul. New York-ul este viitorul. New York-ul este locul unde se mai întâmplă câte ceva. Atena, Roma, Florenţa… New York-ul este altceva, poate şi vreun alt loc. Dar pentru mine nu contează.

— California? aruncă vorba într-o doară tânăra americană, întorcându-se spre ei, zâmbindu-le din nou.

— Sunteţi de pe-acolo, nu-i aşa? întrebă Joe. Din California?

— Chiar din San Francisco.

— Am fost acolo. Am fost şi la Los Angeles. M-am uitat la una, la alta. Mi-a plăcut, dar nu mi-ar plăcea să trăiesc acolo. Acolo se fac filme. La asta sunt buni. Să facă filme. Mult soare. Plajă. Bălăceală în ocean. Simţuri aprinse. Loc bun pentru amor. Loc bun de vacanţă.

— Aşa ne văd turiştii! spuse fata. Să ştiţi că sunt mulţi artişti plastici şi acolo.

Zâmbea mai departe, un zâmbet în acelaşi timp sobru şi senzual. Observându-l, Frank simţi cum îl cuprinde invidia şi se căi în gând.

— Cunosc eu genul ăsta de artişti, zise Joe.

Artişti care se prăjesc la soare. Artişti care stau întinşi pe plajă. Arta este o luptă. Arta este întrecere. Chiar şi aici. Am citit despre asta, despre Brunelleschi. Ca să proiecteze el domul, a trebuit să câştige un concurs.

— Asta nu-i cursă cu obstacole, observă Frank, cam în silă.

— Poate că e o cursă. Să dovedeşti care-i mai bun, nu

care fuge mai repede. Iar singurul lucru care contează este să ieşi câştigător. Când mergi să priveşti domul, ştii că e domul lui Brunelleschi.

— A devenit domul lui Brunelleschi, spuse Frank. La timpul respectiv, abia dacă recunoşteau că el l-a făcut.

— La timpul respectiv! De acord! Dar acum este domul lui Brunelleschi şi aşa va rămâne mereu, dar cine se mai gândeşte acum la amărâtul care a ieşit pe locul doi?

La aceasta, Frank se retrase într-o tăcere dezaprobatoare, lăsându-i pe Joe şi pe tânăra care-şi zicea Babette să continue discuţia fără el. Până la urmă, la invitaţia lui Joe, veni şi ea la masa lor; Joe îi turnă un pahar de vin din sticla lui Frank.

— Ca să câştigi această cursă, zise Joe, trebuie mai întâi să fii acolo unde ea se desfăşoară. Pe atunci locul era Florenţa. Acum este New York-ul. Pe atunci arta era figurativă, poate religioasă. Acum trebuie să fie abstractă.

— Trebuie? întrebă Frank, ridicând privirea spre el.

— Păi da, trebuie. Pictura trebuie să ţină pasul cu timpul. Ba trebuie să fie cu un pas înaintea timpului. Acum s-a ajuns la formele cele mai pure. S-a eliberat de nevoia de a arăta nişte lucruri, de a copia nişte lucruri. Asta a rămas în seama fotografiei! Pictura înseamnă forme. Pictura înseamnă modele. Pictura înseamnă culoare.

— Mi-ar plăcea să văd ce lucraţi, spuse Babette.

— Bun, zise Joe, deşi poate că n-o să înţelegeţi ce fac eu. Am cu mine câteva lucrări. Apoi, întorcându-se spre Frank: V-ar plăcea să vedeţi ce fac eu? Nu prea cred! Cred chiar că v-ar deranja! Aş zice că aveţi nişte păreri gata formate. Spuneţi-mi un pictor pe care îl îndrăgiţi, după Van Gogh.

— Van Gogh îmi place.

— Sigur, oricui îi convine Van Gogh. E uşor să-ţi placă Van Gogh. Şi madam Eisenhower s-ar putea să-l placă pe Van Gogh. Dacă ar mai fi în viaţă, l-ar pune să decoreze el Salonul oval. Picasso vă place?

— Unele lucruri.

— Ştiu ce vă place! Lucrările lui de început! Perioada

Albastră! Alea nu vă tulbură! Dar cu cât merge mai departe, cu atât vă place mai puţin.

Frank îşi dădea seama că Babette îi urmărea reacţiile, râzând în sinea ei, cunoscându-l.

— Unele îmi plac, altele nu, rosti el în sfârşit.

— Vă place atâta vreme cât vă simţiţi în siguranţă. Numai până când începe să vă îngrijoreze, până când începe să schimbe lumea cu care v-aţi obişnuit.

— Pe dracu', Joe! exclamă Frank, protestând faţă de această provocare.

Acesta avea să devină refrenul raporturilor dintre ei, semnalul că Joe a mers prea departe şi că Frank a înghiţit prea multe.

— Pe dracu', Joe!

Atunci, prima oară, această replică îl făcu pe Joe să se oprească doar pentru o clipă, dar totuşi să schimbe direcţia de atac; torentul de cuvinte îl ocoli acum pe Frank, îl lăsă în pace pe Picasso, concentrându-se asupra lui Leonardo – „un tip ca ăsta nici n-ar mai picta acum" – în timp ce Frank, stăpânindu-şi exasperarea, simţi o modificare de ton, sau poate o nuanţă care-i scăpase; monologul era menit să impresioneze, să seducă. Îşi dădu seama că misiunea lui era încheiată. Se ridică de la masă.

— Trebuie să ies în oraş.

Fata îi zâmbi, de parcă ar fi înţeles. Joe îi aruncă doar o privire, un semn minim de atenţie, fără a-şi întrerupe monologul.

*

În dimineaţa următoare, Frank îşi lua micul dejun singur, sorbind un *café au Iciit* subţire cu o bucăţică de pâine veche, fără gust, când Babette intră în sufragerie.

— Pot să stau cu dumneata?

— Sigur, spuse el cu un surâs neconvingător.

Era îmbrăcată cu un pulover azuriu de caşmir, care îi scotea în evidenţă sânii mari, rotunzi. Avea pe faţă un zâmbet care îl făcea să se simtă uşor încurcat.

— Aseară, Joe v-a cam călcat pe nervi, nu? întrebă.

— Nu chiar. A fost puţin prea dogmatic, asta-i tot. E

şi tânăr. Ar trebui să fiu mai tolerant.

— Are douăzeci de ani. N-a făcut decât să-şi apere poziţia. Şi o face chiar destul de bine.

Frank se uită la ea, întrebându-se dacă s-a culcat cu Joe, simţind iar o uşoară invidie şi alungind imediat sentimentul. Se uita şi ea la el, părând că-i ghiceşte gândurile.

— Cred, zise el.

— Ar trebui să-i vedeţi lucrările. Au forţă.

O clipă, se temu să nu-i scape un zâmbet, la gândul de a întreba ce anume are forţă. Se înfrână, mai sorbi o înghiţitură de cafea călduţă, apoi răspunse:

— Cred că va trebui să le văd.

— Încrederea asta a lui poate fi foarte atrăgătoare.

— O să şi aibă nevoie.

— Aşa e. Talentul are nevoie de încredere. Încrederea are nevoie de talent.

Îi întâlni privirea. Simţea cum îl cântăreşte din ochi şi, probabil, nu-l găseşte pe gustul ei. De ce oare nu s-o fi dus să stea de vorbă cu altcineva? Acum urmează întrebările. Pentru a le fevita, începu el.

— Ce vă aduce aici?

— Am divorţ tat. Acum călătoresc. Mai întâi am fost la Londra.

— V-a plăcut?

— Nu prea. Toţi bărbaţii voiau să fie admiraţi.

— Şi aici?

— Aici sunt groaznici, dar, până la urmă, te obişnuieşti. O iei ca o glumă. Parcă n-au demnitate şi nici nu-ţi acordă respect. Nu-ţi vine să ieşi pe stradă. Dar dacă o iei în glumă, atunci te descurci.

— Asta cred, spuse Frank.

— Nu mi-ar plăcea să fiu femeie în condiţiile de aici. Toată ziua. Toată viaţa. I-am văzut strigând după nişte fetiţe de şcoală.

— Nu cred că asta înseamnă mare lucru.

— Ah, dar înseamnă chiar foarte mult. Înseamnă un complex de dependenţă faţă de mamă. Înseamnă tot ce

cred despre ei şi ce părere proastă au despre femei. E ceva jalnic, zău.

Atunci trebuia să stai acasă, gândi el, dar nu făcu decât să dea din cap. Bănuia la ea un grăunte de duritate, ceva capricios, ceva de care, ca să scape, bătuse drumul până la Florenţa.

— Şi mai şi scuipă, zise ea cu dezgust. Aţi observat cum scuipă pe stradă. Cu asta nu pot să mă obişnuiesc.

— Deci nu sunt prea multe lucruri care să vă placă.

— A, nu, sunt chiar multe. Ţara e frumoasă. Peisajul, bisericile, galeriile de artă. Dar n-aş putea trăi aici.

Din nou fu descumpănit întâlnindu-i privirea. Dumneata cum poţi? era întrebarea ei nerostită. O ignoră, întinzând cu grijă marmelada pe bucăţica de pâine care-i mai rămăsese; ea îşi aprinse ţigara chiar în momentul în care slujnicuţa durdulie îi aducea micul dejun.

— Joe are dreptate, spuse ea, din punctul lui de vedere, desigur. Artistul trebuie să ia ce-i trebuie lui, oriunde poate găsi aceasta.

Frank zâmbi.

— De ce vă amuză asta?

— M-am gândit doar de ce i-o fi căşunat pe Brunelleschi. Mă întreb cum i-ar fi plăcut să fie artist în vremurile acelea. Când a isprăvit cupola, s-a ţinut o slujbă şi s-a dat un banchet. S-a păstrat o descriere a evenimentului. Brunelleschi nu e nici măcar menţionat.

— Credeţi că era mai bine aşa? Adică artistul să nu se bucure de niciun respect?

— Nu ştiu nici eu, spuse Frank, deşi în sinea lui îşi zise că, cine ştie, poate că era, într-adevăr, mai bine.

O societate care preamăreşte arta, dar nu pe artişti; o altă societate care nu dă doi bani pe artă, dar în care artiştii se preamăresc ei înşişi. Pe neaşteptate, izbucni în râs.

— Ce-i atât de caraghios? întrebă ea.

— Mi-am amintit de ceva. Cosimo de Medici l-a pus pe Donatello să poarte livrea; nu-i plăcuseră hainele pe care le purta. Donatello a spus atunci că livreaua e prea

bună pentru el şi că n-o s-o poarte. Mă întreb ce ar fi spus Joe.

— Probabil că livreaua nu-i destul de bună.

Apăru acum şi Joe, în jeans şi jachetă de piele neagră. Livreaua timpurilor moderne, gândi Frank.

— Okay! Mergem.

— Unde? întrebă Frank.

— Să ne uităm la diverse lucruri. Dumneata mi le arăţi mie. împreună i le arătăm ei. Lucruri pe care nu le-a văzut. Dar nu galerii de artă. Nu vreau să mă uit la muzee. În muzee mă duc să mă uit singur. Un muzeu nu-i ceva firesc. Tablourile ar trebui să aibă existenţa lor. În casa cuiva, de pildă. Pe peretele cuiva, într-o biserică, într-un palat. Cred că aşa o să las cu limbă de moarte: a nu se expune în vreun muzeu!

Frank îi duse în Piazza del Carmine, dincolo de Ponte alia Carraia, construcţie nouă, funcţională, din piatră, peste râul Arno ale cărui ape reflectau razele jucăuşe ale soarelui târziu de octombrie, făcând să plutească umbrele mişcătoare, cărămizii, ale palatelor de pe malul de miazănoapte, apoi în jos pe Borgo San Frediano, într-un vacarm de glasuri aspre, uşor cântate, până într-o piaţetă pavată cu piatră, la capătul căreia se înălţa, măreaţă în simplitatea ei, o biserică de tip popular, fără ornamente sau zorzoane.

— Ce-i aici? întrebă Joe.

— Massaccio, răspunse Frank.

O luă înainte, traversă piaţeta, urcă treptele înalte pe sub bolta întunecoasă de unde răzbăteau sunetele molcome ale muzicii de orgă, îi conduse până în colţul îndepărtat, de sud-vest, apoi iar în sus, pe nişte trepte mai domoale şi le arătă.

— Aici e, spuse, parcă lansându-i o sfidare lui Joe. Massaccio.

În penumbră, imaginile şi chipurile, fiecare dintre ele având o individualitate marcată, păreau să capete dimensiunea pâlpâitoare a tangibilului. Chipurile aveau o frumuseţe care o depăşea pe cea a picturii. Anticipând arta

portretului, ele sugerau mult mai mult, vibraţia unei vieţi stinse, dar care dăinuie încă.

Joe nu mai spuse nimic. Privea, privea acele fresce într-un extaz aproape mistic, cu buzele întredeschise, cu ochii măriţi de uimire. La rândul ei, Babette se uita la el, cu o expresie mai caldă decât cea observată înainte de Frank, fascinată şi duioasă. Surprinzând privirea lui Frank, îşi recăpătă de îndată răceala obişnuită.

După multă vreme, Joe se întoarse tot fără să scoată o vorbă, cu umerii largi lăsaţi în jos, cu mâinile îndesate în buzunarele jeans-ilor, coborî scările, traversă biserica, fără să-l observe măcar pe un călugăr bătrân, cam grăsuliu, îmbrăcat într-o rasă cafenie, care era să dea peste el, şi ieşi la lumină. Se opri în capul scărilor, cu ochii pierduţi pe întinsul pieţei.

— Ajunge, spuse. Nu mai pot. Pentru azi îmi ajunge.

*

Cam o săptămână mai târziu, Babette plecă. Joe primi o carte poştală din Maroc: „Pentru mine eşti un simbol plutitor”.

— Doamne! Asta ce-o mai fi însemnând? Femeile de genul ăsta, îi spuse el lui Frank, vor să aibă alături pe cineva puternic. Ştiu o groază de lucruri. Au citit o mulţime de cărţi. Au şi văzut multe, dar tot mai caută. Când dau peste un artist, îşi închipuie că gata, asta e! Dar un artist trebuie să fie singur.

— Măcar înţelege atâta lucru?

— Sigur că înţelege, dar crede că-l poate schimba. N-o să poată niciodată.

— L-am întâlnit pe Holden Caulfield, îi spuse într-o zi Frank lui Tom.

Pe amândoi îi vrăjise „De veghe în lanul de secară”, imaginea tânărului revoltat, credincios ideilor sale. Dincolo de limbaj şi de atitudini, aveau impresia că regăsesc câte ceva din acest personaj în Joe. Picturile lui le stârneau nedumerirea. Puteau fi bune sau rele.

— Cine ştie? se întrebase şi Tom.

Erau ca nişte pete întunecoase din ale căror tenebre

adânci culoarea izbucnea în explozii violente. În faţa acestor lucrări nu mai ştiau ce să spună.

Joe îşi sprijinise lucrările de tăblia şubredă a patului în camera lui de la *pensione.* Căutându-şi cuvintele, Frank îşi aminti de ce-i spusese Babette.

— Au forţă, remarcă el. Cu siguranţă că au forţă.

— Asta-i adevărat, zise Tom.

— Primul lucru e să înveţi limba, spuse Joe, rezemându-se de peretele proaspăt văruit. Cum mi s-a întâmplat şi mie când am venit în Italia. La început, tot ce mă înconjura nu era decât zgomot. Puţin câte puţin, am început să discern anumite lucruri.

— Cred că ai dreptate, îl aprobă Frank.

— Şi eu cred la fel, spuse şi Tom, râzând sfios.

Acordaseră picturii lui Joe, ca şi firii lui de fanfaron şi afemeiat, licenţa de *enfant terrible,* iar el, la rândul lui, îi trata ca pe nişte oameni mai în vârstă, toleranţi şi respectaţi. Prin viaţa (şi patul) lui defila un lung şir de femei: proaspăt divorţate, care călătoreau în Europa „ca să-şi mai vină în fire", turiste întâlnite prin cafenele, galerii de artă, sau chiar la *pensione,* tinere cu vagi aspiraţii artistice, care soseau acolo în sezonul de iarnă sau de primăvară.

Existase şi o nemţoaică pe care Joe o întâlnise la Roma, nevasta unui diplomat, robustă, spunea el, dar tandră – „E mult mai tare decât el, şi la trup şi la minte" – cu care se gândea să fugă în lume. Totul fusese pus la punct, întâlnirea la miezul nopţii, trenul spre München, viaţa idilică în vârful munţilor, dar n-a ieşit nimic.

— O fi întârziat trenul, zise Tom.

— Sau Joe, zise Frank.

— Oricum, ai scăpat, conchise Tom. Sau a scăpat ea!

Joe dădu din cap.

— Când e să se întâmple, se întâmplă.

— Astea o să-ţi vină de hac într-o bună zi! îl avertiză Tom.

Între timp, Frank trebuia să stea de vorbă cu ele, să asculte lungi exegeze, pline de simţire şi înţelegere,

asupra caracterului lui Joe:

„Este dependent, dar nu-şi dă seama… Ceea ce caută el de fapt este o mamă, iar eu nu pot să-i ofer aşa ceva… Nu poate păstra o relaţie reală, e mult prea imatur… I-am spus: Joe, într-o zi trebuie să te maturizezi şi tu. Nu poţi rămâne toată viaţa un copil”.

Duhovnic fără voia lui, părinte onorific, Frank trebuia să şadă la masa lui din sufragerie, după ce toţi ceilalţi oaspeţi plecaseră demult, sau la masa simplă de lemn din propria lui cameră, să se ascundă în spatele unui zâmbet binevoitor şi să administreze doze reci de alinare sub forma unor succinte platitudini.

— Cred că e încă foarte tânăr… Cu timpul, o să se aşeze şi el… Vrea să-şi trăiască viaţa lui de artist.

— Şi ce idei are! Cum poate fi atât de naiv? Multe din lucrurile pe care le spune sunt nişte tâmpenii! exclamase o fată din Buffalo, istoric de artă, care purta întotdeauna numai rochii negre, mulate pe corp, ciorapi negri, cercei enormi şi nu se farda niciodată. Şi pe urmă lucrările lui! Nici nu ştiu ce să spun despre ele!

Clătinând din cap, Frank zâmbea, prudent şi sibilinic.

Într-o zi, Joe plecă la Roma să-i facă o vizită unei celebre patroane a artelor, o americancă bogată.

— Ştiu că îi plac tinerii înalţi şi bruneţi, le spuse el la plecare.

Dar expediţia se; dovedi sterilă.

— S-a uitat la mine şi mi-a zis: Nici nu pari real! Parcă ai fi de pe altă lume! La care eu: De ce n-aţi face o lume numai pentru mine? Ea: Nu cred că ai spus un lucru foarte isteţ. Eu: Nici eu n-am apreciat remarca dumneavoastră ca prea inteligentă. Atunci ea mă duce în altă cameră să-mi arate un tablou pe care abia îl cumpărase. Ce să fie, un armăsar cu o erecţie impresionantă. Eu către ea: Ce-are de gând calul ăsta? Să facă pipi pe catedrala Sfântu Petru?

Îi lăudă într-o seară, pe când şedeau cu toţii în „Caffe Giuberosse”, în bine amenajata Piazza della Repubblica; de partea cealaltă a pieţei, o mulţime de florentini se

înghesuiau în perimetrul din jurul unei cafenele mai scumpe ca să-l asculte pe un tenor gras care cânta „Katari”.

— Zău că vă admir. Nu vreţi prea multe, dar măcar ştiţi ce vreţi. Faceţi exact ce vreţi.

— N-o să dureze o veşnicie, spuse Tom. Doar cât ţine bursa de fost combatant!

Când, în sfârşit, s-au mutat în casa lor, Joe le-a dat un tablou de-al lui. Era o pânză mică, pătrată, pictată în două nuanţe de albastru profund, mai închis în partea de sus, mai deschis jos, iar de undeva, cam de pe la mijloc, izbucnea o vâlvătaie roşie, ca un disc solar, dar nu întreg; aveai senzaţia că o parte a lui se mai lupta încă să scape din strânsoarea întunericului. Şi-au făcut datoria să pună tabloul în camera de zi, pe peretele din faţa uşii, de unde acesta îi privea pe ei şi pe cei care se întâmpla să le vină în vizită, impenetrabil ca un vasilisc.

— *Ma cos e?* a exclamat *îl avvocato* Bertolini atunci când l-a văzut pentru prima oară. Arată ca un tren care dispare într-un tunel. Sau, poate, care iese dintr-un tunel. De bună seamă, este ceva simbolic. Sunt fascinante simbolurile astea. N-au nimic de-a face cu pictura, dar pe mine mă fascinează. Are. vreun titlu?

— N-aş crede, spuse Tom.

— Ah, păcat. Atunci am fi putut stabili ce înseamnă, sau ce credem noi că vrea să însemne. E american prietenul vostru? Aşa mi-am zis şi eu. Apreciez America. Îmi plac maşinile ei, filmele, avioanele. Dar în artă… Poate că sunt doar prea florentin.

Era prima lui vizită; l-au dus, plini de mândrie, pe terasă, de unde se puteau vedea nesfârşitele gradaţii ale luminii pe apele râurilor şi coastele colinelor.

— *Bello!* a exclamat el. Italia arată întotdeauna cel mai bine când o vezi de la distanţă.

Pe Joe nu l-au prezentat familiei Bertolini, deşi uneori mai aduceau vorba despre el.

— De ce nu-l aduceţi aici? întrebă Anna, cu ochii sclipind de curiozitate. Aduceţi-l la noi! Vă rog!

— Să vedem, spuse Frank.
— Într-o zi, poate, spuse Tom.
— Sunt sigură că mi-ar plăcea.
— Poate că te-ar plăcea el pe dumneata!
— Şi ce, ar fi rău?
— Ar fi îngrozitor! zise Tom.

Când Joe le vorbea despre New York, despre aventurile şi amorurile lui în Greenwich Village, despre încăierările dintre bandele de tineri pe străzi, despre fetele pe care le agăţa el în Central Park, despre incursiunile lui în Harlem, despre cluburile de jazz ascunse prin subsoluri, cei doi îl ascultau cu un interes deosebit, plin de încântare.

— Ar trebui să încercaţi toate astea, le spunea Joe. Acolo ar trebui să staţi.

Amândoi însă clătinau tăcuţi din cap. Era o prăpastie între New York-ul care îi încântase pe Frank şi pe Tom şi cel evocat de Joe sau Bob. New York-ul lui Joe, ca şi cel al lui Bob, era o lume a străzilor, dură şi rece, din care Bob însuşi scăpase numai datorită războiului. Joe, prea tânăr ca să prindă războiul, reuşise să evite ademenirea străzii datorită penelului şi paletei sale de pictor. Plecase din semighetoul din Lower East Side ca să ajungă în ghetoul artiştilor din Greenwich Village, iar acolo trecuse dintr-un pat în altul, dintr-un atelier în altul, din atelier în expoziţie, din expoziţie în salon.

*

Joe avea, după cum au aflat, o soră care îi mai trimitea bani. Frank şi cu Tom conveniseră mai de mult că prietenul lor trebuie să aibă pe cineva, undeva. Nu avea nicio bursă, nici Guggenheim, nici Fulbright, iar, după cât se pare, picturile lui nu se prea vindeau.

Sora îşi făcu apariţia de Crăciun. Se instalase la Hotel Excelsior, cel mai scump şi la modă dintre toate, plasat într-o piaţă de lângă Arno; avea un local unde seara, la ora apetitivelor, zdrăngănea un pian, unde Bob, îmbrăcat în costum şi cravată, apărea în fiecare zi la ora şase, unde Frank şi Tom îl însoţeau uneori, rar şi fără chef.

Dacă ajungeau acolo după ora cinei, cum li se

întâmplase de câteva ori, aveau ocazia să-l vadă pe Nefericitul Scriitor American cum îşi bea minţile cu o consecvenţă de invidiat; era un bărbat blond, solid, îmbrăcat într-un costum gri, stătea întotdeauna la bar, zâmbind, schimbând câte o vorbă numai cu barmanul, dând pe gât pahar după pahar. Scrisese o carte bună despre război, pe care Tom şi Frank o admiraseră amândoi. Aşezaţi în fotolii, având adeseori în faţă doar câte o cafea de patruzeci de lire, îl urmăreau cu evlavie şi milă.

— Adu-ţi aminte de Hemingway, observă Frank. Se întâmplă ceva cu scriitorii noştri.

Părăsit, uitat, respins după cărţile care au urmat-o pe prima, Scriitorul părea pus acolo ca un simbol şi un avertisment, corpolent, umflat, buhăit. Uneori ochii lui albaştri, înceţoşaţi, le întâlneau privirea şi atunci puteau citi în ei, într-o străfulgerare, un fel de chemare, de apel mâhnit, dar amândoi erau prea timizi ca să-l abordeze, iar el nu li se adresă niciodată.

— Mi-ar plăcea să-i spun că mi-a plăcut cu adevărat! zise Tom.

— Şi atunci va trebui să discuţi despre celelalte cărţi, replică Frank.

— Ce să-i faci? Asta-i situaţia. Ţi s-ar fi putut întâmplă şi ţie, dacă ţi-ai scrie romanul. Unul are succes, apoi iar te regăseşti aici, la bar.

Frank dădu din cap.

— N-aş putea scrie ca el.

— Nici el nu mai poate acum, îl linişti Tom. Zău că nu mai poate.

Sora lui Joe nu înţelegea să-şi piardă timpul la bar.

— Aşa ceva găsesc oricând şi la New York, decretase ea. Doar că acolo serviciul e mai bun.

Era o femeie energică, repezită, rea de gură, cu vreo zece ani mai în vârstă decât Joe; faţă de înfăţişarea lui frapantă, nu semăna cu el decât la ochi, dar şi aceştia erau ascunşi în spatele unor ochelari cu rame de plastic. Era subţire, destul de înaltă, într-o stare de mişcare perpetuă. Le-a spus că are o funcţie de conducere „în industria

confecţiilor”; le-a comunicat acest lucru aruncând în jur o privire rapidă, parcă puţin îngrijorată, ca şi cum nu ar fi fost indicat să fie văzută acolo. Cândva, fusese creatoare de modele, iar înainte de asta urmase cursurile unei şcoli de artă. Un rest de ambiţie, licărirea unui ideal pierdut o făcuseră să-l sprijine pe Joe.

— I-am şi spus. Ai cinci ani de zile ca să te realizezi. După asta, te descurci cum ştii. Pe vremuri, mai înţelegeam ce face. Acum nu mai mai pricep nici pe dracu’. Ar putea să fie un Gauguin, ar putea să fie un Matisse, ar putea să fie un nimeni. Cum naiba poţi să ştii?

N-avea niciun chef să mai vadă ceva, aşa le-a spus. Mai fusese pe aici ca să vadă colecţiile de artă. Nu i-au plăcut, n-aveau niciun haz. În felul ei, era generoasă, la modul grosolan, şi avea o tristeţe endemică. Când faţa ei prelungă, năsoasă, umbrită de borul unei pălării scumpe, se afla într-un rar moment de repaus, avea un aer de disperare resemnată. Cu Joe se certa fără încetare; era şi jenant să fii de faţă. Fiecare dintre ei părea să aibă resentimente faţă de celălalt: ei îi displăcea stilul lui nestatornic, hedonismul lui dezmăţat, iar lui faptul că tocmai ea era aceea care îi dădea posibilitatea să ducă acest fel de viaţă.

— Vrei să fii vagabond o viaţă întreagă?

0 auziseră răstindu-se la el odată, când se apropiaseră, fără să fie observaţi, de masa ei în restaurantul Sabatini, un local la modă unde ea îi invitase pe toţi.

— Sunt unele lucruri pe care n-ai cum să

1 le explici, îi lămuri mai apoi Joe. Ea îşi închipuie că un artist trebuie să muncească la fel ca şi un om de afaceri.

— Nu-i aşa că se încurcă mereu cu tot felul de femei? îl întrebă ea altă dată pe Frank. Cam asta făcea la New York. Aici tot aşa face?

— Cred că are şi el nişte prietene, răspunse Frank diplomatic.

— Te cred şi eu că are prietene! De aia îi place să fie

pictor, ca să aibă prietene! Toate aiurelile astea cu boema! Asta l-a atras spre pictură. I-am şi spus: Ascultă, eu plătesc pentru pictura ta, nu pentru viaţa ta sexuală! Acum spune că are nevoie de un atelier. Ce are de gând să facă în atelierul ăla? Să picteze tablouri sau să aducă dame?

— Poate că şi una şi alta, răspunse Frank fără să se gândească, primind în schimb, brusc, o privire ostilă şi rece.

Joe plecă la începutul primăverii, reveni în octombrie şi îşi obţinu atelierul dorit. Se pare că se ajunsese la un acord, deşi el nu le-a vorbit despre aceasta. Atelierul se afla la mansarda unui *palazzo* igrasios, în apropiere de zidurile înalte, severe, maiestuoase ale edificiului San Lorenzo. De la ferestre puteai vedea străduţele înguste, labirintul mişcător al pieţei, cu mulţimea de tejghele, mormanele de fructe, etalajele cu haine de ocazie, încălţăminte, geamantane şi cufere.

— Nu-i aşa că-i grozav? îi întrebă Joe când au venit la el întâia oară. Uitaţi-vă ce viaţă! Ce de lume! Priviţi ce lucruri pot să vândă! Doar uitându-mă la toate astea, parcă mă încarc cu energie!

Atelierul era plin de picturi şi fotografii făcute de el: autoportrete fotografice, cele mai multe luate în prim plan, unele pe stradă, altele chiar acolo, în atelier, toate înfăţişându-l pe Joe, mai mult zâmbind, deşi uneori provocator, incitant, alteori posomorât.

— Ăsta-i un templu, râse Tom după ce au ieşit iar în forfota străzii.

Ce ar spune sora lui Joe dacă ar vedea locul acela? Ea nu apărea nicăieri, nici măcar într-un instantaneu, cu toate că era acolo o poză veche, în sepia, cu ramă de argint, care îi arăta, în mod sigur, pe părinţii lui, nişte emigranţi cu feţe solemne, nedumerite. Mama, brunetă şi arătoasă, semăna cu Joe, tatăl aducea mai mult cu soră-sa.

— Îmi închipui că un artist trebuie să aibă personalitate, observă Tom.

— Şi el are, slavă Domnului, spuse Frank.

— Cel puţin, e un punct de plecare!

— Are cinci ani înainte, *care,* zise Frank. Mi-ar plăcea să mai avem şi noi cinci ani.

— Şi, pe deasupra, el mai poate obţine o prelungire. S-ar putea ca ea să-şi mai schimbe părerea. Dar guvernul Statelor Unite n-o să şi-o schimbe niciodată.

*

Venise iar anotimpul în care turiştii se mai răreau şi începeau să vină vizitatorii de iarnă: studenţi, cercetători, artişti.

— Slavă Domnului! suspină Tom.

— Doar nu ţi-o fi dor de bursierii „Fulbright”?

— Sunt mai puţini şi fac ceva mai puţin zgomot.

Bătând străzile sau şezând pe terasele cafenelelor, adunaseră, ca în fiecare vară, o colecţie de solecisme şi bancuri proaste, pe care acum le comparau, minunându-se de ororile pe care le auziseră. Anul acesta, întâlniseră o cucoană între două vârste la Palazzo Pitti, care, holbându-se la tablouri, exclamase uluită: „Şi când te gândeşti că toate astea sunt făcute de mână”! Văzuseră o tânără cu un ghid turistic în mână, care s-a apropiat de nişa unde se află un *putto* de Della Robbia, a identificat lucrarea, şi-a bifat-o în marginea paginii şi s-a dus mai departe. Se spune că a mai fost – dar aflaseră asta din a doua mină – o doamnă cu părul vopsit bleu, care îi spusese recepţionerului de la Hotel Excelsior: „Tinere, comandă-mi o gondolă!”

Întâmplarea aceasta o povestiră familiei Bertolini chiar în duminica următoare.

— *Ma no!* exclamă Anna, fără să mai fie nevoie de traducere. *Ma no!* Şi el ce-a spus?

— Se relatează, o lămuri Tom, că el ar fi spus: *Signora,* aici nu e Veneţia, ci Florenţa. Prostii, ar fi răspuns ea, ba e Veneţia.

— *Bello, bello!*

— Atunci el: *Signora,* suntem la Florenţa, iar ce vedeţi acolo nu e Gran Canale, e râul Arno. Vai de mine, a spus ea, atunci unde naiba am fost ieri?

— *Insomma,* zise *îl avvocato* după ce se mai potoliră din râs. Morala acestei poveşti este că, mai devreme sau

mai târziu, vor fi gondole şi pe Arno.

Familia Bertolini, ca şi ceilalţi florentini, nu se lăsa tulburată de turişti, americani sau din altă parte.

— Turistul, declară *îl avvocato* după ce ascultase o diatribă caustică din partea lui Frank şi Tom, are un mare dezavantaj: faptul că este turist. Este un om fără îndemnuri, un om fără ţară, care se uită la lucruri pe care nu vrea să le vadă şi hăpăie mâncăruri care îi fac rău. Noi, italienii, nu ne purtăm cinstit, încurajăm turismul, dar îi dispreţuim pe turişti. Nu ne plac şi, cu toate acestea, n-am putea trăi fără ei. Ne repugnă pentru că ei ne respectă trecutul mult mai mult decât îl respectăm noi înşine. *Questo e il nostro dramma.* Asta-i nenorocirea noastră.

— Şi a noastră, spuse Frank, este aceea că ne e ruşine de ei.

— N-ar trebui să vă fie. Nu este vina voastră. Nu le purtaţi voi răspunderea. Nu vă acuză nimeni. Să ştiţi că, atunci când sunt turist, devin şi eu obositor.

— Foarte obositor! exclamă doamna. Din cale-afară! Se plânge toată ziua! Că mâncarea nu-i bună, că vremea e rea, că preţurile sunt prea mari! E cel mai nesuferit turist din lume!

În ochii lui Tom şi Frank însă, turiştii aveau şi un alt sens, stârneau alte ecouri, îi preveneau de ce va să vină, erau ca o aducere aminte a faptului că totul este trecător. Gălăgioasă şi implacabilă, mărginită şi inconştientă, enervant de materialistă, această armată de turişti, atât de caraghioasă în străinătate, îşi va afirma supremaţia atunci când se vor întoarce acasă.

— Poţi să-ţi închipui cum arată ei acolo, remarcă Frank. Toţi purtând în piept insigne cu inscripţia *I Like Ike.*

— Ce zici tu de *I Like Ike!* E o lozincă mult prea liberală pentru ei! Probabil că poartă insigne pe care scrie *I Like Joe McCarthy!*

Citind revista „Time”, scrisori de acasă, câte un articol în „New Yorker”, aflau, cu strângere de inimă, despre lucrurile care se petreceau în ţară.

— Ne-au vândut! exclamă Tom cu disperare în glas.

Stridenţa intoleranţei se accentua, cu acuzaţiile ei grosolane, cu neadevărurile ei înşelătoare.

— Poate că-i mai bine că n-am acceptat postul acela, continuă tot el. Ăştia m-ar fi dat demult afară din facultate.

— Au băgat-o pe mânecă, zise Frank cu amărăciune. S-au speriat cu toţii.

Preşedintele nu schiţa niciun gest, oamenii de bine se prefăceau că nu văd nimic, toată ţara părea să fi căzut victima unui proces de neînduplecată constrângere, suprimând orice idee proaspătă.

La barul de la „Excelsior”, un om de afaceri, înainte de a se duce la culcare, se lăuda cu voce tare:

— Fac prinsoare că în fabrica noastră sunt cel puţin douăzeci de oameni care au acasă câte două televizoare.

*

Singur în cămăruţa lui pardosită cu gresie, cu pereţii văruiţi, de la „Guicciardini”, unde slujnicuţele mereu vesele, cu glasuri cântătoare, toate făcând parte dintr-o singură familie, îi spuneau *II Projessore,* Tom lucra pe ascuns la o teză de doctorat sortită să nu fie niciodată încheiată, nici măcar scrisă, un act personal de angajare şi revoltă despre care nu-vorbea niciodată, nici măcar faţă de Frank. Titlul, încă neformulat ca atare, era *Artă şi violenţă în timpul Renaşterii,* protagonistul principal fiind Cellini, meşteşugul lui desăvârşit, vorbăria lui bombastică, obsesia lui faţă de violenţă.

Pentru Tom, care era scârbit de cruzimea Renaşterii, a istoriei florentine, dar vrăjit de farmecul oraşului, lucrul era ca o ispăşire, un efort de a împăca noţiunea de *bragadoccio* cu geniul creator, brutalitatea cu frumosul.

În acest scop, se ducea destul de des, fără să spună nimănui, la *Biblioteca Nazionale* de pe Arno, unde, într-o linişte antiseptică, se cufunda în evocarea lui *trecento* şi *quattrocento.* Ca şi Frank, stăpânea acum italiana destul de bine ca să se descurce în orice text, iar vizitele lor la universitate nu mai erau decât nişte gesturi simbolice, menite să se împace cu cerinţele legii foştilor combatanţi.

Acolo, în bibliotecă, citind jurnalele şi notele autorilor din vechime, Florenţa i se înfăţişează cu toată viaţa ei năucitoare, de o duritate fără seamăn, cu toate conflictele şi comploturile ei, cu ambiţiile ei mercantile, cu permanentele ei intrigi şi înfruntări. Nu aflai aici cheia misterelor Renaşterii, a sublimelor sale împliniri.

Însăşi familia Medici nu mai apărea ca o dinastie de prinţi luminaţi, savanţi investiţi cu putere, ci mai degrabă ca nişte mânuitori de oameni, vicleni, care pun preţ mai întâi pe bani, apoi pe putere şi numai apoi pe glorie. Ei au fost cei care au distrus Volterra, care l-au ars pe Savonarola, a cărui vină a fost, probabil, în acel veac de sălbăticie, aceea că nu a preţuit puterea, ci principiile, nu papalitatea, ci doar puritanismul.

Faptul că Tom nu avea să-şi scrie niciodată teza era însăşi raţiunea, însăşi esenţa ei. În timp ce alţii, în America, se grăbeau să fie publicaţi cât mai repede, scormoneau prin cotloane întunecoase ca să facă rahatul bici, el nu-şi dorea decât să dobândească, doar pentru el, noi cunoştinţe.

Şi, în plus, cine avea nevoie acum în America de o asemenea dizertaţie? Ajunseseră amândoi la concluzia, Frank şi cu el, că lumea universitară ajunsese să se preocupe tot mai mult de germanism. Dezolaţi de această constatare, vânau acum exemple care să le confirme teza.

— Am cunoscut un student, anunţă Tom într-o zi, care numără toate virgulele din Shakespeare. Când termină, rezultatele vor fi consemnate în noua teorie a profesorului său.

În aceeaşi *pensione* cu Frank se mutase un bursier „Fulbright”, doctorand la universitatea Columbia. îl chema Jack Ornstein. Era micuţ, slab, negricios, cu ochelari, volubil, se exprima dogmatic, cu voce subţire, pătrunzătoare. După spusele lui, subiectul tezei la care lucra era mobilitatea socială în Florenţa secolului XIII.

— Vreau să le vin de hac ăstora din familia Medici. Nu pot să-i sufăr. Până acum, n-au fost trataţi destul de dur, aşa cum merită. Ei n-au sprijinit artele, ci s-au folosit

doar de artişti. I-au trimis prin toată Italia numai ca să-şi facă reclamă. Au fost doar nişte oameni de afaceri şi atât. N-au făcut decât să împuşte banul. Pentru ei arta nu era decât o formă ostentativă de consum.

Tom asculta asemenea judecăţi, zâmbind în tăcere, fără nicio vorbă de dezacord. Uneori i se părea că toate acestea nu sunt altceva decât o parodie a propriilor lui idei, trezindu-i un frison, ba chiar îndemnându-l la o reapreciere. Oare avea, într-adevăr, dreptate? Simţea nevoia clară, antagonică, să respingă tot ce spunea Jack numai datorită faptului că acesta îşi formula concluziile cu atâta siguranţă înfumurată, de copil precoce.

— Ştie multe lucruri, îi spuse Tom lui Frank într-o zi, după ce petrecuseră o oră cu Jack în Piazza della Signoria. Şi totuşi… Poate că n-ar trebui să spun asta. Poate că nu-i drept.

— Vrei să spui că le ştie doar din cărţi, se pronunţă sec Frank.

Cum şedeau în cafenea, cu faţa spre Palazzo Vecchio, Jack le reamintise de complotiştii Pazzi care fuseseră spânzuraţi de meterezele acelor ziduri superbe, la numai câţiva paşi de locul unde fusese ars pe rug Savonarola.

— Cam barbară treabă din partea unui prinţ civilizat.

— Şi ce s-a întâmplat în Duomo a fost destul de barbar, remarcă Frank. Nu-i o barbarie să înjunghii un om care se roagă?

— A, sigur, îi replică repezit Jack. Sigur că da. Asta e treaba ucigaşilor. Ei asta fac, înjunghie oamenii, în biserică sau în altă parte. Care-i diferenţa?

— Te-am simţit, i-a spus Frank lui Tom ceva mai târziu. Am văzut cum îţi creşte temperatura.

— Să-l ia naiba, răspunse spăsit Tom. E tânăr. N-ar fi trebuit să mă ambalez.

Aşa tânăr cum era, cu certitudinile lui agasante, lui Jack nu-i trecea prin minte să le ia temperatura, accepta de bune surâsurile timide, evazive ale lui Tom şi Frank.

— De ce nu vă mutaţi la masa mea? îl întrebase el odată pe Frank, la *pensione.* E mai mult loc. Mai mult

decât dincolo.

— Mulţumesc, i-a răspuns Frank, ferindu-şi privirea, cu un zâmbet încurcat. Mie mi-e bine şi aici.

— Okay. Doar să-mi spuneţi dacă vă răzgândiţi.

Era greu să te descotoroseşti de el. Tăcerile, zâmbetele nu-l descurajau deloc. Venea după ei în cafenele, se aşeza la masa lor dacă îi zărea pe terasa de la Repubblica sau de la Signoria, lua reticenţa drept încuviinţare, tăcerea drept acord.

— Florenţa e cam vulgară, decretă el într-o zi, în la Repubblica, la numai o lună şi ceva după sosirea în Italia.

— Poftim? făcu Tom.

Şedeau la o masă de cafenea cu scaune de lemn, bine lustruite, pe partea nordică a pieţei. Acolo îi găsise Jack şi, abia schiţând un salut, se aşezase la masa lor.

— Cum am spus, vulgară. Auzi, Florenţa modernă! Uitaţi-vă în jur. Priviţi această piaţă. Observaţi arcul de colo şi ce scrie pe el: *„dall'antico squallore”*, adică din vechea mizerie. L-au pus acolo ca un fel de scuză. Ceea ce vor, de fapt, să spună e că au dărâmat ceva frumos ca să facă loc pentru împuţita asta de La Repubblica.

— Cele mai multe lucruri le-au lăsat cum au fost, replică Frank. Nemţii au fost acoia care au aruncat în aer podurile.

— A, desigur, desigur, încuviinţă repede Jack. Cu asta sunt de acord. Dar, oricum, lasă impresia că au stricat câte ceva. Tot ce construiesc acum e nasol. Uitaţi-vă la bazaconiile pe care le înalţă mai jos de Ponte Vecchio. N-au niciun gust. Cum spunea tipul ăla din romanul lui Huxley – l-am citit înainte de a veni încoace – „Toată arta italiană modernă este barocă, ţipătoare, care pozează ca să i se dea atenţie”.

— Asta-i o prostie! spuse Tom, dar Jack nici nu-l băgă în seamă.

Se apropiase chelnerul şi Jack îşi comandă o cacao caldă în italiana lui execrabilă, plină de înfloriturі, în care structura corectă a frazei era trădată mereu de accent, cadenţă, intonaţie.

— Zilele trecute, am urcat până la San Miniato, îşi reluă el peroraţia după plecarea chelnerului. Cel mai bun exemplu.

— Ce fel de exemplu? întrebă Frank.

Amândoi, şi el, şi Tom, îl priveau acum cu ostilitate făţişă, însă Jack se ambalase prea tare ca să mai bage de seamă.

— Sigur, biserica face toţi banii. Are o formă valabilă, triunghiul ăla verde cu alb, are şi o aşezare frumoasă, între toţi chiparoşii ăia… Nu, eu mă refeream la cimitir.

— Ce-i cu el? întrebă repezit Tom.

— L-aţi văzut?

— Da, l-am văzut.

— Aţi văzut vreodată ceva mai vuigar?

— Şi ce-ai văzut acolo atât de vulgar? întrebă Frank.

— Totul! mai bine zis, aproape totul. Ce mi-a plăcut mai mult e tipul în uniformă de aviator şi fata în rochie de mireasă. Făcuţi la trei sferturi din mărimea naturală, zâmbind! întind mâinile unul către celălalt şi zâmbesc. Iar între ei mai e şi felinarul acela roşu, rotund, de genul lămpilor care se montează pe capota maşinilor de poliţie. Ei bine, asta mi-a pus capac!

— Dar sunt morţi! exclamă Tom.

— Sigur că sunt morţi. De-aia se află acolo, pentru că sunt morţi. A murit şi Medici, ce naiba. Dar totuşi Michelangelo nu i-a pus un felinar roşu pe mormânt.

— Hai, las-o, Jack! spuse Frank. N-a fost decât un singur Michelangelo. Copiii ăia au murit foarte tineri. El a căzut în război. Asta au simţit oamenii că trebuie să facă pentru ei.

— Sigur! se învioră Jack. Asta e ce am în vedere. Sentimentalismul! Asta-i Italia modernă. Nici nu mai pot să-şi exprime sentimentele reale, dacă mai au vreun sentiment real.

— Ce ştii tu despre sentimentele lor? insistă Tom.

Se înroşise la faţă, ochii albaştri îi luceau de o mânie implacabilă în spatele ochelarilor.

— Oamenii ăştia şi-au pierdut copiii, nu înţelegi?

spuse Frank; se schimbase şi el la faţă. Aşa au simţit ei atunci! Asta e sensul gestului lor! Nu au făcut-o pentru cineva ca tine!

— Bine, desigur, ştiu că n-au făcut-o pentru mine, zise Jack. Dar de ce trebuie să mă uit eu la oroarea aia?

— Nu te pune nimeni să te uiţi! i-o reteză Tom; glasul lui, de obicei liniştit, suna acum aspru şi apăsat.

— Ce vreau să spun e că monumentul există. Au făcut o declaraţie publică. Dacă mă duc acolo, dacă oricine se duce acolo, trebuie să ne uităm la el! Nu şi l-au pus în curtea casei. E acolo! Doar n-o să-mi spuneţi că vouă vă place!

— Noi îţi spunem că înţelegem gestul! strigă la el Tom.

— Okay, okay. Voi îl înţelegeţi! exclamă Jack, ridicându-şi mâinile ca şi cum s-ar fi predat de bunăvoie.

În acel moment, chelnerul îi aduse ciocolata; bău din ea cu poftă, fără a băga de seamă că cei doi, înfuriaţi la culme, continuau să-l ţintuiască din priviri.

— Păreţi cam supăraţi, spuse Jack, după ce, în sfârşit, ridică ochii spre ei.

Niciunul nu răspunse, continuau să-l privească în tăcere. Rămaseră aşa până când Jack spuse:

— Ei bine, cred că fiecare dintre noi îşi are trăsneala lui.

Îndesă sub farfurioară câteva hârtii soioase de cinci şi zece lire, se ridică şi plecă, păşind ţanţoş de-a curmezişul pieţei. Frank şi Tom îl urmăriră din ochi, tot în tăcere.

— Doamne, Doamne! rosti într-un târziu Tom cu o voce gâtuită.

— De ce dracu’ o mai fi venind ăştia aici? întrebă Tom.

— De ce dracu’ ne strică nouă tot cheful?

Amândoi, pe măsură ce le trecea furia, se simţeau stânjeniţi, ca şi cum ar fi fost siliţi să se trădeze.

— De ce, pentru numele lui Dumnezeu, nu stau ei frumuşel acasă? întrebă Frank. Vin cu părerile lor

preconcepute. Nu văd nimic. Nu simt nimic. Curată pierdere de vreme.

Rămaseră tăcuţi multă vreme, revenindu-şi fiecare din furie, regret, tulburare.

*

În duminica aceea îi povestiră lui Bertolini întâmplarea.

— Să mă iertaţi, zise *îl avvocato,* dar voi, americanii, aţi produs o nouă rasă, o rasă de barbari cu şcoală. Aici, în Italia, avem şi noi barbarii noştri, dar pe ăştia nu-i educăm.

— Nici noi nu-i educăm, spuse Tom. Îi trimitem la facultate, îi trimitem în Europa, dar nu-i educăm.

— Totul e relativ, oftă *îi avvocato.*

— Cu excepţia banilor, remarcă Giorgio, care şedea lângă el. Americanii au bani. Noi, cei din Italia, nu avem bani. Dacă îşi doresc ceva, pot să cumpere. Ne cumpără pictura, ne cumpără sculptura, de ce să nu ne cumpere şi educaţia?

Giorgio era proaspătul logodnic al Annei. Un bărbat de 28 de ani, palid, îndesat, cu ochi căprui mari şi trişti, un păr şaten ondulat, bine uns, pieptănat pe spate; avea şi o mustaţă groasă. Lucra la fabrica de textile a lui taică-său, purta de obicei costume de culoare închisă, la două rânduri, şi conducea un Ferrari roşu. Faţă de *îl avvocato* se purta cu o deferentă atentă, iar faţă de soţia acestuia cu o galanterie plină de efuziune, îi aducea bomboane de ciocolată, flori, o asalta cu o mulţime de complimente. Declarase de la început că nu se simte în largul lui la P’torenţa. Atunci când Tom şi Frank elogiau oraşul, când discutau despre splendorile lui *cu il avvocato,* el nu participa, îşi trăgea capul mare între umerii grei; fără a spune nimic, părea stânjenit, nerăbdător, grăbit să-i vadă încheind subiectul. Între el şi Anna erau uneori priviri galeşe, alteori apărea o rezervă inexplicabilă, privirile lui rugătoare, aruncate pe furiş rămâneau fără răspuns.

— *E un buon ragazzo!* spunea *la signora* despre el. *Una persona seria! Un ragazzo per bene!* Un băiat bun, cumsecade!

Pentru Giorgio, ca şi pentru Paolo, America era ţinta finală, pământul făgăduinţei. În discuţiile lui cu Frank şi Tom, deşi era de o politeţe fără cusur, nu-şi putea ascunde uluirea că ei s-au hotărât să plece de acolo, să stea, în schimb, la Florenţa.

— *Ma sanno fare!* spunea el plin de admiraţie. Americanii ştiu să se pună pe treabă. Acolo totul funcţionează. Aici e greu să mişti ceva din loc.

Altă dată, mai adăuga în engleza lui pedantă, cu accent forţat american:

— Să stai la Florenţa, cred eu, este ca şi cum ai trăi într-un fel de muzeu.

Unchi onorifici, Frank şi Tom îl tratau cu prudenţă; observaseră că Anna nu prea împărtăşea încântarea mamei ei. Deşi începuse campania electorală, a doua de după război, Giorgio nu arăta niciun interes faţă de politică.

— Toţi sunt nişte hoţi, spunea el. Toţi sunt hoţi.

— Însă unii, remarca *îl avvocato,* fură ceva mai mult decât alţii.

Îl avvocato avea o poziţie politică greu de definit, dincolo de manifestarea unui scepticism plin de toleranţă. Părea că priveşte istoria recentă, îngrozitoare a Italiei, prezentul ei fragil şi viitorul ei problematic cu aceeaşi disperare amuzată.

— Căderea lui Mussolini, declară el, s-a datorat faptului că el credea că el crede în italieni.

— *Criticone!* îi reproşă doamna Bertolini. Ştii numai să critici! Eşti un cinic! Ţie cine-ţi place? Pe cine aprobi?

— Trebuie să votez pentru cineva, răspunse el, pentru că aşa-mi cere legea. Nu sunt obligat să aprob pe nimeni. Asta e diferenţa dintre fascism şi democraţie.

Retraşi acum în bârlogul lor de pe Costa, Tom şi Frank urmăreau alegerile cu o asiduitate plină de amuzament. În fiecare zi, parcurgeau cu atenţie paginile ziarului „La Nazione”, cotidianul florentin, luând seama de mutaţiile, surprizele şi excesele unei campanii îndelungate, care începuse toamna, trecuse prin iarnă şi intrase în

primăvară, sensibili la orice nuanţă, cuprinşi, pe rând, de fascinaţie şi uimire. Aparatul lor de radio era acum mai rar branşat pe postul armatei americane, nu-i mai ascultau pe Cole Porter, Gershwin, Irving Berlin, ci se concentrau asupra buletinelor de ştiri şi declaraţiilor politice.

Tema campaniei era ceea ce stingă denumise *La Legge Truffa,* „Legea-escrocherie”. Democrat-creştinii, aflaţi la putere din 1948, speriaţi de faptul că şi-ar putea pierde majoritatea, adoptaseră o nouă lege electorală, un potenţial *coup de main* prin care orice partid – şi acela nu putea fi decât partidul lor – care câştiga majoritatea absolută a voturilor, cu un avantaj cât de mic, obţinea automat două treimi din locurile din Camera Deputaţilor. Când Tom şi Frank au citit pentru prima dată despre această lege, au râs, dând din cap cu o resemnare de cunoscători, ca nişte părinţi amuzaţi de năzbâtiile unui copil incorigibil.

— Asta e democraţia în stil italian, le spuse *îl avvocato.* Preşedintele de Gasperi este un bun catolic şi un om cinstit, dar nu a lucrat el degeaba la Biblioteca Vaticanului în tot cursul războiului.

De Gasperi, şeful guvernului democrat-creştin, era un personaj ciudat de neitalian. Era din nord-est, calm, ponderat, convingător prin sobrietatea lui. Niciun alt stil nu putea fi mai îndepărtat de cel etalat de la balconul din Palazzo Vecchio, de retorica pasionată a majorităţii adversarilor lui.

Mult mai puţin reţinut era micuţul primar democrat-creştin al Florenţei, La Pira, un sicilian săltăreţ ca un vrăbioi, care locuia într-o chilie de călugăr, îşi împărţea banii săracilor şi organiza mereu tot felul de conferinţe internaţionale la Palazzo Vecchio pe cheltuiala municipalităţii*… E un frate.* E un călugăr”, îi auziseră Tom şi Frank pe unii florentini mormăind cu dispreţ. Caracterul lui plin de infinite contradicţii, firea lui simplă, deschisă, ambiţiile şi planurile lui grandioase îl făceau irezistibil în ochii lui Frank şi Tom; cei doi erau prezenţi oriunde şi ori de câte ori primarulţirea un discurs.

Fragil, palid, cu părul închis la culoare, cu ochelarii pe nas, personajul radia o vitalitate electrizantă. Intensitatea entuziasmului lui, dorinţa lui obsedantă de a convinge, gesturile lui deveneau molipsitoare. Când îşi exprima convingerile creştine., La Pira nu-şi teroriza auditoriul. ci părea că se roagă de cei care-l ascultă, cu zâmbetul omului rezonabil, care nu poate să creadă că semenii lui nu vor fi convertiţi la dreapta credinţă.

— Infantilismul! exclamă el. Acesta este pericolul împotriva căruia trebuie să luptăm noi aici, în Italia. Infantilismul politic ca şi cel economic!

— Vai de mine! se auzi atunci strigătul unui florentin din rândul mulţimii. Şi cine ne-or fi părinţii? Dominicanii ca dumneata?

Urma un hohot de râs. Stând în plină lumină, în loggia din Piazza della Signoria, într-o latură a impunătorului Palazzo Vecchio, în faţa unui şir de statui înfăţişând figuri din trecut, care au comis tot felul de fărădelegi, printre care şi Perseu al lui Cellini, La Pira îi surâdea senin celui care-l apostrofase.

În timpul iernii, alţi oameni politici îşi ţineau întrunirile duminica, în săli de cinematograf: Nenni, liderul socialist, întruna, social-democratul Saragat în alta. Tom şi Frank se opreau pe stradă să se uite la susţinătorii lui Nenni, oameni mai simplu îmbrăcaţi, cu eşarfe roşii la gât, care se îndreptau cu voioşie spre un cinema din apropierea gării. Era limpede că predicile lui se adresau unui public deja convertit.

Erau cu toţii de o inocenţă înduioşătoare, păreau mai mult că participă la o procesiune religioasă, la o sărbătoare. Această bună dispoziţie se reflecta cel mai bine chiar în persoana lui Nenni. Rotofei şi chel, păşea surâzător pe scenă şi se adresa mulţimii cu o bunăvoinţă paternă, primind râsetele şi aclamaţiile ca ceva de la sine înţeles. Când luau parte la asemenea adunări, Tom şi Frank aveau sentimentul că sunt membri ai aceleiaşi familii exuberante. Ceea ce se spunea, ceea ce credeau oamenii păreau lucruri secundare faţă de însuşi actul

entuziast al participării. Când cei din sală râdeau, râdeau şi ei. Când aclamau, aclamau şi ei. Stalin era eroul, Eisenhower era un răufăcător, Statele Unite reprezentau inamicul, însă ei nu aveau niciun moment senzaţia că ar fi ameninţaţi. Se vedea clar că sunt americani şi totuşi nu-i păsa nimănui de asta; cei din jur se întorceau spre ei şi le zâmbeau.

— Ce naiba facem noi aici? râse Tom, după ce aplaudaseră şi ei încântaţi, alături de ceilalţi. Suntem de acord cu el? Încă un pas şi ne cheamă în faţa Comisiei pentru Activităţi Antiamericane!

Îl avvocato nu avea o părere prea bună despre Nenni.

— La început s-a dat cu fasciştii, acum s-a făcut socialist. Genul de politician potlogar. „Vă rog să-mi zâmbiţi, să mă lăsaţi să mă fotografiez cu dumneavoastră. Ştiu că nu sunt un Togliatti, că n-am să fiu niciodată în fruntea comuniştilor, dar ştiu şi eu să fac frumos”.

Saragat avea prestanţă, deşi se afla în fruntea unui partid de importanţă minoră, care mai mult se agăţa de pulpana democrat-creştinilor şi ar fi avut de câştigat dacă se adopta *La Legge Truffa.* Era un bărbat solid, impunător, cu părul cărunt-argintiu. Discursurile lui erau viguroase, rostite cu o voce răsunătoare; într-un fel, părea prea mare pentru cinematograful prăpădit, de mahala, unde îşi ţinea întrunirile.

— Aici, în Italia, avem de a face cu o problemă deosebită! exclamă el. Trăim într-o ţară în care cei bogaţi nu plătesc atât cât ar trebui să plătească! *Dove i ricchi non pagano quello che devono pagare!*

Şi, pe măsură ce ridica glasul, aplauzele marcau şi ele un crescendo.

În vreme ce campania electorală îşi urma cursul, *La Legge Truffa* intră în dezbaterea Camerei, unde tonul confruntării se înăspri şi mai mult. Se întâmpla chiar ca deputaţii să se ia la bătaie în plină şedinţă.

— Fac de multă vreme politică, dar de data aceasta am salvat democraţia, a declarat preşedintele Camerei după o şedinţă deosebit de tumultuoasă, pe care abia

reuşise să o ducă la capăt.

În fiecare dimineaţă, citind ştirile, Frank şi Tom găseau câte un alt prilej de uimire.

Plimbându-se pe sub colonada din faţa poştei, vedeau mereu grupuri de bărbaţi care strigau unii la alţii, se certau, dădeau din mâini cu înflăcărare; sonoritatea uşor cântată a graiului florentin, cu alternanţele ei ciudate, crea o impresie comică şi, în acelaşi timp, ameninţătoare, parodiată la rândul ei de tonul la fel de aprins al discuţiilor dintre amatorii de fotbal adunaţi în faţa barului „Gol!”, la câţiva paşi dincolo de colonadă, unde aceştia dezbăteau fără sfârşit şansele clubului „Fiorentina”. Fotbalul şi politica. Fiecare stârnea aceleaşi emoţii, părea la fel de important sau, dacă vreţi, la fel de nesemnificativ. Ai fi zis că amatorii de fotbal fuseseră special puşi acolo ca să-şi bată joc de politică, să demonstreze că nici ea nu e mai mult decât un joc.

— Aici nu se schimbă niciodată nimic, remarcase cândva Tom.

Studiase la bibliotecă memoriile lui Buonaccorso Pitti, scrise într-un stil rece, detaşat; Florenţa secolului al paisprezecelea se prezenta ca un flux nesfârşit de alianţe şi trădări, războaie şi păci efemere, de violenţă care te pândea la orice colţ. Şi acum se puteau observa acelaşi provincialism înfocat, aceleaşi înfruntări continue între diverse fracţiuni: guelfii împotriva ghibellinilor, o cetate împotriva altei cetăţi, un cartier împotriva altui cartier, fără încetare şi fără nicio soluţie.

În vremea lui Buonaccorso, dacă era pace cu Pisa, atunci pornea cu armata să ia cu asalt oraşul Livorno. Dacă era pace cu Toscana, trebuia să intre în război cu Milano; dacă era pace cu Milano, trebuia să se declanşeze conflictul cu Genova.

Violenţa din acele timpuri şi cea care a urmat în vremea Renaşterii nu fuseseră mai rele decât cele văzute de el şi de Frank spre sfârşitul războiului, pe când înaintau în nordul peninsulei: se încheiau tot felul de socoteli vechi, se consumau o mulţime de răzbunări, focuri de armă şi

ţipete, cadavre în plină stradă. Aflase că mai mulţi fascişti fuseseră măcelăriţi chiar pe treptele de la Santa Maria Novella, sub zidurile imense, vopsite în alb şi verde, unde soeraseră că vor găsi adăpost. Însă acum era doar violentă, fără artă, ceea ce te ducea cu elndul la faptul că înflorirea artelor în timpul Renaşterii a avut loc în pofida violenţei, iar nu ca un însoţitor firesc al acesteia.

Râzând, îi spuse într-o zi lui Frank:

— Mi se pare că Cellini a fost un fel de Hemingway al Renaşterii: un artist autentic, dar care îşi lipea păr fals pe piept!

Ajunsese să înţeleagă faptul că nu există pe lume loc mai real decât Italia, poate decât Toscana, poate chiar decât Florenţa. Câte înfruntări nu avuseseră loc între cele două maluri ale râului Arno, între Santo Spirito şi Santa Croce? În fiecare primăvară, el şi cu Frank se aşezau în micul amfiteatru de piatră din grădinile Boboli, în umbra zidurilor crenelate ale lui Palazzo Pitti, pentru a urmări medul de *calcio în livrea,* fotbal în costume de epocă, dintre echipele lor favorite. După o defilare elegantă, plină de pitoresc, a trâmbiţaşilor şi halebardierilor îmbrăcaţi în costume renascentiste, după ce tunurile străvechi trăgeau o salvă de salut, parada turistică lua sfârşit, cedând gazonul unui joc de o mare îndârjire. Echipele îşi lepădau straiele bogate din vremea Renaşterii, rămânând în chiloţi şi tricouri roşii, albe, verzi sau albastre; fiecare dintre ele trebuia să apere o poartă cât toată lăţimea amfiteatrului.

Lupta se desfăşura cu o îndârjire nemaipomenită, cu izbiri dure de trupuri şi căderi spectaculoase, mingea de fotbal nefiind decât un pretext pentru plata unor poliţe mai vechi. Tom şi Frank ştiau că, din punct de vedere istoric, meciul acela era o impostură; se jucase, poate ca o sfidare, pe vremea când Carol V asedia oraşul; uitat timp de câteva secole, fusese apoi readus la viaţă de fascişti. Cu toate acestea, înverşunarea celor două tabere, fervoarea lor locală, zisă *îl campanilismo,* păreau să scoată la iveală cumplitele rivalităţi de odinioară.

Fiecare zi aducea cu sine noi evenimente pasionante.

Lucrurile se petreceau de parcă alegerile ar fi insuflat o nouă viaţă întregului proces istoric, de parcă Tom putea acum să vadă şi să trăiască aievea momente pe care, cândva, le studiase din cărţi.

— Ştiţi cum se spune la noi, la Florenţa? îi întrebase *îl avvocato.* Mai bine să ai un mort în casă decât unul din Pisa, viu, la poartă. Acum am mai progresat. Tot de cei din Pisa spunem, dar, de fapt, ne gândim la cei din Roma.

*

— Ce mai e nou? îl întrebă Tom pe Frank într-o dimineaţă, ridicându-şi ochii din paginile ziarului „La Nazione”. Nimic nu-i nou. M-am lămurit. Nici măcar ce spun comuniştii.

— Pentru că nu se sprijină ideea de imperiu?

— La naiba, imperiul nici nu mai există!

— Şi America unde o situezi?

— Acolo unde a fost întotdeauna, zise Tom. America este… America. Şi totuşi unii vor să mai ajungă acolo.

— Inclusiv Giorgio?

— Mai ales Giorgio!

— Dacă pleacă el, să ştii că pleacă şi Anna, spuse Frank. Sper că-ţi dai seama.

— Vai, nu! Asta nu.

Capitolul 3

Iar acum, ea venea să ia ceaiul cu ei. Singură, ea însăşi insistase asupra acestui amănunt. Se întâlniseră cu ea în oraş, pe Via Calzaiuoli, cum ieşea din înghesuiala agreabilă a unei cafenele la modă, unde pălăvrăgeala femeilor bine îmbrăcate care stăteau cu ceştile în mână în faţa tejghelei de zinc era întreruptă doar de fâsâitul şi gâlgâitul aparatelor de cafea *espresso.*

— Speram c-o să mă invitaţi! spuse ea râzând voioasă, cu o cochetărie pe care doar arareori o observaseră când era la ea acasă.

— Dar bine, Anna, zise Frank, poţi veni oricând doreşti. Doar ştii asta.

— De unde să ştiu?

— Oricând! se repezi şi Tom. Chiar oricând!

— E foarte drăguţ din partea voastră. Şi eu care credeam că vreţi să vă vedeţi doar cu tata şi cu mama, poate şi cu frăţiorul meu.

— Anna! o mustră Frank, în vreme ce Tom o scruta în tăcere, cu un surâs enigmatic. Vino mâine. Vom lua ceaiul împreună.

— Iar ceai! Asta e ceva englezesc, nu american! Nu, mâine am treabă la universitate. Poate sâmbătă. Ştiu că duminică e imposibil!

— Bine atunci, la ora patru, decise Frank.

— *Benone,* la ora patru, dar numai eu. Numai eu! Altfel nu vin!

Plecase atunci mai departe la braţul unei fete blonde, destul de drăguţe, ţinându-şi cărţile sub celălalt braţ, reluând de îndată, cu înflăcărare, discuţia întreruptă, îndepărtându-se cu mişcări fluide, senzuale, libere.

— Ce frumos merg, zise Frank, uitându-se după ele. Parcă mai altfel.

Într-adevăr, fetele păşeau fără nicio umbră de inhibiţie, dar nici nu aveau nimic provocator, la modul conştient. Mişcarea lor era spontană şi firească, plină de siguranţă, de echilibru interior.

Sâmbătă, Tom şi Frank erau în aşteptare, în timp ce radioul cânta melodia „Stormy Weather”.

— Şi ploaia asta care o tot ţine întruna, rosti Frank îmbufnat.

Pe timp de ploaie, toate plăcerile li se împuţinau. Nu se mai puteau bucura de gradaţiile luminii, de contrastele frapante care anulau orice distanţă, ca atunci când podurile şi clădirile se reliefau ca nişte gravuri, sau de adumbririle dulci, când aceeaşi privelişte căpăta contururi molatice şi vagi. Nu mai puteau să admire pâlcurile de nori trandafirii care încercuiau întregul oraş ca o cohortă de îngeri păzitori. Şi mai puţin se puteau ei aştepta în asemenea zile la acele momente de încântătoare limpezime, când, privind în josul râului, erau în stare să vadă, hăt departe, povârnişurile verzi-violacee de la Valombrosa.

Ploaia şi vântoasa *tramontana* îngreuiau urcuşul pe La Costa.

— M-aş mira să mai vină, spuse Tom deprimat. Azi e ceva groaznic. Te bate ploaia drept în faţă. Iar vântul te împinge înapoi, la vale. N-avem ce să-i reproşăm dacă nu vine.

— O să vină, zise Frank. Abia a trecut de patru. Italienii nu au ca noi, americanii, obsesia punctualităţii. Necazul tău e că n-ai reuşit să-ţi depăşeşti complexul de vinovăţie.

— Minunat! Asta-i norocul tău. Pot să mă simt eu vinovat pentru amândoi! mormăi Tom, reluându-şi, neatent, lectura unei schiţe biobibliografice din „New Yorker”.

— Eşti chiar sigur că-i place prăjitura asta? întrebă Frank pe neaşteptate.

— Desigur că-i place! Aşa ceva am mâncat la ei acasă, ce naiba!

— Dar ea a mâncat?

— Am văzut-o eu! exclamă Tom, mimând o exasperare exagerată. A mâncat două porţii. Poate chiar trei!

Căutaseră prăjitura aceea, glazurată cu ciocolată, pe blat de pandişpan cu multă dulceaţă, prin toată Florenţa şi o găsiseră, în sfârşit, la o *pâtisserie* de lângă Teatro Verdi. Cumpăraseră ceai englezesc în saşete pe Via Tornabuoni, dulceaţă de căpşuni şi zmeură şi pâine proaspătă din Via Santo Spirito, mai în spate de Lungarno, lipindu-se de ziduri ca să se ferească de tramvaiele care treceau pe lângă ei.

— Ascultă, dacă am greşit-o cumva, zise Tom, mă duc chiar acum să cumpăr altceva.

— Faci tu tot drumul la vale şi înapoi? Pe ploaia şi pe vântul ăsta?

— Şi ce dacă-l fac?

— Ajungi prea târziu, *care,* spuse Frank.

— Pentru numele lui Dumnezeu, Frank. Las-o baltă!

— Crezi că ea vrea să stea de vorbă despre Giorgio?

— Ei, Giorgio, zise Tom mohorât.

— Am avut mereu impresia că s-ar putea să aducă vorba despre el. În momentele în care rămânea singură cu noi. Măcar un minut sau două. Câte o replică de-a ei, câte o privire pe care ne-o arunca după ce spusese el ceva. O privire din aia, chinuită.

— Giorgio! suspină iar Tom.

— Are un Ferrari. Să nu uităm.

— Cum dracu' să uit?

Tom îşi săltă din fotoliu trupul lung, subţire şi se duse la fereastră.

— Să ştii că în felul ăsta nu o faci să vină mai repede, spuse Frank.

— Ştiu, ştiu.

Nu se zărea nimeni pe Costa. Ploaia se scurgea mai departe pe dalele largi, cenuşii de piatră.

— Nu ai câteodată senzaţia că nu va mai ieşi soarele? întrebă Tom.

Se aşează la loc. Frank se lăsă în genunchi lângă coşul cu lemne. Când deschise uşiţa sobei, simţi pe faţă dogoarea focului.

— Asta e ce-o să-mi lipsească cu adevărat – mirosul, rosti el încet, luând câte un lemn din coş şi aşezându-l cu grijă peste jăratic.

— Poţi oricând să-ţi instalezi o sobă la tine în apartament, indiferent unde-te afli. Merge şi în combinaţie cu sistemul de încălzire centrală, mai ales dacă ai şi mochetă.

— Slăbeşte-mă, Tom!

— Noi aveam sobe acasă. Mult mai mari decât asta. Şi să ştii că le şi foloseam. Aveam nevoie de ele în timpul iernilor din Middle West. Urla vântul peste câmpiile alea netele, întinse ca-n palmă.

Îl trecu un fior la amintirea acelor şesuri mohorâte, reci ca şi vânturile care le bântuiau.

— Mereu uit că eşti un băiat de la ţară, spuse Frank.

— Nu chiar!

— Ai copilărit la o fermă, ce naiba. Dacă nici asta nu

te face băiat de la ţară…

— Asta da, dar nimeni nu ştia ce fac eu acolo. Doar ţi-am spus! Nu mai aveam răbdare să ajung odată la facultate, iar ai mei au fost bucuroşi să mă vadă plecat. Ce atâtea cărţi? Asta îi cam speria.

Frank se ridică în picioare, se duse şi el la fereastră să privească strada pustie.

— Eşti sigur că i-ai spus de ora patru?

— Acum cine are complexe de vinovăţie? întrebă Tom. Poţi fi convins că i-am spus de ora patru! De fapt, chiar tu i-ai zis! Italienii nu sunt obsedaţi de ideea fixă că trebuie să fie undeva la o oră anume. Nu suferă de acea etică protestantă a muncii care ne afectează pe noi.

— Sau care ne afecta pe vremuri, spuse Frank.

Se făcuse patru şi jumătate când s-a auzit soneria, un sunet ciudat, subţire, tremurat.

— Ea e! exclamă Frank.

— A venit! strigă Tom.

Se repeziră amândoi spre uşă, înghesuindu-se care să ajungă mai întâi.

— Nu-i nevoie decât de unul! protestă Tom.

— Okay, făcu Frank. Du-te tu.

— Poţi să te duci tu, dacă vrei.

— Nu, nu, tu!

— Bine, atunci mă duc eu.

Tom se repezi în jos pe scară, sărind câte trei trepte. Frank mai aruncă o privire atentă asupra mesei, numărând ceştile, potrivind mai bine o farfurie. La capătul scării înguste de piatră, în vestibulul minuscul, Tom deschise larg uşa. Era Anna, zâmbitoare, cu părul ud; picături de ploaie îi şiroiau pe obraji, impermeabilul ei cafeniu era leoarcă.

— *Ma che brutto tempo!*

Se ridică în vârful picioarelor să-l sărute pe obraz.

— Aşa e, spuse Tom. O vreme îngrozitoare. Am crezut că n-ai să mai vii.

— Cum era să nu vin? Asta e părerea voastră despre mine?

— Nu, sigur că nu. Avem o părere minunată. Dar mai întâi scoate-ţi balonul. Să nu faci pneumonie!

Stângaci, grijuliu, o ajută să tragă de pe ea haina de ploaie. Pe dedesubt purta un taior negru cu dunguliţe albe fine, neobişnuit de sobru, fără bluză.

— Ce ai acolo? întrebă Tom, arătând spre pacheţelul pe care ea îl ţinea în mină.

— Asta? Nişte fursecuri. M-am gândit că s-ar putea să vă placă.

— Fursecuri? De ce, Anna?

— Cum, de ce? Am greşit cu ceva?

— Nu, sigur că nu. E foarte drăguţ din partea ta, dar nu era nevoie!

— Arăţi splendid, Anna! îi surâse Frank din capul scării.

— Îţi mulţumesc. *Ma parliamo italiano!* hotărî ea, sărutându-l cu exuberanţă pe amândoi obrajii; Frank o sărută şi el, mai puţin inhibat decât Tom. *Hai sentito? Parliamo italiano!*

— Zău nu! spuse Tom. Vorbeşti prea bine englezeşte.

— Şi voi ştiţi bine italiana, dar cred că sunteţi leneşi. Amândoi sunteţi nişte lenevoşi!

Dacă ei erau unchii, ea părea o nepoată iubitoare şi intempestivă. Încadrând-o, apoi ferindu-se pe rând să-i facă loc, Tom şi Frank o conduseră în cameră. Tom ridică pacheţelul deasupra capului, intonând:

— Auzi tu, ne-a adus fursecuri!

— De ce era să nu vi le aduc? Dacă nu vă plac fursecurile mele, n-am decât să le iau înapoi şi să le mănânc singură!

— Anna, declară Tom, suntem îndrăgostiţi de fursecurile tale. Singura problemă este dacă o să-ţi placă prăjitura noastră. Asta de aici! adăugă el, arătând cu un gest dramatic platoul de pe masă.

— *Ma che bello!* exclamă Anna. Ador prăjitura asta! E cea care îmi place cel mai mult! *Indovinato!* De unde aţi ştiut?

— Ai văzut? făcu Tom către Frank, triumfător. Ce ţi-

am spus eu?

— Păi, bine, n-am spus că n-o să-i placă.

— N-ai spus, dar te-ai îndoit!

— Atunci mă duc eu să fac ceaiul, zise Frank.

— Asta ţi-e pedeapsa pentru faptul că ai avut îndoieli.

Rămas singur cu Anna, Tom nu-şi lua ochii de la ea, zâmbind stângaci, fără să scoată o vorbă. Zâmbea şi ea, încurajator, apoi tot ea sparse tăcerea.

— Şi ce ai mai făcut?

— Păi, ce fac de obicei, râse Tom, sucind din umeri. Mă duc la cumpărături. Gătesc. Dorm. Citesc.

— Şi nimic altceva?

— Aştept să vii tu la ceai. Duc o viaţă foarte monotonă, Anna.

— Şi nu te plictiseşti?

— Să mă plictisesc? făcu Tom, parcă uluit că i-a putut veni o asemenea idee. A, nu, nu mă plictisesc, niciodată. Cel puţin nu aici, la Florenţa.

— Uneori îmi pare că Florenţa poate fi foarte plictisitoare.

— Mie nu. Niciodată. Sunt atâtea lucruri de văzut.

— Dar nu prea multe de făcut.

— Asta nu contează. Sunt destule de făcut. Vai, iartă-mă! exclamă el deodată încurcat, mai stângaci ca oricând. Nu vrei să stai jos?

Ar fi trebuit să te poftesc să iei loc.

— Bine, aşa am să fac! râse Anna.

Aşa cum băgaseră ei de seamă în Via Calzaiuoli, era în ea o voioşie, ca un fel de eliberare, în contrast cu imaginea de fată serioasă pe care o întâlneau în după-amiezile de duminică; dădea şi o impresie de independenţă, în sensul strict al cuvântului, părea că se desprinde, se distanţează de mediul de familie, în care apărea doar ca o componentă. Se tot schimbase în aceşti ani, iar acum se prezenta ca o altă persoană, diferită. Era o situaţie la care trebuia să te adaptezi.

— Uite aici, ia loc pe canapea, se grăbi Tom, stânjenit de-a binelea. Numai să dau la o parte revistele astea.

Se repezi să adune sumedenia de exemplare din „New Yorker”, „New York Times Book Review”, revista „Time”, ediţii ieftine din „Rome and a Villa”, „For Esme with Love and Squalor” („Pentru Esme, cu dragoste şi mizerie”) de Seiinger.

— Aveţi o grămadă de reviste şi cărţi! râse Anna.

— Sunt ale lui Frank, nu ale mele.

Anna se aşează, râzând mai departe.

— Sper că nu se supără că i le-ai zăpăcit.

— Asta nu. Ar fi trebuit să şi le strângă singur.

— Mare lucru că v-aţi găsit locşorul ăsta, Tom. Nici nu ştiam că există, crede-mă.

— Tocmai asta ne îngrijorează. Poate că nici nu există. O să ne trezim într-o bună zi înapoi de unde am venit, în câte un *pensione,* sau poate chiar mai rău, în America!

— Mai rău? De ce să fie mai rău?

— Este cel mai rău! declară Tom. E chiar de neconceput! Dar, vai, inevitabil. Suntem condamnaţi, Anna. Ne trăim amândoi ultimele clipe.

— Aşa e! confirmă Frank, venind cu tava pe care aşezase ceainicul, ibricul cu apă fiartă şi farfurioara cu bucăţele de lămâie. Nu mai avem decât vreo şase luni de libertate.

Aşează cu grijă ceainicul pe masă, turnă în ceşti, adăugă câte o felioară de lămâie.

— O să ne scuzi, dar la noi ceaiul e o întreagă ceremonie, spuse Tom. Iar Frank o ia în serios, mai ales când avem oaspeţi. Şi în special când e vorba de tine! Să ştii că şi eu o iau în serios!

Anna refuză zahărul.

— Nici prăjitură n-ar trebui să mănânc. Am început să mă îngraş cam prea tare.

— Prăjitură va trebui să iei! decise Tom.

— Asta aşa-i, spuse Frank. Aşa ne-am înţeles. Şi pe urmă, cum ţi-am spus, arăţi splendid!

— Să nu-mi faci complimente!

— Nu e niciun compliment, zise Tom. E chiar

adevărat!

— Aşa e tineretul, Tom, filosofă Frank, tăind prăjitura. Dacă îţi place ceva, nu poate fi adevărat, iar dacă e adevărat, atunci nu poate să-ţi placă.

— Acum ai vorbit exact ca tata, remarcă Anna.

— Asta da, mai zic şi eu compliment, râse Tom.

— În sens italian, preciză Frank. Noi nu-l meritărm. Mă tem că tatăl tău ne cam depăşeşte. Nu putem decât să ascultăm ce spune şi să-l admirăm.

— Să-l admiraţi? zâmbi Anna cu surprindere. Ce anume să admiraţi?

— Totul! răspunse Tom. Cultura lui. Cunoştinţele lui. Toate aforismele.

— Cum ar fi acela că Mussolini credea că el crede în italieni, observă Frank.

— A, da, spuse Anna. Pe acela l-am auzit de-atâtea ori…

— Poate că l-ai auzit de mai multe ori, Anna, zise Frank. Noi am dori să-l mai auzim o dată.

— Iar când a venit aici, spuse Tom, şi l-am dus pe terasă, ştii ce-a zis? Că Italia arăta întotdeauna cel mai bine când o vezi de la distanţă.

— Nu crede nici el ce spune, zise Anna în zeflemea.

— Sunt sigur şi eu că nu crede, o aprobă Tom.

— Aşa sunt italienii, îi lămuri Anna. Critică pe toţi şi pe toate, dar nu fac niciodată nimic să dreagă lucrurile.

Se lăsă o tăcere. Frank şi Tom nu se uitau niciunul la altul, nici la Anna, însă plutea în aer o senzaţie nerostită de surprindere. Dacă se împăcaseră destul de repede şi uşor cu noua vioiciune a Annei, acum era vorba de ceva mult mai radical, ceva ce nu se potrivea cu persiflarea plină de afecţiune cu care ceilalţi membri ai familiei tratau de obicei dictoanele rostite de Bertolini la ora ceaiului. Murmurele şi ocheadele plictisite, precum şi atitudinea de demnitate jignită afişată de *îl avvocato* le păruseră că fac parte dintr-un ritual simpatic de familie. Cuvintele Annei puneau acum capăt unui joc nevinovat, însemnau moartea unei iluzii.

— Uneori poţi fi destul de dură, Anna, spuse Frank într-un sfârşit, tot fără să ridice ochii spre ea.

— Nu, nici nu sunt cât ar trebui.

— Să nu încerci, o rugă Tom. Noi te plăcem aşa cum eşti!

— Cum sunt? îl îngână ea. Nu cred că m-aţi place dacă m-aş arăta aşa cum sunt. Nici eu nu mă plac prea tare.

— Ai văzut? spuse Frank. Acum eşti prea dură cu tine însăţi.

— În acest caz, declamă Tom, ce părere o fi având despre noi? Ar trebui să ne dispreţuiască!

— Nici prin gând să nu vă treacă! Doar ştiţi ce cred despre voi! exclamă Anna. *Vi voglio ambedue un grern bene!* Ţin tare mult la voi!

— Cu toate că facem atât de puţin? întrebă Frank.

— Cu toate că ştim atât de puţin? întrebă Tom.

— Cu toate că suntem atât de fericiţi să ne aflăm la Florenţa?

— Voi mereu glumiţi. Nici nu mai ştiu cinci vorbiţi serios.

— Suntem serioşi când spunem că ne place la Florenţa, zise Tom.

— Suntem serioşi când spunem că nu vrem să ne întoarcem în State, zise Frank.

— Dar eu mi-aş dori să pot merge acolo, afirmă Anna, şocându-i din nou, dar de data aceasta fără a-i reduce la tăcere.

— Anna, nu se poate să crezi ce spui! reacţionă pe loc Tom.

— Ba da! exclamă ea cu vehemenţă. Chiar aşa cred!

Fuseseră consternaţi la început, acum nu le venea să creadă.

— Pur şi simplu nu-ţi dai seama cât noroc ai, spuse Tom.

— Ce noroc? era acum rândul ei să-şi arate nedumerirea.

— Sigur, Anna, noroc, zise Frank. Eşti norocoasă că

poţi să-ţi trăieşti toată viaţa aici, la Florenţa. Că nu trebuie să pleci.

— Aşa credeţi voi? întrebă Anna, cu ochii măriţi de uimire.

— Sigur că da, Anna, spuse Tom. Oriunde arunci privirea, vezi ceva frumos.

— Cea mai bună pictură, cele mai frumoase sculpturi, cele mai minunate clădiri.

— Dar toate sunt moarte, moarte! ridică glasul Anna. Totul e doar un cimitir!

Cei doi schimbară o privire iute.

— Dar ascultă, Anna! exclamă Frank, fără niciun efect.

— Mi-ar plăcea atât de mult să văd America! insistă ea.

Spre consternarea lor, pe faţa fetei se citea un fel de extaz, sugerând parcă viziunea unor plăceri cu totul pământene.

— Anna, să ştii că te-ai scârbi repede de ea! îi spuse Tom.

— Cum poţi fi atât de sigur?

— Pentru că te cunoaştem pe tine, răspunse Tom cu patos în glas, şi cunoaştem şi America.

— Dar voi sunteţi din America!

— Aşa e, zise Frank resemnat, numai că este vorba de altă Americă, Anna. America s-a schimbat.

— În rău, îl completă Tom.

— Mai e loc deşi mai rău, adăugă Frank.

— Nu rred! rosti Anna cu încăpăţânare.

— Dacă ajungi acolo, ai să vezi cu ochii tăi, îi zise Frank.

— Ai să vezi chipurile oamenilor, spuse Tom. Li se citeşte totul pe faţă. Să te uiţi la turişti, când încep să vină din nou. Acelea sunt feţele pe care le vei vedea acolo.

— Dar acum văd feţele voastre. Şi îmi plac!

— Poate că am reuşit să scăpăm la timp, zise Tom. Poate că am ajuns la timp la Florenţa.

— Şi ce găsiţi voi aşa de bun pe feţele florentinilor?

întrebă Anna.

— Sunt frumoase, spuse Tom.

— Au nobleţe, i se alătură Frank.

— Asta e, reluă Tom firul. Nu s-au schimbat, de aceea sunt atât de minunaţi. Dacă te uiţi la chipurile lor şi nu ţii seamă de îmbrăcăminte, ai senzaţia că ai revenit în *cinquecento.* Ce profiluri! Ce expresii! E ca şi cum te-ai plimba printr-o galerie cu lucrări de Bronzino!

— Sau, dacă ai noroc, de Fra Angelico, spuse Frank. Câteodată chiar aşa fac. Mă duc la San Marco să privesc „Cina cea de taină", chipurile acelea minunate, pline de înţelepciune. Pe urmă ies pe stradă şi încerc să le regăsesc.

— Şi le găseşti? întrebă Anna. Ţi s-a întâmplat vreodată?

— Nu chiar de fiecare dată, răspunse Frank, cu un zâmbet de dezaprobare.

— Cred că acum ar fi şi greu. Eu nu văd niciun fel de chipuri înţelepte pe stradă. Cred că florentinii sunt *antipatici,* înfumuraţi, sarcastici, grosolani cu străinii.

— Dar, Anna, şi tu eşti florentină, observă Tom.

— Da, ştiu, uneori mi-e chiar ruşine de asta.

— Dar de ce să fie drăguţi cu străinii, mai ales dacă aceştia sunt turişti?

— Şi mai ales dacă sunt turişti americani! adaugă Frank.

— De ce vă sunt atât de nesuferiţi? întrebă Anna. Numai din cauza înfăţişării lor?

— Pentru că ne reamintesc unde va trebui să ne întoarcem.

— Ne amintesc de celelalte chipuri, spuse Tom. Milioane de chipuri. Multe, multe milioane. Ne uităm la ele şi vedem lăcomia. Ne uităm la ele şi vedem ignoranţa.

— Tâmpenia, îl completă Frank.

— Intoleranţa.

— Mai este şi altceva, ceea ce nu se vede, zise Frank. O anumită spiritualitate. Aşa ceva nu găseşti la ăştia nici să dai cu tunul.

— Şi asta găsiţi voi aici? întrebă Anna.

— Da, spuse Tom. Aici o găsesc. Nu peste tot. Nu în orice clipă. Dar cum să n-o găseşti dacă te afli aici, chiar la atâta timp după Renaştere? E ceva care, probabil, se moşteneşte. Oamenii de aici par să ştie ceva, ceva mai presus decât ei. Măcar pentru faptul că văd în fiecare zi în jurul lor atâtea lucruri frumoase.

— Asta înseamnă că au avut noroc, spuse Anna. Am avut cu toţii noroc. N-am făcut noi toate lucrurile astea, doar s-a întâmplat să fim născuţi aici. Iar cei pe care îi dispreţuiţi atât, dacă ar fi crescut aici, poate că ar fi fost cu totul altfel.

— Sigur că da, zise Frank. Cred că aşa ar fi fost.

— Atunci poate că trebuie să vă pară rău pentru ei.

— Nu se poate să ne şi displacă şi să ne fie şi milă de ei? întrebă Tom.

Anna izbucni în râs.

— Vai, dar eşti îngrozitor! însă cel puţin în America lucrurile se mai pot schimba.

— Exact ce spuneam noi, replică Tom. Asta e, că s-au schimbat.

— Adevărat, interveni Frank. S-au petrecut o mulţime de lucruri de când am plecat noi.

— Cum ar fi Comitetul pentru cercetarea activităţilor antiamericane, spuse Tom.

— Cum ar fi senatorul Joe McCarthy, adăugă Frank.

— Îl avem pe Eisenhower ca preşedinte, zise Tom, şi mai avem şi „Generaţia Eisenhower”. Ce bine ar fi fost să nu se schimbe nimic!

— Aici nu se schimbă nimic niciodată, oftă Anna.

— Niciodată! exclamă Tom. Minunat!

— Pentru voi, rosti tranşant Anna, pentru că voi sunteţi simpli spectatori. Noi nu, noi suntem participanţi!

— Ce bine e să fii participant! râse Tom.

— Nu e, răspunse Anna, nu-i deloc bine. E înăbuşitor. Ca şi cum ai avea un nor greu deasupra capului, un nor care te apasă, te copleşeşte.

— În America, interveni Frank, nu este niciun norişor

pe cer. Trăim în imponderabilitate.

— Ca-n lună, spuse Tom.

— Vai ce mi-ar plăcea! exclamă Anna.

— Ţi-ar trece repede, o asigură Frank.

— Ar trebui să facem schimb, zise ea.

— Ai grijă, Anna! o avertiză Frank. Vezi că o luăm de bună!

— În America eşti liber! exclamă ea cu o înflăcărare pe care nu o observaseră niciodată la ea. Eşti nou! Nu te izbeşti mereu de tradiţiile astea groaznice, oriîncotro te-ai întoarce. Nu sunt oameni care să şuşotească mereu pe seama ta, să-ţi spioneze fiecare pas!

— Nu ştii ce-i aia să trăieşti într-un orăşel american, îi spuse Tom.

— Şi ăsta e un orăşel! i-o reteză ea. Ba chiar un orăşel foarte mic. Orice ai face, se găseşte cineva care să te urmărească, oriunde te-ai duce, e cineva acolo care te cunoaşte. Iar tot ce s-a observat se şi colportează de îndată. Numai bârfă! Numai răutăţi! *Sempre la malignită!* E imposibil să trăieşti aşa!

— Anna, spuse Tom. Aici am văzut oameni, persoane distincte. Dacă vrei să ştii ce înseamnă cu adevărat conformismul, du-te în America! Ferească Dumnezeu să ieşi din rând!

— Ferească Dumnezeu să te distanţezi de „gloata singuratică”, zise Frank.

— Dar fetele americane sunt libere! protestă ea.

Cei doi se uitară unul la altul.

— Libere? se minună Tom.

— Da, libere! Le-am cunoscut aici, dintre cele care învaţă la universitate. Lor nu le spune familia: fă asta, fă aia! N-ai voie să te duci acolo, n-ai voie să fii văzută dincolo! N-ai voie să te măriţi cu băiatul ăla, numai cu ăsta!

— Fetele acestea se află departe de casă, Anna, spuse Frank. Pot să iasă din rând cu o jumătate de pas, pot chiar să aibă un iubit italian, e doar la modă aşa ceva, dar pe urmă trebuie să revină pe calea cea dreaptă, de asta poţi fi

sigură.

— Iar în coşmarul acela cu aer condiţionat, zise Tom. Cel puţin, voi aveţi aici nişte structuri. Noi nu avem nicio structură demnă de acest nume, nicio tradiţie. Conformismul înlocuieşte structura. Şi dacă el dispare, ce se întâmplă cu noi? Rămânem suspendanţi în spaţiu. Suntem în aer.

— Iar cei de jos ne spun: ori vă încadraţi, ori plecaţi dracului de-aici!

— Aşa că noi am plecat, spuse Tom, din nou bine dispus. Dar nici noi nu putem rămâne mult timp afară!

— Nu-ţi poţi închipui ce înseamnă să dai greş în America, Anna, spuse Frank. Atunci se vădeşte cel mai bine lipsa de structuri. Când e vorba să te prăbuşeşti, te duci drept la fund. Aici până şi cerşetorii au un anumit statut. Oamenilor li se face milă de un asemenea nenorocit. Unii îi dau câteva lire. S-ar putea să nu-l respecte, dar nici nu-l dispreţuiesc.

Îşi aminti atunci de cerşetorii care, târându-şi picioarele, dădeau ocol meselor de cafenea din Piazza della Repubblica, de clienţii care îşi băgau mâna în portofel sau în buzunar aproape instinctiv, fără să se uite la acei sărmani, ca să scoată câţiva bănuţi pe care îi îndesau în mâinile lor întinse, rugătoare.

— Ah, terminaţi odată! exclamă Anna. Ştiu că exageraţi.

— Măcar de-am exagera, suspină Tom.

— Atunci cum de mai poate trăi cineva acolo? îl întrebă Anna.

— Cei mai mulţi n-au încotro, spuse Frank.

— Iar unii nici nu ştiu că poate fi şi altfel, zise Tom. Nici măcar atunci când vin aici ca turişti. Noi am fost aici în timpul războiului. Am avut noroc.

— Aşa! Dar dacă n-ar fi fost războiul, ce te-ai fi făcut?

— Dumnezeu ştie, dădu Frank din umeri. Probabil că aş fi vândut poliţe de asigurare. Nu cred că mi-ar fi mers în publicitate. Poate că acum aveam o casă tip cu o curticică în spate.

— Şi unu virgulă patru copii, spuse Tom.

— Nu ţi-ar plăcea să te însori? îl întrebă Anna.

— Eu ştiu? Poate că da, răspunse Frank, uşor încurcat. Dar nu în felul acesta.

— S-ar putea să ai o nevastă foarte drăguţă. De unde poţi să ştii?

— După cum s-ar putea să fie una care-şi pune bigudiuri toată ziua, spuse Tom.

— Sau care joacă bridge şi golf, îl îngână Frank.

— În mod sigur ar avea o mamă care arată exact ca ea, continuă Tom. Poate chiar ceva mai tânără.

— Sunteţi amândoi nişte nesuferiţi! râse Anna.

— Nu suntem decât realişti, replică Tom.

— Atunci care dintre voi s-ar însura cu o italiancă? întrebă ea.

— Cred că nu mi-a trecut niciodată prin gând, mărturisi Frank.

— Dar ce italiancă s-ar mărita cu mine? întrebă Tom.

— Sau cu mine, murmură Frank. Dacă tot veni vorba.

— Ia să vedem… rosti Anna, cercetându-i cu o exigenţă exagerată. Ei, s-ar putea să aveţi o şansă. Nu se ştie niciodată.

— Mă tem că acum e prea târziu, zise Frank prefăcându-se întristat.

— O, niciodată nu e prea târziu!

— Numai aşa, dacă găseşti una bogată, spuse Tom.

— Poate găseşti tu una bogată, îl încurajă Frank.

— A, nu, râse Tom. N-am eu norocul ăla.

— Prea sunteţi cinici, îi mustră Anna.

— Tu eşti bogată, Anna? se interesă Tom.

— Ei, asta-i! Doar ştii că nu sunt.

— Păcat, oftă Tom. Atunci nu-ţi rămâne decât să guşti din prăjitura asta.

Ignorându-i protestele, se ridică să-i taie o felie. Ea mai făcu ceva nazuri înainte de a primi prăjitura şi, până la urmă, ciuguli din ea un pic.

— Ştiţi ceva? zise ea la un moment dat. Cred că străinilor le-a fost întotdeauna greu să înţeleagă Florenţa,

chiar dacă le place. Ne-au dat acum, la universitate, să citim o *cameră cu vedere la stradă* de Forster. Pur şi simplu nu recunosc Florenţa!

— Adorabilă carte! se învioră Tom. Mai ales scena aceea de la sfârşit, când cei doi se uită la vizitiu prin fereastra trăsurii, şi ea îi spune: *„Siamo amanţi”.* Iar el îşi cere scuze şi pleacă. I

— Vezi, asta e, spuse Anna. Poţi să-ţi închipui *i jiaccherai* de azi comportându-se în acest fel. Mai degrabă i-ar fi înjurat şi i-ar fi scuipat. Sunt nişte fiinţe îngrozitoare!

— Ce-i drept e drept, nu sunt prea drăgălaşi, se declară de acord Tom.

I jiaccherai şi cabrioletele lor învechite stăteau mereu de veghe în Piazza della Repubblica, pândindu-i pe turişti; nişte bătrânei sfrijiţi şi certăreţi care, după cum spusese Anna, scuipau, înjurau şi se dondăneau, fără să le pese de putoarea de balegă de cal; glasurile lor aspre, hârâite, păreau o batjocură la adresa melodiosului accent florentin.

— Forster n-a stat aici prea mult, spuse Frank. Şi, în plus, pe atunci englezii îşi aveau colonia lor la Florenţa.

— Dar americanii? întrebă Anna. Oraşul descris de Henry James este o Florenţă americană.

— Aceea e Florenţa lui Henry James, i-o întoarse Tom. Este o parte a Italiei, aşa cum a văzut-o Henry James, care, la rândul ei, este o parte a Europei lui Henry James şi se încadrează în ideea pe care şi-o făcea Henry James despre America. Nu-i plăceau lucrurile care se întâmplau acolo pe vremea lui. Dumnezeu ştie ce părere ar fi avut despre ceea ce se petrece acum.

— Cred însă că Forster seamănă foarte mult cu voi doi, spuse Anna. Toţi italienii sunt drăguţi, iar englezii sunt idioţi. Singura diferenţă este că voi îi consideraţi pe americani idioţi.

— Poate că avea dreptate, zise Tom.

— Nu cred că italienii sunt chiar atât de înţelepţi, spuse Anna. Ascult şi eu ce spune mama, mă uit la fratele

meu…

— Cum o mai duce Paolo? întrebă Frank.

— Paolo e prea răsfăţat! se înfierbântă deodată Anna. Capătă mereu tot ce-şi doreşte. Dar aşa e dat să fie într-o familie italiană.

— Nu e un băiat rău, Anna, zise Frank împăciuitor.

— Voi nu vă daţi seama! replică ea. Când veniţi voi, e întotdeauna atât de dulce-e, lungi ea cuvântul, imitându-şi fratele: „Aşa e, Frank! Ai dreptate, Tom!” Tot ce-l interesează este să arate bine, să fie îmbrăcat fercheş, să se gândească fetele la el. Nici nu pune mâna pe carte.

— Mi se pare normal, Anna, spuse Frank. N-are decât şaisprezece ani.

— N-o să se schimbe, să ştii. Mie mama îmi spune mereu: „Fă asta, fă aia! Ajută-mă la rufe! Du-te la piaţă!” Atunci eu zic: „Nu poate şi Paolo să facă ceva? Am de învăţat! El nu face nimic!” Iar el râde de mine.

— Aşa or fi bărbaţii în lumea latină, observă Tom.

— Aşa sunt, întări Anna. Îi spun mamei: „Uite ce-ai făcut! Uite în ce hal l-ai adus! Nici nu te mai respectă, n-are nicio disciplină”! Dar acum e prea târziu. Dacă ţipă la el, el îi râde în nas. Iar tata nu face nimic. Lasă lucrurile în voia lor.

— E doar adolescenţa, Anna, spuse Tom. Puştii trebuie să-şi găsească singuri calea.

— Ba nu, obiectă ea. Calea lui e găsită dinainte. Ştie şi el asta. Într-o zi, va fi avocat şi va prelua biroul tatii.

— Tu nu ţi-ai dorit niciodată aceasta? o întrebă Frank.

— Nu, niciodată! răspunse ea cu ciudă, surprinzându-i iar, provocând o nouă tăcere.

— Şi Giorgio ce mai face? întrebă Tom într-un târziu.

Ea lăsă capul în jos, parcă puţin jenată.

— N-o duce prea rău.

— Şi maşina? Are un „Ferrari”, nu? insistă Frank.

— E foarte rapidă. Sâmbăta trecută am fost la Siena. A fost ceva de groază.

— Ce-i aşa de îngrozitor la Siena? întrebă Tom.

— Nimic. E foarte frumos la Siena. Dar, Doamne, cum conduce! A trebuit să stau cu ochii închişi. Mi se face frică. Merge cu o sută treizeci de kilometri la oră şi se simte mereu dator să depăşească toate celelalte maşini, claxonând tot timpul. Au fost momente când am crezut că ne facem praf.

— Italienii au reflexe bune, o linişti Frank.

— Au şi nevoie, adăugă Tom.

— Cu toţii avem nevoie! E din ce în ce mai periculos să umbli prin Florenţa. Ieri, pe Via Ricasoli, era cât pe ce să mă loveascão. „Lambretta”.

— Eu i-am spus, continuă Anna. „Nu ştiu de ce conduci în halul ăsta. Doar nu ne grăbim. Dacă ajungem acolo într-o oră sau în două ore, e totuna”.

— Lui nu îi e totuna, remarcă Tom.

— Ştii ce se spune? zise Frank, zâmbind. Că orice italian, când este la volan, se simte superior faţă de toţi cei care nu sunt la volan.

— Dar ăia care merg cu scuterele ca nebunii? întrebă Tom.

— Or fi încercând să demonstreze ceva, răspunse Frank.

— Cred că în America nu conduce toată lumea ca ăştia, spuse Anna.

— Nu chiar toată lumea, zise Frank. Avem şi noi nebunii şoselelor. Mai sunt şi puştani cărora le place să rişte.

— Dar Giorgio nu mai e un puşti, obiectă ea. Are douăzeci şi opt de ani.

— Poate c-o s-o ia mai domol după ce se însoară.

— Ba nu, rosti Anna cu amărăciune. O să fie tot ca Paolo.

Tonul ei îi lăsă iar muţi de uimire. Până la urmă, tot Anna sparse tăcerea, vorbind cu o patimă cu totul neaşteptată.

— Câteodată îmi vine să cred că-l urăsc!

Răspunsul lor fu aceeaşi tăcere nedumerită, crispată. Faţă de o asemenea izbucnire violentă, orice dojană blândă

n-ar fi avut niciun efect. Dar, văzând-o cum stă acolo, copleşită de întristare, pradă unui intens zbucium sufletesc, simţeau amândoi nevoia să spună ceva. Până la urmă, jenat şi stângaci, Frank încercă să o consoleze.

— Anna, nici măcar nu ţi-ai terminat studiile la universitate. Ai tot timpul înaintea ta!

— Ba n-am timp! ridică ea glasul. Nu mai am timp!

Total descumpăniţi, o priveau cum plânge, vărsându-şi disperarea în lacrimi amare.

— Anna, bâigui Frank, neputincios.

— Nu se poate să fie chiar atât de rău! spuse şi Tom, schimbând pe furiş o privire întrebătoare cu prietenul său.

— Dacă putem fi de folos cu ceva… stărui Frank.

Anna îşi ridică spre el ochii înlăcrimaţi.

— Cu nimic! Ce aţi putea face voi? Ce înţelegeţi voi? Nici nu înţelegeţi!

— Aşa e, nu înţelegem, rosti Tom dezolat.

— Îmi pare rău, Anna, zău, spuse Frank, la fel de nefericit.

— Acum vă e milă de mine! strigă ea.

Dintr-o singură săritură, se repezi la uşă, o trânti de perete şi ieşi ca o vijelie; se mai auzi doar ţăcănitul tocurilor ei pe treptele de piatră, apoi izbitura surdă a uşii de la intrare. O urmăriră în tăcere de la fereastră cum coboară dealul, împiedicându-se de câteva ori de lespezile aspre, prea grăbită ca să mai bage de seamă unde calcă. Însăşi această grabă părea un fel de eliberare; trebuia să alerge, să fugă pentru ca să-şi descarce furia. Fuga nu îi era la fel de graţioasă ca mersul, în acele clipe mişcările ei erau o negare voită a oricărei graţii, ca şi cum şi-ar fi pus în gând să distrugă acea imagine care anula posibilitatea unei asemenea izbucniri. Se uitară lung după ea, până se făcu nevăzută, apoi se aşezară la loc, în tăcere. Mai schimbau câte o privire din când în când, dar nu găseau nicio mângâiere, nimic de spus.

Primul vorbi Frank.

— Cred că e vorba de Giorgio.

Dar amândoi ştiau că nu numai Giorgio era la mijloc,

că Giorgio nu fusese decât un catalizator, doar atât, întruchipând în mod insuportabil toate dezamăgirile din viaţa ei. Iar ei nu fuseseră la înălţime, o dezamăgiseră, în vreme ce ea se şi aşteptase ca ei să o dezamăgească. Portretul de familie, acel tablou idealizat al unui cămin fericit, netulburat de micile furtuni întâmplătoare, se destrămase acum chiar sub ochii lor. Nu mai aveau în faţă o imagine unitară, ci un caleidoscop format din piese disparate, care se despărţeau şi iar se uneau în forme ininteligibile.

— Mă tem că nu i-am fost de mare ajutor, spuse Frank.

Tom clătină din cap.

— Nu cred că ar fi putut să o ajute cineva. N-am văzut-o niciodată în starea asta.

— Niciodată. Dar nici nu cred că s-a supărat pe noi.

— N-a mai fost nimeni pe-aici.

— Lasă, ştii la ce mă refer.

— Părea supărată pe toată lumea, zise Tom. Pe maică-sa, pe taică-său, pe Paolo, pe Giorgio, mai ales pe Paolo şi pe Giorgio.

— Mai ales pe Giorgio.

— Ea vrea să scape. Noi vrem să rămânem aici.

— Cred că unii oameni ajung să-şi formeze o asemenea idee despre America. Atâta întindere… Trebuie să fie libertate acolo, măcar pentru faptul că e atât de a naibii de mare.

— Ca un ecran pe care îţi proiectezi propriile visuri. Doar până când nu ajungi acolo.

— Am cam dezamăgit-o, mormăi Frank.

— Asta credea ea despre noi. De aceea s-a înfuriat. Adică s-a înfuriat mai rău. În definitiv, poate că ea are dreptate.

Îoş

— Dar ce am fi putut spune? Ce-am fi putut face? Nu e bine să te bagi în certurile de familie şi, oricum, n-am ascultat decât punctul ei de vedere.

— E singurul punct de vedere care o interesează pe

ea, oftă Tom.

— Paolo este tipul clasic de puşti italian. La vârsta asta toţi sunt egoişti. Iar aici, bănuiesc eu, băieţii au anumite avantaje.

— Cred, totuşi, că ai dreptate. Sunt convins că a fost vorba mai mult de Giorgio decât de Paolo. Giorgio a rămas un egoist.

— Zău că nu ştiu ce dracu' am fi putut face, spuse Frank. Tot ce-am spus n-a făcut decât să o întărite şi mai mult.

— Data viitoare nu mai spunem nimic! hotărî Tom.

Frank se ridică să dea drumul la radio. Pe staţia armatei americane tocmai se transmitea molcom, liniştitor, „Iubirea noastră va dăinui mereu".

— Nu i-ar place deloc în America, zise Frank.

— Sigur că nu. Dar ce rost are să-i spui? Nu e locul potrivit pentru ea. Asta este numai o idee de-a ei. Orice altceva, numai Florenţa nu.

— Mie nu-mi place nicăieri decât la Florenţa.

Tăcură iar, îndureraţi amândoi.

— Mi-a părut întotdeauna o familie atât de fericită, suspină Tom.

— Eu cred că este o familie fericită. Mai trebuie să fie şi câte un pic de gelozie, ce Dumnezeu! mai sunt şi resentimente. Poate că

Anna se teme că Paolo va deveni un fel de Giorgio.

— Sau că Giorgio va rămâne un fel de Paolo mai vârstnic, conchise Tom. Să-i ia dracul pe toţi, hai să fumăm o ţigară.

Scoase un pachet albastru de „Esportazioni", îi oferi o ţigară lui Frank, aprinseră amândoi.

— De la Giorgio i se trage. Probabil că s-au pus toţi cu gura pe ea.

— Iar el mai mult o lucrează pe *la signora,* spuse Frank. Flori. Bomboane.

— Sinistru! Tocmai pe ea, care este atât de sufletistă, atât de lipsită de prejudecăţi!

— Da, dar îi merge mintea.

— Dar nu în ceea ce îl priveşte pe Giorgio.

— Chiar şi în cazul lui nu sunt chiar atât de sigur. Pare că-i face plăcere să-l vadă, dar ea e drăguţă cu toată lumea. Cred mai degrabă că *îi avvocato* este cel care ţine la Giorgio, din considerente politice.

— Sau economice!

— Okay, economice. Tatăl lui e om bogat.

— Trist lucru, spuse Tom. Dezamăgitor.

— S-ar putea să greşesc.

— Sper.

Fumau liniştiţi, ascultau muzica. La radio se cânta acum „Dragoste de vânzare”.

— Sper că nu se potriveşte cu ce vorbeam noi, zise Tom.

— Ştii ce uşor se aprind italienii. Ar putea fi o furtună trecătoare.

— Vrei să spui că mâine te-ai duce la ei?

— Să mă ia naiba dacă ştiu, rosti Frank cu năduf. Crezi că ar trebui să mergem? Eu unul nu prea: m-aş duce.

— Le dăm un telefon. Spunem că suntem plecaţi din oraş.

Frank trăgea din ţigară, dus pe gânduri.

— Şi Anna ce ar zice?

— Crezi că va fi acolo? întrebă Tom. O, Doamne! Şi dacă este, cum se va comporta?

În atmosfera aceea, în care fumul de ţigară se amesteca încet cu mireasma de lemn ars ce venea pe gura sobei, iar radioul cânta în surdină un şlagăr după altul, se încinse între ei o dezbatere cu multe vorbe, de o mare complexitate filosofică şi tensiune sufletească, deschisă tuturor posibilităţilor. Oare ea va fi acolo? Oare ei trebuie să se ducă? Dar Giorgio va fi şi el, Doamne fereşte, de faţă? Dacă ei merg în vizită, iar Anna e prezentă, ea oare cum se va simţi? Şi ei cum trebuie să reacţioneze? Dacă ea e acasă, iar ei nu vin, oare ea nu va resimţi aceasta ca o mustrare? Şi dacă ei se duc, iar ea nu e acasă, atunci ce-o să fie, ce mai urmează?

— O, Doamne, gemu Tom. Of, Doamne! încurcată

treabă!

*

Scurgerea timpului şi simţul datoriei îi scoaseră din dilemă. Sâmbătă seara nu se hotărâseră încă. Duminică dimineaţa conveniseră să nu se ducă. Când, deodată, Tom exclamă:

— Şi dacă au rămas cu toţii acasă ca să ne aştepte pe noi?

Era limpede, trebuiau să meargă. Ba nu, mai bine să nu se ducă.

— Poţi să-ţi închipui ce atmosferă o să fie acolo? întreba mereu Frank.

Pe la prânz, Tom; se decise.

— N-avem cum să ne eschivăm. Trebuie să ne ducem. La ora asta nu mai avem nicio scuză plauzibilă, îi jignim.

Cu strângere de inimă, au pornit totuşi spre casa Bertolini. Au mers pe jos; era o după amiază însorită şi răcoroasă, cu o adiere de vânt proaspăt – dar nu *la tramontana* –, turlele şi chiparoşii se semeţeau în văzduhul limpede. Coborâră dealul, o luară spre răsărit în lungul râului, pe lângă şirurile de ferestre cu obloanele trase de pe Ponte Vecchio, apoi în jos pe Via Romană, trecând de Palazzo Pitti, îngânduraţi la început, prinzând curaj datorită mişcării şi vremii frumoase, iar îngânduraţi pe măsură ce se apropiau de Porta Romană şi de casa familiei Bertolini.

— O fi şi Giorgio acolo, spuse Tom. Îţi închipui ce-o să fie?

— Nu vreau să-mi închipui. Este ultimul lucru pe care aş vrea să mi-l închipui.

— Nu cumva crezi că i-a spus?

— Ce ştiu eu ce-i spune ea? Aş bănui că-i spune tot, minus lucrurile pe care le zice ea despre el.

— De ce naiba vorbim noi atât despre Giorgio? Singura persoană care contează este Anna.

În drum, cumpăraseră bomboane de ciocolată, ca de obicei. Frank ducea cu grijă pacheţelul legat cu fundiţă. Ajunşi în faţa casei, se opriră la uşă.

— Sună, ce dracu’ mai aştepţi! zise Tom.

— Sună tu!

— N-am bănuit niciodată că eşti de o laşitate atât de deprimantă. Cum te-or fi făcut ăia maior?

Râzând, Tom apăsă butonul rotund, bine lustruit al soneriei. Rămaseră acolo, uitându-se strâmb unul la altul, până când auziră bâzâitul de răspuns şi clinchetul automatului de deschidere.

— Întâi tu, fricosule! comandă Tom.

Resemnat, Frank dădu din umeri şi o luă înainte. Urcară încet scara întunecoasă, pândindu-se din priviri. Când au ajuns pe palierul familiei Bertolini, uşa era deja, ca de obicei, deschisă, iar *la signora* ieşise să-i întâmpine.

— *Avanii, avanii!* Aţi obosit?

— Nu, *signora,* doar că suntem bătrâni, spuse. Tom.

— *Macche!* Să ştiţi că Arma nu-i acasă. A plecat cu Giorgio până la Pisa.

Frank şi Tom se simţiră dintr-odată uşuraţi, le veni şi greu să-şi găsească cuvintele pentru a-şi exprima regretul.

— Mi-a spus să vă transmit că-i pare foarte rău, zise *la signora* Bertolini, conducându-i prin holul pardosit cu plăci de gresie.

— Şi nouă ne pare rău. Dar nu-i nimic!

Măcar obţinuseră o amânare, tot era ceva.

Îşi făcu apariţia şi *îl avvocato,* venind din birou.

— *Mu guarda chi şi vede!* Uite cine-a venit! Anna ne-a cam părăsit, dar să nu ne facem sânge rău. Oricum, n-avem ce face. *Per la gioventţii di oggigiorno, i Ferrari hanno sempre ragione!* Tineretul din ziua de azi nu rezistă la un „Ferrari”!

— Atunci înseamnă că se mărită cu un „Ferrari”? întrebă Frank.

Îl avvocato râse cu poftă.

— Absolut, absolut! Bărbatul este cel care se prezintă în faţa altarului, dar ştie toată lumea că adevăratul mire aşteaptă afară.

Paolo era şi el acasă, cam agitat, dar amabil. Le puse întrebări despre Marilyn Monroe, fapt pentru care fu

dojenit de maică-sa – „Aia *che sciochezze!*” – îşi înghiţi ceaiul ca şi cum ar fi îndeplinit o formalitate, mormăi o scuză şi plecă.

— Doamne, ce copii! se indignă prefăcut *la signora.* Ce maniere!

— N-ar fi fost drept să-l ţinem aici numai de dragul nostru, spuse Frank.

— Oricum, n-ar fi rămas de dragul nimănui, observă *îl avvocato.* Dacă nu-i un „Ferrari”, atunci e un „Topolino” care ar fi vrut să fie un „Ferrari”. Prietena lui are un „Fiat” cinci sute, nimic mai mult.

Petrecură astfel o după-amiază liniştită *cu il avvocato* şi soţia lui, un fel de armistiţiu, de amânare a momentului adevărului, discutând despre politică, despre război, despre mişcarea de rezistenţă.

— Am făcut şi eu câte ceva, spuse *îl avvocato* cu modestie. Nu mare lucru, dar ceva tot am făcut. În vremurile acelea, au fost, fără îndoială, şi eroi adevăraţi. Nu foarte mulţi, dar au existat şi eroi. Acum avem sute de eroi. O sumedenie de oameni care n-au făcut nimic pretind acum că au făcut ceva. Iar oamenii care au făcut ceva devin eroi. După ce s-a terminat războiul, au început toţi să spună că au fost la partizani.

— Cât de cinic poţi să fii! îl mustră *la signora.*

— Nu, nu, e un lucru firesc. Eroism în retrospectivă. Modalitatea cea mai sigură şi fără pericole. Am fost şi eu tentat la un moment dat. Dar încerc să rezist.

— Au fost nemaipomeniţi, zise Frank, pronunţând corect în italiană, doar cu mici ezitări, zâmbind cu admiraţie faţă de propriile-i amintiri.

— Aşa este, zise şi Tom. Au făcut lucruri extraordinare.

Pentru ei era vorba de un act de credinţă. *I partigiani* înfruntaseră fascismul, refăcuseră bunul renume al Italiei, confirmaseră adevăratele calităţi ale italienilor.

— I-aţi văzut voi făcând lucruri extraordinare? întrebă *îl avvocato.* Sau i-aţi auzit doar vorbind despre ele?

— Cinicule! exclamă *la signora.*

— Ei mi-au povestit, mărturisi Frank.

— Aşa? înseamnă că cel puţin i-aţi întâlnit. Aţi luptat alături de ei?

— Eu am fost la artilerie, spuse Frank. Alături de noi, ei nu puteau face mare lucru. Dar, desigur, i-am cunoscut. În Emilia şi în Lombardia.

— Şi atunci ei v-au povestit?

— Da, ne-au povestit, zâmbi iar Frank. Erau de un curaj nebun.

Pe atunci, îl umpluseră de admiraţie; în ochii tânărului american păreau nişte figuri legendare, urmaşi ai lui Garibaldi, neînfricaţi, volubili, generoşi, plini de viaţă. Povestirile lor, pe care le ascultase într-o traducere stâlcită, aveau logică, păreau perfect plauzibile. Erau bărbaţi de toate vârstele, unii abia ieşiţi de pe băncile şcolii, alţii aproape bătrâni, dar uniţi cu toţii de o irezistibilă *joie de vivre,* de o mare vitalitate şi credinţă faţă de o cauză comună.

— Au făcut multe, zise el. Au făcut foarte mult pentru Italia.

— Nu ei au câştigat războiul, remarcă *îl avvocato.*

— Nu, nu asta am avut în vedere. Ei au făcut însă mult ca să restabilească încrederea în sine a Italiei.

— Ei, asta-i altceva. Încrederea în sine, sentimentul demnităţii. Dar a existat vreodată? Putea oare fi pierdut? L-am recăpătat oare astăzi? Nu ştiu. Întreb doar, nu sunt cinic. Sunt doar sceptic. Poate că sunt prea toscan.

— Ceea ce au demonstrat ei, spuse Frank, este că atunci când italienii consideră că merită să lupţi pentru ceva, ei chiar luptă.

— Întotdeauna a fost aşa, zise *îl avvocato.* Italienii s-au bătut pentru bani. Italienii s-au bătut pentru pradă. Italienii s-au bătut ca să pună mâna pe femeile altora. Marinarii din Genova şi Pisa au luptat în cruciade. S-au dus în Ţara Sfântă şi au jefuit tot ce-au putut, au violat toate fetele pe care au pus mâna. Apoi milanezii s-au războit cu florentinii, florentinii s-au luptat cu cei din Pisa, iar papalitatea s-a bătut eu toată lumea. Numai când am

început să ducem războaie de dragul unor principii abstracte, abia atunci s-au mai încurcat lucrurile. Egoismul sacru din 1915. Fascismul în 1940. Fiecare italian este animat de un egoism sacru, dar egoistul face războiul pentru el, nu pentru ţară. Mulţi italieni au fost un pic fascişti, atâta vreme cât nu i-a deranjat acest lucru, dar din clipa în care s-a tras cu puşca în ei, au devenit egoişti.

— Auzi cum vorbeşte, exclamă *la signora.* Cum vorbeşte!

Vorbele ei răsunară ca un ecou al celor spuse de Anna. Această schimbare bruscă de perspectivă îi făcu pe cei doi prieteni să nu se mai simtă în apele lor. Ascultaseră cu încântare, dar acum vorbele Annei, absenţa ei, îi reduse la tăcere*. Îl avvocato* păru să bage de seamă, să observe, cel puţin, că ei nu mai ridicau nicio obiecţie la cele spuse de el.

— *Ma!* Lucrurile de care vorbesc eu sunt fapte reale. Întrebarea este, desigur, dacă le prezint bine sau rău. Dacă am vorbit rău, atunci îmi cer scuze.

La aceasta, Tom şi Frank n-au mai avut încotro decât să-i spună că vorbeşte foarte frumos şi că-l roagă să continue.

— Foarte amabil. Sunt mişcat. Deci am permisiunea voastră. Dar, după cum ştiţi, într-un cămin italian nevasta e cea care contează.

— *Bello spirito,* rosti sardonic doamna. Ai un umor nemaipomenit. Nevasta comandă la bucătărie.

Se ridică de la masă şi plecă, luând ceainicul cu ea.

— *Cili commanda în cucina commanda în casa!* râse *îl avvocato.* Cine comandă la bucătărie comandă în casă.

*

Când Frank şi Tom au plecat spre casă, era deja întuneric şi mult mai răcoare. Deasupra lor, în vârful colinei, turnul pătrat de la Bellosguardo, cu frumosul său fronton de lemn, se înălţa ca o santinelă printre chiparoşi. Nu prea aveau chef de vorbă. De obicei, după ceaiul de la familia Bertolini, erau bine dispuşi, râdeau de lucrurile care se spuseseră acolo, repetau butadele avocatului.

Acum merseră în tăcere până în dreptul lui Palazzo Pitti, care se profila în noapte ca o stâncă solitară. Strada era pustie, numai un vânzător de castane mai stătea de veghe, aplecat deasupra tăvii cu tăciuni. În alte dăţi, cumpărau întotdeauna o pungă de castane prăjite, un fel de încheiere a unei după-amiezi plăcute, săptămâna asta Frank, săptămâna următoare Tom. Acum au mers mai departe fără să se oprească, fără să-i răspundă la salut.

— *Signori, buona sera* /

Abia când ajunseră la poalele dealului, urmând să înceapă urcuşul greu pe La Costa, Frank spuse:

— Crezi că o să fie acasă săptămâna viitoare?

— Cine ştie?

— Nu vrea să se vadă cu noi, asta-i sigur.

— A preferat să se întâlnească cu Giorgio! Groaznic!

— În pofida celor ce ne-a spus despre el.

— Poate tocmai datorită faptului că ne-a spus.

— Mai mergem şi săptămâna viitoare?

— Am promis că ne ducem.

— Şi dacă ea lipseşte şi atunci?

— Chiar că nu ştiu, zise Tom. Ceilalţi parcă ar dori să venim.

— Tu vrei să te duci?

— N-o să mai fie cum a fost. Mare păcat! Tot timpul m-am uitat după ea.

— Iar eu îmi tot aminteam.

Şi aşa au ajuns la îl Torre dei Ghibellini.

— În sfârşit, acasă! mormăi Tom, descuind uşa de la intrare.

Vântul rece miroase a ploaie.

— Azi cine găteşte? întrebă Frank.

— Eu. Ştii doar! Eu am cumpărat *la trippa* pentru tuslama.

— Perfect. Nu prea aveam chef de gătit.

— Eu nu prea am chef să mănânc.

Bucătăria spaţioasă, slab luminată de becul agăţat în tavan, chiuveta turnată în beton, placa de marmură a mesei, toate păreau reci şi neprimitoare în momentul în

care Tom se apucă de lucru. De regulă, amândurora le făcea plăcere să gătească; era o noutate, o mică aventură zilnică, după ani de zile de mese neapetisante într-un *pensiona,* un prilej de a-şi descoperi şi de a-şi pune la încercare îndemânarea. La început, fiecare masă fusese un mic miracol. Când gustau din mâncare, afişau o satisfacţie exagerată, se prefăceau că nu le vine să creadă: „Ai gătit tu chestia asta?” Dar în seara aceea, deşi *la trippa. alia fiorentina* reuşise de minune, nu prea aveau niciunul poftă de mâncare.

Ca să-şi mai dreagă sufletul, destupară o sticlă de Chianti, turnându-şi pahar după pahar din sticla pântecoasă. Cu toate că vinul nu avu darul să-i înveselească, cel puţin îi îndemnă la o oarecare resemnare.

— Vedem noi ce se mai întâmplă, spuse Frank. Oricum, nu putem face mare lucru.

— Şi dacă nu vine nici săptămâna viitoare?

— Atunci poate că o mai rărim şi noi cu vizitele.

Odată înţeleşi asupra acestui fapt, luară fiecare în mână câte un exemplar din „New Yorker” sau „New York Times Book Review”. Frank reluă lectura unui lung studiu despre viaţa fiicei lui Tolstoi; Tom citea ceva despre Scott Fitzgerald. De data aceasta, niciunul dintre ei nu mai citi câte un fragment cu voce tare. La radio se cânta „Rapsodia în albastru”, apoi o serie de şlagăre de Rodgers şi Hart. Citiră aşa amândoi până noaptea târziu.

În după-amiaza următoare, pe la trei, Tom se uită întâmplător pe fereastră şi o zări pe Anna.

— Hei, ia ghici cine vine!

— Cine? întrebă Frank, absorbit de un articol din „New Yorker” despre o fată bătrână din Anglia aflată în plină iarnă într-o staţiune de pe litoral.

Anna!

— Nu se poate! exclamă Frank; sări din fotoliu, repezindu-se la fereastră. Ba se poate!

— O cunosc eu pe Anna dintr-o mie!

— Arată splendid!

— Şi are un mers… se minună Tom. Şi acum? Ce

naiba îi spunem? îmi pare bine că trebuie să mă duc după cumpărături.

— Problema este ce ne spune ea nouă. N-are rost să fugi chiar aşa.

Anna urca dealul repede, în pas săltat şi, pe măsură ce se apropia, o vedeau încruntată, preocupată.

— Nu prea pare în apele ei, zise Tom cu îndoială în glas.

— Probabil că e doar puţin emoţionată. Tu n-ai fi?

— Ba da. Chiar sunt. Fapt e că a venit. Asta e ceva!

La ţârâitul soneriei, se uitară unul la altul.

— Tu! spuse Frank.

— Ba tu, te rog!

— Este preţul pe care trebuie să-l plăteşti pentru faptul că pleci la piaţă.

— Okay, făcu Tom, dând din umeri. Okay!

Îşi târşâi picioarele până la uşă, apoi în jos pe scări, păşind fără vlagă, parcă împotriva propriei voinţe. La capătul scărilor se opri o clipă, oftă, apoi deschise uşa, clipind des prin lentilele ochelarilor.

— *Ciao,* Tom!

Anna nici nu zâmbea, vorbea ca un copil trimis să-şi ceară iertare după cine ştie ce năzbâtie.

— Anna!

Se luminase la faţă la vederea ei. Acum îi surâse şi ea, cuprinsă de o bucurie neaşteptată.

— Vă deranjez?

— Doamne fereşte! Haide sus.

O lăsă pe ea înainte să urce scările. Pe sub impermeabil, purta o rochie albastră de lână. Urcă treptele uşor şi repede; gleznele ei fine şi puternice dispărură de îndată după cotul scării. Frank, care îi ieşise în întâmpinare, se opri în loc, ezitând, cu un zâmbet stânjenit.

— *Ciao,* Frank!

— *Ciao,* Anna!

— V-am stingherit cumva?

— Ştii bine că nu.

Se apropie de el şi, impulsiv, îl sărută pe amândoi obrajii.

— Voi nu aveţi telefon şi, nu ştiu de ce, nu-mi venea să vă scriu.

— Mai bine aşa, spuse Frank. Vrei o cafea? Mă duc jos să-ţi fac.

— Nu, nu, te rog. Nu acum, nu încă.

O ajută să se descheie la balon. Mişcându-se cu stângăcie, fiecare îşi căută locul. Anna se aşeză pe canapea, Frank în fotoliul lui obişnuit, iar Tom rămase în picioare lângă uşă.

— Am venit să vă spun că-mi pare rău, declară Anna.

— Asta-i bună! De ce să-ţi pară rău? o întrebă Frank.

— Uf, am fost groaznică. Am plâns. Am strigat la voi!

— Nu contează, Anna, zise Frank.

— Sigur că nu contează, sări şi Tom.

— Sigur? M-aţi iertat?

— Nici nu era cazul, spuse Frank.

— N-aţi fost supăraţi pe mine?

— Anna, te rog! o opri Tom.

— Am fost doar puţin îngrijoraţi, asta-i tot, spuse Frank, oferindu-i pachetul de „Esportazioni”, îi aprinse ţigara, apoi îl servi şi pe Tom.

— Să nu-i spuneţi mamei! Spuneţi-mi, de ce eraţi îngrijoraţi?

— Tu de ce crezi?

— Am fost nelinişţiţi din pricina ta, spuse Frank. Păreai atât de nefericită şi… mânioasă.

— *Clie carino!* Da, am fost cam bosumflată. Dar nu din vina voastră.

— Asta e o consolare, oftă uşurat Tom.

— Am sperat şi noi că nu suntem de vină. Eşti importantă pentru noi, Anna.

— Importantă? se însenină ea.

— Foarte, o asigură Frank, tu şi întreaga familie.

La auzul acestor cuvinte, ochii ei se înnegurară, însă cei doi nici nu băgară de seamă.

— În definitiv, continuă Frank, voi sunteţi singura

familie pe care o cunoaştem aici.

— Singura familie care vrea să ne cunoască pe noi, îl corectă Tom.

— Nu cred! exclamă Anna, revenindu-şi repede.

— Bine atunci, singura familie cu care ne mai vizităm, zise Frank. Acum spune-ne, s-au mai dres lucrurile?

— Ştiu eu?… Un pic. Nu cine ştie ce.

— Un pic? Oricum, e ceva, cel puţin aşa cred eu, Anna, spuse Tom. Ascultă, eu trebuie să trag o fugă până-n piaţă. Dacă nu mă duc, n-avem ce mânca. Sper să te mai găsesc aici când mă întorc.

— Îmi pare rău, zise ea, dar nu păru deloc întristată.

— Dacă nu te mai prind… cred că ne vedem duminică.

— Sigur, ne vedem duminică, îi zâmbi ea.

După plecarea lui Tom, multă vreme nici ea nici Frank nu scoaseră o vorbă. Într-un târziu, el îşi ridică ochii din podea şi spuse:

— Înseamnă că nici acum nu-i totul în regulă?

— Nu prea, mărturisi ea cu tristeţe în glas.

— Îmi pare rău, zise el, ezitând încă.

Ea îl privi lung, întrebător.

— Frank, spune-mi, ai fost îndrăgostit de multe ori?

— Nu prea. Poate o dată sau de două ori, aşa cred.

— Însă tu eşti serios. Nu eşti italian.

— Pentru mine a fost ceva serios, spuse el, puţin încurcat. Pentru ele, bănuiesc eu, n-a fost un lucru chiar serios, cel puţin în ceea ce mă priveşte.

— N-au vrut să se mărite cu tine?

— Cum să spun? Cam aşa ceva, n-au vrut.

— Atunci au fost nişte proaste, spuse ea repede.

— Asta sigur, zâmbi el ironic.

— Din cauza asta ai plecat din America?

— Nu chiar. Nu numai asta. Au mai fost şi multe alte lucruri.

— Motivele despre care mi-aţi vorbit?

— Cam aşa ceva.

— Tot nu-mi vine să cred că acolo e atât de rău.

— Multe lucruri s-au înrăutăţit şi mai tare, aşa cum ţi-am spus. Dar nu e numai asta, Anna. America mi-a intrat în oase. La fel e şi cu Tom. Am stat prea mult pe-acolo.

— Atunci de ce aţi vrut atât de tare să veniţi aici?

— Războiul. Altfel n-aş fi ştiut niciodată. Ceea ce am văzut în timpul războiului. Toată minunăţia asta. Şi toate distrugerile. Pentru unele m-am simţit şi eu răspunzător.

— Tu?

— Sigur că da. Am tras şi eu cu tunul, am comandat o baterie. Când tragi cu tunul e ca şi cum ai arunca bombe. Iar noi am tras o groază de obuze, Anna… Mi se întâmpla să trec pe lângă case dărâmate, biserici năruite, cadavre zăcând pe pământ, porci, catâri, cai morţi şi să mă întreb: oare eu am făcut toate astea?

Acum, când vorbea, simţea cum creşte în el acelaşi sentiment de vinovăţie şi oroare, la fel ca atunci. În acelaşi timp însă avea conştiinţa tulburătoare că ea îl priveşte cu acelaşi zâmbet, ca o iubitoare iertare de păcate.

— Pe de altă parte… reluă el firul. Vezi tu, ajungeam uneori în câte un orăşel îndepărtat, nu mai mare decât un sat, treceam drumul, intram într-o piaţetă şi, dintr-odată, îmi apărea în faţă catedrala. Cu turlele înalte, semeţe, *i campanilli!* Păreau că sunt acolo de când lumea şi totuşi le ştiai atât de fragile! Trebuia să mă întorc şi, până la urmă, am făcut-o.

— Şi acum trebuie să te duci iar înapoi.

— Nu-mi mai aminti, te rog!

— Şi Tom la fel.

— Da, şi Tom. La o diferenţă de timp destul de mică. Întâi plec eu, pe urmă el. Ni se termină alocaţia de foşti combatanţi. Un an de front, un an de studii, pe urmă eşti de capul tău.

— Şi nu mai primiţi bani.

— Când se termină banii, se termină şi cu Italia.

— America! exclamă ea extaziată.

— America, mormăi el abătut.

— În locul tău, cred că aş fi fericită. Sunt atâtea

lucruri de făcut acolo!

— Prea multe. Asta am învăţat chiar aici, în Italia.

— Arta de a nu face nimic?

— Nu chiar nimic, zise el cu un zâmbet strâmb. Aici putem citi. Aici putem să ne gândim. Să vedem lucruri frumoase. Să ne bucurăm de viaţă.

— Dar trebuie să vă pară tern. Venind din America…

— Poate că aşa şi este. Dar am şi umblat. Am călătorit mult, în toată Italia. Am fost în Sardinia, în Sicilia, în Corsica. Ne-am dus şi în Scandinavia.

— Şi acum aţi rămas numai cu Florenţa.

— Da, numai Florenţa. Dar nu va mai dura mult. Poate tocmai de aceea o îndrăgim atât de mult. Tocmai pentru că avem să o pierdem.

— Tom a fost vreodată îndrăgostit? întrebă ea brusc.

— Ei, Anna, de unde să ştiu eu? Nu mi-a vorbit niciodată despre asta. Sunt lucruri despre care discutăm, cred eu, şi lucruri despre care nu discutăm. Tom ar trebui să predea într-o facultate, dar nu prea are tragere de inimă. E un profesor înnăscut.

— Dar tu? întrebă ea, zâmbindu-i.

— Eu? N-am nicio calitate înnăscută. Sunt o mediocritate notorie, bănuiesc.

— Dar ai scris! Mi-a spus mie Tom. Mi-a spus că scrii un roman!

— Am încercat să scriu un roman. De fapt, am încercat să scriu vreo duzină de romane, însă n-am trecut niciodată de primele câteva pagini. E plină Europa de foşti militari americani care încearcă să scrie romane, crezând că, dacă reuşesc, aceasta va schimba totul. Speră că în dimineaţa următoare se vor trezi celebri. O dată la cinci sute de cazuri se şi întâmplă. Eu sunt cititor, Anna, nu scriitor. Mă voi întoarce şi cred că-mi voi lua o slujbă.

— Ce anume?

— Nu în publicitate, asta în mod sigur. Ia te uită! De ce vorbim numai despre mine? E un subiect cam plictisitor, Anna.

— Nu, nu este. Îmi place să te aud vorbind. Când eşti

cu Tom, nu faceţi decât să glumiţi tot timpul.

— Cumva trebuie să ne menţinem şi noi moralul. Dar tu, Anna? Cum îţi mai merge acum?

— Nu chiar atât de bine, spuse ea încet, întristându-se deodată. Mi-ar plăcea să fac ceea ce aţi făcut voi, să plec.

— Te rog! o imploră el. Nu în America!

— Nu neapărat în America. Dar, oricum, să plec din Florenţa, din Italia.

— Şi familia?

— Da, şi familia. *Chi vuol vivere e star sano, della famiglia ştia lontano.*

— Ştiu, asta stă scris pe scrumierele de prin bodegi. Dacă vrei să rămâi întreg, ţine-te departe de familie. Dar am mai citit şi altceva, Anna. Italianul este un animal care-şi iubeşte familia cu ferocitate. Tot un italian a spus-o.

— Poate că asta-i nenorocirea.

— Mie. Îmi plac familiile italiene.

— Îţi place familia noastră.

— Qkay. Îmi place familia voastră.

— Mie nu-mi place. Lui tata nu-i pasă decât de munca lui şi de bani.

— Anna! Ştii doar că nu-i adevărat!

— Ba da, ba da, e adevărat! Vorbeşte aşa numai ca să vă impresioneze. Cât de inteligent este, cât de multe ştie!

— Ştie o mulţime de lucruri. Mi-aş dori şi eu să ştiu atât.

— Una e să ştii şi alta e să-ţi pese de alţii. Pe urmă, mama joacă şi ea canastă toată ziua. Fratele meu nu se gândeşte decât la el.

— Ăsta ţi-e necazul? Numai familia?

— Nu, zise ea cu reticenţă. Nu-i ăsta tot necazul.

— S-ar putea să ghicesc eu.

— S-ar putea, spuse ea evaziv, ferindu-şi ochii.

Rămase tăcută, vădit deprimată, făcându-l pe el să se teamă de o nouă izbucnire pe care, de data aceasta, va trebui să o suporte singur.

— Bărbaţii italieni sunt ceva oribil! exclamă ea cu

înverşunare.

— Ei, asta-i bună, Anna! protestă el alarmat. Nu poţi să generalizezi!

— Ba da, pot! Dar aşa este! în Italia, fetele n-au nimic de aşteptat de la viaţă. Nici n-au de ales. Nu se bucură de niciun respect!

— Anna, cred că exagerezi.

— Nu vreau să ajung ca mama, rosti ea cu amărăciune.

— De ce? Ce nu-ţi place?

— Mama nu are personalitate! Şi nici nu vrea să aibă! Nu are nicio ambiţie. Nimic sfânt! Tot ce spune tata ea crede.

— Nu e chiar aşa, Anna. Ar fi trebuit să o auzi duminică. Cred că gândeşte cu mintea ei.

— Ba nu! Toate ideile ei sunt, de fapt, ale lui, cu excepţia lucrurilor lipsite de importanţă, iar părerile ei sunt cele ale cucoanelor tâmpite cu care joacă toată ziua cărţi. Sunt mai insuportabile decât bărbaţii pentru că se înşală singure, îşi trădează propria fiinţă! Bărbaţii le tratează ca pe nişte idiote, iar ele spun: „Da, da, aveţi dreptate! Suntem nişte fiinţe inferioare! Aşa suntem noi, proaste! Spuneţi-ne ce să facem! Spuneţi-ne ce să fim!” Aşa că îşi duc viaţa la bucătărie, iar atunci când nu trebăluiesc prin bucătărie, mai joacă o partidă de cărţi, iar când nu sunt la o canastă, atunci îşi răsfaţă feciorii!

— Eu nu văd lucrurile chiar aşa, spuse Frank obosit.

În absenţa lui Tom îi venea mai greu să se opună diatribelor ei. Tulburarea ei sufletească, îngrijorătoare în sine, se transformase acum într-o atitudine critică şi mai îngrijorătoare, care îl punea în mare încurcătură. Într-adevăr, nu împărtăşea părerile ei, nu le împărtăşise niciodată. Obiecţiile lui, în aparenţă banale, exprimau, de fapt, propriile lui frământări.

— Sigur că nu! se înflăcără ea şi mai tare. Tu eşti străin. Nu vezi decât ceea ce ţi se arată. Urăşti America şi atunci îţi închipui că Italia e paradisul pe pământ! Dar italienii nu se dezvăluie faţă de străini. Italienilor nu le

place să primească străini la ei acasă!

— Pe noi însă ne-aţi primit.

— Da, adevărat. Dar sunteţi singurii de care pot să-mi amintesc, cu excepţia perioadei din timpul războiului, când mai veneau uneori soldaţi englezi şi americani. Voi sunteţi drăguţi, simpatici. Tot ce vedeţi vă place. Cu voi părinţii mei nu au senzaţia că sunt mereu criticaţi.

— De ce să se simtă criticaţi?

— Toţi italienii au acest sentiment. Ne simţim inferiori.

— Inferiori? l întrebă el uluit. De ce? Faţă de cine?

— Faţă de toată lumea! Faţă de englezi pentru că englezii sunt atât de disciplinaţi. Faţă de americani pentru că America este puternică şi bogată. Faţă de nemţi pentru că nemţii sunt mult mai eficienţi.

— Eu cred că italienii nu sunt inferiori faţă de nimeni, zise Frank apăsând cuvintele.

— Asta este ceea ce crezi tu! Dar nu contează ce crezi tu. Contează cea ce credem noi! Ce cred italienii despre ei înşişi.

— Anna, nu poţi să-ţi iei tu răspunderea pentru un popor întreg.

— Nici nu-mi trece prin minte. Eu mă simt răspunzătoare doar pentru mine, pentru persoana mea! Tu nu-ţi dai seama? Aş vrea să-mi trăiesc propria mea viaţă, dar cum e posibil acest lucru aici, la Florenţa? Mai ales în familia mea.

— Îmi închipui că nu-i uşor, recunoscu el. Spune-mi, Anna, ce rol are Giorgio în toată chestia asta?

— Giorgio? îşi feri ea ochii. De ce Giorgio?

— Aşa mi-am închipuit eu, că s-ar putea să fie el la mijloc. Din cele câteva lucruri pe care le-ai spus data trecută când ai fost aici.

Iar se aşternu o tăcere. El îi pândea cu grijă reacţiile, aşteptând-o să vorbească prima, dar acum ea era cea care îi evita privirile, tăcea mai departe, cu ochii plecaţi, numai câte o mică tresărire a buzelor îi trăda tulburarea.

— Giorgio este la fel ca toţi bărbaţii italieni, rosti ea

răspicat, cu un aer definitiv. El crede că femeile trebuie să fie drăguţe. Crede că toate trebuie să fie fecioare, cu excepţia celor cu care el nu vrea să se însoare. Crede că femeile trebuie să fie de acord cu tot ce spune el. Crede că orice femeie trebuie să stea acasă.

— Ei bine, tu eşti la facultate!

— Da, dar nu mai ţine mult. După aceea tot o să mă încuie între patru pereţi.

— Italiencele îmi par atât de puternice…

— Aşa e, sunt puternice. Sunt puternice acasă la ele. Sunt puternice cu copiii, până când băieţii cresc destul de mari ca să le poată dispreţui, dar fără să se desprindă de fusta lor. Nu-i lasă niciodată să se maturizeze.

— Tot aşa e şi Giorgio?

— Sigur că da! Cum ar fi putut să fie altfel?

— Dar nu te iubeşte?

Cuvintele îi scăpaseră înainte de a se gândi, spărgând tiparele unei simple conversaţii politicoase, alunecând pe terenul unei sinceităţi periculoase.

— Da, el spune că mă iubeşte, răspunse ea fără ezitare. Ce uşor îi vine unui italian să spună: *Ti cimo, ti amo,* îl imită ea înciudată, însă Giorgio îl iubeşte pe Giorgio. Nu mai e loc pentru nimeni altcineva.

— Şi… tu?

— Dacă-l iubesc pe Giorgio? Nu! izbucni ea cu o violenţă nebănuită. Nu-l iubesc, nu-l iubesc!

În clipa următoare, ea sări în picioare, veni repede spre el şi îl sărută pe gură, lăsându-l

total uluit. Apoi, înainte ca el să poată reacţiona în vreun fel, se întoarse, fugi din cameră şi în jos pe scări. Abia când auzi trântindu-se uşa de la intrare, el se ridică brusc, încă prea năucit de cele întâmplate ca să facă altceva decât să se ducă la fereastră, ducându-şi degetele la buze. Clătinând uşor din cap, o urmări lung din privire cum coboară în fugă panta abruptă.

Se aşeză la loc, nedumerit, încercând să-şi lămurească ciudăţenia situaţiei, ÎI sărutase. Aproape că-i declarase că-l iubeşte. Era în acelaşi timp flatat şi

neîncrezător, alarmat şi bucuros. Nu se poate să fie adevărat, gândi el, deşi ea îi dăduse cea mai bună dovadă. N-a vrut să arate că mă iubeşte, raţională el mai departe, doar că nu-l iubeşte pe Giorgio. Chiar asta a şi spus, nu-i aşa? N-a zis „te iubesc”, ci „nu-l iubesc pe el”. Însă asemenea explicaţii nu-i risipeau îndoiala. Semnificaţia cuvintelor şi gesturilor ei fusese mult prea limpede, îl iubea. Era iubit. Când oare mai fusese iubit?

Din ce în ce mai descumpănit, constată că nu putea să-şi amintească; îşi amintea doar vremurile când iubise el. Cine să mă iubească pe mine? se întreba el acum. Iar răspunsul venea necruţător: Anna îl iubea. O spusese chiar ea. Se zăpăci şi mai tare când îşi dădu seama că zâmbeşte. Nu, nu, e o prostie, îşi zise. Am picat doar pe o anumită situaţie. E vorba de Giorgio, de familia ei, de imaginea pe care ea şi-o face despre America şi în care, cumva, mă încadrez şi eu. Dar nu poate fi vorba de mine. În orice caz, nu aşa cum sunt.

Se sculă din nou să-şi privească chipul în oglinda ieftină, cu ramă de lemn, atârnată pe perete în dreapta ferestrei. Şi iarăşi îşi dădu seama că zâmbeşte. Aceeaşi figură cu nasul un pic cârn, tipic americană, nimic fermecător, nimic romantic. O faţă, s-ar putea spune, oarecum plăcută. Aşa îi spusese o fată în timpul războiului, tot americană, infirmieră militară, cu care avusese un fel de aventură la Padova: „Ştii, ai o faţă plăcută, Frank”. Nicio altă fată nu mersese mai departe. Niciodată nu i se spusese că e frumos.

Plecă de la oglindă şi dădu drumul la radio, căutând alinare în muzică. Când se aşeză înapoi în fotoliu, se auzi, ca o ironie săltăreaţă, melodia „Chatanooga Choo-Choo” interpretată de un grup vocal. Zâmbi strâmb. Se potrivea de minune.

Îl cuprinse, totuşi, o adâncă nelinişte. Să fii iubit, mai ales de o fată atât de tânără, însemna să-ţi asumi o răspundere. S-ar putea ca ea să se aştepte la ceva din partea lui, ba cu siguranţă se şi aştepta să primească ceva ce nu avusese până acum, ceva ce nu găsise în propria ei

familie.

După primul şoc urmaşe o uşoară stare de euforie, care acum făcea loc unei preocupări sâcâitoare. Ea era pentru el şi un fel de ameninţare, punea în pericol confortul lui, refugiul pe care abia şi-l găsise. Faptul că nu fusese iubit era perfect suportabil; faptul că nu iubise îl scutea de dorinţă şi chin. Fusese ca o corabie bine adăpostită în port, care era acum chemată să rişte ieşirea în larg, să înfrunte noile spaime ale unei situaţii schimbate. Doamne, ce mi-ai făcut, Anna, îşi zise el.

Încercă să citească. Cartea era *Rome and a Villa, o* culegere de articole din reviste despre Roma, pline de speculaţii freudiene despre adevărata semnificaţie a fântânilor sale. Constată că nu poate să se concentreze asupra subtilităţilor din carte. Curând, Tom se va întoarce de la piaţă; pe de o parte, îşi dorea să vină cât mai repede, iar pe de altă parte, avea o oarecare strângere de inimă. Dorea, simţea nevoia să vorbească despre cele întâmplate, să-şi împărtăşească starea tocmai pentru a o atenua prin mărturisire, însă mărturisirea însemna să-i dea statut de realitate. Şi, în plus, cum oare va reacţiona Tom?

În orice caz, îi va fi greu să povestească. Când stăteau ei doi de vorbă, râzând şi schimbând impresii, sentimentele erau ascunse, disimulate, ele ieşeau la suprafaţă numai din când în când, surprinzător, cum se întâmplase în Piazza della Signoria atunci, cu bursierul „Fulbright”. Se înţelegeau din semne, expresii, tăceri. Numai în ochi, scăpaţi de sub control, le licărea uneori o melancolie sumbră.

Ştia că Tom are să râdă; aceasta va fi prima lui reacţie. Ce va vrea să ascundă cu asta e altceva, o enigmă. Frank se duse iar la fereastră, uitându-se, de data aceasta, după Tom. Nu se poate, gândea el acum, nu are niciun rost să am o aventură cu ea. Şi totuşi, chiar în momentul în care îşi formula acest gând, îşi dădu seama, pentru prima oară de cine ştie cât timp, că o doreşte ca femeie. Acum, după ce ea îi arătase că îl vrea, o dorea şi el.

Pentru numele lui Dumnezeu, îşi reproşă el, e o

copilă şi, pe deasupra, mai e şi fecioară. Este de neconceput. Oricum, de neconceput sau nu, se gândea acum numai la ea, la ochii ei, la părul ei, la trupul ei tânăr, împlinit. O, Doamne, Doamne.

*

Apăru şi Tom, în sfârşit, dincolo de coama dealului, urcând încet pe La Costa; înalt, slab, cu impermeabilul încheiat la toţi nasturii, până la gât, avea, în lumina palidă a felinarelor de pe stradă, aerul patetic, înduioşător, al unei sperietori.

— Am luat anghinare! anunţă el triumfător la intrarea în cameră; nu-şi scosese încă impermeabilul, avea o lucire veselă în ochi. Ce-a mai spus Anna?

— M-a sărutat, spuse Frank.

— Te-a sărutat?

— Da. A fost ceva îngrozitor.

— Mie îmi pare minunat!

— Ei bine, n-a fost. Mai ales dacă ţinem seama de implicaţii.

— Şi care au fost implicaţiile?

— Vai de capul meu, mormăi Frank, lăsându-se în fotoliu.

— Hai, Frank, spune-mi. Cum s-a întâmplat?

— Stăteam de vorbă, sau, mai precis, ea vorbea, îmi spunea cât de rău e în Italia. Mi-a zis de familie, de tata, de mama. Pe urmă de Giorgio. Şi m-a sărutat.

— Chiar aşa? Hop şi te-a sărutat?

— Nu, nu chiar aşa. Am întrebat-o dacă-l iubeşte pe Giorgio. Mi-a zis: „Nu-l iubesc. Nu-l iubesc!” Apoi a sărit la mine şi m-a sărutat.

— Înseamnă că te iubeşte!

— Ei… rosti Frank cu un aer nefericit. Nu mi-a zis-o chiar aşa.

— Dar ce mai vreai să-ţi spună? Nu numai că a zis-o, Frank, a şi făcut-o. E clar: te iubeşte!

— O, Tom. E doar un copil. O fi supărat-o Giorgio.

— Şi s-a întâmplat să apari tu, ca un Everest!

— Aşa e. S-a întâmplat să fiu eu.

— Eşti prea modest! râse Tom. Şi pe urmă, ce-a făcut după ce te-a sărutat?

— A fugit din cameră şi dusă a fost. Nu-i decât o pasiune adolescentină, Tom, nimic altceva.

— S-ar putea să fie şi altceva! Iar dacă nu este, poate că-i trece.

— Dar când? Nu mi-au rămas decât şase luni.

— Să sperăm că va fi de-ajuns.

— Nu prea-mi eşti de mare ajutor.

— Cu ce te-aş putea ajuta? râse Tom. Pot să vă ţin companie.

— Mulţumesc frumos, zise Frank cu ironie amară. Mai bine spune-mi ce dracu' mă fac eu acum.

Tonul glumeţ al lui Tom îl iritase niţeluş, dar, într-un fel, îl şi liniştise. Cel puţin nu părea întristat sau, şi mai rău, invidios.

— Ce-o să facă ea acum? Nu aşa că asta-i întrebarea?

— Tocmai asta mă nelinişteşte, mărturisi Frank. Ea are ideile ei, visurile ei despre America şi, cumva, m-a prins şi pe mine în ele.

— Vrei să spui că, de fapt, nu te-a sărutat pe tine, ci a sărutat America?

— Poate. Într-un fel.

— Nu cred că m-ar fi sărutat pe mine, zise Tom.

— De ce nu? Dacă ai fi fost tu aici în locul meu. Dacă m-aş fi dus eu la piaţă.

— Asta nu! Nu da vina pe mine!

— Şi-acum ce-o să fie? Cum mai dau ochii cu ea?

— Aşa cum am spus eu, cu însoţitor!

— Îţi mulţumesc, Tom.

— Ştii că s-ar putea chiar să te iubească, spuse Tom, după o vreme, mai puţin frivol.

— Lasă asta, Tom!

— De ce nu? S-au întâmplat pe lume şi lucruri mai ciudate.

— Just, dar nu prea multe. Ascultă, ce naiba, are douăzeci de ani.

— Iar tu n-ai decât treizeci şi doi. Nici măcar nu eşti

destul de bătrân ca să-i fii tată!

— Îl cam dezaprobă pe taică-său.

— Ţi-a spus şi asta?

— Mi-a zis că lui nu-i pasă decât de bani.

— Nu cred că-i adevărat.

— Eu ştiu că nu e adevărat. Ba chiar îi pasă foarte tare de o mulţime de lucruri.

— Sigur, cum ar fi pictura, muzica, politica. Şi ăsta-i doar începutul listei.

— În toţi anii aceia a fost antifascist.

— Şi asta însemna curaj nu glumă.

Frank se retrase într-o reverie melancolică, apoi anunţă:

— Nu e îndrăgostită de mine.

— Cum poţi fi atât de sigur?

— Sunt sigur, asta e! Cel mult, poate fi vorba de o; pasiune trecătoare. S-a luat cu vorba şi s-a autosugestionat.

— Şi care-i diferenţa?

— E o diferenţă foarte mare. În primul caz am avea de-a face cu ceva real, în al doilea nu.

— Asta cum se poate afla?

— Pe naiba, Tom. S-o fi certat cu Giorgio, acum e într-o fază în care îi displac bărbaţii italieni, aşa că i-a căşunat pe mine.

— Ei bine, nu te simţi flatat?

— Nu! rosti Frank cu vehemenţă. Nu sunt!

Iar se lăsă o tăcere lungă.

— Hei, exclamă brusc Tom. Ştii cu cine m-am întâlnit în oraş? Chiar pe Ponte Santa Trinità.

— Dante?

— Joe.

— S-a întors? întrebă Frank, plăcut surprins.

Simţi deodată nevoia să se întâlnească cu Joe, să-i povestească, să stea de vorbă cu el; Joe, a cărui viaţă era un şir nesfârşit de aventuri amoroase, va şti, fără îndoială să plaseze toată povestea asta într-o perspectivă raţională.

— Da, s-a întors. A zis că rămâne aici vreo trei luni.

Ar fi o idee să-l prezentăm Annei. S-ar putea ca în acest fel să se rezolve problema.

— Ce vorbeşti! spuse Frank, văzându-l acum pe Joe într-o altă lumină, simţind, spre propria lui surprindere, un început de resentiment.

— Dacă tot îşi caută un iubit american… reveni Tom la tonul zglobiu de dinainte.

— Eu n-am spus asta, Tom.

— Să ştii că, în orice caz, lui i-ar place.

— Lui Joe îi plac fetele. Dacă ar fi după el, le-ar avea pe toate.

— Şi de obicei reuşeşte, zâmbi Tom. Nu-ţi aminteşti că ne-a spus c-ar vrea s-o cunoască pe Anna pe vremuri, când stătea aici, la Florenţa?

— Ba-mi amintesc. Pe atunci ne-am străduit s-o ferim de el.

— Poate că am greşit.

— N-aş crede c-am greşit.

— S-ar putea ca el s-o lecuiască.

— Atunci leacul ar fi mai rău decât boala. Am cunoscut prea multe iubite de-ale lui Joe. Am avut prea multe cioburi de adunat.

— Okay, am glumit. În orice caz, italiencele nu se oferă aşa cum o fac americancele. Bărbaţii italieni sunt precum Groucho. Se înscriu în orice club care-i acceptă ca membri.

— Mi-a vorbit despre asta.

— Despre Groucho?

— Despre virginitate. Spunea că bărbaţii de aici doresc numai ca nevestele să le fie fecioare, dar nu şi celelalte femei.

— Mi se pare o atitudine raţională, din punctul lor de vedere. Tot vechiul complex al Sfintei Fecioare.

— În cazul nostru nu pare lucrul cel mai raţional.

— Aşa aş zice şi eu, se declară de acord Tom. Atunci ce facem? Mergem la ei duminică?

— Doamne, zău dacă ştiu. Eu n-aş merge. Pur şi

simplu nu pot să dau ochii cu ea.

— Poate că ea n-o să fie acolo, la fel ca duminica trecută.

— S-au schimbat multe faţă de duminica trecută. Tot ce s-a întâmplat înainte de duminica trecută a fost că ea s-a pierdut cu' firea şi a plâns. Poate că-i mai bine să te duci numai tu, Tom. Le spui că sunt bolnav. Vezi şi tu cum stau lucrurile.

— Aş putea să încerc, zise Tom cu îndoială în glas.

— Tom, eu nu pot să mă duc acolo! mai e prea puţin timp până duminică.

— Aşa e, îmi dau seama.

— Mă bucur!

— Poate că, dacă l-ar fi cunoscut pe Joe, s-ar fi lecuit de americani.

— Încep să-mi dau seama cum e să fii ca Joe, spuse Frank. Joe de după fapt. Joe care încearcă să scape.

— Şi dacă Anna vine iar aici?

— Nu cred că mai vine.

— S-ar putea totuşi!

— Singură nu mai vine.

— Dar dacă vine? insistă Tom. Te dai la fund?

— N-am încotro. După ce mai trece un timp, putem să ne prefacem că nu s-a întâmplat nimic. Probabil că o va reînnoda iar cu Giorgio şi cu asta basta.

— Şi dacă ea nu vrea să se prefacă?

— Termină, Tom. Cu asta nu-i de glumit.

— Ştiu că nu e. Făceam şi eu nişte speculaţii!

— Mai bine te-ai bucura că nu ţi s-a întâmplat ţie.

— Ţi-am mai spus. Mie nu mi s-ar fi putut întâmpla niciodată. Ce-o fi făcut Giorgio de-a supărat-o aşa?

— Îmi închipui că Giorgio n-a făcut altceva decât să fie el însuşi. Masculul italian hrăpăreţ. Cred că ei i-a intrat în cap că i se închid toate orizonturile.

— La douăzeci de ani?

— Da, la douăzeci de ani. Termină universitatea peste un an sau doi, iar după aceea nu mai e decât Giorgio.

Dar nu trebuie neapărat să fie tot Giorgio, nu-i aşa?

— Ea are sentimentul, aşa bănuiesc eu, că, dacă nu e Giorgio, oricum va fi altul tot la fel ca el.

— Şi atunci îşi va trăi toată viaţa la Florenţa! exclamă Tom. Poate că ar trebui să ne măritǎm noi cu Giorgio! Ce mi-aş dori să ni se închidă toate orizonturile!

— Nu mai ai douăzeci de ani.

— Şi nici nu sunt italian.

— Şi nici fată.

— Asta cam aşa e.

Momentul de euforie se risipise.

— Îmi închipui că, în anumite privinţe, le vine şi lor greu câteodată, spuse Frank.

— Uneori mai câştigi, alteori mai pierzi. Asta-i preţul pe care trebuie să-l plăteşti când vrei să ai o familie unită.

— Tu ştiai că e chiar aşa de nefericită?

— Totul se poate schimba într-o singură zi. Ştii şi tu cât de schimbătoare sunt fetele la vârsta asta.

— Nu cred că acum lucrurile se pot schimba într-o zi, zise Frank morocănos. Aş vrea doar să nu stric şi mai rău.

— Vorba ta, timpul s-ar putea să le dreagă pe toate.

— Tocmai asta e, că nu avem timp. Tocmai acum trebuia să se întâmple!

— Aşa se întâmplă întotdeauna.

— Poate că ar trebui să-i scriu, spuse Frank cu un aer meditativ.

— Poate că-ţi scrie ea ţie.

— Asta nu, se sperie Frank. Nici nu cred că aş îndrăzni să deschid plicul.

— Atunci e mai bine să fii tu primul.

— Şi ce să-i spun?

— Nu mă întreba pe mine, zise Tom, revenind la tonul lejer de mai înainte. Că doar nu m-a sărutat pe mine.

— Pentru numele lui Dumnezeu, Tom!

Chipul lui Tom recăpătă de îndată o expresie gravă.

— Ei bine, sugeră el, i-ai putea spune că o respecţi.

— Aşa şi este.

— Că speri că veţi putea rămâne prieteni, că nu ţi-a mai rămas decât foarte puţin timp. Cred că e o formulă

suficient de ambiguă.

— M-am mai gândit la ceva, spuse Frank alarmat de-a binelea. Să zicem că îi scriu, iar părinţii ei găsesc scrisoarea. Atunci?

— Aici ai cam nimerit-o.

— N-aş îndrăzni s-o trimit, Tom. Mai bine, poate, să vorbeşti tu cu ea.

— Eu?

— Duminică, atunci când te duci acolo. Dacă ai prilejul.

— Şi ce să-i spun? Că Frank te place, dar numai ca prietenă?

— Sau poate să-i dai o scrisoare, dacă rămâi cumva singur cu ea.

— S-ar putea să fie mai bine. Atunci ceilalţi nu află nimic.

— Sau să o sun eu de la un telefon public. Dar e cam riscant. S-ar putea ca maică-sa să fie pe-aproape.

— Putem să-l rugăm pe Giorgio să o ia la plimbare cu acel „Ferrari” al lui.

— Ce-mi place e că eşti plin de compasiune, zise Frank cu un surâs amar.

— Ba zău că te compătimesc, protestă Tom. Numai că toate astea mă fac să mă simt puţin aerian.

— Revino pe pământ, spuse Frank posomorât. Gândeşte-te mai bine unde o să fim noi la anul pe vremea asta.

Tăcură amândoi o vreme.

— La anul… rosti într-un târziu Tom. Încerc să nici nu mă gândesc ce-o să fie la anul. Anul viitor voi încerca să mă gândesc cum a fost anul ăsta. Şi cum a fost anul trecut.

— Şi acum doi ani.

Frank dădu drumul la radio. Cânta o formaţie de Dixieland.

*

Duminică, Tom porni singur spre familia Bertolini. Era o după-amiază răcoroasă, senină, fără un nor de ploaie; San Miniato îşi profila pe cer zidurile în alb şi

verde, ca şi cum ar fi fost decupat din carton. Mergea cu paşi mari, dar încet, fără să observe frumuseţea acelei zile, total absorbit în tot felul de speculaţii. Oare Anna va fi acasă sau nu? Şi dacă nu este? Şi dacă i se va spune chiar din uşă: „Anna s-a dus la plimbare cu Giorgio”? Dar dacă ea este acasă – şi ştia că aşa va fi, avea o presimţire în acest sens – atunci cum o să fie? Ce-o să zică în momentul în care vede că Frank nu e cu el? Cum o să reacţioneze la ceea ce are el de spus, atunci când va prinde ocazia să o spună? Va fi oare în stare să o spună cât mai convingător?

Frank e bolnav, îşi spuse el încă o dată. Frank nu se simte bine, e răcit, are febră. Prea era cusut cu aţă albă. „Frank are o răceală urâtă. L-a pus la pat”, rosti el cu glas tare. Parcă o auzea pe *la signora*; *„Ah, poverino!”* Ştia însă sigur că Anna nu-l va crede. Şi de ce să-l creadă? Nici eu n-aş crede, judecă el. Când ajunse la Porta Romană, se simţi tare ispitit să se întoarcă acasă. Dacă el e bolnav, de ce să nu fiu şi eu? Dar gândul era, evident, absurd, un simplu impuls de panică elementară, aşa că îşi urmă drumul, dorindu-şi din tot sufletul să se sfârşească odată cu ziua aceea. O, Doamne, Doamne. Cum de i-a venit ei să strice totul?

Dintr-odată, se simţi speriat de propriile lui gânduri, deprimat de implicaţiile lor. Ce mai rămânea acum din acea familie, din perfecţiunea ei unitară? Şi ce le mai rămânea lor, lui şi lui Frank, izgoniţi acum din paradisul lor de duminică?

Începu să-şi repete rolul: „Scuze, am venit doar eu. Frank nu se simte prea bine. Doar o răceală, dar cu febră mare. A trebuit să rămână la pat. Cred că azi va trebui să mănânc eu două porţii!” Şi dacă Anna e de faţă, cum sigur o să fie? Şi dacă Anna, tot atât de sigur, se va întrista de îndată? Uf, ce situaţie! Oare atunci ea va mai sta, sau va pleca pur şi simplu? O să fie acolo şi Giorgio? Iar dacă ea rămâne în continuare, indiferent dacă Giorgio se află acolo, care va fi atmosfera din jurul mesei? Se opri în loc, bântuit iar de gândul de a se întoarce acasă, apoi porni din nou mai departe. Of, Frank, Frank, Frank, de ce m-oi fi

băgat tu pe mine în povestea asta? Şi, Anna, cine naiba te-a pus s-o faci?

Ajunse acum în faţa casei; îşi plimbă degetul în jurul butonului soneriei, rămase aşa o vreme, şi-l retrase, apoi, în sfârşit, apăsă.

Auzi bâzâitul reglementar, apoi clinchetul automatului şi, brusc, se trezi în holul blocului; în spatele lui, uşa se închise singură, inexorabil, ca o capcană. Urcă scara cu paşi grei, nutrind încă speranţa că Anna nu va fi acasă. Dar ea era chiar acolo, în pragul uşii, se uita în josul scărilor, pe lângă el, căutându-l din ochi, desigur, pe Frank, cu o expresie, exact cum se temuse el, la început uimită, apoi total dezolată. O văzu cum încearcă, dar nu reuşeşte, să-şi compună un zâmbet.

— *Ciao,* Tom, rosti ea alb, fără nicio inflexiune, apoi întrebarea: Ce-i cu Frank?

Tonul ei se dorea firesc, dar cuvintele îi trădau o subită îngrijorare.

— Nu se simte prea bine, răspunse Tom, evitând să o privească în ochi, conştient de transparenţa minciunii. Are o răceală, Anna. O răceală cam păcătoasă. N-a vrut să vă îmbolnăvească pe toţi.

— Drăguţ din partea lui, zise ea neîncrezătoare şi dezamăgită.

— Mi-a spus să vă transmit salutări, anunţă Tom, intrând în apartament.

La signora îi ieşi în întâmpinare. Nu se zărea nici Giorgio, slavă Domnului, nici Paolo.

— *Ciao, ciao!* Dar unde e Frank?

Din nou, Tom fu nevoit să reia explicaţiile.

— *Ma che peccato! Buona guarigione!* Ce păcat! însănătoşire grabnică!

Ca de obicei, *îl avvocato* apăru ultimul.

— După cum se vede, nici măcar robusteţea americană nu rezistă la grozăviile climei nenorocite pe care o avem noi aici, la Florenţa.

— Să ştiţi că el îşi cere scuze, spuse Tom, râzând puţin cam forţat.

— Şi nouă ne pare rău, declară *la signora.*

— Oricum, îl avem pe Tom, se pronunţă *îl avvocato.* Ulei fără oţet, sare fără piper, mai încercăm şi noi ceva nou!

— *Ma, basta!* exclamă doamna.

Anna nu spuse nimic. De fapt, vreme îndelungată nu scoase nicio vorbă, nu mai rămăsese nimic din vioiciunea ei obişnuită, şedea îmbufnată, fără să reacţioneze faţă de cele ce se discutau la masă. În cele din urmă, părinţii au început să-i arunce priviri întrebătoare.

— *Ma che cos hai, Anna? Ti senti male*? o întrebă, până la urmă, mama. Ce-i cu tine? Nu te simţi prea bine?

— N-am nimic, răspunse ea şi se scula de la masă, pretextând că se duce să mai umple ceainicul.

— E vorba de Giorgio, anunţă *la signora* într-o şoaptă teatrală. Am sentimentul că s-au certat.

— Sigur că s-au certat, întări *îl avvocato.* Logodnicii se mai şi ceartă. E lucru cunoscut.

— Dar nici măcar nu sunt logodiţi! exclamă soţia.

— Încă nu, dar şi cei care sunt pe cale să se logodească se mai ceartă câteodată.

Tom râse şi el, în sfârşit, bucuros de confuzia care îi mai acorda un respiro.

Aşa cum se întâmplă de multe ori, firul discuţiei se îndreptă iar spre politică. *La Legge Truffa* fusese adoptată.

— Dar nu le va fi de mare folos democratereştinilor, zise *îl avvocato.* Însuşi faptul că au trebuit să o inventeze o va face inutilizabilă.

Nu vor obţine majoritatea absolută, vă jur, nici măcar un vot în plus.

— Nici nu merită, declară Anna pe un ton dispreţuitor, revenind cu ceainicul plin.

— Faci confuzie între politică şi morală, o dăscăli tatăl. Niciunul dintre ăştia nu merită nimic. Niciodată nu se pune problema ce merită, ci numai ce pot obţine.

— Dar n-ar trebui să fie aşa!

— Nimic nu este cum ar trebui să fie, cu atât mai puţin în politică. *La Legge Trujja* este imorală.

— Da! spuse Anna.

— Însă cei care i se împotrivesc sunt şi mai imorali.

— *Ma certo!* îl aprobă *la signora.*

— Numai pentru că nu acceptă dominaţia bisericii catolice? întrebă Anna.

Tom era singurul care pricepea că, în durerea ei, ea avea nevoie de un debuşeu pentru surplusul de energie. Bunele maniere, aparenţele nu mai aveau acum nicio importanţă. N-avea decât să creadă ce vrea.

— Anna! o apostrofă mama. *Stai buona!* Fii cuminte.

— *Buona!* repetă Anna. *Buona!* Ce înseamnă cuvântul ăsta? *Buona!*

— Înseamnă că, dacă nu poţi fi cuminte, măcar să fii cuviincioasă, o lămuri tatăl. Avem un musafir!

— Este oare lipsit de bună-cuviinţă să-i aperi pe comunişti? Să spui că au şi ei ceva bun? Că democrat-creştinii sunt corupţi? Că biserica n-ar trebui să-i ameninţe cu excomunicarea pe cei care votează cu comuniştii?

— Anna este la universitate, îi explică *îi avvocato* lui Tom cu multă răbdare. S-ar putea să nu înţelegeţi prea bine ce înseamnă aceasta. În Italia, puteţi să mă credeţi sau nu, şi în special aici, la Florenţa, marxiştii deţin controlul în universităţi. Catolicii sunt ostracizaţi. Aşa că, la universitate, deşi se află peste drum de San Marco, Karl Marx este cel care comandă, iar nu Cristos!

— Avem acolo oameni cinstiţi! replică Anna. Profesori cinstiţi. Oameni care văd lucrurile aşa cum sunt ele!

— Aşa cum sunt? se întrebă tatăl. Sau aşa cum cred ei că sunt? Tu studiezi engleza. Iar aici se pune o problemă filosofică.

— Nu e vorba de Cristos, se îndârji fiica, ci de viziunea bisericii catolice. A Vaticanului. E cu totul altceva.

— Anna! o dojeni mama. Nu se poate să te comporţi astfel când avem oaspeţi. Şi nici să răspunzi aşa când vorbeşti cu tata!

— Tom ne e prieten, nu-i un simplu oaspete. Tom înţelege.

— Ei bine, atunci îl invidiez, spuse tatăl, pentru că eu

nu înţeleg. Pricep din ce în ce mai puţin, de la o zi la alta. Nu înţeleg un partid creştin care trişează dar niciun partid marxist.

Urmărindu-i, ascultându-i, Tom se simţea încântat şi, în acelaşi timp, incapabil. Nu putea nici să facă, nici să spună nimic, doar să-i observe, din ce în ce mai stingherit. În mai

t

multe rânduri *la signora* îi azvârli câte o privire desperată, parcă cerându-şi scuze, la care el încerca să răspundă cu un zâmbet plin de compasiune.

— Democrat-creştinii sunt mai răi! declară Anna. Sunt mai răi pentru că sunt ipocriţi! Sunt mai răi pentru că sunt corupţi cu toţii! Sunt mai răi pentru că fac exact ce le spune Vaticanul! Biserica nu are idealuri! Bisericii nu-i pasă decât de cei bogaţi!

— Anna! Doar nu te-ai făcut comunistă? întrebă îngrozită maică-sa.

— Nu vreau decât să fie dreptate! răspunse fiica.

— Cu toţii vrem să fie dreptate, raţionă *îl avvocato.* Personal cred însă că nu o vom avea niciodată.

— Şi atunci nu mai faci nimic! îi reproşă ea. Laşi lucrurile să meargă aşa cum sunt, cu toate pungăşiile, cu toată corupţia!

— Anna! interveni iar mama. Puţin respect! Respectă-l pe tata! Respectă-l măcar pe Tom!

— Ce are respectul de-a face cu toate astea? Eu respect ceea ce merită să fie respectat. Eu respect oamenii în care pot avea încredere. Oamenii pe care îi cred.

— Iar aceşti oameni sunt comunişti?

— Cei mai mulţi dintre ei, da, sunt. Dar nu pentru că sunt şi comunişti. Pentru că sunt cinstiţi. Şi pentru că am încredere în ei.

— Asta este drama tineretului, observă *îl avvocato.* Trebuie să fie neapărat cineva în care să aibă încredere.

— Viaţa devine destul de grea dacă nu mai poţi avea încredere în nimeni, interveni şi Tom.

— Poţi avea credinţa în Dumnezeu, spuse *la signora.*

— Cred în Dumnezeu. Numai în biserică nu prea am încredere, declară Anna spre disperarea mamei sale.

— Ce spui tu acolo? Îţi dai seama ce spui?

— *Ma,* dădu din umeri *îl avvocato.* Cine se mai încrede în biserică? Am în vedere biserica politică. îl cred pe Papa Pacelli când vorbeşte despre religie. Dar când vorbeşte de politică, îl tratez ca pe orice alt politician.

— Dar Papa este Papa, decretă *la signora.*

— Sigur că este Papa, o îngână soţul. Şi se vorbeşte de infailibilitatea papală, aşa cum s-a vorbit de infailibilitatea fascistă. Mussolini avea întotdeauna dreptate. Aceasta era doctrina fascistă. Papa are întotdeauna dreptate. Aceasta este doctrina catolică.

— Cum poţi spune asemenea lucruri? se indignă soţia.

— Pentru că sunt adevărate. Există o biserică militantă şi o biserică spirituală. În prima n-am încredere, pe a doua o accept.

— Ce părere o să-ţi faci după toate astea? i se adresă *la signora* lui Tom. Să mă ierţi, dar, dacă nu eşti catolic, ar trebui să fii protestant, nu?

— Cam aşa, un fel de protestant. Găsesc toate lucrurile acestea foarte complicate, foarte interesante, râse Tom cu modestia lui obişnuită.

— Însă asemenea lucruri nu se întâmplă în America, insistă doamna.

— N-aş crede. Avem şi noi o biserică catolică. E foarte puternică, dar noi nu suntem o ţară catolică.

— Mai bine, remarcă avocatul, ignorând privirile pline de reproş ale soţiei. Am în vedere aspectul politic. Voi nu aveţi o biserică politică, ceva care să polarizeze totul. Eşti ori cu ea, ori împotriva ei. Clerical sau an ti clerical.

— Guelf sau Ghibellin! adăugă Tom.

— *Ecco!* Numai că acum îşi spun creştin sau comunist. Aici e tragedia noastră. Suntem divizaţi pe criterii religioase şi ne prefacem că e vorba de politică. Clericaliştii noştri îşi spun democraţi, iar anticlericaliştii îşi zic comunişti. Ascult-o pe fiică-mea! E fată inteligentă, dar

ce poate să-ţi spună ea despre materialismul dialectic? Câte capitole a citit din *„Das Kapital”?*

— N-am spus niciodată că sunt comunistă, îl corectă Anna. Am zis doar că în multe privinţe au dreptate.

— Iar în altele n-au. Ei deţin explicaţia totală. La fel ca şi biserica.

— Cum sunt priviţi comuniştii în America? îl întrebă *la signora* pe Tom.

— În momentul de faţă, nu prea bine. Se fac presiuni mari asupra lor.

— Splendid! exclamă doamna. Aşa le trebuie!

— Nu avem însă prea mulţi.

— *Aleglio, meglio,* spuse ea. Cu atât mai bine.

— Deci şi problema se pune în mod diferit, continuă Tom. Cei mai mulţi se află în rândurile intelectualităţii.

— Un partid muncitoresc fără muncitori, conchise avocatul. *Bello!*

— La noi muncitorii par mai interesaţi să facă bani.

— Aşa se şi cuvine, spuse *îl avvocato.* E o ambiţie sănătoasă. Aici se întâmplă invers. Biserica vrea să facă bani, iar muncitorimea este obsedată de idealuri.

— *Meno male,* observă Anna. Mai bine aşa. Cineva trebuie să aibă şi idealuri, dacă biserica nu le mai are.

— Vai, ce prostii poţi să spui! exclamă mama. Ce ziceţi de La Pira, chiar aici, la Florenţa? Poţi să spui că n-are idealuri? Şi doar este un bun creştin.

— Sigur că are idealuri, remarcă soţul, dar are şi bani. Banii noştri, îi foloseşte ca să-şi aducă aici ascultători din toată lumea şi să le ţină predici despre nimic. Idealurile lui ne costă milioane.

— Just! confirmă Anna.

— *Brutto, brutto!* ridică glasul *la signora.* Urât din partea ta. E aproape un sfânt!

— Asta-i nenorocirea! spuse *îl avvocato,* râzând pe înfundate. Cine-şi poate permite1 cheltuiala să ţină un sfânt în viaţă? Ăştia aduc beneficii numai când sunt morţi.

— *Brutto, bruttissimo!*

Tom râse, dar Anna nu râdea. Se retrăsese iar în

sine, într-o tăcere posomorâtă. *Îl avvocato* îşi continuă peroraţia. Tom îl asculta, râzând din când în când, însă acum începuse obişnuitul monolog de duminică. Orice discuţie încetase, *îl avvocato* deţinea supremaţia pe teren. Cu un sentiment de jenă, Tom surprinse de câteva ori privirile scurte ale Annei, ca şi cum l-ar fi cântărit din ochi. Nu-şi dorea să rămână singur cu ea, să trebuiască să-i răspundă la întrebări. Dar ea n-avea cum să-l întrebe acolo, la masă, şi, pe măsură ce se apropia ora de plecare, el începu să se simtă mai în siguranţă.

— *Ciao, ciao, arrivederci!* Spune-i lui Frank să se facă bine cât mai repede.

Apoi un sărut pe obraz, o strângere de mână, zâmbete amabile. Porni în jos pe scări, sărind treptele, deschise febril uşa de la bloc, de parcă l-ar fi urmărit cine ştie ce năpastă, traversă grăbit piaţa.

Când se despărţiseră în dreptul uşii, Anna abia dacă scosese o vorbă, nici nu mai ştia dacă-i dăduse mâna, se uitase doar în ochii lui de parcă ar fi fost amândoi părtaşi la o taină. Cel mai mult se temea acum să nu-i audă paşii venind în fugă din spate, dar chiar aşa se întâmplă, tocmai când ajunsese la jumătatea drumului pe Via Romană şi începuse să se simtă în siguranţă.

— Tom, Tom! o auzi strigând din urmă.

— O, Anna…

Se apropie de el cu sufletul la gură, îmbujorată după fugă, cu ochii arzând de îngrijorare.

— *Scusami, scusami.* N-aveam cum să vorbesc cu tine acolo, acasă.

— Aşa e. Era mai greu.

— Ce-i cu Frank?

Îl privea drept în ochi.

— Frank? Ţi-am mai spus. E răcit, cu febră mare. Stă la pat.

— E bolnav cu adevărat? Eşti sigur?

— Să ştii, Anna, îşi feri el ochii, tot mai neajutorat, că Frank nu se simte prea bine.

— Trebuie să-l văd! Trebuie neapărat să vorbesc cu

el, singură. Trebuie să-i explic!

— Îi spun eu, Anna.

— Nu! Trebuie să mă văd cu el! Cât mai repede.

— Poate-i mai bine să aştepţi până se face ceva mai bine.

Dar ea parcă nici nu-l auzise.

— Spune-i că vin acum! mai întâi trebuie să mă reped iar până acasă. Le-am spus că uitasem să-ţi transmit ceva. Acum trebuie să găsesc alt pretext. Spune-i, te rog, că sosesc îndată.

— Zău că n-ar trebui, Anna, mai încercă o dată Tom.

— Ba trebuie! Trebuie! rosti ea hotărât, cu un fel de disperare în glas.

Se răsuci pe călcâie şi porni repede înapoi spre casă; părul negru îi flutura în vânt. El o urmări cu privirea câteva clipe, dădu din umeri resemnat şi îşi urmă drumul, păşind la fel de grăbit ca înainte.

— Vine, îl anunţă el pe Frank în clipa în care intra în cameră.

— O, Doamne, bâigui Frank, ridicându-şi ochii din revista „New Yorker”. Când?

— Acum. Imediat. Cât de repede. Vrea să-ţi vorbească între patru ochi.

— De ce naiba n-ai oprit-o?

— Am încercat. Dar nu cred că o mai poate opri cineva.

— Nu i-ai zis că sunt bolnav?

— Cum să nu-i zic? I-am spus că eşti răcit, că ai făcut febră. N-a avut niciun efect. Nici nu cred că m-a crezut. De fapt, n-a vrut să mă creadă.

— Şi acum vine?

— Da! Vine.

— Dumnezeule! Şi cum ţi s-a părut?

— Foarte hotărâtă.

— Nu pot să mă văd cu ea, Tom. E caraghios.

— Ştiu şi eu că este, spuse Tom, dând neajutorat din umeri. *Cosa vuoi?* Asta-i situaţia.

— Giorgio era acolo?

— Nu, nu era. Nici frate-său.

— Ce-a spus când a văzut că nu sunt şi eu cu tine?

— Mi-a părut cu adevărat nefericită. Şi sceptică. Apoi s-a certat tot timpul cu taică-său. N-am mai văzut-o niciodată să facă aşa ceva.

— De ce s-au certat?

— Chestii politice. Ea apăra comunismul. Sau, mai precis, pe comunişti.

— Anna?

— Ea însăşi. N-aş crede că e comunistă. Cel puţin nu încă. E mai degrabă ceea ce a spus taică-său. Când mergi aici la facultate, dai de comunişti. Ei dau tonul în universităţi.

— Dar ei îi place America!

— A, sigur că-i place America. Ceea ce-şi închipuie ea că este America. Aşa o fi comunismul în Italia. Tot taică-său a spus că ce nu le convine, de fapt, este biserica.

— Parcă-i o cu totul altă Annă.

— Cred că a avut un rol şi faptul că nu erai tu acolo. La început a fost tăcută, pe urmă a intrat în dispută.

— Şi acum vine încoace.

— Mă tem că da.

— Nu mă lăsa singur cu ea, te implor, Tom!

— I-am spus că eşti bolnav. Că zaci la pat. Nu ştiu ce altceva mai pot să fac, decât să-i zic şi că ai ciumă.

— Şi zici că nu poţi să rămâi cu mine?

— Eu ştiu? Pot să-ncerc. Dacă te bagi în pat, ea se uită pe după uşă, te vede şi poate că pleacă. Atunci am şi eu un motiv să-mi fac de lucru pe-aici.

Frank începu să adune în grabă revistele şi cărţile de pe canapea.

— Zău că mă simt caraghios, mormăi el.

Abia dăduse la o parte cuvertura când se auzi soneria, făcându-i să tresară; rămaseră muţi, încremeniţi, precum două victime de la Pompeii.

— O, Doamne. A şi ajuns, şopti Tom.

— Scapă-mă de ea, te rog! Spune-i că e ceva molipsitor, spune-i orice!

— Am să-ncerc, zise Tom cu îndoială în glas, dar nu se mişcă din loc.

— Totul e să n-o laşi să intre aici!

Soneria zbârnâi din nou. De data aceasta, sunetul ei avu un efect mai dinamizator. Tom porni spre uşă. Frank îşi azvârli pantofii din picioare, începu să-şi tragă jeans-ii de pe el, se răzgândi şi, în momentul în care Tom ieşea din încăpere, se întinse pe canapea. Închise ochii, îi deschise iar, strâmbându-se, se ridică în capul oaselor, se culcă la loc, bâjbâi cu mâna pe jos după revista „New Yorker" şi se apucă să citească.

La capătul scărilor, temător, Tom deschise uşa.

— *Ciao,* Tom!

Ca şi mai înainte, chipul Annei era îmbujorat de efort, îl privea îngrijorată, puţin sfidătoare.

— Bună, Anna.

— Sper… sper că n-am venit prea repede.

— Nu… deloc, răspunse Tom cu aceeaşi şovăială în glas.

— Cum se simte Frank?

— Cam tot aşa.

— Pot să-l văd un pic? se rugă ea. Măcar un minuţel.

Spune-i că nu, spune-i că nu, repeta Frank în mintea lui, trăgând cu urechea la vocile din josul scărilor.

— Ştiu eu… se auzi răspunsul nehotărât al lui Tom.

— Te rog, Tom. Te rog!

Iar sus Frank se tot întreba: ce-o fi vrând, ce-o fi vrând de la mine?

— Poate numai aşa, un minut, îl auzi spunând pe Tom.

Disperat, Frank îşi acoperi faţa cu revista.

Tom îi făcu Annei loc să intre, încuie uşa şi o luă primul, încet, în sus pe trepte. Cu fiecare pas, cu fiecare scârţâit al balustradei şubrede, Frank simţea cum îl cuprinde o panică tot mai mare. Ajunseseră acum în spaţiul îngust din capul scărilor. Tom intră primul în cameră, singur.

— Vrea să te vadă, zise el în şoaptă. Doar un minut.

— Ascultă, Tom, spuse Frank la fel de încet. Explică-i că nu se poate.

— E tare greu să-i spui nu, îngăimă Tom neputincios.

— Of, Doamne! Doar un minut. Un minut! Dar să nu pleci!

— Bine, nu plec! apoi, întorcându-se spre uşă, Tom rosti cu voce tare: Okay, dar numai câteva clipe!

Se dădu la o parte, lăsând-o să pătrundă în încăpere. Urmă un moment de tăcere îngheţată; rămaseră ochi în ochi: Anna temătoare, stânjenită, Frank privind-o pe deasupra revistei, total buimac.

— *Ciao,* Frank, rosti ea fără vlagă.

— A, *hello,* Anna.

— Îmi pare rău că nu te simţi bine.

— Ei… nu-i nimic grav. Doar o răceală mai zdravănă. M-am gândit că-i mai bine să stau acasă. N-am vrut s-o ţin numai într-un strănut şi să vă molipsesc pe toţi, întreaga familie.

— A, nu, sigur că nu, repetă ea mecanic.

În tăcerea grea care a urmat, Anna se întoarse spre Tom cu o privire rugătoare, în vreme ce Frank îi făcea semne disperate să rămână pe loc. Prins între două focuri, năucit, Tom nici nu mai ştia cum să reacţioneze.

— Doar un minuţel! îl imploră ea.

— Bine, okay, cedă el în cele din urmă. Eu cred că trebuie să mă duc până jos să fac ceva de mâncare.

Se întoarse, fără a mai îndrăzni să-l privească pe Frank, şi ieşi, trăgând cu grijă uşa după el.

Rămasă singură cu Frank, Anna se uita acum la el neajutorată, gata să izbucnească în lacrimi.

— Să ştii că nu sunt supărat pe tine, Anna, spuse el repede; se ridică brusc, rămânând aşezat pe marginea patului.

— Ba nu, eşti supărat. Poate că ai dreptate, dar trebuia să vin, văzând că tu nu vii.

— Înţeleg.

— De fapt, nu eşti bolnav? zise ea dintr-odată, mai mult constatând decât punând o întrebare.

— De fapt, nu, mărturisi Frank, făcând o mutră vinovată.

— Să nu-ţi fie frică de mine! zise ea repezit, impulsiv.

— Ei, asta-i bună!

— Mai ales după ce-am făcut.

— Anna, hai să uităm ce-a fost

— Eu nu vreau să uit! izbucni ea.

El nu mai avea acum curajul să se uite la ea.

— La ce bun, Anna? o întrebă încet, după o nouă tăcere.

— La ce bun, la ce bun! exclamă ea. Ce rost are să faci ceva pe lumea asta? Ce rost are să fii bărbat? Ce rost are să trăieşti?

— Anna! în definitiv, tu ce vrei de la mine?

— Ştii foarte bine ce vreau!

— Nu pot să cred, Anna.

— De ce să nu crezi?

— Ascultă, Anna. Tu ai douăzeci de ani. Eu am treizeci şi doi. Eşti o fată frumoasă. Eu… eu nu am nimic deosebit. Pe deasupra, peste şase luni eu plec. Mă întorc în America.

— Nu-mi pasă! declară ea cu o încăpăţânare de copil.

— Anna, trebuie să-ţi pese. Aşa-ţi închipui tu acum.

— Da, sigur, îl imită ea, aşa-mi închipui eu acum. Am să fac o prostie şi pe urmă o să-mi pară rău. Frank! *Sei povero di spirito!*

— Eu? Sărac cu duhul? întrebă el surprins, uşor agasat. N-aş fi zis că sunt.

— Spui că te gândeşti la mine, dar în realitate nu te gândeşti decât la tine! V-aţi făcut aici un colţişor de viaţă în care n-are voie să se bage nimeni! Numai tu şi Tom, cu tot confortul! Niciun risc! Niciun pericol! Vă închipuiţi că sunteţi la Florenţa, dar, de fapt, nu sunteţi la Florenţa! Nu sunteţi nici măcar în Italia. Uită-te la revistele şi ziarele astea! zise ea cu un gest larg, sarcastic. La cărţile pe care le citeşti! Muzica pe care o asculţi! Eşti în America! Aţi adus-o cu voi. Nici n-aţi plecat de acolo! Trăiţi în America şi ziceţi că e Italia 1

Uluit de vehemenţa cuvintelor ei, de înverşunarea cu care le rostise, Frank nu putu decât să îngaime:

— Nu-i drept ce spui, Anna.

— Sigur că nu-i drept! Nimic nu-i drept! Nimic în viaţă! Iar dacă încerci să fie totul drept, atunci nu mai e viaţă! Nici viaţă, nici dragoste, nimic! Te iubesc. Spune-mi, e drept oare să te iubesc?

— Anna, lasă prostiile. Tu nu mă iubeşti pe mine!

Dar chiar în clipa în care o spunea, îşi dădu seama că, în pofida voinţei lui, îl cuprinde o mare bucurie amestecată cu uimire.

— Sigur că nu! îl îngână ea, ridicând tot mai mult glasul pe măsură ce vorbea. Pe tine nimeni nu te iubeşte! Ar fi şi primejdios! Ar însemna să trăieşti! Să fii bărbat!

— Poate că sunt bărbat, Anna, spuse el sec, cu un început de enervare.

— Da, sigur, eşti bărbat. Ai putea să fii bărbat! Ai fost soldat şi asta înseamnă să fii bărbat. Acum nu mai eşti nimic. Acum te ascunzi în camera asta şi spui întruna: „Doamne, ţine timpul în loc! Să rămân aici cât oi trăi”! Tu şi cu Tom. Numai că Tom n-are de ales.

— Ascultă, Anna!

— A, sigur, Tom e foarte drăguţ. E delicat, amabil. Parc-ar fi un călugăr. Dar tu nu eşti călugăr! Tu te ascunzi! Te prefaci!

— Ai grijă ce vorbeşti, Anna! se răsti el, întărâtat de-a binelea.

— Ce vorbesc eu? Dar ce crezi că vorbeşte lumea? M-a şi întrebat Giorgio: „Ce cauţi tu la *jinochii,* la poponarii ăia?”

Roşu de furie, Frank ridică iar glasul:

— Să-i spui lui Giorgio al tău…

— I-am spus, îl întrerupse ea. „Nu sunt *finocchii”,* aşa i-am zis. „Atunci ce sunt?” mă întreabă el. Iar eu: „Sunt prieteni, doar prieteni”. N-are cum să înţeleagă.

— Şi ce naiba îl interesează asta pe el?

— Sigur că nu-l interesează. Nici pe mine nu mă priveşte. De fapt, pe nimeni. Dar italienii nu înţeleg astfel

de lucruri. Când doi oameni sunt atât de apropiaţi, ei îşi închipuie că trebuie să se şi iubească.

— Părinţii tăi tot aşa cred?

— Mama nu discută despre chestiile astea. Nu se complică ea cu aşa ceva. Iar lui tata nu-i pasă.

— Splendid! rosti el cu amărăciune.

— Dar mie-mi pasă! exclamă ea. *Perche ti voglio un gran bene!*

— Anna! îţi spun încă o dată: tu nu mă iubeşti!

De această dată ea nu-i mai răspunse; îi căută buzele într-un sărut pătimaş, răscolitor, lipindu-se toată de trupul lui. Surprins în primele clipe, Frank simţi deodată şocul fierbinte al dorinţei, al bucuriei de a o regăsi. Într-un târziu, rupându-se din îmbrăţişare, o privi în ochi, zâmbind.

— Anna! Eşti o minune.

— Vreau să fiu a ta!

— Şi eu te vreau, Anna.

— Atunci iubeşte-mă. Acum!

— Ai douăzeci de ani.

— Da, aşa e! Sunt şi fecioară, deci trebuie să mă vând. N-am voie să mă dăruiesc!

— Anna…

Ea îl sărută din nou, şi mai arzător, trăgându-l lângă ea pe canapea, înnodându-şi braţele în jurul lui.

— *Fammi l'amore, fammi l'amore!* îi şopti fierbinte în ureche, întâi abia auzit, apoi mai tare, mai febril. *Ora, ora!* Acum! *Fammi l'amore!*

Se desprinse brusc de el şi începu să se dezbrace repede, cu gesturi grăbite, încurcându-se în nasturi şi copci, aruncând lucrurile la nimereală, prin toată încăperea. Iar el, pierit de încântare? îşi dădea seama că nimic pe lume nu-şi dorea mai mult, că niciun scrupul, nicio reticenţă nu-l mai putea opri acum…

Abia mai apoi, privindu-i chipul înlăcrimat, iluminat de o fericire fără margini, Frank fu cuprins de un amestec ciudat de mândrie bărbătească şi vinovăţie. Fără să deschidă ochii, cu acelaşi surâs de dăruire şi împlinire

totală, Anna îi căută mâna, îi strânse uşor degetele.

— *Tesoro!* murmură ea încet, ca pentru sine. Comoara mea.

Frumuseţea senină a trăsăturilor ei, a trupului ei tânăr îl copleşea, îi dădea acum sentimentul că primise un dar mult prea preţios, nemeritat. Ea întoarse încet capul spre el, tot cu ochii închişi, oferindu-şi buzele.

— *Mi vuoi bene?*

— Da, Anna, te iubesc. Dar totuşi…

Ea îi zâmbi din nou, cu nesfârşită tandreţe, acoperindu-i buzele cu degetele ei subţiri, apoi coborî mâna ca să-l mângâie lin pe piept.

— Nu trebuia să fac asta.

— De ce? întrebă ea încetişor, lăsându-se pe spate, închizând iar ochii. Ce rău ai făcut?

— Of, Anna, ce să-ţi mai spun? rosti el înciudat, îngrijorat de propriile lui gânduri. Ar putea fi şi periculos!

— Nu, spuse ea, tărăgănând cuvintele, pe acelaşi ton molatic. Nu e niciun pericol. Nu, acum, nu azi.

Deodată, Frank îşi aduse aminte de Tom; era jos, în bucătărie, poate chiar acum urca scările. Se simţi şi el surprins de această nouă undă de iritare, chiar de resentiment.

— Anna… zise el în şoaptă. Tom e jos, la doi paşi.

Ea se răsuci spre el cu tot trupul, leneşă, nepăsătoare.

— Nu te gândi la Tom. Nu acum.

— Dar poate să apară în orice clipă!

— Ba nu, ba nu! murmură ea, zâmbindu-i ştrengăreşte, mângâindu-l din nou, tot mai insistent.

— Anna!

— *Ma baciami, baciami!*

Supus, o sărută uşor, din vârful buzelor, apoi se aşează pe marginea patului.

— Anna, trebuie să ne îmbrăcăm!

— Nu vreau!

— Să ştii că uşa asta nici nu se încuie.

— Nu-mi pasă. Sunt fericită. Mi-e bine. Nu vreau

decât să stau cu tine.

— Şi eu vreau. Dar acum nu se poate.

— Ba da, ba da, se poate!

El zâmbi şi încercă să se ridice de pe canapea, dar Anna, râzând, îşi încolăci picioarele în jurul coapselor lui, imobilizându-l. Căzură amândoi pe covor, înlănţuiţi. Anna râdea tot mai tare, iar când el reuşi, în cele din urmă, să se ridice, îl apucă de un picior, trântindu-l iar la podea.

— Astâmpără-te, Anna! râse şi el acum, fără să vrea.

Sări într-o parte, ferindu-se de mâinile ei, şi îşi adună lucrurile de pe jos. Fără nicio grabă, râzând mai departe, începu şi ea să se îmbrace.

Abia după ce erau amândoi îmbrăcaţi, ea se apropie de Frank şi îl sărută pe îndelete, pierdută în îmbrăţişare, frecându-şi trupul de al lui, stârnindu-l din nou, făcându-l să nu-şi dorească altceva decât să fie iar în pat cu ea. Cu un mare efort, reuşi să se stăpânească, se trase cu un pas înapoi, deschise uşa.

— *Vigliacco,* se strâmbă Anna la el. *Vigliacco!*

— Ba nu sunt laş, dar am şi eu o conştiinţă.

— *Vigliacco!*

Prin uşa întredeschisă se auzea, din când, zgomot de oale şi farfurii, clinchet de pahare şi tacâmuri.

— N-a terminat încă, spuse ea în şoaptă.

Se apropie iar de Frank, dar acesta se retrase în pervazul uşii, clătinând din cap. La aceasta, Anna se întoarse în cameră, trase iute impermeabilul pe ea, apoi îl trase cu forţa pe Frank după uşă şi îl sărută din nou.

— *Quando ti vedo? Quando ti vedo?* Când te văd? Mâine?

— Sper.

— Mâine la ce oră?

Pe neaşteptate, se auzi de jos vocea lui Tom.

— Anna rămâne la masă?

— *Grazie, no!* Mă aşteaptă ai mei, strigă ea, apoi în şoaptă, grăbit, către Frank: Când pot să vin?

— Mi-e greu să-ţi spun, Anna. Pur şi simplu nu ştiu.

— Dar trebuie să vin! Tu nu vrei să vin?

— Sigur că vreau. Te sun eu, Anna. Cred că-i cel mai bine aşa.

— Dă-mi un telefon pe la prânz, acasă.

Jos, în antreu, la numai câţiva paşi de bucătărie, îl sărută din nou, făcându-l să se simtă jenat, vinovat de un fel de duplicitate.

— Mâine atunci! Promiţi?

— Da, promit.

— La revedere, Tom, strigă ea iar spre bucătărie.

Tom ieşi să o salute la plecare, ştergându-şi mâinile ude cu un şervet nu tocmai proaspăt, zâmbindu-i timid, puţin încurcat.

— *Ciao,* Tom! repetă ea, ridicându-se pe vârfuri ca să-l sărute pe obraz.

Frank nu putu să nu-i admire stăpânirea de sine. Primi şi el un sărut cast pe obraz.

Rămaseră amândoi în dreptul uşii. să o urmărească din ochi cum coboară panta; zâmbeau, fiecare cu ale lui. Ea se întoarse la un moment dat ca să le facă semn cu mâna, surâzând. Surâsul ei dintotdeauna, gândi Frank, aceeaşi afecţiune spontană, copilărească, acelaşi salut adresat în mod egal fiecăruia dintre ei. Văzând-o cum se îndepărtează cu paşi sprinteni, simţi un imbold puternic să fugă după ea, să rămână cu ea, numai cu ea, iar nu cu Tom, care stătea acum lângă el ca un reproş, ca un element exterior care trebuie să fie împăcat, care merită şi cere explicaţii. Ce mai era oare de explicat?

*

— Intrăm? întrebă Tom. Mi s-a făcut frig.

— Da, desigur, răspunse Frank cu părere de rău.

Se gândi acum dacă e cazul să-i spună, pe urmă îi veni în minte că ar fi bine să se vadă cu Joe, să-i povestească lui ce i s-a întâmplat. Bineînţeles că Joe va înţelege pe dată, poate că-i va da şi un sfat. I se părea chiar că acum a intrat în cercul lui Joe, părăsindu-l pe Tom. Îndemnul de a pleca de acolo, din vârful colinei, nu atât pentru a o ajunge din urmă pe Anna, cât pentru a scăpa de Tom, devenise atât de puternic încât simţi cum i se

încordează muşchii picioarelor. Acum era momentul. Putea spune, de pildă: „Am să-i spun ceva Annei” şi să dispară, urmând să inventeze o scuză mai târziu. Dar lăsă momentul să treacă, ruşinat, incapabil să dezerteze.

Îl urmă, în schimb, pe Tom în bucătărie, se aşezară la masă: *spaghetti al sugo, manzo bollito* cu salată verde şi vinul roşu obişnuit. Mâncau în tăcere. Frank se temea de întrebările inevitabile, se întreba, înghiţind cu noduri, dacă le va putea evita, ştiind din capul locului că orice speranţă era zadarnică. Mai devreme sau mai târziu, cele întâmplate vor fi cunoscute şi era mai bine să fie cunoscute acum. Altfel lucrurile se vor înrăutăţi, se vor complica din cauza aparenţei că între ei a intervenit o minciună. Ştia că Tom îl aşteaptă să deschidă discuţia, avea prea mult tact ca să-l provoace. Dar ce putea spune? Am avut-o? Am dezvirginat-o?

Dădu pe gât paharul cu vin şi rosti cu voce plată, albă:

— Am făcut dragoste.

Tom era la maşina de gătit, tranşa bucata de rasol. Întoarse doar puţin capul.

— Dragoste zici?

— Da, răspunse Frank.

Rămase tăcut, cu ochii aţintiţi în farfuria goală.

După o clipă de nedumerire, Tom se apucă iar să taie carnea, aşteptându-l pe Frank să vorbească mai departe. Văzând că acesta tace, întrebă el, peste umăr:

— Şi cum s-a întâmplat?

— Presupun că ea m-a sedus, mormăi Frank.

— Aşa presupui tu?

— De fapt, aşa s-au petrecut lucrurile. Eu sunt de vină. N-ar fi trebuit să ajungem acolo.

Abia acum Tom se întoarse, aducând farfuriile pline.

— Dar era fată mare, spuse el uimit, apoi adăugă încurcat: Cel puţin aşa am crezut noi.

— A fost fecioară, zise Frank scurt, lăsându-şi iar capul în jos.

Tom se lăsă greu pe scaun.

— De necrezut.

— Nu-i deloc de necrezut. Ba e chiar înspăimântător.

— Şi acum ce se întâmplă?

— Ascultă, Tom, zău că nu ştiu ce o să se mai întâmple. Mi-e ruşine de mine. Nu trebuia să permit să ajungem atât de departe.

Dar în vreme ce spunea aceasta, ştia şi el că ceea ce zice este doar în parte adevărat, că, pe un alt nivel, creştea în el un simţământ nou, vibrant, de regăsire de sine.

— Şi eu care credeam că numai despre americance se poate spune că seduc bărbaţii, observă Tom, revenind la un ton mai relaxat.

— Se pare că e contagios. Dar nu ştiu cum naiba detam păţit-o eu.

— N-aş zice că ai păţit-o rău, zâmbi Tom. Judecând după cele întâmplate…

Fără să vrea, Frank râse.

— Acum ar trebui să fug în codru.

— Sunt ceva păduri bune prin împrejurimi. Dar să nu spui că eu nu te-am anunţat de la început.

— Ce anume?

— Că te iubeşte. Ce naiba, ai uitat? Că e ceva serios la mijloc

— Asta aşa este, încuviinţă Frank. Mi-a şi spus o groază de lucruri.

— Ce ţi-a spus?

— Că ne-am ascuns în găoacea noastră. Că nu ştim nimic despre Italia. Că, de fapt, noi nu ne-am desprins niciodată de America.

— A spus ea asta?

— A spus-o.

— Şi tu ai crezut-o?

— Sigur că n-am crezut-o.

Ba mai mult, Frank îşi dădea acum seama că vorbele ei nici nu-l afectaseră prea tare, că toate înţepăturile şi acuzaţiile ei îşi pierduseră sensul, se topiseră în actul dăruirii de sine.

— Dacă mă uit pe fereastră, observă Tom, nu prea

văd America.

— Aşa e. Dar ştii şi tu ce are ea în vedere.

— Da, cred că ştiu.

— Ea pare să creadă că noi am renunţat la viaţă.

— La viaţă sau la America?

— La amândouă, bănuiesc eu.

— Nu-i acelaşi lucru. Măcar sper că nu-i acelaşi lucru.

— Să te-audă Dumnezeu.

— Şi ce-a mai spus?

— Ce mi-ai spus şi tu. Că mă iubeşte.

— Ai văzut?!

— Tom, nu e decât o închipuire de-a ei, despre mine şi despre ea însăşi.

Din cealaltă parte a mesei, Tom îi aruncă o privire atentă, scrutătoare.

— Dar tu o iubeşti?

— Ţin foarte mult la ea, Tom, răspunse Frank după o scurtă ezitare. Întotdeauna am ţinut la ea. Însă mai mult ca la o fiică.

— Acum ai ajuns şi la incest! râse Tom.

— Pentru numele lui Dumnezeu, Tom! Nu-i deloc de râs.

— Scuze. Ai să te însori cu ea?

— Cum pot eu să mă însor cu ea? întrebă şi Frank, gândindu-se aproape în aceeaşi clipă: şi de ce nu, de ce nu?

— S-ar putea ca ea asta să-şi dorească. Să o duci în America. E o modalitate sigură de a ajunge acolo.

— Ea nu gândeşte în felul acesta.

— Ce te face să fii atât de sigur?

Pentru că o cunosc, îşi zise Frank în sinea lui, pentru că am fost cu ea.

— Sunt sigur, asta e, spuse el cu voce tare. Ea are ideile ei despre libertate. Ţii minte ce am discutat data trecută. Fac şi eu parte din această viziune, face parte şi America, dar nu în sensul la care te-ai gândit tu.

— Atunci în ce sens?

— Ca un fel de simbol. La fel ca şi virginitatea ei.

— Ei bine, cu asta s-a terminat.

— Poate că asta şi-a dorit ea.

Gândul acesta îl tulbură. Părea prea logic pentru a fi dat la o parte. Poate că, într-adevăr, se folosise de el într-un mod mult mai subtil decât îşi închipuia Tom.

— Atunci nu mai trebuie să te învinovăţeşti atâta, spuse Tom. Nu e vorba de tine. E vorba de un simbol!

— Te-am cam dezamăgit, Tom, nu-i aşa?

— Pe mine? Cum să mă dezamăgeşti? Nu sunt însurat cu tine! Poate că eu te-am dezamăgit, în calitate de înger-păzitor. N-am fost eu cel care te-a lăsat singur cu ea?

— Aşa e, m-ai lăsat, se mai lumină Frank pentru o clipă. Dar pe naiba, Tom, asta nu e o scuză.

— Oricum, lucrurile nu se termină aici.

— Probabil. Nu ştiu cum dracu' se face, Tom, dar eu nu sunt învăţat cu aventurile amoroase, mai ales cele de felul acesta.

Frank închise ochii îngrozit, răsucind în minte perspectivele şi posibilităţile.

— Poţi să-ţi imaginezi ce s-ar putea să se întâmple acum? De pildă, să afle taică-său.

— Sau Giorgio!

— Tom, cum naiba aş mai putea să continui?

— Dar ea ar accepta să nu?

— N-ar avea încotro.

— Mă cam îndoiesc. Oricum, bănuiesc răspunsul.

— Ascultă, Tom. Şi ce se întâmplă dacă lucrurile merg mai departe?

— Nu ştiu. Dar pot să ghicesc ce se va întâmpla dacă tu încerci să-i pui capăt.

— Am să vorbesc cu ea, spuse Frank exasperat. Trebuie să-şi dea şi ea seama.

Dar tot el simţea că aceasta se referă în aceeaşi măsură şi la el.

— Până acum nu prea şi-a dat seama, observă Tom. Iar eu nu mi-am îndeplinit cum se cuvine rolul de dădacă.

— Ea nici nu s-a gândit la asta. Adică la ceea ce s-ar

putea întâmpla mai departe.

— Să rămână însărcinată, de exemplu. Doamne fereşte!

— I-am şi spus-o.

— Şi ea?

— Mi-a zis că acum nu e niciun pericol.

— Să sperăm că aşa este. Cred că e practic imposibil să-ţi faci un avort la Florenţa.

— Poate că va trebui să mă însor cu ea, rosti încet Frank, simţind acelaşi amestec ciudat de teamă şi încântare.

— Cel puţin poţi folosi ideea ca un motiv pentru a nu mai continua.

— Cam asta ar fi, mărturisi Frank. Dar, martor mi-e Domnul, e un argument cam subţire.

De fapt, îşi dădea seama şi el că n-are nicio valoare, nu-i decât o baricadă de paie în calea pasiunii ei năvalnice.

— Iar tu te-ai ascuns în găoacea ta, îl tachină Tom. După cât se pare, n-ai reuşit prea bine.

— Are nişte idei cu totul stranii.

— Ideile ei nu m-ar deranja prea tare. Sunt vechi precum lumea. Ce e real şi ce nu-i real. Ce e viaţa şi ce nu e viaţa. Ea trăieşte în realitate, iar noi nu.

— Chiar asta şi spune.

— Ei bine, curând vom reveni şi noi la realitate. Atunci să ne-ajute Dumnezeu. Mi-e groază de realitatea Americii.

— De dinamismul Americii.

— De conformismul Americii. Eliot are dreptate. Nu suntem făcuţi să suportăm prea multă realitate. Unii sunt în stare să înghită mai mult, asta-i tot.

— Şi cum dracu' defineşti realitatea?

— A, eu ştiu cum ai defini-o tu, chiar foarte bine. Okay. Realitatea este atunci când te afli unde n-ai vrea să fii, faci ceea ce n-ai vrea să faci, trăieşti printre oameni pe care nu-i suporţi. Realitatea este ceva cu care eşti silit să te împaci.

— Oriunde te-ai afla, adăugă Frank, cu un surâs

amar.

— Desigur. Te loveşte indiferent unde te găseşte.

— Eu încerc să mă împac cu ceva, numai că nu prea pare real.

Într-adevăr, părea tot mai puţin real din momentul în care propria lui stare de spirit începuse să se modifice, trecând de la euforie la dubiu, de la îndoială la exasperare. Ascultându-l pe Tom, îşi dădu seama cum se estompează amintirea bucuriei fizice pe care o resimţise, după cum dispare soarele în spatele unui pâlc de nori. Ceea ce făcuse i se părea acum tot mai periculos şi mai absurd. În această privinţă era acum de acord cu Tom, dar totuşi nu-i convenea ca acordul său să fie considerat ca ceva de la sine înţeles, ducând implicit la presupunerea că nu ar exista un alt mod de a privi lucrurile.

— Încă nu pare real, îl linişti Tom. Vine şi asta, cu timpul.

— De unde atâta timp?

— Nici eu nu vreau să trăiesc în America cea reală! izbucni Tom cu o vehemenţă neaşteptată. Aş vrea să am posibilitatea să aleg şi să culeg, să păstrez lucrurile care mi-au plăcut, să le pierd pe cele care mi-au displăcut.

— Şi cum e cu Italia cea reală?

— Bănuiala mea este că nu se deosebeşte prea mult de America cea reală, sau de realitatea oricărui alt loc. Genul de lucruri pe care le-am văzut în timpul războiului. Tu ai văzut mai multe decât mine. Suferinţă. Durere. Oameni îngroziţi. Oameni care-i bat pe alţi oameni. Fascismul. Anarhia. Toate acestea au fost reale.

— Nu cred că asta e ceea ce a avut Anna în vedere.

— Poate că nu, dar, până la urmă, tot la asta se reduce. America cea reală. America lui Eisenhower. America lui McCarthy. De ce să trăieşti acolo dacă poţi să o eviţi? Şi apoi, cine are nevoie de Florenţa cea reală doar aşa, în sine? Florenţa cea de fiecare zi. Oameni care se îmbrâncesc să se urce în tramvai, care aşteaptă ore în şir la tot felul de ghişee, care încalcă regulile de circulaţie, care îi înşală pe turişti? Mai există şi o altă Florenţă, iar

florentinii ştiu aceasta. Ea se află în lucrările lui Massaccio, Botticelli şi Fra Angelico, se află la *Accademia,* la Uffizi şi în mormintele familiei Medici, se află în cupole şi în *i campanilli.* O găseşti oriunde îţi arunci privirile. Pentru mine e la fel de reală.

— Şi pentru mine, spuse Frank.

— Dar, după cât se pare, mai puţin pentru Anna.

— A, este destul de reală şi pentru ea. Numai că pe ea o deprimă.

— Atunci aceasta este realitatea ei!

— Acum nu-ţi mai place de Anna? întrebă Frank, sesizând un accent de ostilitate.

— Ştii bine că Anna mi-a plăcut întotdeauna.

— Doar până azi, zise Frank, iar în gând trase concluzia: nu ea îţi place, ci ei, ea fiind numai o parte din noţiunea de „ei w.

— Nu m-am dezmeticit de surpriza zilei de azi. Nu încă.

— Mă întreb dacă eu am să mă dezmeticesc vreodată.

— Dar ea?

— Dumnezeu ştie. Cred că cel mai bun lucru ar fi să putem reveni exact la situaţia dinainte.

— Noi am putea, spuse Tom. Ea nu poate.

— Okay, okay. Ştii la ce mă refer. Nici locşorul acesta nu va mai fi ca înainte, Tom. De fiecare dată când aud soneria, am să mă întreb cine naiba o fi. Ea? Taică-său?

— Poate Giorgio, râse Tom.

— Păi da, şi el.

— Mesagerii realităţii.

— Ai realităţii lor.

— Ei, oricum, latinii au fost întotdeauna realişti. Noi suntem cei romantici.

— Mă tem că ai dreptate.

— De aceea suntem atât de vulnerabili în faţa lor.

— Cu greu ar putea fi cineva mai vulnerabil decât sunt eu acum, mormăi Frank.

— Mă întreb ce-o fi acum în capul Annei.

— Nu ştiu. Nici nu îndrăznesc să mă gândesc.

— Mă duc să fac o cafea, spuse Tom, sculându-se de la masă.

Cum trebăluia la maşina de gătit, scăpă din mină o ceaşcă; aceasta căzu pe pardoseala de gresie, spărgându-se în zeci de cioburi.

3

Capitolul 4

Simţea nevoia să se întâlnească cu Joe. Şi, implicit, mai resimţea o nevoie, pe care o intuia, dar nu voia să o formuleze, aceea de a scăpa de Tom. Dormise foarte puţin, întins pe aceeaşi canapea unde se iubise cu ea, încercând, pe rând, simţăminte de vinovăţie şi încântare, care se anulau reciproc, până când îşi zise că aşa trebuie să se simtă un sărman câine de laborator; atunci trebui să se scoale, să aprindă veioza, să fumeze o ţigară, să încerce, fără succes, să citească ceva.

Se întrebă dacă Tom doarme, probabil că nu dormea nici el, apoi începu să recapituleze în minte tot ce se întâmplase cu Anna, tot ce se spusese în discuţia lui cu Tom, regretând ba că a spus ceva în plus, ba că nu a dat replica ce se cuvenea, mereu preocupat de reacţiile posibile ale lui Tom. Simţise la el o suferinţă ascunsă, pe care şi-o trădase doar prin câteva expresii anodine, printr-un râs lipsit de voioşie. Acum cele întâmplate îi apăreau de o inevitabilitate înspăimântătoare, întregul lor univers sărise în aer. Lacrimile, sărutul, iar acum, ca o calamitate, consumarea ispitei. Ea îl sedusese? Sau el pe ea? Ce mai conta acum?

Şi totuşi ştia, dar nu înceta să se minuneze, că el fusese cel sedus, culmea, de o fecioară.

Îşi aminti deodată de bucuria ei sălbatică în clipa în care o pătrunsese, ceva dincolo de simpla plăcere senzuală, un fel de triumf extatic. Era, într-adevăr, vorba de un simbol, aici Tom avusese dreptate, mult mai multă dreptate decât şi-ar fi putut închipui vreodată, iar ea dorise distrugerea acestui simbol. Nu numai de durere, nu numai de plăcere ţipase ea atunci. De fapt, îşi proclamase

victoria.

Oricine ar fi putut fi în locul meu, gândi el cu o subită amărăciune, orice american, oricine, numai italian să nu fie, italian ca Giorgio. Apoi îi reveni în minte cum îi spusese că îl iubeşte, expresia feţei ei, nevoia ei de a-l revedea cât mai curând şi înverşunarea lui se risipi ca prin farmec. Clipa aceea de dăruire totală, ţipătul ei îi ştergeau acum îndoielile. Dar dacă pentru el mai putea exista vreo consolare, pentru Tom nu era niciuna. Relaţiile lor speciale cu familia Bertolini se sfârşistră pentru totdeauna. Tot ce mai rămânea, dacă mai rămăsese ceva, era o înşelătorie, o mascaradă. Orice invitaţie la ceai, fie că Anna era sau nu prezentă, nu mai putea fi decât o parodie, tarată de faptul că amândoi ştiau ce se întâmplase, ştiau ce se va întâmpla dacă se află. Prietenia lor se transformase în complicitate.

El, cel puţin, o avea pe Anna, avea iubirea ei, cu toate complicaţiile legate de aceasta. Tom nu avea nimic. Nu pot să-l acuz, gândi Frank, nu pot să-i reproşez simţămintele lui de acum. Şi cum aş putea? Dar, dincolo de reproşuri, rămânea gustul amar al resentimentului.

Şase luni li se păruseră o nimica toată, dar acum i se înfăţişau ca o durată nesfârşită, o perioadă în care s-ar putea petrece multe lucruri îngrozitoare. Una după alta, i se perindară prin minte năluciri ale nenorocirilor posibile. Să rămână însărcinată. Să se pună problema unui avort. Dar dacă ea nu vrea? Să fie descoperiţi. Tatăl ei la uşă. Mama în lacrimi. Giorgio, cu mândria lui supradimensionată de mascul italian. Cuprins de panică, se gândi să fugă, dar nu în Statele Unite, poate la Roma. Ar putea beneficia şi acolo de bursa de veteran. Dar dacă ea vine după el la Roma? Atunci, poate, Parisul. Îi plăcuse la Paris, când fusese acolo cu Tom. Dar atunci ce face Tom, unde se duce?

Nu, mai bine să rămână. Gândul de a părăsi Florenţa îl durea prea tare, cu atât mai mult dacă era vorba să plece acum. Însemna să o părăsească pe Anna. Nu pot să fac una ca asta, se gândi el. Şi nici nu dorea. Oricare i-ar fi fost intenţiile şi indiferent de rolul pe care ea i-l atribuise,

tânjea de dorul de a o avea din nou.

La micul dejun erau amândoi posaci. Se purtau de parcă avuseseră o ceartă în ajun, iar acum le era ruşine. Tom ieşise mai de dimineaţă să cumpere ziarul „La Nazione”. îl citi la masa din bucătărie, într-o tăcere întreruptă doar de câte un râset scurt, deşi nu reproducea nimic cu voce tare. Niciunul dintre ei nu pomeni de Anna.

— Eu mă duc, spuse Frank, ridicându-se în picioare.

Nu era nevoie de niciun fel de subterfugii. Era rândul lui să meargă la piaţa San Lorenzo, iar Joe locuia acum prin împrejurimi.

— Avem nevoie de făină, zise Tom, aproape că s-a terminat. Şi vezi şi de nişte brânză de capră, dacă găseşti.

— Okay.

Frank se opri în uşă, căutând cuvântul potrivit sau aşteptându-l din partea lui Tom. Niciunul dintre ei nu-l rosti. Tom ridică ochii de pe ziar, îi zâmbi timid, evaziv, apoi se cufundă iar în lectură.

— Atunci *ciao.*

Dimineaţa era senină şi răcoroasă. Minaţi de un vânt proaspăt, pâlcuri de nouraşi albi treceau grăbiţi pe cer. Coborând colina cu o sacoşă mare, împletită, petrecută pe braţ, Frank se simţi deodată mai bine dispus şi plin de viaţă; îl bucurau adierea molatică, priveliştea coamelor verzi ale colinelor din depărtare, dincolo de La Costa, argintul şerpuitor al râului.

Îi va povesti lui Joe, va sta de vorbă cu el. Ştia că-i va face plăcere. Ceea ce voia de la Joe era ce nu putuse obţine din partea lui Tom: un sprijin, o absoluţiune, o complicitate. Nu era însă şi altceva la mijloc, ceva mai ignobil? Poate dorinţa de a-l concura pe Joe, de a se lăuda, de a-i spune că nu e singurul? Nu e exclus, îşi zise el în vreme ce traversa Ponte Santa Trinità, învârtindu-şi sacoşa în mână, ascultând rateurile pe care, invariabil, le dădeau motoarele maşinilor în momentul în care ajungeau la capătul podului de tip Bailey. Nu-i exclus deloc. Şi ce contează?

*

Joe nu era singur, îi deschise uşa atelierului cu o mutră adormită, cu părul ciufulit; era în picioarele goale, abia trăsese pe el un halat de baie albastru, scurt.

— Ia te uită cine-i aici! Cât o fi ceasul?

— Zece, răspunse Frank.

— Al naibii să fie. Şi eu tot mai dormeam.

— Îmi pare rău.

— N-ai de ce. Îmi pare bine să te văd, zise Joe cu un zâmbet larg, prietenos. Hai înăuntru. M-am întâlnit cu Tom. El trebuie să-ţi fi spus că sunt aici.

Din cealaltă cameră se auzi o voce guturală de femeie, cu accent german:

— Cine-i acolo, Joe?

— E Frank, îi strigă el. Un prieten de-al meu. Apoi în şoaptă, către Frank: Ea e Erika. Şi-a părăsit bărbatul şi a venit la mine. El e sculptor. Mi-a picat aseară de la Milano.

— O aşteptai să vină?

— Niciodată nu ştiu la ce să mă aştept. Poate vrea să rămână la mine, poate nu. Are trei copii. E din Viena. Dar, îl privi el pe Frank mai îndeaproape, arăţi cam bine. Parc-ai fi fericit.

— Ei bine, chiar sunt, zise Frank, dându-şi seama că aşa şi este.

— Joe! se auzi iar glasul femeii.

— Okay, vin îndată. E încă puţin cam speriată, îi explică el în şoaptă lui Frank.

— Eu mai bine plec.

— Nu, rămâi. Îşi revine ea. Mă duc să fac o cafea.

Rămas singur, Frank avea acum senzaţia că, în sfârşit, poate sta de vorbă cu Joe pe picior de egalitate, că nu se mai află în afara acelei lumi erotice, închise, la care, pe vremuri, avusese acces numai în calitate de ambasador, de necombatant, numai ca să ofere mângâiere şi compasiune. Se uită în jurul lui prin atelier. Galeria de fotografii era tot acolo, numai portrete de ale lui Joe – Joe îmbufnat, Joe serios, Joe surâzând – şi câteva pânze pe care nu le mai văzuse înainte, toate într-o notă de vechime, sumbre, abstracte, punctate numai uneori cu o explozie de

culoare.

Joe reapăru peste vreo zece minute, îmbrăcat într-o cămaşă cadrilată, de lână, şi permanenţii lui jeans.

— Vine şi ea îndată, spuse el. Eu mă duc să fac cafeaua.

În sinea lui, Frank îşi zise că, pentru prima oară, îl vede pe Joe mai îmblânzit, mai domesticit. Trebuie să se fi întâmplat ceva cu el. Erika era o noutate, îşi dădea seama după glas. Până atunci nu întâlnise niciodată o femeie ca Erika în preajma lui Joe, cel puţin dintre cele pe care le cunoscuse la Florenţa. Era oare Joe fericit? Greu de spus. Flatat de sacrificiul ei? Speriat de faptul că a fost urmărit? Frank fusese şi el urmărit, căzuse şi el pradă. Interesant de făcut o comparaţie.

Bucătăria era mică, destul de primitivă; oale şi tigăi nespălate, o mulţime de farfurii, unele pline de resturi de mâncare, zăceau în dezordine în chiuveta emailată şi pe toată suprafaţa mesei înguste.

— Ştie să şi gătească, zise Joe. Asta e ceva.

— Face şi curăţenie?

— Asta-i altceva! E o femeie puternică. S-a plictisit de bărbatu-său. El e francez. Multe din lucrările lui sunt bune, dar cam epigonice. A stat prea multă vreme în Italia. Am cam simţit eu ce va să se întâmple, dar n-am putut evita deznodământul. Ştii doar că nu-mi place să stric casele oamenilor.

— Cred că anumite lucruri generează anumite consecinţe, spuse Frank filosofic.

— Însă trebuie bine stăpânite. Altfel îţi scapă din mână.

— A, desigur.

— Şi tu? Cum îţi merge? Cum te-mpaci cu Tom?

— Cu noi e… bine. Doar că mie mi s-a întâmplat ceva ieri.

Joe îi aruncă o privire piezişă.

— Ţie? Ceva bun sau rău?

— Cum să spun? Şi bun şi rău.

Chipul lui Joe se destinse într-un zâmbet de plăcere şi

surpriză.

— O tipă? Te-ai îndrăgostit?

— Eu ştiu?… S-ar putea.

— Ea e îndrăgostită de tine?

— Zice că este.

— Minunat. Splendid! Zici că s-a întâmplat ieri. Cum s-au petrecut lucrurile? Cine-i fericita?

— Aici e necazul. Cum s-a întâmplat şi cine e ea. E o italiancă.

— Italiancă! Colosal! Câţi ani are?

— Douăzeci.

— Douăzeci! Italiancă! Asta mai zic şi eu. Aşa ceva mie nu mi-a reuşit niciodată. Şi cât timp am stat în Italia! Câte fete am avut! Dar niciodată o italiancă. Numai străine, italiencele vor prea mult. Durează şi prea mult timp. Vor neapărat să se mărite. Cea de care vorbeşti nu vrea să se mărite cu tine?

— Nu mi-a spus aşa ceva.

— Douăzeci de ani! Italiancă! Te-a pus jos şi nu vrea să se mărite cu tine! Asta-i ceva senzaţional! Nemaiauzit!

— Şi îngrijorător.

— Auzi, îngrijorător! Şi de ce, mă rog, să fie îngrijorător?

— Ţie pot să-ţi spun cine e, dar e secret, să ştii.

— Bine, am înţeles.

— Este Anna.

— Care Anna?

— Tu n-ai cunoscut-o, dar ţi-am vorbit despre ea. Ţii minte, familia Bertolini. Ştiu că ţi-am pomenit de el. Unde ne duceam noi la ceai în fiecare duminică.

— Da, cred că-mi amintesc. Mi-ai vorbit despre ea, am spus că aş vrea să o cunosc, dar voi nu m-aţi lăsat.

— Şi ea dorea să te cunoască pe tine!

— Şi asta-i cea cu care te-ai culcat?

— Ea e.

— Bravo! Mă bucur pentru tine.

— Da, dar sunt şi probleme.

— Sigur că sunt şi probleme. Femeile italiene îţi

creează mereu probleme. Marea ta problemă va fi să scapi din strânsoare. Toate vor să fie *fidanzate,* logodite, iar după aceea vor să fie *sposate,* măritate.

— N-a spus nimic despre asta.

— N-a avut timp. Abia ieri s-a întâmplat, nu-i aşa? Pe mine mă uluieşte însuşi faptul că s-a întâmplat. Probabil că, într-adevăr, te iubeşte.

— Ea aşa spune, zise Frank, lăsând capul în jos.

— Splendid! Extraordinar! Şi tu o iubeşti?

— Asta nu ştiu.

— Eşti mai în siguranţă dacă nu te îndrăgosteşti. Abia atunci se încurcă treaba. Atunci poţi s-o bagi pe mânecă.

— A fost fecioară, Joe, zise Frank încet.

— Hopa! Din ce în ce mai bine! Şi mai incredibil! Ai reuşit tu să păcăleşti o italiancă, fată mare?

— Nu ştiu cine pe cine a păcălit. N-a fost aşa cum crezi tu.

De fapt, felul în care, în mod evident, Joe credea că s-au petrecut lucrurile îl deprima şi îl irita.

— Atunci cum a fost? Spune-mi tu cum a fost!

Cafeaua începuse să bolborosească în aparatul de filtru. Joe se sculă de la masă, turnă două ceşcuţe minuscule şi se aşeză la loc, numai urechi.

— A fost un fel de crescendo, începu Frank. A pornit din nimic. Apoi a prins viteză şi n-am mai putut să mă opresc.

— Ai vrut tu să te opreşti?

— Da, am vrut. E foarte tânără, Joe. Eu sunt cu mult mai în vârstă. Iar ei i-au intrat în cap nişte fantezii.

— Ce fel de fantezii?

— Despre mine. Despre State. Vrea să ajungă acolo.

— Cine nu vrea?

— Eu, de pildă.

— Ei da, asta-i ceva mai ciudat. O chestiune strict personală. Dacă aş fi copilărit la Seattle, iar nu la New York, poate că nici mie nu mi-ar fi convenit să mă întorc acasă.

— Tom n-a copilărit la Seattle.

— Ştiu, a copilărit în Vestul Mijlociu. Chiar mai rău. În mijlocul preriei. Dar New York-ul este centrul unde se întâmplă totul.

— Ştiu, zise Frank, zâmbind strâmb. Nu mi-o spui pentru prima dată.

— Ce vă prind eu că citiţi când trec pe la voi? Tu şi cu Tom. Revista „New Yorker", „Times Book Review".

— Asta nu înseamnă că trebuie neapărat să-ţi placă New York-ul.

— Ei i-ar place New York-ul. Italienilor le place la New York. Ar pune-o pe jar. Ar face-o praf. În special dacă vine dintr-un oraş ca ăsta, unde tot ce era să se întâmple s-a întâmplat deja. Cine nu preferă viitorul faţă de trecut?

— Eu sunt unul din ăia.

— Oamenii au nevoie şi de trecut şi de viitor. Artiştii poate mai mult decât oricine. Totul e să potriveşti bine proporţiile. Vin aici, mă uit la ce s-a făcut, le absorb pe toate, apoi mă întorc la New York şi folosesc acele lucruri de care am nevoie.

— Mie să nu-mi faci propaganda New York-ului, zise Frank.

— Şi mie să nu-mi faci propaganda Florenţei, adică singură, fără New York.

Se auzi lipăit de picioare goale pe culoar; Erika băgă capul pe uşă.

— Aţi făcut cafea? Am mirosit eu!

— Avem şi pentru tine. Dânsul e Frank. Locuieşte aici, la Florenţa.

— Hello, Frank! spuse ea şi îi întinse, zâmbind, o mână cam pătrăţoasă, puternică.

Nu semăna deloc cu celelalte iubite ale lui Joe pe care Frank le cunoscuse. În primul rând, era bine trecută de treizeci de ani. Avea un păr blond, lucios, tuns scurt, sever, ochii albaştri, scânteietori şi un ten bronzat, bătut de vânt, cum au cei care petrec mult timp în aer liber. Avea un trup mic, bine clădit. îmbrăcase un balon peste cămaşa de noapte albă, lungă.

— *Ah, caffel* exclamă ea în clipa în care Joe îi întinse ceşcuţa. *Bello, bello!*

Închise ochii şi strânse din nas, mimând o încântare totală. Zâmbea des, arătându-şi dinţii albi, frumoşi, mai mult lui Joe, dar uneori şi lui; Frank.

Inspira o senzualitate viguroasă, un aer, îşi zise Frank, de sălbăticiune abia scăpată din captivitate şi care abia învaţă să-şi preţuiască libertatea. Îşi plimbă mâna pe obrazul lui Joe, apoi în jos, spre gât şi spre pieptul lui gol, păros, surâzându-i acum lui Frank.

— Mă duc să fac un duş. Vin imediat.

Fără să vrea, Frank o urmări cu privirea.

Avea un mers elegant şi, în acelaşi timp, uşor provocator.

— Duş rece, spuse Joe cu admiraţie. Întotdeauna se spală cu apă rece. E o figură, nu? La urmă, bărbatu-său nu se mai putea înţelege deloc cu ea. Nici n-o prea satisfăcea. E fantastică la pat.

— Pot să-mi închipui, zise Frank.

— Nu cred că-ţi poţi închipui. Nici eu nu mi-aş fi închipuit. Acum spune-mi cum ţi-a mers ţie. Deci, eşti sedus de o fată mare. Nebunie curată!

— Părea să ştie o groază de lucruri.

— Aşa se întâmplă cu fetele de pe-aici. E ceva care nu-i în regulă. Ipocrizie multă. Atâta timp cât pot să-şi păstreze virginitatea, totul e permis. La fel ca fetele de liceu din America. Te lasă să te joci cu ele, să le mângâi în toate felurile, numai să nu treci de ultima limită, însă Anna ta e altceva. Pare să aibă mai mult curaj.

— Sigur că are. Dar ce naiba mă fac eu?

Întrebarea, îşi dădu seama de îndată, era inutilă. Joe nu-i putea spune ce să facă, ci numai ce ar fi făcut el în această situaţie, iar Frank ştia bine că nu va proceda niciodată la fel ca Joe. În plus, Joe nu ştia nimic despre Anna, nimic în afară de ce îi spusese el acum, că îl sedusese. Până la urmă, acesta era mediul lui Joe, o lume de urmăriri şi cuceriri, unde realitatea începea în pat, chiar dacă acum, de când cu Erika, se arătau şi alte

semne.

— Cum ce, să te faci tu? Continui să faci ce-ai mai făcut o dată, ce dracu'! Asta îşi doreşte şi ea.

— Ea nu e turistă, Joe. Are familia aici.

— Crezi că le spune?

— Nu, nu cred. Nu e prea fericită în familie. Ba are chiar o anumită ostilitate. Familia e unul dintre principalele motive pentru care vrea să scape de aici.

— Atunci nu-ţi rămâne decât să fii prudent. Nu-ţi asuma riscuri inutile. Să nu fii văzut cu ea.

— Nu-i chiar aşa de simplu.

— E drept, dar eşti pe picior de plecare. Cât ţi-a mai rămas? Şase luni? Asta ţi-e rezolvarea problemei. Pleci şi cu asta s-a terminat tot.

— Poate pentru mine.

— Şi pentru ea. Se împacă ea cu gândul. Nu-i decât o chestiune de timp. Iar la ele durează mai puţin. Italiencele ştiu să aibă mult simţ practic.

După cum bănuise Frank din capul locului, Joe reducea totul la aceeaşi dimensiune. Un amor nu-i decât un amor, o iubită nu-i decât o iubită; poate să dureze o vreme, dar poate să nu dureze, atunci treci la următoarea. Frank nu-şi putea găsi aici mângâierea pe care şi-o dorise. Ceea ce era perfect în regulă pentru Joe nu putea fi nicicând acceptabil pentru el. Iar orice complicitate i se părea nelalocul ei, o respingea. Până la urmă, găsea mai multă consolare cu Tom, care, cel puţin, o cunoştea pe Anna, îi ştia familia, era conştient de toate implicaţiile.

— Mi-ar plăcea să o cunosc, declară Joe. Trebuie să mă prezinţi. Pare să fie o fată senzaţională.

— Chiar este, răspunse Frank, dus pe gânduri.

Acum Erika lipăi din baie înapoi la bucătărie.

— Gata. Joe mi-a spus o mulţime de lucruri despre dumneata.

— Nu e mare lucru de spus, zise Frank.

— Mi-a spus că dumneata eşti bun la suflet şi inteligent şi că ai vrea să-ţi trăieşti viaţa la Florenţa.

— Aşa este. Mi-ar plăcea.

— Nu cred că mi-ar surâde să stau tot timpul aici. Am mai fost în oraşul acesta. Acum mi-e bine la Florenţa. Dar, până la urmă, e un oraş mic. E mai plăcut decât Milano, dar prea mic. Cei din Milano nu se gândesc decât la bani. E singurul lucru de care le pasă. Şi soţul meu e tot la fel. Bani, bani, mereu bani. Cu cât aş putea vinde lucrarea asta? Cât au să-mi plătească pentru astălaltă? Dar Joe nu e croit astfel.

Spunând aceasta, îi strânse braţul lui Joe cu un gest, gândi Frank, plin de afecţiune şi, în acelaşi timp, de posesivitate.

— Eu pictez, spuse Joe. Nu fac decât să pictez. Dacă cineva vrea să-mi cumpere tablourile, atunci le vând. Dar de pictat le pictez pentru mine.

— Asta e singur cale în artă, decretă Erika.

— Nu este singura cale, o contrazise Frank, ferindu-şi privirea. Multă vreme, artiştii Renaşterii au lucrat la comandă.

— Aşa era atunci, interveni Joe. Pe atunci mai erau oameni cu ceva gust. Familia Medici, papii, clanul Pitti. Ce a comandat Henry Ford? Nici nu-i trece prin cap să cumpere un tablou. Sau fraţii Mellon. Ei ce-au comandat? N-au făcut decât să cumpere ce li s-a spus că e valoros.

— Perfect adevărat, zise Erika. Timpurile s-au mai schimbat, prietene. Dar Joe tot va trebui să deschidă o expoziţie.

— Chiar aşa, se înveroă Joe. Şi aici şi la New York. Dar mai întâi aici. Poate pe undeva în Via Tornabuoni. Pe urmă şi la New York. Asta impresionează lumea. Sună şi mai bine: „Imediat după succesul de la Florenţa!”

— Bun, zise Frank pe un ton neutru.

Erika îi aruncă o privire iute.

— Nu crezi că e o idee bună? Nu crezi că va avea succes?

— Sper din toată inima să aibă.

În ochii ei apăru o lucire rece.

— Va avea cu siguranţă!

Şi dacă nu are? se întrebă Frank. Oare va da vina pe

el? Oare va mai rămâne cu el? Se va supăra pe lumea asta rea?

— La Florenţa s-ar putea să nu le placă, observă ea. Cei de aici sunt prea demodaţi, prea tradiţionalişti. Totul este figurativ. Chiar şi de Chirico! Şi Armigoni cu portretele lui idioate, pe care tot nişte idioţi le cumpără! Sunt ridicoli!

— Are tehnică, spuse Frank.

— Numai tehnică!

— Tehnica lui e de împrumut, zise Joe.

— Tehnică pentru *la bourgeoisie,* adăugă Erika. Portrete pentru*les nouveaux riches,* pentru cei care s-au îmbogăţit peste noapte!

— Ăştia întotdeauna şi-au dorit portrete, spuse Frank. Încă din timpul Renaşterii.

— Acum îşi doresc fotografii, zise Joe. Sau portrete care arată ca nişte fotografii. Vor să arate mai bine în poză. Cui îi mai convine să picteze portrete în ziua de azi? Arta portretului a murit. Nu mai are nicio valoare. Poate numai ceva în genul lui Picasso. Ceva care să-i şocheze.

— Deci, vom face expoziţie! hotărî Erika, strângând iar braţul lui Joe. Şi o să vindem o groază de tablouri! Nu la Florenţa, ci la New York.

— Vă doresc mult noroc, spuse Frank.

— Nu avem nevoie de noroc! îl apostrofă ea.

Nu mai rămase mult la ei. Plutea ceva în aer care îl tulbura, îl punea în încurcătură. Joe era altul decât cel pe care îl cunoscuse, nu zdrobit şi supus, ci mai degrabă prins în cârlig, plimbat în lungimea gutei, jucat din mulinetă; ei nu-i mai rămânea decât să-l tragă la măi, să-l salte în minciog şi să-şi adjudece trofeul. Când Joe se lansa în una din tiradele lui obişnuite, Erika zâmbea, încuviinţând din cap, dar nu pentru a-şi exprima acordul, şi mai degrabă pentru a-şi etala, cu oarecare indulgenţă, captura.

— Trebuie să mă duc să iau de mâncare, spuse Frank, ridicându-se de la masă.

— A, te duci la piaţă, zâmbi Erika, uitându-se amuzată la sacoşa lui, făcându-l, fără niciun motiv, să se

simtă prost. Azi nu mă mai duc la piaţă. De zece ani tot fac piaţa. Zece ani am tot stat să pregătesc micul dejun. De astăzi am terminat!

Joe îi cuprinse umerii cu braţul.

— Azi te odihneşti.

La plecare, Frank rămase cu imaginea surâsului ei satisfăcut şi împăcat, de pisică sătulă.

Spectacolul pieţei îl înveseli din nou. Se cufundă în acel labirint zgomotos, în continuă mişcare, vrăjit de amestecătura multicoloră de fructe, resturi de ambalaje, încălţăminte, stelaje cu rochii, veselă, strecurându-se cu greu prin mulţime, pe lângă tarabe cu solduri, articole de galanterie, suveniruri, alimente. Tom şi cu el îşi aveau negustorii favoriţi. Dugheana de fructe în faţa căreia se oprise acum era ţinută de un prăvăliaş micuţ, negricios, plin de neastâmpăr, care avea o nevastă taciturnă, cu braţe groase.

— *Oh-oh! Capo! Buon giorno!* îl salută el pe Frank în florentina aceea cântată. *Oggi abbiamo mele! Son tutti copolavori!* Azi avem mere. Toate sunt nişte capodopere!

— Ale cui? întrebă Frank.

— Ale naturii! Ale Nemuritorului Părinte! Sunt prea bune ca să le mănânci! Prea bune ca să le vinzi!

— Dar nu prea bune ca să le cumperi?

— *Ecco*! *Bravo!*

Frank cumpără mere, portocale, pere şi struguri din aceia cu bobul mic şi dulce, apoi se îndreptă spre alte tarabe să ia carne, brânzeturi, făinoase, legume. Numai aici, îşi zise el, oraşul capătă o viaţă proprie, aici simţea legătura nu monumentală, ci simplă, omenească, cu trecutul, deşi era acolo şi un monument al vechimii: San Lorenzo, cu zidurile lui înalte, aspre, masive.

Ieşind, în sfârşit, din învălmăşeală cu sacoşa grea sub braţ, trecând în liniştea relativă din Piazza del Duomo, Frank fu cuprins de o stare de euforie, sporită şi de conştiinţa faptului că Anna se află la numai câţiva paşi, în San Marco, la universitate. Ce alt contact cu oraşul putea fi mai viu, mai vibrant? Ce oare îl putea face să nu se mai

simtă ca un intrus, căruia i se refuză accesul la viaţa reală a acelor locuri? Nici Joe nu reuşise să ajungă la o asemenea împlinire. Joe avusese iubite americane, acum avea o austriacă, dar nu găsise niciodată o florentină. Începură să-i sune în cap tot; felul de melodii, dar nu americane, dintre cele care fuseseră la modă în anii treizeci, mai degrabă cântece voioase, sentimentale de ale lui Spadaro. La un moment dat, se trezi fredonând: *Firenze, città d'ingegni ardiţi...*

Trecătorii se uitau după el, nedumeriţi şi uimiţi, însă el păşea mai departe, cântând, fără să-i pese de ei.

*

După plecarea lui Frank, Tom se apucă să spele ceştile de cafea şi farfuriile, mişcându-se lent, cu un aer absent. Apoi urcă sus şi, cu aceeaşi încetineală, făcu focul în sobă. Terminând ce avusese de făcut, luă în mână autobiografia lui Cellini şi se lăsă, cu un oftat, în fotoliul lui favorit. Trebuia, îşi zise el, să-şi stabilească un punct de vedere. Dacă se simţea rănit, îi era ruşine de acest sentiment. O reacţie infantilă, dar nu mai puţin reală. Frank şi Anna. Nu doar Frank, ci şi Anna, nu doar Anna, ci şi întreaga familie Bertolini şi, ăla; turi de ea, Florenţa. Peste şase luni, îşi spuse, vei fi departe. Dar şi aceste şase luni păreau acum searbăde, ca o osândă. Şi ce rost mai avea? *Sub specie aeternitatis?* Cu ce schimba asta situaţia? Care îi va fi sensul atunci când se va afla iar în Statele Unite, îndeplinind cine ştie ce slujbă plicticoasă?

Slabă consolare. Durerea tot nu-i trecea. Trădare? se întrebă. Pur şi simplu caraghios! Ce fel de trădare? Sunt amândoi oameni maturi şi nu-mi datorează nimic. Trădare! Trădări găseşti aici în fiecare pagină. Răsfoi încet cartea, cu tot cortegiul ei de hiperbole, vanităţi, minciuni sfruntate, lăudăroşenii. Fireşte, Florenţa a fost dintotdeauna un oraş al trădării: vezi clanurile Pazzi şi Borgia, vezi Savonarola.

Tot nu ajuta la nimic. Rămăsese singur, părăsit de cei pe care îi iubise, în care avusese încredere. De-acum, prudent ca un melc, se va retrage în cochilia lui,

neîncrezător faţă de străini, faţă de orice gest din afară. Fusese rănit de prea multe ori, silit să-şi poarte durerea în însingurare. I se întâmplase şi mai înainte, acum se întâmpla din nou, dar mai crud, mai neaşteptat de usturător. Pierdea un prieten, pierdea o familie.

Zău că eşti paranoic, îşi zise. Frank e încă prietenul meu, ce naiba! Dacă mi s-ar fi întâmplat mie, dacă m-ar fi ales pe mine, n-aş fi făcut la fel? Dar asta era de neconceput. Ea nu l-ar fi ales niciodată, iar el nu simţea niciun îndemn să procedeze în acelaşi mod.

Carpe diem, gândi, trăieşte-ţi clipa! Fiecare zi era preţioasă acum, când nu mai rămânea decât atât de puţin. Fiecare zi trebuia să fie folosită din plin, să devină memorabilă, să nu-l lase să se mai gândească la oraşul acesta. Avea să-şi reia lucrul la monografia care, până acum, rămăsese nescrisă: „Artă şi violenţă în timpul Renaşterii". În felul acesta va avea un scop, o îndeletnicire pe care să se concentreze; neglijase lucrul prea multă vreme, mai mult se jucase de-a scrisul. Nu-i rău fără bine, făcu el haz de necaz. Halal bine! Mă rog, *faute de mieux,* în lipsă de ceva mai bun… Cam aşa se prezintă situaţia.

Înapoi în cochilie, labibliotecă! Ah, bibliotecile! De când se ştia se tot ascunsese prin biblioteci. Mai puţin în liceu, unde biblioteca nici nu-şi merita numele, doar câteva rafturi de cărţi plicticoase; un moft, o formalitate peste care trona o femeie răutăcioasă, pentru care toţi elevii erau nişte duşmani, care dădea cărţile cu împrumut având aerul că nu le va mai revedea niciodată şi trata fiecare cerere cu o suspiciune harpagonică.

Mult mai bună fusese biblioteca de la facultate, prilej de evadare din ghetoul vesel al universităţii, cu micile lui mizerii şi făţărnicii, cu găştile în care el nu era primit, cu idolatria faţă de echipa locală de fotbal american. Uneori, se ducea şi el să vadă înfruntarea dintre turmele de mastodonţi; nu pentru că îl interesa meciul şi nici din dorinţa de a fi la fel cu ceilalţi, ci doar din curiozitate, să afle şi el motivul atâtor pasiuni. Erau frumoase acele după-amiezi liniştite de toamnă, gazonul era de un Verde

proaspăt, copacii din jurul stadionului se coloraseră în roşu-ruginiu, auriu şi galben, tribunele fierbeau de zgomot şi culoare, dar spectacolul de pe teren îl deprima de fiecare dată. Numai izbituri şi placaje nemiloase între acei gladiatori, a căror înverşunare se transmitea şi în tribune; adesea, spectatorii începeau să se bată între ei, cu feţele schimonosite de furie.

În schimb, biblioteca era un refugiu de linişte şi pace. Aici găsea scăpare de premianţii din asociaţia „Phi Beta Kappa" la fel ca şi de microbiştii echipei de fotbal eu fanfarele lor asurzitoare şi stolurile de majorete zănatece. Aici putea să citească liniştit, să studieze netulburat, departe de viitoarea imbecilă şi agitaţia sterilă a complexului universitar.

În armată nu avusese parte de un asemenea liman, viaţa de cazarmă nu lăsa loc pentru o retragere în sine. Greu îi fusese şi după aceea, când, terminându-şi studiile şi refuzând oferta de a rămâne în învăţământul superior, predase o vreme într-un liceu. Dar în oraşele în care funcţionase ca profesor de liceu existau biblioteci. Avea o bibliotecă bună şi la Florenţa.

Chiar şi aici, în salonaş, îşi alcătuiseră un fel de mică bibliotecă, numai a lor, mai puţin austeră şi protocolară, un loc unde puteai asculta muzică, puteai sta de vorbă şi adulmeca mirosul fumului de la gura sobei. Acum, toate acestea luaseră sfârşit. Refugiul fusese violat.

Râse iar de unul singur. Auzi, violat! Ce prostie! Şi totuşi, uitându-se la canapea, cuvântul îi reveni în minte. Aici se întâmplase. Aici ea l-a sedus pe Frank, sau invers, ce contează? Aici fuseseră împreună, ea şi el, şi vor mai fi.

Şi de ce nu? îşi zise. Doar Florenţa nu e doar oraşul lui Dante, ci şi al lui Boccaccio. Dar ştia el bine de ce nu. Oricât şi-ar reprima sentimentele, ele îl urmăreau inexorabil. Nu se mai putea, trebuia să plece. Se simţea apăsat de atmosfera acelei încăperi. Bine că mai există şi biblioteci pe lume. Deci, înapoi la bibliotecă! Acolo, cel puţin, putea să-l citească pe Cellini fără să fie tulburat de alte gânduri. Acolo putea să se cufunde în viaţa Renaşterii

şi să se ridice deasupra prezentului.

— De ce-ai făcut tu asta, Anna? se auzi el, pe neaşteptate, întrebând cu voce tare.

Imediat îşi zise că a fost o absurditate. Fusese un reproş, nu o întrebare. Puteau fi zeci de motive care să o îndemne să facă ceea ce făcuse; Frank numise câteva dintre ele, dar mai puteau fi şi altele.

Îi lăsă o notiţă lui Frank, cu scrisul lui clar, rotund, puţin şcolăresc: „Sunt la bibliotecă. Nu mă aştepta cu prânzul”. Ştia că şi acesta era tot un reproş şi, ieşind pe uşă, se simţi iar ruşinat.

*

Trebuie să-i dau telefon, gândea Frank, trebuie să-i dau telefon. Pe măsură ce se apropia ora prânzului, mergând spre casă, simţea cum îi creşte un nod în stomac. Şi dacă n-o găsesc? Dacă răspunde maică-sa ori frate-său? Cum pot să spun: daţi-mi-o, vă rog, pe Anna? Sau poate că se învârteşte pe lângă telefon, aşteptând să sune, astfel încât, dacă maică-sa apucă să pună mâna prima pe receptor, să poată spune: „A, e Frank? Vreau să vorbesc şi eu cu el!”

Şi după aceea? Ea ce va spune? „Vreau să te văd. Trebuie să ne întâlnim. Trebuie!” Sau cam aşa ceva. Gândul acesta îl tulbură, îi stârni alte întrebări. Unde, când, cum? Nu era decât un singur loc, asta era nenorocirea. Acasă la el. La el şi la Tom. Asta însemna să-l implice pe Tom, să trebuiască să-l roage, să-şi asigure complicitatea lui. Cum naiba avea să facă aşa ceva?

Trecu pe lângă un mic bar care avea deasupra intrării semnul galben de telefon public. Se întoarse, dădu să intre, se răzgândi brusc şi porni mai departe. Mai trecu pe lângă un telefon, fără să se oprească, apoi pe lângă încă unul. Abia la al treilea, pe o străduţă îngustă care purta numele de Via Porta Rossa, îşi făcu curaj să intre.

Mai fusese în băruleţul acela. Fata drăguţă, durdulie, cu părul lung, castaniu, îi vându un *gettone.* Câţiva bărbaţi, sprijiniţi cu coatele de tejghea, îşi beau în grabă cafeaua, lăsând câţiva bănuţi de bacşiş în farfurioară.

Telefonul era în fundul încăperii, ascuns într-un colţ întunecos, în spatele unui morman de cutii de carton. Când să bage fisa în aparat, îşi dădu deodată seama că a uitat numărul Annei, apoi i se păru că-şi aminteşte, dar nu era sigur; ca să se verifice, începu să-l caute în cartea groasă de telefon, cu paginile zdrenţuite.

Pe neaşteptate, auzi o vânzoleală mare, ţipete, zgomot de scaune răsturnate. Barmanul blond, îmbrăcat în haină verde, sărise peste tejghea, repezindu-se la un bărbat mai solid, cu părul pomădat, care stătea lângă casă. Îi dădu un pumn, omul lovi şi el. Într-o clipă, se iscă o învălmăşeală cu braţe ridicate, strigăte, înjurături. Casiera începu să ţipe. Până la urmă, bărbatul cu părul pomădat fu scos în stradă, în timp ce alţi doi consumatori îl ţineau bine pe furiosul *barista.* Fata plângea

SOI

În hohote. Numai *la padronct,* într-o rochie neagră care plesnea pe ea, domina tumultul cu vocea ei stridentă.

— *Ma e cattivo, e un ignorante! Qui, siamo gente buona*! auzi ce mocofan! Noi suntem oameni serioşi!

— Ce puteam să fac? exclama mereu *il. barista.* Sunt bărbat. Ce puteam să fac?

Frank puse iar mina pe telefon. Toată întâmplarea îi părea acum ca un semn, ca o prevestire. Mai bine sun din altă parte, îşi zise el. Îşi retrase fisa, apoi iar se hotărî, căută în carte, formă numărul şi aşteptă, cuprins de un fel de fatalism. Era vocea Annei. Uşurat, apăsă butonul; clinchetul fisei în aparat îl vesti că de-acum nu mai era cale de întoarcere.

— *Pronto?*

Glasul Annei trăda o nerăbdare abia stăpânită.

— Sunt eu, Frank.

— *Carissimo! Come stai?*

— Bine. Şi tu, Anna?

— *Sto bene! Molto bene!* Chiar foarte bine! Când ne vedem? Pot să vin la tine? în după amiaza asta sunt liberă.

— Astăzi? Azi e ceva mai greu.

— Ah! făcu ea cu voce jalnică.

— Trebuie să aranjez lucrurile, Anna, să stabilim dinainte. Tom are să fie acasă.

— A fost acasă şi ieri!

— Ieri a fost altceva.

— Bine, înţeleg, spuse ea, aproape cu indiferenţă.

— Ai putea veni la ceai.

— Vreau să te văd pe tine. Vreau să fiu cu tine.

— Şi eu vreau să te văd. Poate în altă parte. Undeva, în oraş. Într-un loc unde nu-i multă lume.

— Unde? Unde?

— Să zicem la „Tabby Cât”. În Via Vigna Nuova.

— Da, ştiu unde e.

— Nu vine nimeni acolo după-amiaza, doar nişte bone englezoaice bătrâne.

*

Era plin localul de bone şi guvernante, prin toate ungherele întunecoase, la aproape toate mesele, bătrâne şi vorbăreţe, cu părul alb, aparent neafectate de anii îndelungaţi petrecuţi în Italia; cele mai multe vorbeau Cockney, argoul mahalalelor londoneze.

— Aţi aflat că doamna Blake e la pat? Iar trebuie să o opereze.

— La picior?

— Nu, acum la şold, sărăcuţa. Ultima operaţie n-a fost prea reuşită. Acum trebuie să-i pună o tijă.

Sprijinit cu coatele de faţa de masă în carouri multicolore, Frank trăgea cu urechea la conversaţia lor, zâmbind în sinea lui, prefăcându-se că citeşte „La Nazione”. Când, în sfârşit, apăru Anna, toate se opriră din vorbă şi o urmăriră cu un aer sibilinic cum traversează radioasă salonul, se apropie de Frank, îl sărută. Apoi îşi reluară discuţia, de data aceasta pe şoptite, schimbând impresii şi păreri, aruncând din când în când câte o privire spre masa lor.

— Ţi-am cumpărat asta, spuse Anna, întinzându-i un pacheţel viu colorat.

— Drăguţ din partea ta, zise el mişcat, puţin încurcat.

— Deschide-l! Desfă-l acum! Ai nevoie de aşa ceva.

Trebuie să o porţi!

Era o cravată de mătase, verde închis cu rotocoale albe.

— Pune-ţi-o chiar acum!

Toate bonele se uitau acum la ei.

— La cămaşa asta, Anna?

Avea pe el o cămaşă de lână, cadrilată, deschisă la gât.

— Da! Vreau să văd cum arată!

El ridică din umeri şi îşi legă cravata la gât, jenat de absurditatea situaţiei.

— E o cravată frumoasă, Anna, dar nu cred că se potriveşte.

— Nu contează! Vreau să văd cum îţi stă!

Deschise poşeta, scoase o oglinjoară şi i-o ţinu în faţă să se vadă şi el. Bonele ciripeau ca un stol de vrăbii.

— Mă tem că e puţin cam prea bună pentru mine.

— Nimic nu e prea bun pentru tine!

— Ei, asta-i… auzi Frank vocea uneia dintre guvernante.

Chelnerul se apropie de masa lor şi Frank comandă ceai pentru amândoi. Anna nu-şi lua ochii de la el, îl privea cu drag, cu un aer complice. Aplecându-se peste masă, îl mângâie uşor pe mână.

— Sunt atât de fericită…

— Şi eu, Anna.

— Chiar eşti? Te bucuri cu adevărat? *Non far complimenti!* Să nu-mi faci complimente.

— Mă bucur foarte tare. Dar sunt şi puţin îngrijorat.

— De ce? dintr-odată i se umbriră ochii.

— Pentru tine. Mă gândesc ce s-ar putea să ţi se întâmple.

— Nu mi se poate întâmpla nimic! Nimic din ce ar putea să schimbe ceva.

— Ba da, Anna. Dacă se află. Mă gândesc la familia ta. La tatăl tău.

— Ţi-e cam frică?

— Nu mă tem pentru mine. Doar pentru tine.

— Să nu te mai temi! îi zâmbi ea. Dacă află, n-au să mă omoare, doar o să zbiere la mine. În cel mai rău caz, să mă dea afară din casă.

— Asta ar fi îngrozitor.

— Ar fi, dar nu mă gândesc la asta. Mă gândesc numai la tine.

— Nu merit.

— Ba da, sigur că meriţi! De ce să-mi spui mereu lucruri din astea? De ce trebuie să fii atât de modest? Eu sunt obişnuită cu bărbaţii italieni. Ei nu sunt modeşti niciodată! Mereu îşi închipuie că sunt cei mai minunaţi. Mereu îţi spun ce noroc ai avut să-ţi acorde ei atenţie.

— Mi-ar plăcea şi mie să am un asemenea sentiment.

— Dar e groaznic! Pentru femei e groaznic! Acelaşi lucru îl observ şi la Paolo, fratele meu. Ca şi la toţi italienii. Mamele îi răsfaţă prea tare şi atunci ei încep să se creadă superiori. Nicio femeie nu le poate sta în faţă.

— Şi ce se întâmplă dacă îi refuzi?

— Nu le vine să creadă, râse ea. Se simt jigniţi. Fata asta are ceva care nu-i în regulă. Tocmai eu, care sunt atât de frumos 1 Atât de deştept! Toată lumea mă iubeşte!

— Şi Giorgio? întrebă el fără să se gândească.

— Uf, Giorgio e la fel. Toţi sunt pe acelaşi calapod. *„Ma perche mi tratti cosi meile? Non să-i che ti voglio un gran bene? Non să-i che ti voglio pure sposare?* De ce te porţi aşa de rău cu mine? Nu ştii cât de mult te iubesc? Nu ştii că vreau chiar să mă însor cu tine?”

— Şi atunci tu ce răspunzi?

— Zic aşa: Ştiu cât de mult te iubeşti pe tine însuţi. Unde să mai fie loc şi pentru mine?

— S-a supărat?

— Nu prea. De fapt, nici nu cred că s-a supărat. S-a prefăcut doar. *„Ma questo proprio non merito.* Nu merit să-mi spui aşa ceva. Eu te-am respectat întotdeauna. Te-am tratat mereu cum se cuvine”.

— Şi aşa a fost?

Ea trecu iar pe italiană.

— Ce înseamnă respectul la el? „Pun mâna aici, dar

nu pun mâna dincoace. *Ti vedo da ragazza seria.* Te consider fată cuminte. Vreau să mă însor cu tine, aşa că nu te pot seduce. Dacă te seduc, atunci nu mai pot să mă însor cu tine”. Uneori mai şi plânge. Italienii sunt foarte pricepuţi la plâns. Dacă văd că nu pot să te intimideze, să te domine, atunci se pun pe plâns. Menirea femeii e să-i consoleze. Să se simtă vinovată. Ni se cere să ne purtăm ca nişte mămici. Nu mai pot să suport. Nu mai pot să accept. Vreau să pot merge pe stradă fără să fiu jignită, insultată, fără să mi se facă tot felul de propuneri ruşinoase! *„Vuole andare? Vuole andare?* Vii cu mine?” Şi tot aşa, de dimineaţa până seara. Peste tot unde te duci. *„Vuole andare? u* şi cine spune asta? Cei mai respingători bărbaţi! Cei mai bătrâni! Fără ruşine şi fără rost. Numai pentru că ei sunt bărbaţi, iar tu eşti femeie! Afli toate astea atât de devreme! Când eşti încă o fetiţă şi mergi la şcoală! Şi numai Dumnezeu ştie cât durează. Până când îmbătrâneşti, aşa bănuiesc, până te faci urâtă. Şi când, în sfârşit, se-ntâmplă şi asta, vine altă insultă. Din punctul lor de vedere, nici nu mai merită să-ţi facă propuneri ruşinoase.

— Cred că ai dreptate. Să spun drept, Anna, nici nu m-am prea gândit la toate astea.

Dar îşi dădu seama că văzuse destule, că se obişnuise chiar cu asemenea atitudini, că pentru el acestea nu mai reprezentau decât un element de fundal, o dominantă invizibilă, dar sesizabilă, de şoapte, priviri, gesturi urmărind mereu femeile care treceau mândre, imperturbabile, demne.

— Te descurci atât de bine… zise el plin de admiraţie.

— Ce altceva aş putea să fac? Fie că învăţăm să ne împăcăm cu chestiile astea, fie ne distrug. Când ni se întâmplă pentru prima dată, e ceva groaznic, înfiorător. Nu suntem pregătite pentru aşa ceva. Dintr-odată, ne simţim vulnerabile, murdărite. Mamele noastre ne mai spun câte ceva despre bărbaţi. Ne pun în gardă. *L’uomo e cacciatoare.* Bărbatul e un vânător. Noi suntem prada. Dar ce înseamnă toate astea până nu le trăieşti cu adevărat?

— Aşa cum spui tu, pare insuportabil.

— Nu, nu-i deloc insuportabil. Trebuie să ne ducem povara. Ne măritǎm, facem copii. Iar soţii noştri umblă cu alte femei în vreme ce noi stăm acasă şi ne îngrăşăm, şi ne răsfăţăm copiii, dacă se întâmplă să fie băieţi. Aşa că eu aş vrea să trăiesc în altă parte. Mi-ar plăcea să mă duc în America. Acolo e altceva.

— Da… Cred că e mai altfel.

— Vreau să stau undeva unde femeile pot fi mândre de ele însele. Pe tema asta mă cam cert eu cu prietenii mei comunişti de la universitate. Ei urăsc America, sau cel puţin aşa spun. Ei văd bine racilile Italiei pentru că sunt comunişti, dar, pentru că sunt italieni, văd lucrurile numai din punctul de vedere al bărbatului. Vorbesc, desigur, şi despre eliberarea femeii, dar nu prea cred în chestia asta. Sunt bărbaţi! Bărbaţi italieni! Iar mamele lor sunt italience!

— Şi totuşi… începu el, dar se opri şi îşi aţinti privirea asupra feţei de masă.

— Şi totuşi ce anume?

Frank îşi ridică ochii spre ea, o strânse de mină.

— Voi, italiencele, sunteţi nişte femei minunate! N-am cunoscut niciodată femei ca voi. Sunteţi feminine, tandre, aveţi tot ce n-au femeile de pe la noi.

— Suntem ceea ce am fost făcute să fim. Ceea ce ni se permite să fim. N-avem de ales. Nişte biete sclave!

El zâmbi şi scutură din cap.

— La noi femeile sunt atât de aspre, de masculinizate, de dominatoare…

— Dar cinstite! Nu simt că trebuie să se răzbune, sunt sigură. Nu se supun bărbaţilor numai pentru a le distruge fiii. Italiencele nu sunt chiar atât de delicate. Nu sunt chiar atât de slabe. Sunt prefăcute pentru că sunt învăţate să se prefacă, pentru că trebuie să se prefacă mereu. Cumva, trebuie să se apere şi ele.

Frank dădu din umeri.

— Nimic nu e perfect pe lumea asta. Oricum, sunt convins că tu nu eşti o prefăcută.

— Ba da, sunt. Tu nu mă cunoşti. Dacă vrei să ştii, am ajuns să mă dispreţuiesc. Zâmbesc dulce atunci când, de fapt, nu simt decât ură şi mânie. Dau înapoi atunci când ar trebui să ţip, să urlu. Mă declar de acord când detest ceea ce s-a spus. Flatez oameni pe care nu pot să-i sufăr. *Son un italiana, anch'io.* Sunt şi eu italiancă.

— Şi pe mine m-ai flatat? întrebă el, zâmbind.

— Poate, zâmbi şi ea. Poate pentru că te iubesc. Întotdeauna îi flatăm pe cei pe care îi iubim.

— Atunci e mai bine să nu te cred.

— Nu, să nu mă crezi niciodată!

Rămaseră tăcuţi o vreme; nu se mai auzea acum decât cotcodăcitul bonelor.

— Tom mă urăşte? întrebă ea în engleză:

— Nu, sigur că nu. Cum o să te urască?

răspunse el, poate puţin cam prea repede.

— Cred că, în locul lui, m-aş urî.

— De ce să te urască?

— Pentru că i-am distrus liniştea. Ţin şi la el, desigur. Doar ştii şi tu. Însă în alt fel. Mai mult ca la un unchi, poate ca la un tată. Pe vremuri, aşa vă vedeam pe amândoi. Tom-Frank. Frank-Tom. Nu mă gândeam la niciunul dintre voi, separat adică. Pentru mine eraţi aceeaşi persoană, ca nişte fraţi siamezi!

— Ei, asta-i mai puţin flatant.

— Poate, numai că de tine m-am îndrăgostit, numai de tine! Când am crescut mai mare, am început să vă văd şi separat. Mi-am dat seama că eraţi altfel decât îmi închipuisem. M-am îndrăgostit de tine, iar Tom este unchiul meu!

— Nu cred că ar fi bine să-i spui asta.

— N-am s-o fac. Nici n-aş îndrăzni. Dar te rog să-i explici că ţin la el.

— Te asigur că am să încerc.

Dar cum oare putea încerca? Simţise la Tom o mare vocaţie a singurătăţii, domolită o vreme, acum iar stârnită. Tom nu va spune nimic, era sigur de asta, nimic la modul direct. Tocmai asta era cel mai rău, asta şi faptul

subînţeles că nici nu se putea aştepta la altceva. O mai păţise şi mai înainte. Acceptase de fiecare dată fără să se plângă, fără să facă reproşuri, şi se retrăsese, aşa cum făcuse şi acum, într-o bibliotecă.

Îi eşti dator cu câte ceva, îşi spuse el în timp ce se îndrepta fericit spre casă. Se despărţiseră ca nişte spioni după o întâlnire conspirativă. Anna plecase prima, strecurându-se prin uşa cafenelei, cercetând atentă strada, apoi întorcând capul spre el cu un ultim surâs de rămas bun, înregistrat ca atare de toate guvernantele din local. Mai aşteptase zece minute, apoi plecase şi el. Doamne, se gândi el, măcar dacă am putea merge undeva, în altă parte. Un loc despre care el, Tom, să nu ştie. Numai să nu trebuiască să-l rog. Ştiind – şi asta era cel mai rău – că Tom va spune întotdeauna da, nu va ridica nicio obiecţie, doar va lăsa capul în jos cu zâmbetul lui blând, care nu dezvăluie nimic din adevăratele lui simţăminte.

— Mâine? îl imploră ea. Hai să ne vedem mâine, te rog!

— Anna, ştii doar că vreau şi eu! Mi-ar fi plăcut să fim împreună şi astăzi, dar în lucrurile astea trebuie un pic de tact.

— Ştiu „înţeleg.

Da, dar nu accepţi, îşi zise el. Acum ştia că legătura lor va continua. Nu se mai putea opri. Nu putea? Ba nu voia. Indiferent de pericole, de cursele şi eventualităţile posibile. Şi de ce? De ce nu? Dându-şi seama că, de fapt, trebuia să spună: de ce să nu-mi permit şi eu aşa ceva? Ştiind că însăşi această întrebare ascundea o îndoială, un sentiment de vinovăţie.

*

Sperase că Tom nu va fi acasă la întoarcerea lui, dar el era acolo, în fotoliul lui obişnuit, citea biografia lui Cellini.

— Cum ţi-a mers? îl întrebă Frank.

— Bine, okay, răspunse Tom cu râsul lui scurt, de om timid. Nu prea are ce să nu meargă bine la o bibliotecă. Şi tu?

— Bine, cred… Am băut un ceai cu Anna, recunoscu el.

— Cum o mai duce?

— Bine.

Deodată, Frank îşi dădu seama că nu avea chef să vorbească despre ea; intervenise ceva, nu le mai aparţinea amândurora în aceeaşi măsură.

— M-am văzut şi cu Joe, spuse el, bucuros să schimbe vorba.

— El ce mai zice?

— Are altă iubită. O austriacă. Şi-a părăsit soţul şi doi copii. Bărbatu-său e sculptor, la Milano.

— E mai în vârstă decât Joe?

— Cu vreo zece ani, aş spune. Poate mai mulţi.

— Asta nu prevesteşte nimic bun. Cum arată?

— Pare o femeie care ştie ce vrea, puternică.

— Mai puternică decât Joe?

— Cred că s-ar putea să fie.

— Drăguţă? Dintre amorurile lui, cele mai multe au fost destul de drăguţe.

— N-aş spune că e drăguţă. Mai degrabă sexy. Pe genul provocator. Cred că s-ar putea să-i fie mai greu să scape de ea decât îi e de obicei. Asta dacă vrea el, pentru că până acum a vrut de fiecare dată.

Tom râse iar.

— Pare coborâtă direct dintr-o caricatură de Thurber.

— Chiar aşa. Desigur, are încredere în pictura lui. La fel ca toate iubitele pe care le-a avut.

— Şi Joe crede în ceea ce face.

— Ştiu. Dar poate fi şi periculos. Ea pare să-i împărtăşească toate mofturile. Expoziţie la Florenţa. Expoziţie la New York. Să-şi vândă toate lucrările. Mă întreb cum are să se împace cu sora lui Joe. Mi-e teamă că nu prea bine. N-aş vrea să fiu de faţă când se întâlnesc.

— Mă întreb care dintre ele iese victorioasă.

— Oricum, va fi o luptă strânsă, zise Frank. Soră-sa e cu banii, Erika e cu amorul. Şi amândouă cred în el.

— Vai de capul lui. Sper c-o s-o scoată la capăt.

Tăcură iar, însă acum era un alt fel de tăcere, nu o pauză de linişte, ci o tăcere încordată, jenată. După câteva momente, Tom îşi reluă lectura din Cellini, iar Frank luă un exemplar mai vechi din „Times Book Review" şi începu să citească un articol lung despre romanele lui William Faulkner. La un moment dat, Frank se sculă să aprindă lumina, iar Tom se duse să mai pună nişte lemne pe foc. Pentru prima oară li se întâmpla ca cititul să nu mai fie un punct de apropiere, ci un fel de obstacol între ei.

Din această cauză, Frank îşi dădu seama că nu se poate concentra. Citea fraze la rând fără să le pătrundă sensul, o lua de la început, dar tot nu pricepea bine ce vrea să spună autorul. De vreo două ori, se uită spre Tom, însă acesta părea absorbit de lectură; dacă i s-ar fi adresat atunci, însemna să-l deranjeze. Frank simţi că ar vrea să plece de acolo şi, mai presus de orice, să fie cu Anna. Şase luni, îşi zise, încă şase luni o să fie tot aşa. N-aş suporta. Luni în şir de tăcere încordată, de durere ascunsă, de reproşuri nerostite. Poate că ar trebui să mă mut în altă parte, se gândi el cu un fel de disperare. Să închiriez altă cameră, sau să mă întorc; la *pensione.*

Dar nici aceasta nu era o soluţie, ar fi un gest de părăsire, de ostilitate. Atâta timp cât rămâneau împreună, mai era ceva de salvat, cât de puţin.

Privind din nou spre Tom, băgă de seamă că acesta zâmbeşte cu nasul în carte şi înţelese că prietenul său caută o rezolvare în stilul lui caracteristic, îndepărtându-se de el, de el şi de Anna, retrăgându-se din realitatea prezentului. E şi acesta un *modus vivendi.* În felul acesta îşi găseşte o scăpare. Gândul acesta îl întristă – pe Frank, dar îi dădu şi un fel de uşurare. Aşa fiind lucrurile, puteau rămâne împreună. Refugiindu-se în bibliotecă, în *Rinascimento,* Tom era în măsură să depăşească şocul celor întâmplate şi celor ce ar mai putea urma, putea să apară, dacă nu invulnerabil, cel puţin apărat. Până la urmă, adunându-şi tot curajul de care era în stare, Frank îl întrebă:

— Tom, te deranjează dacă Anna vine pe-aici din când

în când? 1

— Să vină aici? făcu Tom mirat, ridicând ochii din carte. De ce să nu vină aici?

— Am vrut să spun, rosti greu, chinuit Frank, adică să vină să se întâlnească aici cu mine.

— A, sigur. Nicio problemă. Doar să-mi spui când. Am eu grijă să am treabă în altă parte.

— Ascultă, Tom, mi-e ruşine să-ţi cer asta. Singurul motiv este că n-avem unde merge în altă parte, ştii şi tu.

— Înţeleg. Numai să-mi spui din timp.

— Okay. Îţi spun. Îmi pare rău, Tom.

— De ce? râse Tom. De ce dracu' să-ţi pară rău? Ar trebui să te bucuri! şi îşi vârî iar nasul în carte.

*

În ziua următoare, uşor emoţionat, Frank dădu un telefon, tot pe la ora prânzului, dar îi răspunse *la signora,* aşa că puse receptorul la loc în furcă, dezamăgit. Mai încercă o dată, la ora şase, de la o lăptărie aflată la poalele colinei, dar de data aceasta răspunse fratele ei. Ce mă fac? se întrebă. Ce naiba mă fac? Să o pândesc în faţa casei? Să stau pe o bancă în Piazza San Marco până când apare? Dacă mai continuă să sune la telefon şi apoi să închidă, s-ar putea să le trezească suspiciuni.

În noaptea aceea dormi rău, întrebându-se ce să facă, luând tot felul de hotărâri şi renunţând îndată la ele, apoi inventând alte soluţii, la fel de derizorii. În ziua următoare, încercă încă o dată, de la o cafenea, şi dădu iar de maică-sa.

Negru de supărare, merse prin ploaie, printre cohortele de ciuperci negre ale umbrelelor, până în Piazza San Marco, dornic să facă ceva, orice, să simtă că întreprinde o acţiune. Vremea era prea urâtă ca să stea pe terasă, aşa că intră într-o cafenea şi se aşeză la o măsuţă urâtă, din metal; îşi comandă un *espresso* şi rămase acolo o vreme, privind piaţa largă, udă de ploaie, prin care treceau din când în când autobuze lungi, verzi, trăgând cu ochiul la telefonul public de pe peretele de lângă uşă. Ştia că Tom trebuie să fi pregătit prânzul, dar nu se îndura să

se ducă acasă. Într-un târziu, se ridică şi se duse de cealaltă parte a pieţei, la *Convento,* trecând prin frumoasa grădină interioară, pe sub arcade, apoi în sus, pe scări, ca să se mai uite o dată la „Cina cea de taină” de Fra Angelico.

Dar nici seninătatea discipolilor, cu chipurile lor înţelepte, bătrâne, iluminate de cunoaştere, nu-l ajută să-şi regăsească liniştea. Avea sentimentul că pierduse ceva important, ceva preţios. Ieşi grăbit înapoi în stradă, în ploaie.

*

Era pe la mijlocul după-amiezii când Anna sosi la Torre dei Ghibellini. Când Tom îi deschise uşa, nu fu în stare să-şi ascundă dezamăgirea şi întristarea; arăta ca un copil care, desfăcându-şi cadoul de Crăciun, găseşte un obiect cu totul nedorit.

— Tom! *Ciao!* Frank e acasă?

— Nu, mă tem că nu este. De fapt, nici nu ştiu pe unde o fi, Anna. Ar fi trebuit să vină la masă.

— Uf, zise ea amărâtă. Dar e bine, nu?

— Da, sigur, cred că e bine. Numai că nu ştiu ce i s-o fi întâmplat. Poate că s-a întâlnit cu vreun cunoscut.

— Da. Se poate. Îmi pare rău că te-am dedanjat.

— Nu mă deranjezi deloc. Nu vrei să intri să te usuci puţin? Poate să se întoarcă în orice moment.

— Eu ştiu? Bine, mulţumesc. Am să stau un pic. Numai dacă nu te deranjez.

— Asta în niciun caz.

Intră, scuturându-şi picăturile de ploaie din păr. Ajunşi în salonaş, Tom îi oferi ceai sau cafea, dar ea refuză cu un gest de uşoară nervozitate; rămase în picioare, încordată, în mijlocul camerei.

— Scoate-ţi, cel puţin, pardesiul şi ia loc, zise el cu zâmbetul lui obişnuit.

Îl lăsă să-i ia haina şi se aşeză, observă el, nu pe canapea, ci în fotoliul-balansoar de lângă sobă.

Tăceau amândoi, Anna pentru că era încă agitată, Tom din timiditate. Până la urmă, Anna fu cea care sparse

tăcerea.

— Te-am cam supărat, nu-i aşa, Tom?

— Nu, nu m-ai supărat, rosti el cu voce egală.

— Aşa mi-am închipuit eu. E vorba de alaltăieri seară. Poate în locul tău…

— Nu e ceva care să mă privească pe mine.

— Ba eu aş crede că da. Tu şi cu Frank sunteţi prieteni atât de apropiaţi… Iar eu te respect.

— Chiar?

— Sigur că da. Îmi închipui că eşti foarte înţelept. Întotdeauna am crezut asta. De fapt, mi-a cam fost teamă de tine la început, când eram mai mică. Spuneai atât de puţin şi păreai că ştii atât de multe…

— Iar acum ţi-ai dat seama, că nu ştiu mare lucru.

— Ba nu, ştii o groază de lucruri. Semeni cu un călugăr bătrân şi înţelept.

— Călugăr?!

— Nu în sensul rău, se grăbi ea să o dreagă.

— Călugăr! repetă el. Şi probabil că asta e chilia mea?

— Poate că da, într-un fel. Nu o chilie în care te rogi, ci un loc liniştit, unde să poţi să studiezi.

— Celula mea americană, spuse Tom cu o undă dei ironie.

— Frank ţi-a spus asta? întrebă ea, brusc neliniştită.

— Mi-a spus unele lucruri.

— Ne iubim. Ţi-a spus asta?

Tom ezită o clipă.

— Da, mi-a spus.

— Mai bine! Ştii, sunt chiar mândră! declară ea cu o voioşie puţin sfidătoare. Mă bucur că ţi-a spus. Şi câte ceva din ce am îndrugat eu… Cred că mă cam înfuriasem.

— Supărarea e precum vinul. Ajută să iasă adevărul la iveală.

— Câteodată, poate. Da, câteodată.

— Şi care este adevărul?

— N-am vorbit rău de tine, Tom.

— Anna! Lasă asta.

— Tu eşti un cărturar.

Tom râse.

— Un cărturar care nu cercetează nimic.

— Ba da. Tu studiezi mereu, în felul tău.

Tom făcu un gest ironic spre teancurile de cărţi şi reviste.

— Asta citesc eu.

— Dar cărţile? Şi, pe urmă, tu studiezi Florenţa.

— Locuiesc aici, asta-i tot.

— Dar cred că Frank nu e la fel ca tine.

— A, sigur. Frank e altfel.

— Da, este! se înflăcără ea deodată. Tu eşti tu însuţi, iar Frank nu este. El te imită pe tine!

— Vrei să spui că Frank e un tip activ, dar încearcă să trăiască mai domol?

— Nu, nu-i deloc asta!

— Atunci vrei să spui că s-a vârât şi el în chilia mea?

Ea râse fără să vrea.

— Eşti groaznic! Tot ce-am vrut să zic e că tu duci o viaţă mai contemplativă.

— Şi l-am corupt şi pe el.

— *Macche!* El s-a lăsat să-l ducă valul.

— Şi acum tu l-ai silit să-şi încalce jurământul de castitate.

— Eşti groaznic, groaznic!

— Ce; nu-i aşa?

— Tom, ce să fac eu acum?

— Pe mine mă întrebi?

— Da. Pe tine. Ţi-am spus că eşti foarte înţelept. Şi, în plus, îl cunoşti pe Frank.

— Ai venit la schimnicul cel bătrân şi înţelept?

— Tom!

— Cam aşa s-ar părea. Ei bine, Anna, zău că nu ştiu ce să spun. Nici măcar nu-mi vine în minte ceva criptic, obscur. Ce-ai vrea să-ţi zic? Dacă vrei, pot să-ţi dau binecuvântarea mea.

— Hai, Tom, te rog. Ce-ai face dacă ai fi în locul meu?

— Nu ştiu nici măcar ce-aş face dacă aş fi în locul lui

Frank.

— LI iubesc, Tom.

— Da, ştiu.

— De unde ştii? întrebă ea repede, brusc bănuitoare.

— Mi-am dat seama, zise el calm. N-ai spus tu că sunt înţelept?

— Ţi-a spus el! exclamă ea. Frank ţi-a spus!

— Nu era nevoie să-mi spună cineva, Anna.

— Dar nu cred că el mă iubeşte, zise ea cu o resemnare subită.

— Asta n-am de unde să ştiu.

— Ba da, se înfierbântă ea din nou. Ba da, tu poţi să-ţi dai seama că eu îl iubesc, dar nu ştii dacă mă iubeşte şi el pe mine, cu toate că stai cu el toată ziua.

— Nu ştiu, Anna, repetă Tom cu încăpăţânare. N-am idee.

— Ciudat. Ne-am format o imagine despre americani. Zicem că sunt deschişi, naivi ca nişte copii. Dar tu nu eşti aşa. Eşti închis. Eşti tainic. Îţi ascunzi toate gândurile. Nici nu ştiu ce gândeşti.

— Astea sunt nişte stereotipe, Anna.

— Ştiu că sunt, dar nu cred că sunt mulţi oameni ca tine în America.

— Se mai găseşte câte unul pe ici, pe colo.

— Ştii ceva, zise ea, uitându-se lung la el. Nu pot să mi te închipui în timpul războiului.

— Nu poţi? De fapt, nici eu nu prea mai pot.

— N-a trebuit să tragi cu puşca, nu-i aşa?

— A, nu. Asta nu! Am lucrat mai mult în depozite, apoi la transporturi. Alţii trăgeau gloanţe, eu doar le puneam la dispoziţie. Pe tot parcursul, din Sicilia până sus în Anzio, iar apoi spre nord-est, până la Udine.

— Şi pe urmă te-ai întâlnit cu Frank.

— Asta a venit mult mai târziu. Aici s-a întâmplat, la Florenţa, urmam amândoi nişte cursuri la universitate.

— Dar Frank a tras cu puşca.

— Sigur că a tras, dar nu cu puşca, ci cu tunul. A fost ofiţer de artilerie.

— Şi asta-i cam greu de închipuit.

— Bănuiesc şi eu.

— Şi pe urmă ai predat la şcoală?

— Am predat. Doamne, zău dacă asta n-a fost mai rău decât în război.

— Şi cu toate astea cred că eşti un profesor înnăscut. Ai fi un profesor excelent, dar probabil numai la o universitate.

— E la fel de rău şi la facultate, în felul său. Toată agitaţia aia fără rost. Listele negre. Vânătoarea de vrăjitoare. Faptul că eşti obligat să publici; asta contează măi mult decât faptul că ţii un curs. Acum nu se mai prea pune preţ pe cunoaştere în sine.

Se gândi la absconsa lui teză de doctorat, pe care, chiar dacă o va scrie cândva, nu o va publica niciodată, nu o va sacrifica pe altarul unor zei falşi.

— Şi totuşi iubeşti America! Amândoi o o iubiţi!

— Ce te face să crezi?

— Pentru că aşa este! insistă ea. Din felul cum vorbiţi! După cărţile pe care le citiţi! După melodiile pe care le ascultaţi!

— A, sigur că sunt şi lucruri care îmi plac. Bineînţeles că sunt. Dar aici, în chilia mea, gust din ce-i mai bun, din ambele părţi.

— Şi crezi că izbuteşti?

— Da, Anna, spuse el sec. Cred că reuşesc Tu nu crezi. Asta-i dreptul tău.

— Mă gândesc doar că tu şi cu Frank sunteţi atât de deosebiţi, reluă ea firul.

— Aşa e, Anna. Şi sunt deosebiri şi între tine şi noi doi. Noi am văzut Italia, tu n-ai văzut America.

— Da, e drept, presupun că aşa e, recunoscu ea.

— Aici nu merge cu presupunerile, spuse el pe un ton mai apăsat. Numai după ce vezi America, dacă ai s-o vezi vreodată, atunci ai să poţi pricepe ceea ce simţim noi acum.

— Ştiu ce aţi găsit voi în Italia. Mi-a spus Frank. Sunt toate lucrurile astea foarte vechi. Şi foarte frumoase.

— Tu ai crescut printre ele, Anna. Fac parte din peisaj. Din aerul pe care-l respiri. Noi trebuie să le descoperim şi să încercăm să le înţelegem de capul nostru.

— Atunci voi luaţi ce vă place. Dar noi nu putem să alegem.

El surâse cu un oftat.

— Cred că suntem pe lungimi de undă foarte diferite.

— Aşa cred şi eu, rosti încet Anna, schimbând tonul. Dar într-o privinţă cred că suntem pe aceeaşi lungime de undă.

— Ce ai în vedere? întrebă el bănuitor.

— Cred că ştii ce am în vedere. Eşti foarte înţelept.

În tăcerea care a urmat se uitară mai atent, mai altfel, unul la altul, Tom cu o înverşunare pe care nu i-o cunoscuse înainte, iar ea cu un fel de bravadă, de uşoară sfidare. Dar, înainte ca vreunul dintre ei să poată rosti un cuvânt, se auzi zgomotul cheii în broasca uşii de jos. Expresia şi postura Annei se schimbară pe dată; şedea acum dreaptă pe marginea fotoliului, vibrând de aşteptare.

— Frank!

Întoarse capul spre uşă, cu chipul luminat de bucurie, ascultând paşii lui Frank cum urcă încet treptele, în vreme ce Tom, total uitat, se uita la ea de parcă ar vedea-o pentru prima oară.

— Hello, Frank! spuse ea radioasă, în clipa în care el păşea în cameră, trăgând de pe el impermeabilul ud de ploaie.

— Hei, Anna! zise el, la fel de bucuros să o vadă.

— Sper că nu te superi că am venit. N-am avut nicio veste de la tine.

— Cum o să mă supăr? Ţi-am dat telefon de mai multe ori, dar n-ai răspuns tu. Te-am căutat şi pe străzi.

— M-ai căutat? întrebă ea, uimită şi încântată în acelaşi timp.

— Da, prin Piazza San Marco. Acum ai să zici că sunt un prost.

— *Ma che carino!* Ce drăguţ din partea ta. Îmi pare rău.

— N-aveai de unde să ştii.

Se apropie de ea, se opri o clipă, nehotărât, apoi se aplecă şi o sărută repede pe obraz.

— Îţi promit că data viitoare voi fi acolo!

— Data viitoare am să încerc să te anunţ când vin, spuse el, apoi se întoarse spăsit către Tom. Am lipsit de la masă. Te rog să mă ierţi.

— Nu face nimic. Mă întrebam numai unde te-oi fi dus. A mai rămas ceva în tigaie, dacă vrei. Nu-i decât un *risotto* de casă, conceput la modul naiv, dar cred că o să te amuze încercarea mea de a realiza această performanţă.

Frank râse.

— Citat din Thurber, îi explică el Annei.

— Anna şi cu mine ne-am cam dondănit, anunţă Tom.

— Ei, cum poţi să spui că ne-am dondănit? se grăbi ea să-l contrazică.

— Chiar v-aţi certat? întrebă Frank îngrijorat.

— N-a fost chiar aşa de grav, zise Tom. Pur şi simplu am căzut de acord că vedem lucrurile în mod diferit.

— Atunci e-n regulă, se linişti Frank.

— Anna crede că eu sunt un călugăr şi că te-am corupt şi pe tine.

Râzând stingjierit, Frank îşi pipăi creştetul capului.

— Ce mi-ai făcut? M-ai ras în cap în vreme ce dormeam?

— Cred că a avut în vedere latura spirituală, preciză Tom.

— Cam aşa îmi închipui că fac călugării, raţionă Frank. Dacă tot e vorba s-o facă.

— N-am spus niciodată asta, Frank! exclamă Anna.

— Cineva tot a spus-o! nu se lăsă Tom.

Frank nu mai zise nimic, prins între două focuri, redus la tăcere de loialitatea pe care o datora fiecăruia dintre cei doi, simţind că orice cuvânt al lui ar putea fi luat drept o trădare. De parcă şi-ar fi dat seama ce-i în sufletul lui, Anna îi aruncă o privire rugătoare, apoi îşi mută ochii spre Tom, care, din moment ce-şi pierduse acum simţul umorului, arborase o expresie de detaşare crispată.

— Eu trebuie să plec, spuse ea cu un aer resemnat, înfrânt.

— Nu pleca! Nu pleca! săriră amândoi, Frank sincer alarmat, iar Tom cu teama de a fi încălcat un tabu al ospitalităţii.

Ca să dreagă cumva situaţia, Tom se ridică primul.

— Oricum, eu trebuie să mă reped până la Biblioteca Americană. Am de văzut o revistă de care am nevoie.

— Okay, răsuflă uşurat Frank, adăugând apoi cu o voioşie prefăcută: Nu cumva e vorba de „The American Journal of Sociology”?

— Nu, răspunse Tom cu toată seriozitatea. Asta a fost luna trecută. Mi-au plăcut mai ales graficele. Procentajul de studente căministe care se simt ofensate de mângâierile de la brâu în sus. Procentajul celor care se simt ofensate de mângâierile de la brâu în jos. Asta înseamnă să-ţi faci studiile în America, Anna. Asta e mediul în care vrei să mă trimiţi tu.

În vreme ce el se îndrepta spre uşă, Anna se ridică pripit de la locul ei şi îl sărută apăsat pe amândoi obrajii, apoi făcu un pas înapoi, speriată de impulsivitatea propriului ei gest.

El însă îi zâmbi blând, ca de obicei.

— Dacă ai nevoie de mine, sună-l pe îngerul păzitor.

După plecarea lui Tom, se lăsă iar o tăcere.

— Îmi pare rău, Frank, spuse Anna într-un târziu.

El ridică neputincios din umeri şi se puse în genunchi la gura sobei ca să mai bage nişte lemne pe foc.

— Chiar trebuia să-i spui toate astea?

— Da! Trebuia! Simţeam nevoia să-i spun că tu eşti altfel decât el. Tu nu poţi trăi o viaţă aşa cum o duce el!

— Asta e cam riscant, Anna.

— Dar el asta vrea!

— Ascultă, Anna! Eu hotărăsc ce fac în viaţă!

— Ba nu, nu hotărăşti tu! Ai doar impresia! Te-ai potrivit după viaţa lui!

— Despre asta am mai discutat.

— Trebuia s-o spun! Tom este un călugăr. Nu-i nicio

nenorocire. Ba e chiar foarte bine. Asta vrea el să fie, aşa s-a născut el! Dar tu eşti altfel!

— Ştiu şi eu că sunt altfel.

— Atunci de ce te laşi dus de val? De ce să-ţi trăieşti viaţa în felul acesta, când ştii că asta nu e viaţă? Aici nu e loc pentru mine, nu e loc pentru nicio altă femeie. Suntem toate excluse!

— Eu nu te-am exclus pe tine!

— Încă nu, dar mă tem c-ai s-o faci! Pentru că nu m-ai lăsat tu, ci eu am intrat în viaţa ta. Fără niciun fel de invitaţie! Iar Tom nu mă vrea pe mine, el te vrea numai pe tine! Vrea să fiţi numai voi doi, împreună!

— Tu nu-l cunoşti.

— Ba tu nu-l cunoşti! Eu îl înţeleg mai bine şi el ştie asta.

— Acum a plecat. Ne-a lăsat singuri. Asta nu-ţi spune nimic? A plecat pentru că a vrut el să plece.

— Ori el ori eu. Unul dintre noi trebuia să plece. Amândoi nu mai puteam rămâne. Întâi am spus eu că plec, apoi a spus el.

— Zău dacă ştiu ce să mai spun, Anna, zise el cu disperare în glas.

— Nu e nimic de spus. Vorbele n-au niciun rost, numai faptele!

Cu aceste cuvinte, veni în braţele lui, îl sărută adânc, răscolitor, fără să-i mai pese de nimic, începu să-l dezbrace pe el mai întâi. În numai câteva clipe erau goi amândoi, căutându-se înfrigurați ca şi prima oară, pe aceeaşi canapea, fără să mai vadă sau să mai audă ceva, prinşi în năvalnica viitoare a simţurilor, dăruindu-se şi primind, până la acea ultimă, copleşitoare izbucnire de bucurie… îşi reveniră încet, cu uimire, ţinându-se strâns de mână ca doi copii temători să nu se piardă.

— O, Doamne, rosti într-un târziu Frank. Dacă s-ar fi putut să fim în altă parte…

— Nu există altă parte. Nu există decât aici. Decât acum. De fapt, adăugă ea după câteva clipe de tăcere, mi-ar plăcea să plec cu tine undeva, departe.

— Şi mie. Dar unde, când, cum?

— Nu ştiu cum. Mi-ar plăcea şi-atât. Dar e atât de greu… Am impresia că toată lumea mă urmăreşte. Parc-aş fi într-o închisoare. Într-o celulă, ca Tom.

— Anna!

— Iartă-mă… Dar, cel puţin, el are de ales.

El şi-a ales singur chilia! Eu nu mi-am ales-o pe a mea.

— El şi-a căutat un refugiu, Anna, iar nu o temniţă.

— Şi careţi deosebirea? Decât faptul că el poate pleca oricând, dar nu vrea? Acum sunt liberă şi eu. Doar acum. Aici, cu tine.

— E minunat, Anna, dar eu nu mai am decât şase luni.

— Ştiu bine şi nu-mi pasă. Ţi-am spus: acum sunt liberă. Dacă mă gândesc la viitor, atunci nu mai sunt. Cei de aici nu se gândesc decât la viitor. Dacă faci asta, te măriţi. Dacă faci altceva, nu te mai măriţi. Nu e ca la puşcărie?

— Frumoasă puşcărie!

— A, nu! Nu-i nimic frumos într-o închisoare.

— Tu te mai duci la spovedanie? întrebă el, plimbându-şi mâna pe trupul ei încă încins.

— Asta ţine tot de viitor. Altă închisoare, poate cea mai rea dintre toate. Dacă faci asta, ajungi în paradis. Dacă te abaţi, făptuieşti un păcat de moarte.

— Ce simplu şi limpede vezi tu totul!

— Trebuie! rosti ea cu vehemenţă. Trebuie, să fiu puternică! Tocmai datorită faptului că familia, biserica, societatea sunt atât de puternice!

— Eşti puternică, Anna.

— Da, cred că sunt. Ştii, vreau să fii puternic şi tu!

Începu ea să-l mângâie acum, încet, cu drag.

— Şi ce înseamnă să fiu eu puternic?

— Să ieşi din chilie, să înfrunţi viaţa!

— Atâta tot?

— Atâta tot.

— Şi, de fapt, asta ce înseamnă?

— Să te laşi iubit, murmură ea, sărutându-l. Şi asta-i numai o parte.

— De tine?

— De mine.

— Ei, asta nu mi-e chiar atât de greu. Şi mai ce?

— Cred că, pentru moment, asta-i cam de-ajuns, râse ea, întorcându-se spre el cu o lucire şăgalnică în ochi.

*

În piaţă, Tom se întâlni cu Joe şi Erika. Văzându-l primul, Joe îl salută cu entuziasmul lui obişnuit, de adolescent.

— Hei, Tom! Arăţi grozav! Cum o duci? Ah, prezentările! Ea e Erika. El e Tom, Erika. Prietenul lui Frank! Tipul despre care ţi-am vorbit atât!

Ea îl privi lung, cu un surâs ambiguu, de cunoscătoare la bărbaţi, şi îi întinse mâna.

— A, da, prietenul lui Frank.

— E adevărat! râse scurt Tom.

Stăteau lângă o tejghea cu articole de pielărie, pe care se aflau îngrămădite sau agăţate o mulţime de poşete, borsete, curele, cordoane, truse de machiaj, portţigarete, casete pentru cărţi de joc cu ornamente imprimafe, un adevărat corn al abundenţei.

— Tom mi-a dat multe sfaturi bune, spuse Joe.

— Îmi vine să cred, spuse ea, fulgerându-l iar pe Tom cu ochii ei albaştri, mari. Are un aer de băiat deştept.

Jenat, Tom îşi feri privirea.

— Frank ce mai face? întrebă Joe. Cum îi merge? M-am bucurat când am auzit, să ştii. Nu m-am aşteptat la aşa ceva. M-am obişnuit să vă consider nişte anahoreţi. Eu respect asta, când cineva preferă singurătatea.

— Pot să-mi închipui, spuse Erika, măsurându-l iar din ochi pe Tom, care se simţea acum tot mai stânjenit.

— Hai să bem o cafea, propuse Joe.

— Mai am de făcut nişte cumpărături, zise Tom încet, cu glas stins.

Dar Joe nici nu voia să audă. 11 înhăţă de braţ,

croindu-şi drum prin înghesuiala din piaţă.

— Luăm doar câte un *espresso.* Să nu spui că n-ai timp pentru aşa ceva!

Un soare palid, anemic, îşi arunca razele peste cupola masivă, cafenie, de la San Lorenzo; era, totuşi, destul de cald ca să se aşeze pe terasa unei cafenele modeste, cu scaune din fier forjat, vopsite în alb. Tom se simţea încolţit, pradă vorbăriei lui Joe şi zâmbetelor hrăpăreţe ale Erikăi. Ea îl întrebă cu ce se ocupă la Florenţa.

— Cu nimic! răspunse el râzând.

— Are bursă de fost combatant, ca şi Frank, o lămuri Joe. Citesc. Află lucruri noi. Privesc în jur, se uită la lucrări de artă, de pildă.

— Şi la lucrările lui Joe?

— Da, încuviinţă Tom.

— Şi v-au plăcut?

— Foarte mult.

Nu putea suporta lucirea aceea ciudată din ochii ei. Ea îl privea fix, de parcă i-ar fi lansat o sfidare. Cât de mult ţi-au plăcut? Îmi spui oare adevărul? Chiar îţi plac atât cât trebuie, cât merită?

— Am înţeles că Frank e, în sfârşit, fericit, spuse Joe. Data trecută, când am vorbit cu el, părea uşor îngrijorat. I-am spus să nu-şi facă prea multe probleme. E un bărbat atrăgător, nu? Trebuie să se împace cu asemenea lucruri. Mai mult, trebuie să-l şi bucure. Să nu-şi facă reproşuri din pricina asta.

Tom nu răspunse, se foi doar puţin pe scaun. Ar fi fost destul de rău dacă era numai Joe, însă prezenţa Erikăi aducea, în plus, un element neliniştitor de ambiguitate.

— Italiencele au de obicei familie, observă ea. Poate că de asta se teme Frank.

Tom îşi ridică ochii spre ea.

— Anna? Da, are familie. O familie foarte cumsecade. Îi cunoaştem de multă vreme; au fost foarte drăguţi cu noi.

— Asta complică un pic lucrurile, îşi dădu Joe cu părerea.

— Ba tocmai le face mai interesante, zise Erika, zâmbind cu aerul ei de *enfant terrible.*

Tom simţea că se sufocă. De ce naiba se amesteca Erika în toată povestea asta cu Anna?

— Nu cred că-i chiar aşa de nostim, interveni Joe. O situaţie ca asta poate să scape de sub control.

— Cum aşa? Doar nu suntem în Sicilia.

— Oricum, suntem în Italia.

— Ţie nu ţi-ar fi fost frică, îl mângâie ea cu privirea.

— Poate că nu, dar aş fi fost prudent.

Joe n-are niciun drept să-şi bage nasul în treburile lui Frank, îşi zise Tom, iar Erika nici atât. De ce i-o fi spus? Ce naiba l-o fi apucat pe Frank?

— Eu mai am de cumpărat nişte lucruri, încercă să se scuze Tom.

Era adevărat, trebuia să mai ia câte ceva, dar cel mai mult îşi dorea să scape de ei, mai ales de ea. Îşi pusese în gând ca, odată plecat, să nu mai revină în piaţă, ci să se ducă în Capela Medici, să-şi caute liniştea sub boitele ei întunecoase.

— Ştiai că Joe va deschide o expoziţie? întrebă Erika, de parcă nu l-ar fi auzit, n-ar fi observat că era gata să se ridice.

— Da, ştiu. Mă bucur foarte tare.

— Deschid una aici, spuse mândru Joe, şi una la New York. Ştiai că Tom şi Frank au un tablou de-al meu? Şi l-au pus în salonaş.

— Aşa este, confirmă Tom.

— Şi chiar vă place? întrebă ea, privindu-l fix.

— Foarte mult.

— L-aţi cumpărat?

— Nu, mă tem că nu l-am cumpărat.

— Rău faci! se răsti ea la Joe. Foarte rău! Să nu mai dai din tablourile tale! N-am să te mai las!

— Am mai dat ci te unui prieten, încercă el să se explice.

— Dacă-ţi sunt prieteni, ar trebui să le cumpere! Are să le pară rău că n-au făcut-o. Trebuie neapărat să-i vedeţi

noile lucrări, se adresă ea acum lui Tom. Cele pe care le-a pictat în ultimele şase luni.

— E vorba de pânzele pe care le-am lucrat după ce am cunoscut-o pe Erika. Asta are ea în vedere, precizează Joe.

— Dar ce, nu sunt mai bune? Spune drept dacă nu crezi şi tu că sunt mai bune, rosti ea pe jumătate în glumă, dar mai mult ca un avertisment, strângându-i braţul cu degetele ei scurte, puternice.

— Sigur, sunt cele mai bune pe care le-am făcut vreodată. Dacă tu crezi că meritul îţi aparţine…

— Da, cred!

— Adevărul e că au mult mai multă forţă, îi spuse Joe lui Tom. Frank le-a văzut. Nu ţi-a spus?

— Mi-a spus el ceva.

— Nu-i aşa că i-au plăcut?

— I-au plăcut, sigur că i-au plăcut.

— Nu se poate doar să-ţi placă şi atât! se băgă iar în vorbă Erika. Au o forţă extraordinară! Trebuie să te simţi şocat când le vezi. Să devii alt om!

— Poate că exact asta a simţit şi el, o linişti Tom.

— Ştii, m-am întâlnit la New York eu o cucoană, schimbă Joe vorba. Ţine o galerie de artă chiar în mijlocul Manhattan-ului. I-am spus: „Vreau să vă arăt nişte fotografii. Toate tablourile mele sunt la Florenţa”. Ea de colo: „Nu cred că se poate vedea mare lucru dintr-o fotografie”. La care eu: „Dacă v-aş. arăta câteva clişee ale unor lucrări de Rembrandt, le-aţi cumpăra?” Dar ea: „Cred că Rembrandt este un pictor supraevaluat”. Gust de femeie, ce vrei?

— Nu orice femeie. Mie îmi place Rembrandt! declară Erika.

— Tu eşti femeie inteligentă! îi zâmbi el, pierzându-se în ochii ei.

— Până la urmă, ţi-a cumpărat ceva din tablouri? se interesă Tom.

— Nu. Tocmai la asta voiam să ajung. După ce i-am arătat toate fotografiile, a rămas îngrozită. S-a tras înapoi, de parcă se temea să nu-i explodeze în nas!

— Ea ce fel de tablouri vindea?

— Numai nişte pictori fără vlagă, fără nerv. Tablouri care nu spuneau nimic. Tablouri care n-aveau niciun mesaj. I-am şi spus: „Astea sunt nişte lucrări burgheze. N-au decât valoare decorativă. Tablouri pentru nişte oameni bogaţi şi tâmpiţi, care stau în case cu etaj. Cum le vindeţi? La duzină? La metru?” Aşa ar trebui să le vindeţi! Asta e marfă, nu artă!”

— Acum îmi dau seama de ce nu ţi-a cumpărat niciun tablou.

— Mă doare pe mine undeva! Nici nu i-aş fi vândut, dacă vrei să ştii. I-am zis-o de la obraz: „Spuneaţi că nu vă plac fotografiile, dar tocmai astea sunt fotografii! Astea pe care le-aţi atârnat pe pereţi! Au mai puţină viaţă-n ele decât nişte biete fotografii!”

— Bravo, *bravissimo!* îl aplaudă Erika. Îmi pare rău că n-am fost şi eu acolo!

Acum Tom se ridică în picioare.

— Treci pe la noi, îi spuse Joe. Aş vrea să-mi vezi şi tu lucrările din seria nouă.

— Am să vin neapărat.

Are dreptate Frank, îşi zise Tom, îndepărtându-se în grabă; femeia aceasta îi face rău, îl domină, nu el are nevoie de ea, ci ea de el, cel puţin pentru moment.

Jos, în capela de la San Lorenzo, printre lespezile de morminte, era răcoare şi linişte. În sala pardosită cu marmoră nu erau decât câţiva vizitatori, majoritatea italieni, cu paltoanele pe ei, vorbindu-şi în şoaptă în faţa monumentelor funerare, de parcă însăşi încăperea aceea posomorâtă şi austeră le impunea tăcere şi respect.

Sentimentul pe care îl căpăta în acel locaş, contemplând perfecţiunea rece a giganţilor de marmoră, nu era de bucurie, de reculegere, ci de purificare. Frumuseţea îngheţată, monumentală, a statuilor, seninătatea sacramentală a atitudinilor şi gesturilor le făceau să se înalţe dincolo de simţămintele omeneşti, dincolo de banalitatea trăirilor zilnice, într-o superioară detaşare de lumesc. În faţa formelor albe, desprinse de pe

fondul întunecat, Tom se simţi la început, după cum i se întâmpla de fiecare dată, copleşit, redus la dimensiunea nimicniniciei lui umane. Ieşind însă din nou la lumină, la soare, în zarva străzilor şi a pieţei, avu sentimentul unei regenerări binefăcătoare. Nimic nu era pierdut, iar dacă totuşi pierduse ceva, nu era chiar atât de grav cum îşi închipuise.

Capitolul 5

Lui Frank i se părea că trăieşte acum într-o permanentă stare conspirativă. Era ceva nou pentru el, o situaţie apăsătoare, care îl tulbura şi îl punea adesea în încurcături, în vreme ce Anna părea că se aşteptase la aceasta şi se simţea perfect în largul ei. Trebuia acum să se gândească la tot felul de eventualităţi, să evite pericole posibile, să-şi ia anumite precauţii. Familia ei, tatăl, mama, fratele, fiecare dintre aceştia trebuia ocolit şi evitat la anumite ore, în anumite locuri. Era şi Giorgio, pe care ea îl considera cel mai periculos; rănit în mândria lui masculină, acesta intrase deja la bănuieli şi era în stare să o urmărească, să pună întrebări despre ea. Mai era şi Tom, pe care nu trebuiau să-l evite, ci să-l împace cumva. Pentru Frank problema cea mai dureroasă o reprezenta Tom, mai ales din clipa în care îi spusese că nu mai are tăria sufletească să continue vizitele de duminică după amiaza la familia Bertolini.

— Şi ei ce-o să zică? întrebă Frank disperat. Zău că-mi vine greu să te rog. Dar nu pot să mă duc singur şi dacă nu mergem deloc…

Tom îşi lăsă bărbia în piept, râse încet, fără nicio bucurie, şi clătină din cap.

— Va fi sinistru. Am să mă simt groaznic.

— Ştii şi tu că nu-mi place să te amestec în toată chestia asta.

— Am să încerc… se înduplecă Tom până la urmă. Şi, pe deasupra, tot mai ţin la ei.

Simbolice la început, întâlnirile de duminică, la ceai, erau acum golite de sens sau, mai degrabă, căpătaseră un

nou conţinut, acela de disimulare, un exerciţiu în arta inducerii în eroare. Încă se mai duceau acolo, mai râdeau la calamburile făcute de *îl avvocato,* la protestele şi indignările prefăcute ale doamnei Bertolini. La rândul ei, Anna părea mai comunicativă, reacţiona mai prompt, cu mai multă atenţie la glumele tatălui ei.

Cu Giorgio era ceva mai greu.

— Urăsc momentele când rămân împreună cu el, îi spunea ea lui Frank. Nu mai suport să mă atingă.

Recunoscuse şi ea că, într-o vreme, se simţise atrasă de Giorgio.

— Dar eram mică şi proastă pe-atunci. Cred că eram flatată de faptul că mi se acordă atenţie. Şi, pe urmă, era ceva nou pentru mine. Era altceva. Acum nu mai pot să-l sufăr.

Îi povesti într-o zi lui Frank cum decurgeau întâlnirile ei cu Giorgio.

— Dar de ce, de ce, de ce? se indigna Giorgio. De ce te porţi aşa cu mine?

În spaţiul îngust, neutru, al maşinii parcate într-un loc mai retras, unde se mângâiaseră cândva pe furiş, cu satisfacţii limitate, acum ea îl ţinea la distanţă, abia dacă îl mai lăsa s-o sărute.

— Ai pe altcineva! Ce, crezi că nu-mi dau seama?

— N-am pe nimeni!

— Dar suntem aproape logodiţi! Urmează să ne căsătorim!

— Ştiu asta.

— Nu mai vrei să te măriţi cu mine?

— Nu ştiu, Giorgio.

— Ba trebuie să ştii! Dacă spui că nu ştii, înseamnă, de fapt, că nu mai vrei.

— Înseamnă ce am spus că înseamnă. N-are rost să-mi întorci vorbele.

— Atunci mă iubeşti sau nu?

— Nu ştiu!

Îi relatase toată discuţia lui Frank.

— Acum va începe să mă urmărească. Asta e pasul

următor. îl cunosc prea bine. Nu e chiar tâmpit. Bănuieşte el ceva.

Semnificativ era şi faptul că Giorgio se prezenta acum la ora ceaiului în fiecare duminică; şedea acolo tot timpul tăcut, bănuitor, impenetrabil ca un sfinx, ascultând ce se spune, urmărind fiecare gest cu o mină posomorâtă, cu ochii mereu la Anna sau la cel care-i vorbea în acel moment, mai cu seamă dacă se întâmpla să fie Frank sau Tom.

Farmecul acelor după-amiezi de duminică dispăruse cu desăvârşire. Oare *la signora,* cu toate ciudăţeniile ei joviale, nu-şi dădea seama că se petrece ceva? Oare nici *îl avvocato,* cu toate monologurile şi aforismele lui, nu prinsese de veste? Asemenea întrebări îl chinuiau acum mereu pe Frank.

Anna era într-o situaţie în care nu prea avea de ales. Dacă nu rămânea la ceaiul de duminică, nu mai avea un pretext plauzibil ca să-l refuze pe Giorgio, să scape de excursiile cu maşina, devenite de-acum un chin pentru ea.

Giorgio era acum un fel de duh vrăjmaş, o fantomă răzbunătoare, mai ameninţător în absenţă decât atunci când era de faţă. În mod evident, Giorgio îşi punea întrebări, căuta răspunsuri; ce avea să urmeze nu putea fi decât o întâmplare.

— Ştiu bine că ne urmăreşte, spunea Anna. Uneori îl observ reflectat într-o vitrină, apoi dispare din nou. Sau trece pe lângă mine cu maşina, prefăcându-se că nu mă vede. Sau se întâmplă să intre într-o cafenea sau un restaurant, când mă aflu eu acolo. „A, salut, Anna!” îmi zice el atunci, de parcă ar fi numai o coincidenţă. Mă tem că, într-o zi, are să mă urmărească până acasă la tine.

— Chiar dacă reuşeşte, poţi să spui oricând că ai luat ceaiul cu noi, cu Tom şi cu mine. N-are cum să dovedească altceva, dacă nu-l lăsăm să intre în casă.

— Nu va crede nimic din ce-i spunem noi. E o fire bănuitoare. Are să mă tot întrebe: „Ce-ai făcut acolo? De ce te duci tu acolo?” Sau vine să te întrebe pe tine.

— Dacă mă întreabă, am să-i spun să nu mai fie chiar

atât de paranoic.

— Cel mai rău ar fi dacă se duce să le spună părinţilor mei.

— Ce ar putea să le spună? Şi ce să dovedească?

Îşi aranjau întâlnirile ca nişte spioni experimentaţi. Dacă urmau să se vadă la o cafenea, Frank venea întotdeauna primul şi se aşeza mai în fundul sălii pentru eventualitatea în care ea ar fi fost urmărită de Giorgio. Anna venea de fiecare dată la întâlnire pe drumuri ocolite, prin străzi şi piaţete lăturalnice, pentru a se asigura că Giorgio nu vine în urma ei. Nu-şi mai dădeau întâlnire la „Tabby Cât" şi nici în cafenelele din Piazza Repubblica sau din Piazza della Signoria, ci numai în nişte băruleţe obscure, situate pe străduţe înguste, departe de centru, uneori pe lângă Santa Croce, alteori dincolo de Borgo San Frediano sau chiar mai sus, la Fiesole, unde se plimbau pe lângă zidurile înalte de piatră, pe alei întortocheate, pe sub boitele verzi ale arborilor. Chiar şi acolo, la o cafenea din marginea piaţetei, admirând de sus priveliştea oraşului, mulţimea de turle şi cupole dominată de domul lui Brunelleschi, Anna tresărea şi întorcea capul de fiecare dată când trecea prin apropiere vreun automobil.

— Linişteşte-te, Anna, ce naiba, îi zise o dată Frank. Suntem la Fiesole. Bem şi noi o cafea. Cu ce dracu' am păcătuit?

— O să mă întrebe de ce. De ce tocmai la Fiesole? De ce singuri? De ce atât de departe?

— Anna, cred că exagerezi, zise el, dar ştia că ea are dreptate.

Vizitele ei, destul de rare, la Torre dei Ghibellini erau pregătite ca nişte manevre militare, stabilite dinainte în detaliu, la minut, şi precedate de subterfugii complicate. Anna schimba mai multe tramvaie şi autobuze piuă la marginea oraşului, apoi revenea pe alt drum. La Costa rămânea teritoriul cel mai periculos, cu panta aceea dreaptă, pe care cel care urca sau cobora era expus privirilor vreme îndelungată. Se întâmpla şi ca ea să nu poată veni la întâlnire, speriată de apropierea, reală sau

imaginară, a lui Giorgio şi atunci urma procesul chinuitor de restabilire a legăturii, ruleta încercărilor de a o găsi la telefon. Aşteptând-o, Frank simţea că începe să-i împărtăşească temerile, se uita pe fereastră, sperând să o vadă pe ea, temându-se să nu-l vadă pe Giorgio, împăcându-se, în sfârşit, cu gândul că ea nu va mai veni, că nu se va iubi cu ea, că degeaba l-a dat afară din casă pe Tom.

Dacă exista vreo consolare pentru faptul că se vedeau acolo atât de rar, aceasta era că nu trebuia să-l deranjeze prea des pe Tom. Erau momente în care o invidia, ba era gata chiar să o condamne pentru uşurinţa şi îndemânarea cu care se descurca în hăţişurile acestei existenţe duble, dar îşi dădea seama că întreaga ei viaţă de până acum – ca, de altfel, a oricărei tinere italience – fusese, într-un sens, o pregătire tocmai pentru aşa ceva. Presiunile care le învăţaseră să fie mereu înşelătoare, atente la orice pas, pline de suspiciuni, le înzestraseră din plin pentru astfel de intrigi.

În acelaşi timp, observa cum creşte în ea un sentiment de revoltă. Într-o zi, când, în sfârşit, erau împreună în pat, la el acasă, ea izbucni:

— Cum poate să spună cineva că ceea ce facem noi e rău? De ce vor toţi să ne împiedice să fim fericiţi? De ce trebuie să ne silească să ne ascundem, să minţim?

El îi înţelegea simţămintele, dar nu avea niciun răspuns. Ştia şi el că nu este drept, că, până la urmă, era vorba de un fel de cruzime, dar era conştient şi de complexitatea situaţiei, de mulţimea de nuanţe, de nişte tradiţii înrădăcinate de veacuri. El însuşi se simţea micşorat ca bărbat, prins în cursă, condamnat să joace un rol care-i fusese atribuit, dar care îi era străin, într-o lume încurcată, care nu era a lui, o lume în care eşti obligat să-ţi exploatezi prietenii, să-i trădezi pe cei care au fost cândva buni cu tine, să smulgi vieţii clipe de fericire trecătoare, care în sine era pătată. Avea sentimentul că tocmai aşa îşi închipuise ea că trebuie să fie dragostea, trăită pe ascuns, ameninţată din toate părţile, ferită de ochii familiei,

bisericii, societăţii, că, oricât erau de neplăcute, toate acestea se cuveneau să fie acceptate, pur şi simplu, ca o fatalitate.

— Anna m-a întrebat dacă o iubeşti, îi spuse Tom într-o zi.

— Pe tine te-a întrebat?

De atunci se întreba întruna dacă, într-adevăr, o iubeşte, conştient de faptul că ar trebui să o iubească, ştiind că, dacă n-ar iubi-o iar ea şi-ar da seama de aceasta, ar fi distrusă. Ştia că o doreşte, poate mai mult decât dorise vreodată o altă femeie, că se simte fericit când sunt împreună, mai ales atunci când fac dragoste. Nu mai încercase niciodată un asemenea sentiment.

Uneori îşi dorea chiar să se fi născut italian, să poată spune cu atâta uşurinţă, atât de convingător: *uâi am o, ti adoro, ti voglio tanto bene!" O* dată, în vreme ce făceau dragoste, ea îl întrebase, privindu-l în ochi: *„Mi a-mi?" Ce* putuse să răspundă atunci, decât că da? În plus, în momentul acela era chiar adevărat.

Te iubesc atunci când fac dragoste cu tine, îşi zise el în gând, cu un zâmbet amar. Ce fel de declaraţie o mai fi şi asta?

— Aş vrea să-mi cunoşti prietenii, îi spuse ea într-o altă zi. Sunt foarte mândră de tine, dar e cam periculos. Aş dori să-l întâlneşti pe Marco. Ţine un seminar cu noi, e asistent universitar, comunist. *Ma tanto buono*! Un om nemaipomenit!

— Ar fi foarte interesant, dar mă tem că nu se poate.

— Ba s-ar putea, numai că trebuie să fim foarte, foarte atenţi.

Şi-au luat precauţii infinite. Din nou, au complotat şi au recurs la manevre subtile, ca într-o afacere de spionaj. Anna învăţa la universitate. Din când în când, Frank se mai ducea şi el pe la cursuri. Tot acolo preda şi Marco. Orchestrarea unei coincidenţe devenea astfel posibilă. La o anumită oră, într-o anumită zi

— O zi în care Frank avea ore la universitate

— Urmau să se întâlnească, pasămite din întâmplare,

în Piazza San Marco. Apoi vor lua masa împreună la *Mensa,* cantina studenţească din apropiere, în Via Cavour. Acolo, în haosul şi învălmăşeala permanentă a localului, era puţin probabil să fie descoperiţi.

Dacă venea şi Tom, sugerase ea, era „şi mai bine, pentru siguranţă.

— Ascultă, Anna, obiectă Frank. Nu-mi place să mă folosesc de Tom în felul acesta. Pe urmă, el nu se prea mai duce pe la cursuri, nici atât cât mine.

Îi era limpede că nu poate să-i ceară asta lui Tom, dar, de această dată, Tom veni de bunăvoie.

— Te duci la cursuri? întrebă el uimit când Frank îi anunţă intenţia. Ştii doar că nu suntem obligaţi. Ne-am îndeplinit cota de frecvenţă!

— Aşa m-am gândit eu, că n-ar fi rău, răspunse Frank fără convingere.

— Bine, okay, ridică Tom din umeri. Atunci s-ar putea să vin şi eu.

Atunci, îşi zise Frank uşurat, nu mai e nevoie de niciun fel de stratageme, cu excepţia faptului că trebuie să ajungem exact la timp. Se îndoia că Tom va mai veni dacă ştie că urmează să se întâlnească cu Anna. De când cu „ciondăneala" lor de atunci, între Tom şi Anna se instalase un fel de răceală. La ceaiurile de duminică, se putea observa că Tom vorbeşte mai puţin cu Anna, abia când îi mai aruncă o privire, dar conversează şi râde cu toţi ceilalţi membri ai familiei. Când se amintea de numele ei sau când ea era în preajmă, i se citea uneori pe faţă o expresie abătută. De câteva ori, folosind remarci indirecte, prin ricoşeu, singura metodă de a obţine ceva de la

Tom, Frank încercase să afle ce e între el şi Anna, dar fără succes. De fiecare dată, Tom se retrăgea în tăcere, se prefăcea că nu înţelege sau, pur şi simplu, evita subiectul.

Anna era şi mai enigmatică.

— Ce-i cu Tom şi cu tine? E ceva, s-a întâmplat ceva?

— Ştii bine ce s-a întâmplat, răspunse ea. Noi doi am luat-o razna. Tu şi cu mine.

— Ştiu toate astea, Anna, dar mai e ceva, pare să mai

fie şi altceva.

— De ce să mai fie şi altceva? Ce, nu-i destul?

Dorea să o întrebe ce s-a petrecut în după amiaza aceea. Ce ai făcut tu? Ce-ai spus? Ce anume nu-ţi poate ierta? Dar nu punea aceste întrebări, ştiind bine, în sinea lui, că nici n-ar vrea să cunoască răspunsul.

*

— *Ma guarda chi şi vede!* Ia te uită cine-i aici! exclamă micuţa*profesor essa* de la cursurile lor de italiană când Frank şi Tom îşi făcură apariţia în sala de seminar. *Come mai qui?* Ce mai căutaţi aici? Acum ştiţi italiana! Nu mai aveţi ce învăţa de la mine!

— N-avem nimic de învăţat de la nimeni, spuse Tom. Asta-i necazul nostru.

Se aşezară, simţindu-se uşor stingheriţi, ca de obicei, în fundul sălii, printre proaspeţii bursieri „Fulbright", alături de nişte tinere studente cu obrajii rumeni; din când în când, mai mult din cochetărie, *la profesoressa* le mai punea câte o întrebare. La sfârşitul orelor de curs, mai zăboviseră câteva minute să stea de vorbă cu ea. După ce îşi luară rămas bun, Frank se uită pe furiş la ceas, constatind că este exact momentul stabilit să traverseze Piazza San Marco.

O zări imediat pe Anna, care venea spre ei din partea cealaltă a pieţei, având alături un bărbat blond, încă tânăr, bine făcut. Avea în privire şi în mişcări ceva ce amintea de un câine ciobănesc, mare şi prietenos, iar chipul îi era de o urâţenie înşelătoare. Purta o cămaşă albastră şi o bluză de vânt, care părea abia să-i cuprindă umerii largi şi toracele robust. Mergea cu paşi mari, puţin săltăreţi, silind-o pe Anna să se grăbească pentru a nu rămâne în urmă. Când ajunseră destul de aproape, ea mimă la perfecţie impresia de surpriză.

— Frank! Tom! *Ma che bello! Ce* bine-mi pare!

Mai mult din instinct, Frank simţi că, alături de el. Tom se schimbase la faţă. Nici nu trebuia să se uite la el ca să ştie că privirea prietenului său devenise acum întunecată şi rece. Dar nimic nu putea rezista în faţa

amabilităţii exuberante a lui Marco, pe care Anna îl prezentase cu titlul de „profesorul meu”.

— *Macche profesore!* protestă el cu un accent florentin puternic, cântat, mai potrivit pe străzi decât la catedră.

Râdea mereu, de te miri ce, ca un copil încântat. Avea o bărbie mare, pătrăţoasă ca o cazma, iar plivirea ochilor lui albaştri era de o sinceritate neprefăcută.

— Sunt doar un biet asistent! preciză el. Dar ce plăcere îmi face să vă cunosc! Anna mi-a vorbit mereu despre voi, cei doi unchi din America! Mi-a fost frică să nu apuc să vă cunosc. Credeam că vrea să vă ţină numai pentru ea.

— Poate că i-a fost ruşine să ne arate, spuse Frank.

— Dar ce bine vorbiţi italieneşte! exclamă Marco, privindu-l cu şi mai multă uimire. De ce nu mi-ai spus, Anna? Uite ce bine poate să ştie el italiana!

I se luminase şi faţa de bucuria acestei noi descoperiri.

Trecură piaţa toţi patru, îndreptându-se spre *La Mensa.* Frank şi Tom luaseră uneori masa acolo, pe vremea când se duceau regulat la ore, dar mâncarea era cam proastă, deşi ieftină, iar gălăgia infernală. Mulţimea aceea zgomotoasă de tineri îi făcuse atunci să se simtă înstrăinaţi, stingheri.

Găsiră cu greu o masă liberă şi îşi aduseră singuri tăvile cu mâncare, strecurându-se anevoie prin mulţime. Anna şi Marco ajunseră ceva mai târziu la masă pentru că se opreau mereu să mai schimbe o vorbă cu câte un student cunoscut. Meniul sărăcăcios se compunea dintr-o ciorbă subţire, cam rece, nişte macaroane prost fierte, fără niciun gust, şi câte un pahar de vin roşu, acrişor. Lui Marco părea că nici nu-i pasă ce înghite, mânca repede şi cu poftă, vorbind şi râzând tot timpul.

— E de speriat cum poţi să mănânci tu, Marco! îi reproşă Anna. Şi când mă gândesc că pe vremuri ai făcut ciclism! Curând ai să fii atât de gras că n-o să te mai poţi urca la ghidon!

— Aşa e, zău aşa! râse el fără să se supere deloc. Ca ciclist sunt ratat. Singura mea speranţă este să ajung într-o zi un profesor gras!

— Aţi fost ciclist? întrebă Frank curios.

— Nu, nu, am terminat cu asta, răspunse Marco, râzând iar, cât se poate de fericit. Am făcut o căzătură rea, pe o porţiune de căţărare, în munţi. M-am zdrelit destul de zdravăn. Mare noroc am avut!

— Ce noroc e ăsta? întrebă Tom.

— Da, chiar am avut noroc! Pentru că nu mă mai puteam ţine de ciclism, m-am pus pe carte! Mi-am luat diploma, am început să predau şi iată-mă! Părea de necrezut, dar acum ţin seminarii la universitate.

— Marco a fost un foarte bun ciclist, spuse Anna.

— *Ma no, mă no!* râse el. Am fost un ciclist destul de mediocru. Cu posibilităţi de perspectivă, atâta tot. Din ăştia sunt sute! Probabil că aş fi ajuns un *gregario,* alergător de trenă pe lângă marii campioni, iar pe la treizeci de ani eram terminat. Abia atunci ar fi trebuit să o iau de la capăt, se lumină el la faţă la gândul norocului pe care-l avusese. Cicliştii sunt şi ei exploataţi. Văd în sport o cale de scăpare din sărăcie şi şomaj. Văd că există stele ale ciclismului, ca Bartali sau Coppi. Ăştia, puţini, au ajuns bogaţi. Au ajuns celebri. Iar ceilalţi îşi închipuie că pot să fie şi ei la fel. Cţi reuşesc? O singură căzătură poate să le spulbere toate visurile. Dar eu am avut noroc.

— *Hai căscato bene,* remarcă Anna. Ai căzut cu folos.

— *Brava, brava!* râse Marco.

— Se spune că Bartali a oprit o revoluţie, observă Frank. În patruzeci şi opt, când ieşea câştigător în Turul Franţei, la puţin timp după atentatul împotriva lui Togliatti.

Pentru prima dată, pe chipul lui Marco se aşternu o expresie gravă.

— E adevărat. Mai este şi un alt aspect. Nu e vorba numai de sportivi, ci şi de suporteri, de marea masă a iubitorilor de sport. Sportul este folosit pentru a-i induce în eroare. E şi asta o metodă pentru a-i face mai docili.

— Asta a fost teza lucrării tale, zise Anna.

— Da, e tema lucrării mele de diplomă: „Sportul şi utilizarea lui în scopuri antidemocratice”. Iubesc sportul. Iubesc mai departe ciclismul. Dar nu-mi plac falsurile care se fac în sport. Nu-mi place atenţia disproporţionată care i se acordă. Oamenii au ajuns să se gândească prea mult la sport, în detrimentul altor lucruri mai importante.

— În detrimentul politicii, vreţi să spuneţi, interveni Tom.

— *Bravo!* exclamă Marco. Chiar aşa, pe seama politicii. Pe seama propriilor lor interese. Este împuşcat Togliatti, cel mai de seamă comunist al ţării, iar pe ei îi preocupă mai mult unul care merge cu bicicleta, ca şi cum acesta ar face ceva pentru Italia.

— Ceva – ceva tot face el, nu se lăsă Tom.

— Am în vedere ceva real! Să le pună mâncare pe masă! Să le pună bani în buzunar! Şi eu la fel, tot aşa vedeam lucrurile. Am fost unul dintre cei care-l aclamau pe Bartali! Cu atât mai mult cu cât era şi el din Toscana. Doream să fiu şi eu un al doilea Bartali!

Chiar şi atunci. când era cuprins de *saeva indignatio* – o indignare furibundă, cum îi spunea Anna – avea aceeaşi inocenţă copilărească, înverşunarea lui părea un simplu revers al râsului, o reacţie izvorâtă din faptul că încrederea lui în bunătatea firească a oamenilor fusese înşelată, cerând instalarea unei noi credinţe care să compenseze această pierdere.

— Cine va câştiga alegerile? îl întrebă Tom.

Marco se întunecă şi mai tare la faţă.

— *La Legge Trujja!* exclamă el cu năduf, exagerându-şi accentul florentin. *Aşa* au ei de gând să se menţină la putere! Aşa vor ei să răstoarne voinţa poporului!

— Şi care este voinţa poporului? îl îmboldi Tom.

— Poporul vrea dreptate economică! Vrea să-şi vadă împlinit dreptul la muncă!

— Şi mai mult ciclism, observă Tom.

— Da, recunoscu Marco, liniştindu-se ca prin farmec, mai mult ciclism şi mai mult fotbal. Cel puţin, mulţi îşi

închipuie că asta doresc. Aşa au fost învăţaţi să creadă.

— Ce părere aveţi despre La Pira? întrebă Frank.

— Un călugăr făţarnic! Un trădător! Pretinde că e sărac, dar e amicul celor bogaţi!

Un sicilian care face pe florentinul!

— Asta, într-adevăr, nu se poate ierta! zise Tom.

Însă Marco îşi continuă rechizitoriul fără a lua în seamă ironia, ridicând vocea ca să se facă auzit şi de alţii.

— Auzi, un socialist creştin! Aşa ceva nu există! Dacă eşti socialist, atunci nu poţi fi creştin. Dacă eşti creştin, nu poţi fi şi socialist. Biserica e tare vicleană. Ştie ea ce face! Preoţii ăştia preiau argumente socialiste pentru a le folosi în propriile lor scopuri, pentru a înşela poporul. Biserica a fost întotdeauna împotriva poporului. *Ma sono furbi.* Dar sunt vicleni.

Din când în când, Frank surprindea câte o privire a Annei, care şedea în faţa lui; îi zâmbea complice, apoi îşi întorcea iar ochii spre Marco, urmărindu-i peroraţiile cu un amuzament plin de afecţiune.

— Democrat-creştinii nu ne vor lăsa niciodată să câştigăm noi! Dacă nu le iese figura cu *La Leqge Truffa,* atunci vor încerca altceva! Chiar şi o dictatură! Să mă iertaţi, dar ei fac exact ce le spun americanii!

— S-ar putea să aveţi dreptate, spuse Tom împăciuitor.

— Îmi pare rău, dar ştiu că am dreptate! Aici treburile nu mai sunt conduse de la Roma, nici măcar de la Vatican. Suntem administraţi direct de Washington!

— Marco! îl mustră Anna.

Dar acesta nu mai putea fi oprit.

— Eu n-am nimic cu americanii! Sunt şi ei oameni, la fel ca noi. Oameni cumsecade! *Gente buona!* Dar militariştii şi marii industriaşi, ci sunt cei care conduc!

Tom şi Frank schimbară un zâmbet, dar nu ziseră nimic. Pe sub masă, Anna îl atinse uşor cu piciorul pe Frank.

— Pe mine să mă iertaţi, se opri deodată Marco, puţin încurcat. Voi sunteţi americani. N-am vrut să vă

jignesc.

— Nu face nimic, spuse Tom. Eisenhower a zis acelaşi lucru.

— Eisenhower e băgat şi el până-n gât!

— Nu cred că-i chiar atât de simplu, zise Frank.

— Sigur că nu e! Nimic nu-i simplu! Totul e un joc de interese*. Îl aioco elegii interessi.* Washingtonul. Vaticanul. *E tutto un imbroglio! Se* leagă!

Pe Tom şi Frank îi pufni râsul. Înflăcărarea lui Marco, pasiunea pe care o punea în tot ce zice aveau şi o notă comică, excluzând orice implicaţie jignitoare. Întotdeauna a fost aşa, îşi zise Frank, şi aşa va rămâne. Pe alte timpuri, ar fi fost partizan, ar fi luptat în Spania. Probabil că ar fi fost ucis. Credinţa lui faţă de un ideal era prea puternică pentru a fi închistată în tiparele unei dogme.

— Vii la demonstraţia de la Carmine? o întrebă Marco pe Anna.

— Ce demonstraţie? se interesă Tom.

— În sprijinul celor de la „Pignone", textiliştii aflaţi încă în grevă. Ţinem un miting la Carmine, la ora şase. Sunt sigur că *i celeri* vor încerca să spargă manifestaţia, adăugă el amar.

Îi promiseră cu toţii că vor veni. Tom şi Frank erau la curent cu desfăşurarea grevei; timp de mai multe săptămâni, zidurile oraşului fuseseră pline de afişe incendiare, puse de socialişti, comunişti şi sindicate, în care erau denunţaţi patronii şi democrat-creştinii şi se formulau apeluri la solidaritate, fiecare grupare cu lozincile şi îndemnurile ei.

— Oare e bine să vină şi Anna? întrebă îngrijorat Tom.

— Sigur că am să vin! se indignă ea. Am mai fost şi în alte dăţi. Nu mi-e frică.

— *Brava, bravissima*! aplaudă Marco, surâzând încântat.

*

Se întâlniră toţi patru în Piazza del Carmine cu puţin înainte de lăsarea serii. Tom şi Frank făcuseră tot drumul

de acasă pe jos, asurziţi de clinchetul ameninţător al tramvaielor de pe Via Santo Spirito, trecând apoi prin Borgo San Frediano până în cartierele muncitoreşti, *Firenze degli operai.* Se adunase deja destul de multă lume. Doar puţini dintre cei de faţă purtau paltoane, cei mai mulţi aveau băşti pe cap, erau îmbrăcaţi sărăcăcios, în haine ponosite. Cu toţii vorbeau tare între ei, gesticulând cu aprindere, în vreme ce se îndreptau spre partea de nord a pieţei, cu spatele la impunătoarea clădire a bisericii. În colţul din stânga, trasă lângă trotuar, se afla o maşină descoperită a poliţiei, plină de *i celeri* de la brigada mobilă, în uniformele lor cenuşii.

Anna şi Marco erau deja acolo, înconjuraţi de un grup de muncitori, cărora Marco li se adresa acum cu însufleţire, mişcându-şi violent braţele lungi.

— Asta nu-i dreptate! tocmai striga el. Dar ce dreptate poate fi atunci când capitaliştii dictează hotărârile tribunalelor şi tot ei sunt cei care fac legile?

— Adevărat, aşa e! strigară câţiva muncitori.

Unii dintre ei începuseră să arunce priviri bănuitoare către Frank şi Tom. Însă Marco îi salută cu veselia lui obişnuită, copleşitoare; deschise larg braţele, radiind de sinceră bucurie, şi le strânse mâinile la amândoi, cu efuziune, ca şi cum ei abia s-ar fi întors dintr-o călătorie plină de pericole.

— Dânşii sunt americani! îi anunţă el pe muncitorii din jur. *Ma bravi! Simpaticissimi!* Băieţi de treabă!

Muncitorii îi primiră de îndată în mijlocul lor, zâmbindu-le cu prietenie.

Treptat, piaţa se umplea de lume; unii veneau din Borgo San Frediano, alţii dinspre sud, strângându-se mai aproape de cel care le vorbea acum, un bărbat mai în vârstă, mic de statură, cu faţa brăzdată de riduri, care se urcase pe o ladă ca să fie auzit mai bine.

— Tovarăşi! începu el. Tovarăşi muncitori! Aceasta nu este o grevă ca oricare alta! Este un protest împotriva nedreptăţilor!

În clipa aceea se auzi un zgomot de motor. O altă

maşină a brigăzii mobile de poliţie venea încet spre ei din celălalt capăt al pieţei. Se opri cam la cincisprezece metri de mulţime. O urmă încă una, plus cea care staţionase acolo mai înainte. Anna se agăţă de braţul lui Frank.

— *Mascalzoni!* exclamă Marco, privindu-i pe poliţişti cu o furie plină de dispreţ. Ticăloşii!

Vorbitorul ridică glasul şi acceleră ritmul pentru a recâştiga atenţia auditoriului.

— Unii încearcă să ne oprească, dar nu vor reuşi niciodată! Acum încearcă să ne împiedice să spunem adevărul! Noi nu vom înceta să ne cerem dreptatea…

La un semnal, cele trei maşini porniră spre mulţime. Încet, dar fără să se oprească nicio clipă, ambalând motoarele, intrară în mijlocul oamenilor, care abia mai apucau să se ferească, şi începură să descrie cercuri strânse, înaintând în formaţie. Curând, mulţimea începu să se împrăştie, vociferând, iar piaţa rămase în stăpânirea celor trei maşini de poliţie, care continuau să se învârtească în gol.

Când ajunseră, în sfârşit, în siguranţă, pe trotuar, Marco, ţinându-şi braţul, protector, pe după umerii Annei, se întoarse încă o dată spre poliţişti, livid de furie.

— *Per ora, şi!* Acum v-a mai mers! Azi aţi izbutit să ne opriţi! Dar vor mai fi şi alte zile! Atunci o să fie altfel!

— *Tranquillo!* îl sfătui Anna. Potoleşte-te. Vezi că te arestează.

— N-au decât să mă aresteze! Nici nu-mi pasă! Ce-am făcut? Ce crimă am comis? Ei sunt criminalii! Ei sunt cei care încalcă legea! Aşa am să le spun şi la tribunal: Sunt democrat! Asta e apărarea mea. Din cauza asta am fost arestat!

Maşinile se opriseră acum în mijlocul pieţei; poliţiştii vorbeau tare între ei, râdeau sfidător, îşi aprindeau câte o ţigară.

— *Andiamo!* îi îndemnă Anna. Să mergem. N-avem de ce să mai stăm.

Îl luă de braţ pe Marco, care încă îi mai fulgera din ochi pe poliţişti, şi îl trase încet, cu greu, după ea până în

Borgo San Frediano. El nu încetă să vorbească tot drumul, roşu la faţă, protestând cu indignare, condamnând nedreptatea ce li se făcuse. Se opriră, până la urmă la un băruleţ din Borgo. Frank comandă cafele. Încetul cu încetul, Marco începu să se liniştească.

— Acum aţi văzut şi voi, zise el către Frank şi Tom. V-aţi convins ce înseamnă libertatea cuvântului în Italia.

— A fost urât, spuse Tom.

— Urât! exclamă Marco şi, pe neaşteptate, izbucni în râs. Da, aşa e! Asta e cuvântul. Urât! Foarte urât! într-o bună zi, o să punem noi capăt la toată urâţenia asta!

— *Măgari!* zise Anna cu un aer visător. Măcar să fie aşa.

— Sigur că aşa o să fie! Va veni clipa! Poporul îşi va spune cuvântul! Atunci nu se vor mai putea petrece niciodată lucruri ca astea!

— Mă tem că poliţie va exista întotdeauna, observă Tom.

— Da, poate, dar o poliţie care să apere poporul! împotriva adevăraţilor criminali, iar nu împotriva unor oameni nevinovaţi!

Anna căută pe furiş mâna lui Frank şi i-o strânse uşor.

— *Măgari!* repetă ea.

Capitolul 6

— Giorgio ştie tot!

Anna stătea în pragul uşii de la Torre dei Ghibellini, îmbujorată la faţă, încordată toată de îngrijorare, aşa cum Frank n-o mai văzuse niciodată.

— Doamne! făcu el uluit. Eşti sigură?

— Da! zise ea cu o uşoară iritare în glas. Sunt chiar foarte sigură. Adineauri m-am despărţit de el! Pot să intru? Tom e acasă?

— Putem să mergem la bucătărie, zise el, apoi strigă în sus pe casa scărilor, către Tom. E Anna! Urcăm îndată.

Ajunşi în bucătărie, se priviră în ochi câteva clipe, fără să-şi vorbească.

— Doamne! repetă Frank. Dar cum? Cum de-a aflat?

— M-a urmărit, exact cum ţi-am spus. M-a văzut venind aici.

— Ei bine, am mai zis-o şi înainte, asta nu înseamnă nimic, ce naiba…

— Suntem la Florenţa. El ştie acum că am fost singuri, când Tom era plecat. A pândit casa asta zile întregi.

— Dar nici asta nu înseamnă nimic.

— Pentru el e destul.

— Şi tu ce i-ai spus?

— I-am zis că are dreptate. Că e adevărat.

Frank se uită lung la ea, surprins şi neîncrezător.

— Cum? De ce dracu’ trebuia să faci una ca asta?

— Ţi-e frică? întrebă ea încet, uitându-se drept în ochii lui, liniştită şi rece, ca şi cum l-ar pune la încercare.

— Mă tem pentru tine, nu pentru mine. Şi acum, ce naiba o să se mai întâmple?

— Mi-a zis c-o să le spună părinţilor mei, rosti ea cu aceeaşi voce egală, calmă.

— Şi crezi c-o s-o facă?

— S-ar putea. E căpiat de gelozie, explică ea, imitându-l apoi pe Giorgio: „Cum poţi să faci aşa ceva cu unul de vârsta lui? Un oarecare, un nimeni din America! Un pederast!”

— Auzi, pederast! repetă furios Frank.

— Se simte umilit. E în stare să spună orice.

— Crezi, într-adevăr, că ai făcut bine să-i spui?

— De ce să nu-i spun? N-are niciun drept asupra mea. Nicio putere! Trebuia să-l fac să-şi dea seama! Tot repeta întruna: „De ce, de ce, de ce?” Şi pe urmă s-a pus pe plâns.

— A şi plâns?

— A, sigur că da. Ţi-am mai spus. În Italia, bărbaţii plâng foarte uşor. Apoi, când a văzut că eu nu-l bag în seamă şi că tot n-are niciun rost, mi-a zis: „Dacă te mai întâlneşti cu el, am să te spun părinţilor tăi”.

— Cam jalnic.

— Atunci i-am spus aşa: „Bine, n-ai decât, spune-le.

Tot n-ai să schimbi nimic. Eu pe el îl iubesc, nu pe tine. N-am să mă mărit niciodată cu tine”. După asta, mi-a zis că va veni să vorbească cu tine, să-ţi spună ce părere are despre tine, despre faptul că ai sedus o fetiţă nevinovată. Se va duce şi la *questura,* să spună şi la poliţie ce crimă ai comis tu. Apoi a zis că te ucide. Vorbe de om smintit. A înnebunit de tot.

— Aşa se pare.

Vizibil zdruncinat, Frank se aşează pe unul din scaunele de lemn, cu spătar înalt, aflate în preajma mesei cu tăblie de marmoră. Îşi prinse capul între mâini. Chiar aşa, nebunie curată. Dintr-odată, se văzu pus în faţa unei lumi ameninţătoare, iraţionale, o lume cu care nu putea exista un dialog normal. Cealaltă faţă, îşi zise el, cealaltă faţă a Italiei. Ca şi cum s-ar fi răsucit o lespede.

Se aşează şi Anna, în capul mesei.

— N-am mai răbdat atunci, continuă ea, şi i-am zis: „Am să le spun celor de la poliţie că am fost de acord, că eu am vrut, că, de fapt, din cauza mea s-a întâmplat totul”. El a plâns din nou. Spunea mereu: „Nu te cred. Nu poate să fie adevărat”. Pe urmă a zis deodată: „Dar pe mine m-ai iubit!”

Fără să vrea, Frank simţi că-l cuprinde un fel de milă, de înţelegere faţă de Giorgio. Vai de capul lui, sărmanul, îşi zise în gând.

— I-am spus: „Nu-i adevărat, nu te-am iubit. N-a fost decât o atracţie”. Atunci el: „Nu m-aş fi purtat niciodată ca el. Eu nu ţi-aş fi răpit virginitatea”. „Nu”, i-am replicat eu.

„Pentru că ţi-ai închipuit mereu că-ţi aparţine, că ai plătit pentru asta!”

— Dumnezeule! răsuflă adânc Frank. Cam tare i-ai zis-o.

— Atunci s-a pus iar pe plâns. Mi-a spus că sunt crudă, că i-am distrus viaţa, că sunt singura fată pe care a iubit-o cândva. „Lasă c-o să mai fie şi altele”, l-am consolat eu. „Eşti tânăr, eşti bogat, ai să mă uiţi repede”. Nu, mi-a zis, n-are să mă uite niciodată. Şi atunci am plecat.

— Doamne! spuse Frank. Mă întreb ce-o să facă el

acum.

— Nu-mi pasă ce face, răspunse ea cu vehemenţă. I-am şi spus că poate să facă ce-i place.

— Poate că ar trebui să-ţi pese, observă sumbru Frank.

— Ba nu! Nu! Am înghiţit destul, pentru toată viaţa! De la el! De la mama! De la tata! Toată lumea ţipă şi plânge şi spune că eu îi distrug pe ei, numai ca să mă sileascâ să fac ceea ce vor ei! Las' că n-o să moară Giorgio. Nu e el omul care să se sinucidă. Toţi spun aşa numai ca să te sperie, să te domine, să te împiedice să fii liberă!

Se sculă brusc şi îşi încolăci braţele în jurul gâtului lui Frank.

— Hai să plecăm de-aici!

— Unde?

— La Veneţia! şopti ea, lipindu-şi obrazul de faţa lui.

— Minunată idee, spuse el, cam fără convingere.

Ea se desprinse de el şi făcu un pas înapoi, privindu-l ca un, copil dezamăgit.

— Nu vrei să mergem?

— Ba sigur că vreau, Anna.

De fapt, la modul ideal, chiar îşi dorea aceasta. Doar că, în acele clipe, se simţea împresurat de o sumedenie de surprize şi senzaţii noi, cu toate consecinţele lor posibile.

— Am acolo o prietenă, se îmblânzi Anna; acum îi luceau ochii la gândul viitoarei călătorii. Eu pot să stau la ea. Iar tu te instalezi la un hotel.

— Cred că-i foarte bine aşa, zise el, impresionat din nou de spiritul ei practic.

— Pe vremea asta e minunat acolo, spuse ea, punându-şi mâinile pe umerii lui. Oraşul e atât de frumos! Turişti nu sunt mai deloc. Şi e o linişte! Totul e splendid, chiar şi pe ploaie.

— Ştiu.

— Şi vom fi împreună! exclamă ea voioasă. Toată ziua, fără să ne deranjeze nimeni. Nici nu va mai fi nevoie să ne facem tot felul de planuri, să ne căutăm scuze.

El se simţi iar cuprins de îndoială.

— Eşti sigură că nu vor fi probleme?

— Da, sunt sigură. Sunt cât se poate de sigură!

— Okay! zâmbi el. Atunci mergem.

— Mâine!

— Eu ştiu… Ce-ai zice de săptămâna viitoare?

— Tocmai săptămâna viitoare! strigă ea, lovindu-i în glumă, dar totuşi destul de tare, pieptul cu pumnii. Ce ai tu de făcut? Ce te ţine aici? izbucni ea, apoi deodată cu tristeţe: Tom! Nu vrei să-l laşi singur pe Tom!

— Nu e chiar aşa… începu el.

— Ba da, aşa este! Ştiu că-i aşa!

— Nu pot să-l părăsesc în felul ăsta, Anna. Nu e drept. Măcar să-l anunţ cu o zi înainte.

— Bine atunci, se îmbufnă ea. Poate-i mai bine să vină şi el cu noi! şi se îndepărtă de el.

— Oamenii mai au şi obligaţii, Anna.

— Şi cine-i pe primul loc? Iubita sau prietenul?

— Anna! exclamă el exasperat. Bine, vin. Okay? Am să vin. Numai să nu faci atâta tămbălău pe chestia asta.

— Te porţi cu Tom de parcă ar fi un copil.

— Aşa înţeleg eu să mă port cu un prieten.

— Un prieten care te iubeşte, îl înfruntă ea, îmbujorată la faţă, mirându-se şi ea de propria îndrăzneală.

Frank simţi cum i se urcă sângele în obraji. Era pentru prima oară când ea îl provoca direct, sfidându-i mânia, dar probabil că nici nu se mai putea opri.

— Îl protejezi ca pe un copil! Mereu numai asta aud: Nu pot să-l las pe Tom! Nu poate să rămână singurel!

— Anna! ridică Frank tonul. Pentru ultima oară îţi spun: am să vin la Veneţia! Vin… cu tine… la Veneţia!

Într-o clipă, ea deveni alta, tandră, surâzătoare, îl mângâie cu drag pe faţă.

— Ştiu că ai să vii, ştiu!

Îl sărută cu pasiune, apoi, după un timp, şopti cu răsuflarea întretăiată:

— Când îi spui?

— Ascultă, Anna, se burzului el iarăşi. Lasă-mi şi mie

un timp, nu?

— Cât? O zi? O săptămână? O lună?

— Lasă asta în seama mea. Bine?

Urcară în casă. Tom şedea în fotoliul lui, cu „The Book Review” în mână. Plutea în aer o mireasmă dulceagă de foc făcut cu lemne.

— Bună, Anna, zâmbi el scurt, crispat, aproape protocolar.

— Marco îţi transmite salutări.

— La fel din partea mea. Mi-a făcut plăcere, cu adevărat, să-l cunosc. Are un entuziasm… mai deosebit.

— Poate prea mult entuziasm. Câteodată îi şi spun: „Ar trebui să te mai stăpâneşti, ştii? Ai ajuns un fel de Don Quijote”.

— Exact! râse acum Tom. Chiar aşa pare. Numai că-şi alege mori de vânt care ar putea să şi riposteze.

Frank şi Anna râseră şi ei, darmai moderat, ca din obligaţie.

— Nu vrei să iei loc? o pofti Frank.

După câteva clipe de tăcere, Anna prinse curaj.

— Ştii, Tom, Frank şi cu mine vrem să ne ducem la Veneţia.

Frank îi aruncă o privire ucigătoare, dar ea nici nu se uita la el. Doar pentru o fracţiune de secundă, destul timp ca Frank să-i surprindă expresia, pe chipul lui Tom trecu o umbră de întristare, pe care şi-o mască în clipa următoare.

— Veneţia? Splendid. Cât staţi?

— Avem de gând să petrecem doar câteva zile, interveni repede Frank, pe un ton conciliant.

— O săptămână! preciză Anna.

Frank o fulgeră din ochi.

— Maximum. Cel mult o săptămână.

— Şi când vreţi să plecaţi? întrebă Tom într-o doară, aproape cu indiferenţă.

— N-am stabilit încă, se grăbi iar Frank.

Răspunsul Annei veni cam în acelaşi timp.

— Cât de curând.

— E o perioadă potrivită, aş zice eu, observă Tom.

Dar acolo e frumos în tot cursul anului, poate doar cu excepţia lunii august. Fiecare anotimp îşi are farmecul lui.

— Ai fost acolo de multe ori? întrebă Anna.

— De câteva ori. Dar n-am să uit impresia pe care mi-a făcut-o prima oară.

— Aţi fost împreună?

— Nu, răspunse el, strâmbând uşor din buze. Poţi să mă crezi sau nu, dar n-am fost împreună. A fost, să ştii, o vreme când nu-l cunoşteam, deşi epoca poate să-ţi pară preistorică! îmi amintesc cum am intrat în oraş cu un *vaporetto.* Stăteam pe punte şi nu-mi venea să cred ce am în faţa ochilor. Pluteam pe lângă palatele acelea, pe lângă cupole şi coloane, spărgând oglindirea lor în ape. Parcă eram în transă. Am depăşit cu câteva staţii locul unde trebuia să cobor.

— Atunci de ce ai ales Florenţa iar nu Veneţia?

— Chiar nu ştiu. Poate că, într-un fel, Veneţia era… excesivă. Ca şi cum ai bea şampanie în fiecare zi. Şi Florenţa este frumoasă, dar aici se poate trăi. Oricum, eram deja stabilit, devenisem deja un *jiorentino!*

— Nu cred că aş putea sta mereu la Veneţia, spuse Frank. E prea multă apă.

— Adevărat, şi ăsta e un motiv! exclamă Tom. La un moment dat, te simţi trist. Cunosc senzaţia. Mi-am dat seama de îndată. Şi n-am vrut să-mi stric amintirile.

— Încă un romantic american! râse Frank.

— Exact! Vrea cineva cafea? întrebă Tom. Am crezut că o pregătiţi voi, acolo jos.

— Ne ducem să facem acuma, se oferi Frank.

— Nu, nu, lasă că o fac eu, îl opri Tom, desfăşurându-se din fotoliu ca un acordeon.

După ce Tom ieşi din cameră, Frank se întoarse furios spre Anna.

— De ce ai făcut asta?

— Cu ce am greşit? întrebă ea, făcând ochii mari.

— Ţi-am spus că-i zic eu! Ţi-am spus că aleg eu momentul potrivit!

— Dar n-a avut nimic împotrivă.

— Tu nu-l cunoşti pe Tom. N-aveai dreptul să i-o arunci aşa, în faţă. Pentru numele lui Dumnezeu, Anna, n-ai încredere în mine? Ţi-am spus că merg cu tine!

— Nu eram sigură, murmură ea, gata să izbucnească în lacrimi.

— Anna! făcu el dojenitor.

— Chiar nu eram! Cum era să fiu sigură? îmi părea că ţie de el îţi pasă mai mult. E atât de important pentru tine…

— Ţin la el, Anna. Şi să ştii că ţin şi la tine.

— Doar aşa, ca prietenă!

— Nu mai spune prostii. Ştii bine ce e între noi.

— Ba nu ştiu deloc ce e între noi! Ştiu că eu te iubesc, dar nu ştiu ce simţi tu pentru mine!

— Ascultă, Anna. Am cele mai bune sentimente pentru tine, merg cu tine la Veneţia, plecăm săptămâna viitoare. Chiar la sfârşitul acestei săptămâni, dacă vrei. Dar, pentru Dumnezeu, lasă-mă să aranjez lucrurile cum ştiu eu.

— Ai dreptate. E mai bine aşa. Am greşit. Iartă-mă!

Veniră unul în braţele altuia şi se sărutară îndelung, desprinzându-se din îmbrăţişare numai în momentul în care auziră paşii lui Tom urcând scările.

După ce le turnă cafeaua, rămaseră multă vreme tăcuţi, simţindu-se deodată înstrăinaţi, fiecare cu gândurile lui. La un moment dat, ridicând ochii, Frank surprinse privirea Annei; îi zâmbea cu drag, liniştită, nu i se mai citea pe chip nicio urmă din supărarea dinainte. I-ar fi răspuns la fel, dar îşi feri ochii, temându-se ca nu cumva Tom să se simtă jenat de schimbul acela de priviri drăgăstoase. Ca să spargă tăcerea, spuse primul lucru care-i veni în minte.

— N-a fost şi Joe o dată la Veneţia?

— Joe! exclamă Anna. Mereu pomeniţi de Joe.

— Aşa e, surâse acum şi Tom. S-a dus s-o caute pe marea colecţionară de artă Peggy Guggenheim.

— Şi a găsit-o? întrebă Anna, doar ca să susţină conversaţia.

— Până la urmă, da, râse Frank, imitând accentul de Brooklyn al lui Joe. „Mă apropii eu de tipul ăla cu cămaşă înflorată şi-i zic: Aş vrea să fac cunoştinţă cu Peggy Guggenheim. Aud că-i plac băieţii înalţi, mai bruneţei. Iar el de colo: Asta n-am de unde să ştiu. Eu nu-s decât fiul ei”.

Anna râse, mai mult cu uşurare, îşi zise Frank, decât din amuzament.

— Şi ea l-a plăcut?

— Se pare că da, spuse Tom. Dar nu cred că l-a plăcut destul. Sau poate că nu prea i-au plăcut picturile lui. Uite aici, asta e o lucrare de-a lui, dacă n-ai ştiut până acum.

Anna se sculă să privească tabloul.

— E cam întunecat. Şi trist. M-am mai uitat la el şi înainte, dar nu cred că înţeleg mare lucru.

Cei doi râseră.

— Nici noi, o lămuri Tom.

— Ne-a explicat Joe ce reprezintă, spuse Frank.

— Şi, ca urmare, am înţeles şi mai puţin! preciză Tom.

— Are vreo legătură cu Florenţa? întrebă Anna, tot cu ochii la tablou.

— Cred că subiectul i-a fost sugerat de florenţa, zise prudent Frank.

— E impresia pe care i-o face Florenţa lui Joe, adăugă Tom.

— Asta e impresia pe care mi-o face şi mie Florenţa câteodată, spuse Anna. Ceva întunecat şi straniu.

— La fel ca Joe! exclamă Tom râzând.

— Joe, Joe, Joe! repetă Anna, aşezându-se la loc. Poate că, într-o zi, am să-l cunosc şi eu.

— Şi el vrea să te cunoască, spuse Frank. Numai că acum a apărut Erika.

— Cine-i Erika?

— O austriacă, o informă Tom. Blondă. Are doi copii şi un soţ pe care i-a părăsit la Milano.

— Ea însă crede în arta lui Joe, spuse Frank.

— O, Doamne, şi ce tare crede! exclamă Tom.

— Cred că asta e bine, remarcă Anna.

— Nu sunt chiar aşa de sigur, zise Tom. Îmi închipui că nu-i deloc uşor să creadă cineva în tine cum crede Erika în Joe.

— Mai ales dacă ai la New York o soră care crede şi ea în tine, adăugă Frank.

— Sora lui? întrebă Anna.

— Lucrează în industria confecţiilor. Ea suportă cheltuielile şederii lui Joe aici. E un fel de bursier de soră.

— *Ma che cattivo!* Vai ce urât.

— Au să se întâlnească ele într-o zi, sora şi Erika, zise Tom. N-aş vrea să fiu de faţă!

— *Cattivo!* Răule! spuse Anna, ridicându-se. Acum chiar că trebuie să plec. Mama are nişte oaspeţi.

— Okay, zise Frank. Te conduc până jos.

— La revedere, Tom.

Se duse spre el şi îl sărută pe obraz ca o fiică bine crescută, ca o nepoţică iubitoare.

— La revedere, Anna. Sper că o să vă distraţi bine la Veneţia.

— Aşa vom face. Îţi trimitem şi o ilustrată.

— Două ilustrate! se grăbi Frank.

— Ai văzut? zise ea când ajunseră în capul scărilor. Tom şi cu mine suntem încă prieteni! La urmă, a fost chiar foarte drăguţ.

Şi, înainte ca el să poată răspunde, îl sărută, lipindu-se toată de el, aşa că tot ce avusese de gând să-i spună îşi pierdu pe dată orice însemnătate.

— Îi vom trimite câte o ilustrată în fiecare zi! îi zise ea lui Frank din prag.

— Dar Giorgio? îşi aminti el cuprins de îngrijorare.

— Giorgio! făcu ea cu dispreţ, continuând să-i zâmbească. *A Giorgio, ci penso io!* Lasă-l în seama mea. Doar n-o să ne urmărească şi la Veneţia. Acolo nici nu ne vom mai gândi la el.

Îl sărută din nou, apoi, înainte ca el să mai apuce să spună ceva, plecă repede, îndepărtându-se cu mersul ei săltat; se mai întoarse o dată să-i facă cu mina şi dispăru

dincolo de coama dealului.

Frank urcă încet scările, păşind greoi. Tom se apucase iar de citit.

— Îmi pare rău, Tom.

— De ce să-ţi pară rău? întrebă acesta mirat, ridicând ochii din revistă.

— Pentru că Anna ţi-a trântit-o chiar aşa, că noi doi plecăm la Veneţia.

— Nu-ţi face probleme. Trebuie să fie frumos acum acolo.

Îi întinse lui Frank pachetul de „Esportazioni". Recunoscător, Frank luă o ţigară, şi-o aprinse.

— Şi eu cred că o să fie frumos. Şi-a dorit tare mult să mergem.

— Anna? Şi tu?

— Cred că şi eu, naiba mai ştie. S-au cam încurcat lucrurile, asta-i toată povestea. Acum Giorgio ştie tot.

— Ştie? Cum aşa?

— A urmărit-o pe Anna. Apoi i-a spus ea.

— Nu mai spune!

— A ameninţat-o că le spune tot părinţilor ei.

— Ce-ai de gând să faci? Fugi din oraş?

— Nu ştiu nici eu ce-am să fac, Tom. Acum e cam prea târziu să mă opresc.

— Ai vrea să te opreşti?

Se lăsă un moment de tăcere. Frank îşi fumă liniştit ţigara până la capăt, cu un aer contemplativ.

— De fapt, acum nici nu mai contează. Mai ales dacă ţii seama de ce-are să se întâmple de-acum înainte.

— Ea te iubeşte.

— Cred că da. Vrea să fie cu mine, numai noi doi. De aceea vrea să mergem la Veneţia.

— Dar tu?

— Eu? răspunse Frank tot cu o întrebare, rămase câteva clipe pe gânduri, apoi continuă: Uneori, mă simt minunat când sunt cu ea. Oricum, nu ni se întâmplă prea des. Alte dăţi, mai rar, am senzaţia că sunt ca tipul acela din caricatura lui Thurber.

— Ala care s-a trezit cu o focă lătrând la el chiar deasupra patului?

— Ala cred că sunt eu. Iar foca este Giorgio.

Capitolul 7

Făcură drumul până la Veneţia cu trenul, apoi luară un *vaporetto* de la debarcaderul de lângă gară. Puseseră la cale călătoria, sau, mai degrabă, ea aşa o plănuise, ca o evadare, ca o acţiune clandestină şi plină de pericole, în care primul lucru era să scapi de urmăritori. Urmau, mai întâi, să se urce în vagoane diferite de clasa a treia, să se prefacă de la început că nici nu s-au văzut pe peron şi să se regăsească numai după ce trec de Bologna, când nu mai era nicio teamă să fie văzuţi.

— Dacă mă vezi, nu mă cunoşti! îi atrăsese ea atenţia.

Dar nici n-a zărit-o, nici în înghesuiala de pe peron, nici mai târziu, când se strecura pe culoarul plin de lume, până şi-a găsit un loc ne bancheta de lemn a unui compartiment, îngrijorat, începu să se întrebe dacă nu cumva ea o fi scăpat trenul. Se ridică, se duse la fereastra de pe culoar şi cercetă cu grijă peronul, dar nu o văzu nici atunci. Reveni la locul lui şi tocmai se gândea că poate e mai bine să coboare, când trenul se puse în mişcare. Nu mai avea nimic de făcut până la Bologna, la aproape două ore de mers, ea îi interzisese să o caute, aşa că încercă, zadarnic de altfel, să-şi citească ziarul, concentrându-se asupra injuriilor reciproce din campania electorală, trecând apoi la *terza pagina,* plină de meditaţii savante despre artă şi istorie.

Ce se va face dacă ajunge la Veneţia fără ea? Să rămână? Să se întoarcă? E prea de tot, îşi zise el cu o subită iritare. Poate că-i plac ei toate schemele astea, dar eu m-am săturat. Figura palidă, grăsulie, a lui Giorgio îi apăru în minte, o imagine plângăreaţă, răzbunătoare. Ce-o fi uneltind el acum? Iar gândul la Tom, la înţelegerea şi bunătatea de care acesta dăduse dovadă, îl făcu să se simtă şi mai rău. Din nou, resimţea acum nevoia să stea de vorbă cu Joe. Nu despre Anna, despre el şi Anna, ca şi cum

ea ar fi fost un fel de proprietate comună, ci doar despre aceasta, despre afacerea cu Giorgio, despre descoperire şi trădare, genul de lucruri în care Joe, desigur, se descurca cel mai bine, căci le păţise de mai multe ori şi era în stare să le descurce, sau cel puţin să dea un sfat. Dă-l încolo pe Giorgio, ar fi trebuit să discut cu el înainte de plecare. Lasă, vorbesc cu el după ce ne întoarcem. E nebună că-l lasă să facă ce-i trăsneşte prin cap. Zău dacă nu-i nebună, îşi zise el, simţind cum îi creşte enervarea.

Nu ştia ce are să-i spună lui Giorgio, cu toate că ştia bine ce i-ar fi plăcut să-i spună, îi răsări din nou în minte imaginea lui stereotipică de mascul italian: mereu nemulţumit de ceva, incapabil să-şi recunoască lipsurile, molâu, exagerat de sentimental, frivol, lăudăros, îngăduitor numai cu sine, un adevărat *papagallo.* Ce dracu' m-a apucat, îşi spuse acum Frank, nu-i şi el decât un om, un bărbat ca oricare altul.

Se uită pe fereastră. Se făcuse întuneric, nu mai era de văzut priveliştea care, altfel, poate că l-ar fi liniştit: munţii, povârnişurile plantate cu măslini ale Toscanei, clădirile albe ale orăşelelor de pe coline, agăţându-se cu disperare de coastele abrupte, dornice să-şi păstreze splendoarea de odinioară.

Asta este, gândi el cu resemnare, dacă ea n-a prins trenul asta-i situaţia. Încercă iar să citească un articol încâlcit despre rolul lui Manzini în *Risorgimento.* Trenul se opri, în sfârşit, la Bologna. Acum, îşi zise, acum ori niciodată. Doamne, fă ca ea să fie în trenul acesta. I se părea că stă în staţie la nesfârşit, dar iată, începu să se mişte încet, lăsând în urmă peronul, afundându-se iar în noapte. Frank simţi un gol în stomac. Lo *stomacco! Lo stomacco!* Câtă dreptate aveau italienii să pună un accent atât de mare pe *lo stomacco! Se* ridică de pe bancheta dură, incomodă, şi, ferind cu grijă picioarele pasagerilor adormiţi, ieşi pe uşa compartimentului. Pe culoar înghesuiala era şi mai mare, mulţi călători şedeau chiar acolo, pe bagaje. Porni spre stânga. Călătorii îl lăsau încruntaţi să treacă, se uitau la el cu privire bovine atunci

când băga capul pe uşa câte unui compartiment. Anna nu era nicăieri.

Cuprins de disperare, ajunse la capătul celui de-al doilea vagon de clasa a treia, unde începeau vagoanele de clasa a doua, întrebându-se dacă nu cumva s-o fi răzgândit, o fi hotărât să călătorească mai confortabil. Îşi croi iar drum înapoi în vagonul său, trecu pe lângă compartimentul unde îşi găsise loc, apoi într-un alt vagon de clasa a treia. Ajunse aproape de capătul culoarului când o văzu aşezată chiar lângă uşa compartimentului. Îi scăpă un oftat de uşurare. Bătu uşor cu degetul în uşa de sticlă şi văzu cum îi înfloreşte pe faţă un surâs de mare bucurie.

— Unde ai stat ascunsă? o întrebă el, îmbrăţişând-o. Mi-a fost frică nu cumva să fi pierdut trenul.

— M-am învârtit puţin pe afară ca să fiu sigură că nu m-a urmărit nimeni. Pe urmă m-am urcat în tren în ultimul moment.

— M-am uitat după tine, dar nu te-am zărit.

— Ai fost îngrijorat?

— Sigur că am fost.

— *Poverino!* Sărmănuţul de el! zise ea, sărutându-l.

Erau acum în plină aventură. Singuri, împreună într-un tren ce goneşte prin noapte, la adăpost de privirile iscoditoare ale celor care îi cunoşteau. Scăpat de povara îndoielii, Frank se simţea acum încântat, aproape fericit. Mergeau împreună la Veneţia. Nu-l mai preocupa viitorul. Au să se descurce ei cumva.

Rămaseră împreună pe culoar până la sfârşitul călătoriei, privind întunericul de afară, ţinându-se strâns de mână, sărutându-se din când în când, pe ascuns. Ea îl anunţă că i-a şi rezervat un loc la hotel.

— E foarte aproape de casa unde am să stau eu. E un hotelaş de clasa a doua, dar foarte plăcut. Am să vin eu la tine.

— N-o să-ţi fie greu?

— *Son ragazza di buona famiglia!* Sunt fată de familie bună. Am stat şi eu cândva la hotelul acela, cei de-acolo mă cunosc. La etajul întâi există un *salotto.* Luăm o cafea

acolo şi pe urmă ne facem nevăzuţi. Cine să ştie unde ne-am dus?

*

Când au ajuns, era întuneric beznă. Au rămas pe puntea vaporaşului, mână în mână, privind măreţele *palazzi* scăldate în lumină. Spre deosebire de ce îi spusese Tom, Frank nu se simţi impresionat prea tare de frumuseţea clădirilor. În schimb, pe timp de noapte, Marele Canal avea un mister plin de farmec, dezvăluindu-se mai mult prin sugestii, niciodată în întregime, nu în oglindiri, ci în dansul unor licăriri pe faţa apei. Anna îi întrerupse brusc reveria.

— Aici. Aici trebuie să coborâm.

Braţ la braţ, coborâră pe debarcaderul de scânduri negeluite, apoi o luară în sus, pe o alee îngustă, abia luminată, spre oraş.

— Întâi te las pe tine la hotel, îi spuse ea. Pe urmă mă duc singură la prietenii mei, care stau chiar aici, în apropiere.

Hotelul, aflat chiar la capătul aleii, era mic, elegant şi curat. Recepţionista o recunoscu imediat pe Anna şi o salută cu efuziune.

— De data asta nu stau aici. Vi l-am adus, în schimb, pe domnul acesta din America. Să aveţi grijă de el, altfel tata va fi tare dezamăgit.

— *Ma certo, certo, Signorina!* Nicio grijă, domnişoară.

Camera lui Frank era mică, fără pretenţii, dar perfect confortabilă. Îşi dădu seama, privind pe fereastră, că aceasta dă într-o grădină, înainte de a se culca, îşi aprinse o ţigară, reflectând la îndoielile lui de peste zi şi la bucuriile care îl aşteptau în săptămâna care urma. În camera aceasta va veni ea. În patul acesta. Aici se vor iubi. Acum nu mai trebuie să se gândească mereu cum să-l împace pe Tom. Cum să păcălească familia Annei. Cum să se ferească de Giorgio. O săptămână întreagă cu Anna! Ca într-o permisie de pe front.

În dimineaţa următoare, începură explorarea

oraşului. Frank îl cunoscuse cândva destul de bine, dar acum i se părea altul. Aceeaşi senzaţie o avea şi ea. Ca o clipă furată războiului. O clipă petrecută departe de suferinţă şi durere. Faptul că oraşul era atât de deosebit de Florenţa, oferind mereu alte surprize, făcea ca şi evadarea să le pară mai uşoară. El nu o cunoscuse decât la Florenţa. Iubirea lor se înfiripase la Florenţa, fusese închisă în convenţiile şi restricţiile acelui oraş. Acum se regăseau pe un tărâm străin, printre canale înguste, străduţe minuscule şi piaţete ascunse privirii, cu deschideri neaşteptate spre marile întinderi de apă. De fapt, apele erau omniprezente, formau tema dominanţă, permanentă, a locului, nu numai cele care lingeau treptele de piatră ale palatelor în labirintul de canale, ci şi cele care cădeau din cer, transformând Piazza San Marco într-o baltă nesfârşită prin care ei treceau plescăind, fericiţi ca nişte copii. Anna mai ales se simţea ca un copil în vacanţă. Aşa cum era acum, îi reamintea de fetiţa pe care o cunoscuse la început, dornică să cunoască cât mai mult, încă puţin timidă, plină de farmecul vârstei. Acum se eliberase întru totul de orice grijă, nu mai trebuia să fie prudentă, să-şi ia precauţii, să recurgă la subterfugii şi disimulări. Aici trăia numai în prezent, savurând fiecare clipă, fie că făceau dragoste sau stăteau de vorbă, mâncau sau se plimbau prin încrengătura de străduţe obscure. Ea cunoştea Veneţia mai bine decât el, dar se purta de parcă acum ar descoperi oraşul, de parcă tot ce vedea împreună cu el trebuia neapărat să fie o noutate. Priveau parcă acum cu alţi ochi frescele şi palatele, bisericile, din afară şi în interior, monumentele statuare, pieţele, gondolele negre pe luciul apei. Într-o zi, se plimbară chiar cu gondola.

— Acum suntem nişte turişti adevăraţi, spuse ea atunci.

Timp de un ceas, se lăsară în voia fanteziei vâslaşului, alunecând prin defileurile de piatră, prin labirintul de ziduri. Picăturile de ploaie li se prelingeau pe faţă, făceau cerculeţe pe întinsul apei, iar ei râdeau.

E prea frumos ca să fie adevărat, îşi spunea el. Nu

încercase nicicând asemenea simţăminte, cu atât mai puţin la el în ţară, unde nu exista un astfel de oraş şi nicio astfel de fată, care găsea motiv de bucurie în tot ce făceau împreună, care se dăruia toată iubirii, fără reproşuri şi revendicări, explicite sau nu. Da, prea frumos ca să fie adevărat. Prea frumos ca să poată dura. Prea bine pentru el. Şi dacă ar fi să dureze? N-ar trebui să încerce? Să se însoare cu ea? Ea nu-i pomenise niciodată de măritiş, ceea ce făcea ca perspectiva să fie cu atât mai ademenitoare. Dacă îi cerea mâna acum, ştia că ea va spune da. Cum ar fi putut să-l refuze? Dar asta însemna, ştia el bine, să-i ceară să prelungească acele clipe, să extindă la nesfârşit ceea ce putea exista numai în farmecul unei paranteze. Aşa că savura şi el totul, fiecare gest de dragoste, fiecare dezmierdare, fiecare surpriză pe care i-o dezvăluia trupul ei, fiecare moment de extaz. Şi tot la fel îşi împărtăşeau bucuriile prilejuite de cunoaşterea acelui încântător oraş.

Uneori avea senzaţia că toate acestea i se petrec altcuiva, că se nimerise din greşeală într-un rol destinat altui actor. Un oraş sublim, iubirea unei fete frumoase, mult mai tinere decât el. Ce legătură aveau aceste daruri cu viaţa pe care o cunoscuse el până atunci? Iar Veneţia, îşi spunea el, oferă cadrul ideal pentru o asemenea trăire de-o clipă, cu rafinamentul ei aproape ireal, insinuând iluzoriul nemuririi; un oraş în sine prea puternic pentru a fi suportat multă vreme, mai potrivit pentru o aventură sau o lună de miere, definindu-se şi îmbogăţindu-se prin propria sa vremelnicie.

Faptul că nu puteau dormi împreună făcea şi el parte din atmosferă. Urcau în camera lui ca să facă dragoste, nu să doarmă. Şi abia acolo, în pat, el era în stare să-i spună acum: „Te iubesc”.

— Spune-mi, îi cerea ea. Mai spune, spune, spune! Spune-mi că mă iubeşti!

— Te iubesc! spunea el, simţind-o cum îl învăluie toată. Da, da, te iubesc, Anna! Te iubesc, te iubesc!

— *Bello, bello, bello!* repeta ea tot mai tare, până la ţipătul din urmă al împlinirii.

Cândva, mai fusese la Scuola di San Rocco, dar, având-o pe ea alături, pânzele mari, întunecate căpătau acum o măreţie şi mai profundă, mai copleşitoare.

— *Che prepotente!* Câtă forţă! exclamase ea.

Iar Frank îşi zise că tocmai acesta este cuvântul care redă cel mai bine monumentalitatea lucrării, culorile ei sumbre, formele difuze, extravaganţa inspiraţiei.

— *Macché Tintoretto! Tintorone* /

El râse, pricepând tâlcul spuselor ei, nu micuţul, ci marele Tinto, căci într-un asemenea context de neasemuită vigoare orice diminutiv părea absurd.

Ieşind din Scuola, îşi mijiră ochii precum cârtiţele scoase la lumină; se ţineau strâns de mână acum, nu atât din dragoste cât din dorinţa de a-şi recăpăta siguranţa de sine, se simţeau amândoi înălţaţi şi micşoraţi totodată, inspiraţi şi ruşinaţi. Porniră mai departe în tăcere şi nu scoaseră o vorbă până când ajunseră într-o mică *piazza.* Se aşezară pe terasa unei cafenele, afară, nepăsători faţă de burniţa rece. Comandară câte un *cappuccino.* Surâzând tainic, ea îl sărută.

— Nici nu ştii cât te iubesc atunci când eşti aşa de grav.

— Nu sunt deloc grav, doar redus la dimensiunea reală. După ce priveşti asemenea lucruri începi să te simţi mai puţin important.

— De ce? întrebă ea cu tandreţe, mângâindu-l pe mână. Acelea sunt tablouri. Noi suntem oameni. Suntem importanţi unul pentru altul.

— Ai dreptate, zâmbi el, prinzându-i degetele. Tu eşti importantă pentru mine.

— Iar tu pentru mine.

— Zău că nu ştiu de ce.

— Nici eu! Ce-oi fi văzut eu la tine? De ce oare mă aflu aici cu tine? Cred că nu sunt zdravănă la cap!

— Asta sigur.

— Atunci, ţine-mă, Doamne, aşa, zăpăucă, cât mai multă vreme!

Mergeau adesea *cu il vaporetto*; uneori, făceau curse

în sus şi în jos pe Marele Canal doar ca să admire din mers panoplia de palate, fiecare maiestuos în felul său, aproape dureros de perfect, pus în valoare de apele canalului.

Restaurantul lor preferat se afla într-o piaţetă mai îndepărtată. Acolo cinau în fiecare seară, în câte un separeu îmbrăcat în verdeaţă. Localul era mereu plin, până noaptea târziu, de oameni frumoşi, veseli, volubili.

— Aici oamenii par să fie mai drăguţi decât florentinii, îi spuse el într-o seară.

— Toţi sunt mai drăguţi decât florentinii.

— Mai drăguţi ca tine?

— Mai ales! Eu sunt florentină până-n măduva oaselor. Am toate defectele, murmură ea, punându-i mina pe genunchi.

Îi trimiseră câteva cărţi poştale lui Tom, conţinând mesaje pline de căldură. În mintea lui Frank însă fiecare ilustrată era o mică trădare, o ipocrizie, un gest de împăciuire. Ar fi putut să-l cheme, dacă doreau, dar ce rost avea el acolo, cu ei, el sau oricine altcineva? La Veneţia erau numai ei doi, singuri, Frank şi cu Anna, asta era frumuseţea. Frank se tot chinuia să inventeze tot felul de glume, de vorbe de duh, însă Anna le producea fără niciun efort. *„Siamo qui, tutti bagnati”,* scrise ea pe o ilustrată. Suntem aici, muiaţi până la piele. *„Ed ora, basta, bisogna ascingarci*”. Acum gata, trebuie să ne uscăm.

*

Tom citea cărţile poştale cu un zâmbet amar, socotindu-le drept ceea ce, de fapt, erau în realitate: indicii ale nevoii de a ispăşi o vină. Oricum, n-avea nicio dorinţă să meargă la Veneţia, să-şi dilueze, într-un fel, realitatea Florenţei. Zilele îi erau pline, deşi noaptea avea uneori vise ciudate şi chinuitoare. În plus, în absenţa lui Frank, avea mai multe de făcut. Se ducea după cumpărături, îşi gătea, stătea mult la bibliotecă. Din când în când, paşii îl purtau până la *îl portico* din preajma poştei centrale, unde asculta amuzat discuţiile despre politică. Nu avea mult de căutat ca să găsească analogii. Acestea erau multiple şi evidente. În schimbul Sfântului Imperiu Roman exista acum în

America, mai îndepărtată, dar cu o influenţă mai puternic resimţită. Dacă Franţa sau Spania nu mai jucau niciun rol, exista în schimb Rusia. Guelfii şi Ghibellinii se războiau în continuare într-o ţară mereu divizată, turbulentă, ireconciliabilă.

La Vatican trona un papă subtil şi perfid, Pacelli, care era încă puternic, deşi nu mai dispunea de moşii şi armate. În locul lui Savonarola exista un La Pira, poate mai puţin auster, mai înţelegător faţă de cele lumeşti, dar, în felul său, tot atât de înstrăinat şi de radical. În locul pâlcurilor de mercenari existau acum forţele N.A.T.O. Chiar şi la Florenţa era plin de militari din aviaţia americană, băieţi tineri, în uniforme cenuşii. Nu prea le plăcea acolo şi nici nu ţineau să se facă agreaţi, uneori se mai luau la bătaie cu florentinii, erau mereu agăţaţi de femeile uşoare, frecventau mai ales barurile mai deocheate de lângă Ponte Santa Trinità. Accentul lor specific îţi izbea pe neaşteptate auzul într-un băruleţ sau la un colţ de stradă.

Violenţa mai era prezentă, însă arta dispăruse. Nu se mai ivea un Cellini, care să declare una, dar să facă, în fapt, cu totul altceva. Artiştii tot îşi mai dădeau ifose, dar nu mai produceau nimic. îl duse gândul la Joe. Întreaga viaţă a acestuia părea să fie o pază. Sau poate o impostură? Tom se tot uita la tabloul de pe perete şi se minuna. Era oare foarte bun sau foarte prost, sau niciuna nici alta, doar o aiureală? Nu putea spune. Pictura vremii trecuse dincolo de înţelegerea lui, într-o zonă în care nu-i mai putea urmări sensul. Fără îndoială, tabloul lui Joe emana o anumită forţă. Încercă să-şi impună să-i placă lucrarea, să-l agreeze pe Joe, dar de fiecare dată gândurile lui o luau razna sau, poate, se lăsa el în voia lor.

Apariţia Erikăi introdusese o nouă dimensiune, deschisese altă perspectivă, negative amândouă. Se obişnuise să vadă în Joe un fel de Candide, sălbatic şi liber, însă acum acesta îşi găsise naşul, un alt animal de pradă, iar un Joe îmblânzit însemna un Joe anihilat. De asta Tom era sigur, chiar dacă nu era în stare să se pronunţe asupra picturii lui Joe.

Într-o după-amiază, Joe urcă dealul să-i facă o vizită. Purta obişnuita lui scurtă de piele şi o pereche de jeans. Cu părul fluturând în vânt, arăta mai mult ca oricând drept tipul clasic al romanticului, boemul cu plete negre.

— Mi-a trăsnit prin minte să vă văd pe amândoi.

— Frank nu-i aici. E plecat la Veneţia.

Joe se uită lung la Tom.

— Veneţia? S-a dus cu Anna?

Tom ezită o clipă înainte de a răspunde.

— Da, cu Anna. Dar nu trebuie să ştie nimeni.

— Okay, atunci eu nu ştiu nimic. Mă primeşti puţin la tine?

— Sigur. Mă duc să fac o cafea.

O luă el înainte spre bucătărie.

— Zici că a plecat cu ea la Veneţia? se minună Joe. Foarte bine a făcut. Mă bucur pentru el. Grozavă chestie. Cam neaşteptată. Am bănuiala că ea a plănuit evadarea.

— Aşa bănuiesc şi eu, mormăi Tom, trebăluind deasupra plitei.

— Vreau să spun că, în tot timpul acela cât am stat împreună la *pensione,* el părea să nu se mai preocupe de lucrurile astea. De parcă s-ar fi şters singur de pe listă. Zău că nu ştiu de ce. Eu am cunoscut o mulţime de fete. Dar el părea că nici nu le vrea, nici nu-i trebuie. Şi totuşi părea fericit.

— Poate că era.

— Femeile nu te pot face fericit, nu pentru multă vreme. Unele reuşesc să te facă să te simţi bine un timp, pe urmă lucrurile încep să se încurce. Vor să te acapareze cu totul, să te ţină numai pentru ele.

— Cred că aşa se întâmplă, zise Tom.

— Erika e altfel. Ştie cum sunt artiştii. Cu unul s-a şi măritat. Exista o înţelegere între ei. O fi ea căsătorie, dar nu-i ceva veşnic. Dacă vreau să plec, plec. Dacă tu vrei s-o iei din loc, du-te. La fel e şi cu noi. Adică între mine şi Erika. Suntem împreună, dar ştim că nu durează o veşnicie.

— Da, înţeleg.

— Sper că Frank va rămâne printre cei fericiţi. E un băiat de treabă. Merită şi el. Sper că nu-şi închipuie că s-a angajat pe vecie.

Tom râse scurt.

— N-aş crede că-şi închipuie aşa ceva.

— Şi tu? Ce părere ai tu?

— Despre ce? râse iar Tom, mai lung, mai tare, fără niciun fel de veselie.

— Despre plecarea lui Frank. Despre evadarea asta a lui.

— N-am nicio părere. Ce-aş putea să zic? Ţin la Frank. Ţin la Anna. Nu mai sunt copii. Sper că sunt fericiţi împreună, dar cred că asta e treaba lor.

— Şi tu îţi vezi de ale tale.

— Da, chiar asta fac, zise Tom, turnând cafeaua. Şi ce-i cu asta?

— Nimic, chiar nimic. Îmi închipui doar că te-ai obişnuit cu anumite lucruri. Faptul că Frank n-avea de-a face cu femeile. Faptul că stăteaţi mai tot timpul împreună.

— Nu chiar tot timpul, râse din nou Tom.

— Okay, nu tot timpul. Vreau să spun că, de când vă cunosc, sunteţi nedespărţiţi.

— Ne-am întâlnit la piaţă. Unde era Frank?

— Bine, bine, bine. Okay, nu chiar tot timpul. Cea mai mare parte a timpului.

— Frank are să se întoarcă. Dacă asta e ceea ce te îngrijorează.

— Tocmai ăsta mă îngrijorează. Că vine înapoi. Cu ea. Aici, la Florenţa. Şi nu va mai şti cum să se descurce.

— De ce nu?

— El nu-i deprins cu aşa ceva, de aia. Acum va fi îmbrobodit bine de tot. Nu va mai şti pe unde să-şi scoată cămaşa. Iar ea e italiancă. Nu-l scapă ea din mână.

— Nu mai are decât şase luni. De fapt, nici atât.

Rămaseră tăcuţi o vreme, sorbind din cafea.

— Cum îţi place Erika? întrebă brusc Joe.

— N-am văzut-o decât o dată, *Jo e.* E o fémeie plăcută.

— E puternică. Ştie întotdeauna ce are de făcut. Uneori, omul se lasă prins prea tare de treburile zilnicé. Eşti prea deupat cil pictura. Prea ocupat cu' amorul: Prea ocupat să-ţi trăieşti viaţa. Ai nevoie de cinevá care să-ţi rríái spună şi ce se întâmplă în realitate:

— 1 Şi ce se intimplă? zâmbi Tom!)!

Nimic. rău. O seamă de lucruri sunt chiar bune. Pictez binişor. Cred că mă apropii de o străpungere, sunt pe cale să realizeze lucruri pe care nimeni nu le-a făcdt înainte. Dar trebuie să am grijă să nu mă las influenţaţ. Trebuie1 să-mi urmei calea. Sunt oameni care pot să mă ajute. Foarte bine, atâta timp rit nu vor să pună stăpânire pe mine.

— Cine crezi că vrea să pună stăpânire pe tine? întrebă Toni, cu tóate că avea sentimentul că ştie.

— Sofa mea a făcut şi face multe pentru mine. Nu neg asta. Mai mult ca oricine. Dar eu trebuie să cresc. Poate că asta înseamnă că trebuie să mă îndepărtez de ea. Iar ea n-are cum să priceapă aşa ceva. Vă fi un lulrti dureros pentru ea.

— Şi în Ce direcţie ai de gând să creşti? se interesă Tom, având din nou impieţăâ11 că răspunsul e uşor de ghicit.

— Pentru moment, nu ştiu încă. Sunt în creştere, asfa-i tói în sus. În lături. Cine ştie? E nevoie de o revoluţie. Pictura e moartă; oricum, e pe ducă. În câţiva ani fribâiei Áre nevoie: de.cieeva cape să? i Ţnstifle n-i-nouă viaţă. Uită-te şi tu careţip situaţia.

— Pe – de in parte sunt tradiţionaliştii., jab şml; cu adevărat, 1 nişte mortăciuni, lipii de genul lui Armigonii (Şei – care fac, >ceea; ce! s-a rpaj făcut.3 eu Cinci, sute de ani în urmă. Pe altă parte sunt tipii care pictează: cu fundul De genul lui Rothko, cel din New York. war. e vorbeşte sine gur. Sau de genul lui r Jackson Pollock. Mie ăştia nu-mi spun. nimic. Doar nişte fâşii-i de cu Jdare>). Jucărele: ior-mişoare. Parcă-s-ar; – juca cu propria dor murdărie. Nu înseamnă nimic –, deci poatdisă însemnă orice. Uritidi, isteţi; nevoie mare, se uită la tablou şi spun:

văi ce minunăţie, ce geniu! Negustorii de artă îşi iau bănişorii. Lucrează mini în mină. N-ai cum să dovedeşti că nu-i nimic de capul lor. Asta se intuieşte. Marea pictură te subjugă. Marea picturăte emoţionează. Când oare s-a simţit cineva mişcat de potcăriile astea, cu excepţia labagiilor: earo se umplu de bani pe seama lor? Bil-tpţi Eu unul nu-m-am simţit mişcat – zise Tom.

— Nici Erika. Ea îşi dă seamabde diferitenţă dintre artificiu şi arta adevărată.: Unul dirftre motivele pentru1 care l-a părăsiţi pe bărbatu-Său a fod deela că nu-i plăcea ce face ePaeum! Mi-a şi spus *i* „Nu era lucru adevărat, Nu mai era ce fusese pe vrortiuri. Nu mai lucra pentru el., rdip, otrava succesului şi asta îl va

mo mu?

— Irfânijătnţimplă deştul de des „admirba ni isirb Uar nu. Tfse întâmplă celor catsşii geye de spus… Celor, care au o viziune proprie; cglor care ştiu ce vor. Atunci succesul nu te mai atinge. Şi nici eşecul.

— Cred că ai dreptate.

— Am. Aşa are să fie întotdeauna, declară Joe, ridicându-se de pe scaun. Vino şi tu o dată pe la noi să luăm masa împreună, cât timp Frank e plecat. Poţi să vii când vrei. Numai să ne anunţi.

— S-ar putea să vin, spuse Tom în vreme ce îl conducea pe Joe până la uşă.

Reîntors în siguranţa cochiliei lui, ştia că nu va face niciodată această vizită. Mai presus de timiditatea lui înnăscută, ceea ce îl făcea să o evite pe Erika era bruscheţea ei teutonică, sentimentul de jenă pe care i-l stârnea atunci când o vedea împreună cu Joe. Prevedea limpede ce se va întâmpla şi era sincer îngrijorat. O seară întreagă cu ei ar fi fost insuportabilă. Cu toată vulgaritatea lui nevinovată, Joe îi era simpatic. La Erika, Tom simţea o anumită grosolănie, o lipsă de subtilitate a spiritului. În plus, nu se dusese nici la familia Bertolini în duminica aceea.

I-ar fi fost prea greu, prea riscant, ca mersul pe sârmă. Frank şi Anna fiind plecaţi, nu i-ar fi rămas decât să

recurgă la subterfugii şi manevre delicate. Le telefonă să-i anunţe că Frank şi cu el au stabilit să meargă la Settignano.

— *Ma che peccato! Ce* păcat, exclamase *la signora.*

În schimb, în după-amiaza aceea de duminică, porni pe jos pe Via Romană, nu chiar până la Porta Romană, ci doar până la Palazzo

Pitti, de unde coti spre Grădinile Boboli, trecând mai întâi pe lângă un Bacus rotofei, care îşi păzea fântâna, apoi printr-un amfiteatru, înfundându-se într-un labirint de alei întortocheate, străjuite de arbuşti. Era un loc splendid pentru cei care tânjesc după însingurare. Simţise acum nevoia să se ducă iar acolo, la început cu un fel de remuşcare pentru faptul că nu se află la Porta Romană, la ceaiul ritual care-i devenise acum o povară.

Dar, pe măsură ce înainta, pierzându-se în încrengăturile de alei înguste, îl cuprinse o senzaţie de uşurare, de linişte senină. Nu era mai nimeni în parc, doar câteva perechi de îndrăgostiţi care-şi vorbeau în şoaptă, îmbrăţişaţi, pe banchetele de piatră. Aceştia îl indispuseră la început, amintindu-i de Frank şi Anna, dar, se corijă imediat, zicându-şi că e ridicol, iar curând încetă să-i mai observe. Aici, rătăcind pe aleile prăfuite, pierdeai curând orice reper de orientare, căpătai o detaşare de timp şi spaţiu.

Cine s-o fi plimbat cândva pe aici? se întreba el. Poate Luca Pitti, dar sigur nu Buonaccorso, cu misionarismul lui medieval, pasiunea lui pentru jocurile de noroc şi calculele lui nesfârşite. Pe atunci nu exista încă palatul.

Găsind, în sfârşit, o bancă liberă, Tom se aşează, îşi aprinse o ţigară şi încercă, aşa cum făcuse de atâtea ori, să facă un salt în timp, să pătrundă în spiritul Renaşterii. Dacă a existat aşa ceva vreodată, îşi zise el. Când a început? Când a luat sfârşit? Când a ajuns la capăt gândirea medievală Răspunsurile nu ¡erau de: „găi sit în jurnalele intime, în memorialistică. Peé acestea le răsfoise adesea, vrăjit ţie farmecul lor, lumesc, însă în acele scrieri

esenţa era ea & t euhsăuânnspafele – întâmp]arilor fel mie: e. ¡earhuflată de fluxul împrejurărilor-curente. Cumisie putea împăca acel Cellini care făurise-chipul lui Perseu şi cizelase cupele1 m¡árh-dé-l muf-ou lăuddr Osul uşurateeditt autobibgrafib? un de Macchiaveili? Da, el fusese chiar în mijlocul, în viitoarea acelui *realpoliiib* – în preajma violenţei, dar nu a artei, iar violenţa-însăşi 1 „— era pentru el abstractă şi codificată. mai binesă cauţi-esenţă în poezie în pictură îi íñarhitectura i-clădirilor din aceai vrémé; şi" d'Ibă – d-găăseşte, îşi zise el râzând, în desenul criptic de pe1 un Covdr oarecare, ce valace oh ea?

— Să dobândedslă un titlu ¡de profesor?

— Să áPÍU – éuíé într-o masă de bani pentru beneficiul posterităţii? Asta nu e ştiinţă, M orice caz ñiipéges nul de cercetare care se cereala universitatăi Poate că este doar un moft, o evadare, o gâăhlă zadarniéá1 după potâfcul céPáfinh Ştiind că: răspunsul nu există, căutarea poate1 dbră latefeşi sfârşit; Avea atestarea ştiinţifică, dar ştia că nu-şi va scrie niciodată cartea/ Era asta pare pentru hă nicirtu-şi-o dbrea-l Poate idfcaf>!" d cărticică de aforisme şi epigrame: „Oiiidiiri despre, artă şi vdblehţădn. tirapM Refrasjtérh". Şi mai rău. Îi veni: iar să râdă. Intolerabil de peetenţibsen tina nu doar *hz*, ho ea fâfs ob o<un îşi găsi imü-igrbü-drüiúül ddáixri, npr & r: áS5 y cealá de ălei-sâcite, pâhă-laudíkfftéátfd-apéf rhú-tvia Rómañá. Dirí-fioü, gân dul îl dusíerítí bptuşe, luâpdvt-l, pe „Frank la Veneţia. Gântlul. ta, nedreptatea acestei aprecieri îl făcu să tresara, f. Cu e. Jîşi Puşe, ppre vinovat ca lumea să ştegd\, aş şi rpf-a şşppp pl ţ % jă pornit asemenea verdicte fanteziste? Doar ţin ţ Re>; ce naiba ţ îşi zise el înf gând. IVfai ţip

SwSHIP fe feispfnî 92 Sg uniudoâi ioaie asb *h* lupa i. y Costa cu paşi mari, pepezi, ca un cocostire grăbit Ai uns acasă, făcu focul, dădu drumul la radio, luă în mină ultimul număr din., „New V°rker", JI duşc gândul iar la Anna, aruncă revista şi încercă să citească din *II Principe.*

foit4. Diinutou nov. oimoun unifv uni *sur/* –

— „SJbh» t nb, irite fão h/qirfant iirim

La întoarcere, luară din nou un *vaporetto,* dar de data aceasta pe lumină. Acum, palatele li su înfăţiş. ap, în toată splendoarea lor exotică, făcându-l; pe Frank să se simtă cu atât mai mişcat, c. u cât ştia că le vede, poate, pentru ultima ppră, ¡aştfşl încât, călâipria, j.pe fdaiţele Canal căpăta acum o nuanţă elegiapă. Palatele, gotice sau aurite, cu colonade sau de tipul *rinascimentale,* atinse şi transfigurate de razele blânde ale soarelui, păreau trainice şi, trivit să-i spună, să-i ceară mâna, dar, cine ştie de ce, se reţinu.

Ar fi spus da, era sigur de asta, dar mai era încă în permisie de pe front, clipele trebuiau preţuite, iar nu exploatate, căci fiecare clipă în care nu se petrece nimic are o semnificaţie dincolo de timp. I-ar fi spus da acum, din tot sufletul, tot aşa cum i-ar fi cerut-o şi el, dar apoi trebuiau să se întoarcă iar în lumea reală, iar pe front, unde sunt nevoiţi să joace după cum li se cântă. O va iubi el oare la Florenţa? Se uită lung la înna, iar ea îi întoarse privirea cu un surâs de beatitudine, de dăruire totală. În ochii ei nu era decât dragoste fără sfârşit.

— *Non hai ideea quanto son contenta.* Nici nu-ţi închipui cât sunt de fericită.

— Şi eu, spuse el, şi o sărută.

Trebuia să o sărute, fără să-i pese de privirile celor din jur, de dezaprobarea pe care o stârnea orice sfidare a convenienţelor. Era un sărut chintesenţial, care marca şi sărbătorea încheierea unui episod din viaţă.

În tren au mai fost veseli o vreme, şi-au zâmbit, s-au ţinut de mână, dar ritmul roţilor le amintea că fuseseră izgoniţi din paradis, că aveau să revină, inexorabil, în lumea opţiunilor, hotărârilor, conflictelor.

Merseră să ia prânzul la vagonul-restaurant. El comandă o sticlă de „Barolo”, apoi încă una. De obicei nu beau atât de mult, însă acum, zorind spre lumea reală, simţeau amândoi nevoia unui anestezic, simţeau trebuinţa de ceva care să le menţină, măcar încă un pic, euforia.

De la zâmbete tandre au trecut curând la chicoteli, glume decoltate, aluzii transparente. Anumite cuvinte le

erau încă interzise: Giorgio, Tom, orice menţionare a familiei ei. Încă îşi mai trăiau clipa, dar nu prezentul, ci trecutul imediat, săptămâna petrecută la Veneţia, care îmbrăcase deja aura unei fantasme. Încă nu-şi făceau planuri de niciun fel, căci aceasta i-ar fi readus la realitate şi nimic nu avea voie să fie real până la sfârşitul călătoriei, până la Florenţa.

Când au ajuns la Bologna, ştiau că de-acum trebuie să se ferească. Se întoarseră în compartiment şi priviră în tăcere pe fereastră trecerea de la câmpiile mănoase ale regiunii Emilia la dealurile unduioase, scăldate în culori pastelate, ale Toscanei. Cam cu o jumătate de oră înainte de Florenţa, se mai priviră o dată în ochi, cu nesfârşită tristeţe. Frank îşi luă geamantănaşul şi se duse în alt vagon, mai spre coada trenului. Îşi găsi loc într-un alt compartiment de clasa a treia, înghesuit între două ţărănci masive în rochii negre şi cu broboade pe cap, având fiecare câte o boccea imensă la picioare. Abia atunci, starea de euforie începu să i se destrame. Despărţirea lui de Anna, atât de simplă, căpăta acum semnificaţia unei rupturi. Acesta să fie oare sfârşitul? *Finita la commedia.*

La sosirea în Florenţa, ascultând zarva de pe peron, glasurile cu accent toscan prelungind terminaţiile în *o,* Frank resimţi din plin tristeţea revenirii la punctul de plecare. Cercul se închisese. Rămase un timp în tren, aşteptând ca vecinqlq de coi-parţimşniţi – să-şi adune boemai nmţţi. pajjsă-rifise Ajtmei; destulă vreme să se facă nevăzută-Cobori din… – trei) printre ultimii călători, păşind pe peronul-bine, luminat, înţesat de lume, Anna nu mşiei-a/în.ga. ră, Bniinfilq & f. tribunii iut/b g. Qpamşptănaşul., gva uşor, o „nimica toată. Porni; pp jos, jptayşt-îndj pit-sulî naut ifrumps p. arcă la ceasul amurgului; fără să se mai lase impresionat de zidurile impunătoare, vopsite în verde şi alb, de la Santa Maria NovelfnrrtrffM pţndr. făfţă„Chefi – prin *SJ iai* Tornăt!” tU? nu ştqecşurândy-şei printre. ppreGÂfile cnWiinaintan solemnbr. aţ la bruţ, pe lângă reclamele luminoase; alebarurilor de unde răzbătea o aromă ademenitoare de c-fea proaspătă, JVI – ei igqae

Jpcet, nu) avea, de ce să se grăbească, Se opri la poalele; dpalplui, jpferebâpdu-se qe-l aşteaptă aqqlo – sus, qpm ne va purta Tom. – ciacă jţuii este epzul şăj se profacă – să-şi continue, joqul ¡debarcă nu. sâar fi. iptim-plat. plxpici „dei1 piav Pă; totul ar fi? 3). up, ai pţ-., Huaorianî i. r-n b bzblo ob insmit-isq obsodo id în ia o port duci ni nzighrn ionăist el Bznnmi Boonod o 9 ÎO 91809 x1 băâvs, qfio oq încă pe când urca dealul, iobservă că geamurile de sus erau luminate. Deci Tom era acasăe trţi; ŢiOţfişf dqi, Qhibellini, F.rank se certă lui. gând, că nu, se bucură să-l revadă, urcă scările şi, deschizând uşa, îl găsi pe Tom la fel. cum îl lăsase la plecare „în fotoliul lui, cufundat în lectura unui număr mai. vechi din „Book Revişty” ia în timp ce xadioul qânta. p melodie de fpv ipg; Berlin. La. intrarea lui Franky. lăsă… ¡în jos revista, zâmbindu-i blând, liniştit.

— Cum § fost?

Bine. CHiar ffoăfte – bine!. & i în Cum ai ¿aţi%t? 9 b *râu* ¿Jefaobin aaoam *un s D*? sus io!

Râseră amândoi. NrcP tiHuf nu porhbnise de Affia, olşoq mb bnionăm, nixifi ibm

— Veneţia e o altă lume, spuse Frank. Total diferită de Florenţa sau de orice alt loc. Nici măcar m-aiii i încă sentimentul; că fh-ttfri întors. iafca să iiis-amKmăinyutbci! sădfi? §3 ia (?” 5 i Sâlă-l două/ Mă; simt de parcă as mâi – ave; i de trecut: un pod. °: r) uMnoq uibu Hotni nu 989 aul

Nu era numai faptul de a fi! ţilefbăf din Veneţia, ¿ /de-a fi iar la Florenţa. Era noutatea senzaţiei de a se regăsi din nousingur bti Tom; după ce fusese atâta timp singur cu’ Anna, de ţiaiică-îaeeâs-ta. Ăbsenţă îi dădea ¿et Viijnentul %nef dUMe-instrăinări. n un ossiisab o ă a, Sâci

cernu acum de o politeţe cu totulndabşuftră Tăre Hâd; cândva atât de fireşti, deveniseră: acum obst cipâie ci1 trebuiau ddpăşn-cil iSă! bfefrt. Ce-i „piltem s-He-tftartk lui! Tdrn? ftâăr irrarse „xă S

merţţăedibeî Şyffiân pli Ab; RWMfRâbrattth”: dâfr Tftfl. trla-ga1 lui Ndaţă; ca nicicând nu mai cunoscuse %beh? lăteW? bufe & mi! şi Mei <Sii noastre vreodată? Că

a existat o simbioză perfectă între spiritul locului şi întâmplările acelor zile? Că nu fusese niciodată atât de fericit şi nici nu ştiuse că poate exista atâta fericire? Că se mai străduia şi acum să se împace cu gândul că toate acestea luaseră sfârşit?

— Am nişte peşte, o *baccala,* zise Tom. Nu durează mult de preparat, dacă vrei să mănânci ceva.

Fără niciun motiv, Frank se simţi iar vinovat.

— Cred că da, îmi surâde ideea. Numai dacă nu-i prea complicat.

— Nu e deloc complicat.

Mai târziu, mâncând din peşte, Frank simţi că-i pierise orice poftă, înghiţea fiecare dumicat ca un reproş. În noaptea aceea a dormit rău şi s-a trezit devreme, prins de un fel de înfrigurare. Ce mai urmează acum? La ce se poate aştepta? îşi dădea seama că Veneţia fusese un interludiu pentru care avea de plătit. Cel mai rău era acum sentimentul de incertitudine. Ce se mai petrecuse aici cât timp au fost plecaţi? îşi împlinise oare Giorgio ameninţarea de a le spune părinţilor ei? O aşteptaseră oare ca să-i arunce adevărul în faţă, să o asalteze cu întrebările? Ar fi vrut să fie alături de ea, să o apere, să ia totul asupra sa, oricât de dureros ar fi, şi era convins că avea să treacă prin momente crunt de dureroase. Dar toate acestea erau mai uşor de suportat decât permanentul sentiment de reproş.

Cum îi va privi în faţă, pe *îl avvocato* şi soţia lui? Se ridică greoi din pat şi coborî la bucătărie să-şi facă o cafea. Nu se făcuse nici şase dimineaţa. Acum n-avea nimic de făcut decât să aştepte până vine Anna. Nu putea să-i telefoneze. Dacă se întâmpla ceva, ceva grav, urma să vină ea acolo înainte de începerea orelor la facultate. Dacă nu, trebuiau să se întâlnească seara, la marginea oraşului, într-un bar de lângă Stadio Comunale.

Cum avea să aştepte până atunci? Dar nu avea încotro, erau iar pe front, trebuiau să-şi reia aşteptările, uneltirile, ascunzişurile. Acum, după Veneţia, i se părea şi mai greu, privea viitorul cu un simţământ de revoltă. Şi

totuşi, avea oare altă ieşire? Poate doar să se însoare cu ea, dar acum, aici, la Florenţa, această soluţie îi părea o simplă fantezie. Putea oare *îi ciwocato* să se împace cu o asemenea eventualitate? Greu de închipuit. Să accepte drept ginere un American fără un ban în buzunar, cu doisprezece ani mai bătrân decât fiică-sa, fără nicio perspectivă, fără posibilităţi, un om care avea să se întoarcă în curând în ţara lui, unde nu-l aştepta niciun viitor? Dar Anna, ce-şi dorea ea oare cu adevărat?

America, îşi zise Frank, pentru ea eu sunt America. Dacă e să mă însor cu ea şi să o duc acolo, asta n-ar însemna decât să profit pe seama ei. Ce-i putea oferi, decât sărăcie şi nesiguranţă? Trebuia, într-adevăr, să fie apărată, dar nu de el, ci de ea însăşi.

Pe la opt, coborî în vale, la *giornalaio,* să-şi cumpere „La Nazione”. Ca de obicei, afişele colorate în roşu, alb şi negru, lipite pe chioşcul de ziare, erau pline de salve electorale. De

Gusperi *Q*: ataşa/pe Togliattie. La.

— Elorppla „ea Pira revendica mai multă dreptate. pentru pă

snnk amv ănrq afqofgs Sa *Jâoeb* dei lpă ziapul, şi urcă: încet colina, citind din mers; ştirile: de pe prima pagină; –, Tonul şlepm ţinutul erau aceleaşi, campania îşi urma cursul, cp-un război fără sfârşit… B9 g ¿j va-mid

Tom era deja sculat şi pregătea micul dejun. ÎCu-i mai rămânea decât să-şi omoare timpul. pipă la zepe, să se gândească̆via alte lucrpid, dacă îi era cp putinţă. 3 Sfu-i venea uşor., Nuririo-iroruuşor nici să stea de vorba eu Tom: se „trezi; uitându-se: tot mai despe – fereastră, pe furiş, temându-se să nu-l observe Ţom. să nu-i întrebe de ce. Recurse atunci ia tot felul de şmecherii copilăreşti. Ba se ducea. să mai pună un lemn pe foc, ba. la raft-uh cu cărţi, ba să învârtească butoanele. radioului; numai. ¡.pa: să le; mai arunce o privire pe geam, dar nu se vedea nimeni urcând pe La Costa.

9 160 mo nu. Îi & iilrdiioq e ăb1. e/rfoeqsioq o ioin zbnu. lui 6 ict nî bnhuo ni amsofnî *op să sovs*).

— După-qe trecu şi ora zece, se r simţi mai Uşurat. Înseamnă că nu s-a întâmplat, nimic, că poate acum, să plece, să coboare; în oraş: să-l cante – pe Joc în Borgo San Lorenzo şi să-i spună. tot. Găseau ei o, modalitate să scape ele Erika. Se sfătui întâi eu Tqm de ce; provizii mai aveau nevoie, îşi luă sacoşa, o porni iar în josul colinei. Băţea-mn, vântişor de primăvară timpurie, rece şi, proaspăt, cam mina iute pe cgr turmele de noii albi... Mai departe, spre Fieşole „vilele, albe se conturam în luminăde aveai: senzaţia că le poţi atinge cu mina. luării Doreau să se vadă ou Joe! dat – lâl întâlni, în schimby pe Giorgio; Acesta îi apăru deodată în faţă, ieşind dintr-un bar de zi de pe Via Tornabuoni. Era îmbrăcat alegarit; într-un palton nou, bleumarin. Tocmai îşi lua, rămas bun de la un prieten, strângându-l mâna cu o cordialitate exagerată. Apoi: Giorgio o luăspre centru: iar celălalt coti în direcţia Oltrarno.

Deprins cu subterfugiile de-a lungul mai multor săptămâni de clandestinitate, Frank era tentat acum să-l evite, să se ascundă! în intrarea unei clădiri, aşteptând da1 Giorgio să treacă mai departe, dar îşi aminti deodată că regulile jocului se schimbaseră. Trebuia să vorbească acum cu Giorgio, să vadă ce are de gând, să-l oprească. Porni repede după ei, strigându-l pe nume. Giorgio întoarse capiii, îl zări, se prefăcu îndată că nu-l Vede şi grăbi pasul.

„... HI IW!”! V Ori

— Giorgio!

Frank alergă câţiva paşi, îl prinse din urmă, dpr Giorgio se purta mai departe de parcă el nici n-ar fi existat. Îşi urma drumul încruntat, grăbit parcă să scape de urmărire. hH3.

— Giorgio! strigă Frank încă o: dată, prinzându-l acum de braţ.

Silit să se oprească, acesta. Se întoarse, în sfârşit, spre Frank, cu: o; expresia agaşatăl

— *Ho jreta,* zise el sec. Sâpţ grăbit, j

— *Va bene.* Bine, dar avem de discutat, ceva.

— De ce? Ce avem noi de vorbit?

— Ştii bine ce.

— Te-ai purtat ca un ticălos. Ce mai e de spus? N-am niciun chef să mai stau de vorbă cu tine.

— Ba trebuie să-ţi vorbesc.

Giorgio porni mai departe, dar Frank mergea acum alături de el, fără a-şi lua mâna de pe braţul lui. Giorgio aruncă o privire speriată în jur, de parcă ar dori să strige după ajutor.

— Numai zece minute, insistă Frank. Cred că va fi de ajuns.

— Cinci. Cinci minute.

Giorgio se lăsă condus de partea cealaltă a străzii, la „Doney's Tea Room", unde doamnele de condiţie bună îşi luau, la ora aceea, obişnuita cafea cu prăjituri. Odată aşezaţi la masă, Frank cercetă repede din ochi încăperea să se convingă dacă doamna Bertolini nu este şi ea acolo. Atâta ar mai fi lipsit!

— Ce vrei să iei?

— *Espresso,* mormăi îmbufnat Giorgio.

— Fursecuri?

Giorgio nu răspunse, scutură doar din cap, plictisit.

— *E altor a...* Şi?

— Ascultă, spuse Frank, trecând pe engleză, îmi pare rău de toate câte s-au întâmplat.

Giorgio se uită lung la el, întâi cu dispreţ, apoi cu o mânie abia stăpânită.

— Ai fost cu ea la Veneţia!

— Da, am fost.

Giorgio dădu încet din cap, ca şi cum nu i-ar veni să creadă că poate exista pe lume atâta perfidie.

— *Vergogna!* Ruşine! exclamă el în şoaptă. Ţi-ai bătut joc de ea. Ai corupt-o. I-ai distrus viitorul!

— Ascultă, Giorgio, îi zâmbi blând Frank. Îţi înţeleg sentimentele...

— Ba nu! Nu le înţelegi! N-ai cum să le înţelegi! Ea este fata pe care am iubit-o. Am vrut să o iau în căsătorie.

— Are şi ea dreptul să hotărască, Giorgio. Fiecare are

acest drept.

— Ai hotărât tu pentru ea! Ai fost la ei în casă, i-ai câştigat încrederea. Ai susţinut chiar că eşti prietenul familiei ei!

— Giorgio! Le-am fost prieten. Sunt şi acum!

— Nu, nu le eşti prieten. Nu te vor mai considera prieten.

La auzul acestor cuvinte, Frank simţi cum renaşte în el, pe neaşteptate, o speranţă aproape absurdă. Giorgio vorbise la timpul viitor. Deci încă nu le-a spus. Acum Frank nu mai era în situaţia să bâjbâie în întuneric. Ştia că mai poate încerca să-l convingă pe Giorgio să-şi ţină gura, dar îşi dădea seama şi cât de greu va fi. Trebuia, prin urmare, să-şi mascheze enervarea, să nu se lase provocat de acuzaţiile ipocrite şi văicărelile sentimentale ale lui Giorgio.

— Ascultă, Giorgio. Tu o iubeşti pe Anna?

— Da, o iubesc! De aceea, tocmai pentru că o iubesc, sunt atât de nefericit. Te urăsc pentru ceea ce ai făcut! Tu nu înţelegi nimic! N-ai nicio idee ce înseamnă Italia! Eu aveam de gând să mă însor cu ea!

„Rostise ultimell Cuvinte Cuterrifazâpeu-o convingere elre exclude» orice discuţie1, dal totuşi pe un ton coborât, ca să nu atragă1 atfet Fţia doamnelor din „jur, oare îi urmăreau pe furiş, trăgând cu urechea. – v-l – i în

Dar ea s-ar fi măritat cu tine? îi stătea pe limbă lui Frank să-l întrebe; dar îşi înghiţi vorba, ştiind ce ar fi urmat; < ui ui>i –

— Cred că, dn locul” tău; m-aş fi simţit la fel, spuse el în schimb, te”: „! „i!

Dar vorbele lui nu avură darul decât să-l aţâţe şi mai mult pe Giorgio. Grăsuliu „Cum era, tremura acum din tot borptil, ’1 abia Stăpâniri-l du-şi iuria. Deschide gurasă – i răspundă, sufocat de indignare, apoi se răzgândi, fărfiase tăcut câtovă clipe.

— M-ai umilit, rosti el înfrluria titzitip cri voce iurdă, moară. din. v *u* – r L v: …S

Îmi pare rău. Să ştii cărt-am dorit această hidibdată:

— Atunci ce-ai vrut? Ce-ai vrut? Nute-ai gândit nicio clipă la ea! 1 – *t* teDin POUJ Frank trebui să facă; un efortea să se stăpânească. În plus, de data aceasta, Giorgio trecuse dincolo de ipocrizies-Cu un sentiment ciudat, aproape cu invidie, Frank îşi dădu teamă ca Giorgio1 îştăsu Hiâf „acum un aâi rol, fplosind, u-şi. capacitatea, tipic italiană, dă a se autoarjişela pu. buna ştiinţa, de ş-şi trai, în chip paradoxal, ppua ipostază, cu deplipă. dăruire.

— R.anu. prea iâţi vine să crezică. Anna poate gândi cu mintea ei, spuse Franfcib Omd. hn. În b cig NUOia & iifăzmsej să meargărrmâisdepiââteţ dar pentru <GIQ – fgio: Şi asteoerai prea ¡multul lu-iugnb. ¿useidă ti minţeaiiei 3, repetă Giorgioirea – are. e. – minte; de fgijţăio Gândeaţe cai roitaifiailofe, i nu-ce o fată din America. *Una ragazza per bisneq! [Ufâciieştg Qzia A seria!* i E: p fată; serioasă; – i-i-mai închipuie că şi ceilalţi vor fi ban în duc seţi 1 n id 9<: Fsapk, îşi udădu; seama că/ în acele mobiente, Giorgio era pe deplin sincerpică – ori ducerea re de ia-il: contrazice. acum ale ¡fi: „stricat. totul – în Jtipddneâviiabil… Dacă. Anna' judgoase cu mhatefi – ei v Stuhciidnaerana – că, întire ciudoi/fi preferase pe el faţăjdeii Giorgid: le-ană; ser clarededocăifirank nu avârjş. elit-0 f nu a ipdusfa, în ispită/atunci jPniuiha: lui Gidiigra trebuia săsffeodubtâfe a Sfii (marg, Aste însemna→săb deanlupta ieulajn. mână legată la spate, dacă mai avea vieunurastr să dupţfenin era ism *uv.* uenuqast i-un Şrtă îl B-aofit Get Daj spos? gebpţi amenințător ¡Giorgio, ppiecându-se pestei masă/astfel, incite ffrahk simţi mirosul; Îndurai: lui: de: bărbierit/ dogoarea năi«aflării. Iun ¡pe ifaţă.» Ce i-ai spus i-ai pMimis-gib «nî! am-ăsfiavisg. oigtor D,.; slim – rrffoi Ninaiipî Giorgio/gzise.) întret» Erank, conştlietot/dă Dnici! de ¡data caceasta mtt dăduse răspunsul potrivit. Nu i-ajfo-pkeimfe nimiteiubni. Icdish B'de să – tifiiNU sg poate; b ¡Trebuid să-irfi spws-ceva! dtbi promdis; căiedieir. eul tinfiiin. America, w un – Nu i-am promis nimic, Giorgio „cântu? l-j Ali ciruftT-o îoa căsători 6 dv As t ai i signard i ei u – imairicaisă te Laseui-Să teatekosăonbu boloob aliem g ŞIAN. aceaecifpăjechipul

– lui i ¡plineiţ se schim Qsoorii, îi.se umpludăi ochii de lacrimi – epiiefăcute. Frank îl privea uimit, sinco – întristat.

— Se „simţea ispitit să-l mintă, să-i spună lui Giorgio singurul lucru care îl putea linişti, că nu se culcase cu Anna, că ea a rămas tot fecioară, indiferent de ce i-a spus chiar ea. Dar nu a putut.

— Dar nu te gândeşti şi la ea? La ce-i mai bine pentru ea?

— Eu sunt cel mai bun pentru ea! spuse răspicat Giorgio, ridicând glasul.

O cucoană grasă de la masa de alături, care tocmai se pregătea să-şi atace prăjitura, rămase cu linguriţa în aer, cu ochii la el. Giorgio îşi coborî iar vocea până la şoaptă.

— Numai eu o mai pot salva! Dacă vreau! Dacă aşa hotărăsc eu că e mai bine. Dacă ajung la concluzia că mai doresc, chiar aşa, să mă însor cu ea!

Frank nu-i răspunse. Nu mai era nimic de zis, nicio bază de dialog. Giorgio nu făcea decât să braveze, îşi dădea şi el seama de atâta lucru. Poate că în mintea lui înfierbântată mai dăinuia iluzia că ea va reveni să-i cerşească mila: „Giorgio, salvează-mă! însoară-te cu mine! Am greşit, Giorgio!” Patetism ieftin, aproape comic. Sentimentalismul lui Giorgio era rizibil, înduioşător de ridicol.

— N-am încercat să o conving pe Anna să nu se mărite cu tine, spuse Frank în cele din urmă.

Giorgio îl privea acum cu ură. Printre femeile acelea care vorbeau întruna, în clinchetul molcom al taeâmurilor, în atmosfera placidă a localului, înfruntarea lor părea ireală, de-a dreptul caraghioasă.

— Ce i-ai promis?

— Ascultă, Giorgio, ce-aş fi putut eu să-i promit?

— Să te însori cu ea! Doar atât! Asta trebuie să-i fi pl omis!

Insistenţa lui Giorgio suna acum ca o rugăminte. Frank nu-i răspunse imediat. Un răspuns cinstit ar fi stârnit o furtună, iar altceva decât adevărul nu putea să-i

spună.

— Spune-mi! repetă Giorgio. Spune-mi!

— Vezi tu, Giorgio. Eu sunt american. La noi oamenii acţionează altfel decât v-aţi obişnuit voi aici. Noi avem altă mentalitate.

— Anna n-are nimic cu America. E italiancă, înseamnă că ai cerut-o în căsătorie!

— Ţi-a spus ţie Anna aşa ceva?

— Nu! Nici nu a trebuit să o întreb, pentru că ştiu!

— Dacă ştii, atunci de ce mă întrebi pe mine?

— *Ma che viglicicco!* exclamă dezgustat Giorgio, lăsându-se pe spătarul scaunului.

— Ba nu sunt laş, Giorgio. În momentul de faţă, n-am nicio slujbă. N-am un ban. Cum aş putea să mă căsătoresc?

— Nu te cred, zise Giorgio cu dispreţ.

Făcu semn ospătarului, îl opri, la fel de dispreţuitor, pe Frank, atunci când acesta întinse mâna după nota de plată, lăsă banii în farfurioară, se ridică şi plecă fără să mai scoată un cuvânt.

Frank rămase singur, cu sângele arzând în obraji, simţind privirile femeilor din jur aţintite asupra lui, conştient de faptul că zgomotul vocilor s-a întrerupt, fir uf doar dttpăuee 3 fe lă (! îndhi-iă-a Ciiorgio, înţelegând că, între două lumi, el s-a – ales dii ce-l! „mairăuv-i ascund simţăihinteaţi – şi-a stăpânit mânia şi totuşi n-a din¥în & t iAiidie, ° & xăl rert Wfiiirtoafp nă ¡te¿fă-l Aă-*rf* fi-iimbde ăio-dui GÍotgái-l rfiái plüteáü uincă! ifi aer. Şi tot Gibi-ic/— era; „¿Hí fi” p re ţijiâi

Gioígiovféti – purtarea’ lui înfánüÍ á! p, dd; 4 úconas băisfăfătv bel care-l plecase acum de lângă el cu dt-înitóteá rănită„a dátá îníé tíiii; éfé; prófeáie! Nici nu avusese posibilitates a-l b oagte”, ifefildrb să nu ld spun – părităşibi-ea, fis Pote tira? gul lui, ei; a F – Viertfei/ Ar fi avut Oare vreifti rost? Cine ştie? Poate că-ar” fiJ mai „bine să ii5 éérоé”: Atíha, dar ştiaO bine? a ek;! râu o fa dace niciodată. Nici măcar nu ştia dacáu’icí, B’á-btí buratfursă-i délatdáe a (teafedă L? mâlM¥e. Ăżă G Era limpede că tot ce-şi dorea Giorgio; éí8 Írd promisiune. – ’Nimic mai puţin.

Promisiunea că va renunţa¡feuţt” ditrebă F (raktí, í: Hffléíhdii-s e <iié Í – Másáf! íSelJşiníífl stângyéii neléiocul Iţii”, an tâfi – cd1 sel; iddfbptă jíbé uşă, urmărit de şuşotelile ráutádoá-e „á: privirile /cüfioasé ale de amnelor clin salón. În, tr-áíD se Şi şi i-ido Jâlu IÂJ işisnă Q nuna cosi, fiiPJ0 itW! e – să ieşi; inepţinăidl ăşti] ei să-şvn EFQT tejeze egoismul acela copilăresc. Gânduinjdenă a-l pierde ape: /una era. din, er-os J< DaF gândul. de njjb ptófdeiiln iiíjvoarfeae – M/ieahfciiéfiá d-anés să pb nă!? iulqfii *ob* moi/şnoo, lui mqn? 6 9 âit prrptiiia ne} pl (iloperie,]! Jatrţebincliilt?) îi umqnuibii. s-aci fi-piâtuteâleiicmâa, «lâin bi.pe Qriomjj mai! r-ăij/to. tnrţuide puteab-Poate le &, în: definithţ Dnicit n + arbfür trebuit* să-işteaiepte ihroirbă, tow; iGdiorgioa Bac; da\> înr; Ei4 p, >-lbrebu» a-ţi să ¡fjacă. d’diceiscărer Dacă nu. iac firdiăeujt-<iv-deşi – ariiav. uti păsibi Mia + i tea „lăr fi. Însaranatisă se dea/bătute Acum ştia căţ. pe Gdorgiounui-lnar fi; imulţumiţijdeoatbo i-caş pitulară totală; /! o woh. ei oms t îi? 9 uf mi, lsd f. Creând ipfio… fata uncie librarii, se măzueicurul arată; nefjfectatimi vitrâhă, şi-i al puinfe râsultr Priesfe îmbrăcat; boţit, meu „pl/haină din catifeaiifeiată) şi. mişteginşi i. decoiloraţiiniou pariloful şoalciaţii, deşirat, netuns¡ide. multă rvreme. SfuKD de minare oão Oriocgioira-a: simţit e jigniţi: Ei, care – purta numai costume cu dunguliţe, gri pe gri, lăidauă! rânduri, numai cămăşi şibe, bine scrobite, cravate de mătase naturală, butoni, inel cu monogramă, iânagiheăx însăşi a, cdeance, se numeşte lanbella ¡figura: ¡il Ma. eră să-şi ipiardă îogodmioa; în: favoareal uniri bărbat, lâfel de bine îngrijiţi şi. elegant! îmbrăcat, dar fra Ac ¡totul. altceva teraf să piardă ¡în faţaiiunui itip periferic, abiar-toi-i le-răt întP-D i; Casă de oameni11 cţiiri seii & dei! iertai?

tea înghiţi! 1 Îşi

UÂVI fi

— De la bun început, suntem învăţate să le zâmbim frumos bărbaţilor, nu pe stradă, nu celor pe care nu-i cunoaştem, ci taţilor, unchilor, doctorilor, preoţilor, învăţătorilor şi profesorilor. *Sempre dolce.* Dulce tot

timpul. Mereu surâsuri, în dreapta şi-n stânga. Trebuie să-i zâmbeşti unui bărbat care-ţi face complimente. Să-i zâmbeşti doar pentru că te salută. Până la urmă, devine un automatism, zâmbeşti şi când nu-ţi vine, numai pentru că el e bărbat, iar tu eşti femeie, doar o femeie. Aşa că, la început, i-am zâmbit şi eu lui Giorgio. Era mai mare decât mine. Era bogat. Îmi făcea complimente. Apoi, Giorgio mi-a devenit *fidanzcito,* logodnic. Atunci am început să-l detest pe Giorgio, n-am mai putut să-i zâmbesc, iar aceasta m-a ajutat să nu mai zâmbesc nici la alţii.

*

Acum, mai mult ca oricând, Frank simţea nevoia să se vadă cu Joe. Pătrunzând în îmbulzeala gălăgioasă din Borgo San Lorenzo, îşi făcu în grabă cumpărăturile, tocmai el care, altă dată, şi-ar fi lungit plăcerea de a compara marfa de la diferite dughene, de a se târgui pe îndelete cu precupeţii pe care acum îi saluta doar din mers, fără să se oprească.

— *Oggi ha fretta!* observă zarzavagiul. Azi sunteţi cam grăbit. *Oggi c'e una signorina che aspetta. O măgari, una signora!* Azi vă aşteaptă o domnişoară sau, poate, o doamnă!

Ducându-şi degetul la tâmplă, tarabagiul îi făcu lui Frank cu ochiul într-un chip atât de lasciv, încât acesta nu se putu abţine să nu râdă. Ajuns, în sfârşit, la poarta casei lui Joe, *îl placizzo,* cum îi spunea el, apăsă butonul soneriei şi aşteptă cu înfrigurare ţârâitul de răspuns al automatului, apoi urcă repede scările, sperând din tot sufletul ca Erika să nu fie acasă.

— Erika e plecată la Milano, îl anunţă Joe din prag. S-a dus pentru vreo două zile să-şi vadă copiii. Ia spune, cum ţi-a mers la Veneţia?

— Pot să-ţi spun doar atât: minunat!

— Mereu ţi-am spus ce-ţi lipseşte ţie.

— A, nu, nu asta. A fost ceva… Ceva în sine, Joe.

— Prostii! Cum o să fie în sine. Ţi se poate întâmpla de cincizeci de ori, de o sută de ori. Numai că tu trebuie să iei iniţiativa, asta-i tot. Dar ai dreptate, Veneţia e altceva, e

mai romantică. Este exact ce trebuie. Ai ales locul potrivit.

— Ea l-a ales.

— Bine, ea. Nu contează. Unul dintre voi. Oricum, se potriveşte de minune pentru aşa ceva.

— Dar tu de unde naiba ştii că am fost acolo?

— M-am văzut cu Tom. Am trecut pe la voi. El mi-a spus unde eşti plecat. M-am bucurat pentru tine.

— Drăguţ din partea ta. Acum însă mă tem că au început să apară nişte complicaţii.

— Aiurea! Nu ţii minte că le-am întors pe toate feţele?

11 nb Nu, «htiar pe ¿gate. N-ram) prevăzut, acea ce, i dee, fapţi s-a şi!; în: tâmplat; ive; nind: încoace, astm dat îl muo. ovmioq H

— Afir 4I>TJulfiefămia.»-raijdat! ea par ebaqei doiu ioqa. iuiuismolus Ib anuq., îi – işxqpţ, CBltr>faţa, ai ¡apippinţatto că, ofjşpuije; părinţilor.

„Ttr iMittndăfjâncolq/! hăppp căi ţ-ai, şpjpa vreo cip-ităplis avob ca tv infnoq *zub* b-3. gs iq nib –, V Nih-aârfi plăptufiă-i. apqdi aata isjguy. *¡cer,* a fost cam greu. Nu cred totuşi că a apucat; deja să-i le spună – *IUB* ik >b nuqa i i r-i} o-l – yr-i a Apipcă. vă. Ţine. În şahi?; i/

n; – f, Nu chjăf-Mj-am gândit că, Ştar; – putea să-l conving să nu o facă. >9 ot, *mig*

Tr. ebtjria, să-i spuţică-rl umflii în fe>ataip dacă face vreo prostie. hosfonio eb sfqmtini i-is Pi. Nqrii – chiar; ajtjjt ţie simplu. Meritä – o bă a ţa; le; bmţă, asta s-ar; /întoarce, tpţi ¡împotriva Apia iA. Miud – fi» lobxa otză aciinfirnoi

— Atunci tu ce-ai făcut? ti /i ifoq

— Mare lucru n-am reuşit. Ne-am dus la P9 ne. şi ş,<fişăil] luăm p cafea, „y. snifl

KŞEF" că ŞQirn eb ei şoviiioq să muaiiO

— Chiar aşa. Eu l-am invitat. Mi-am; împ Gtţipuiţ; că; aşari civpiizat, i Oricum; era – un loc unde puteam sta de vorbă. Pe urmă am dat de grep. Se-sirute, iţăpit în mâfndriailui, / în „*V* În TTT – jifine dă doi bani pe mândria lui? n. ¡m 13

— Tare mă tem că trebuie să ţin „spama; de asta. De.

– fapt, toată; povestea; P: o chestie de orgoliu! Nu-i „convine., că, a. pierdutnQ, dar i se pare „cu totul intolerabil şq.p. piardă. din cauza mea.

b fo’. Decunde i atacu-l fţi-a ihă T! Wn! it şif-ideea asta? lui fihoteb zb tot o sias *it* fi o Jusooo ne îşi & tg uită-te şi tu; „Ki thine! Am treizeci şi doi de ani, de naiba. Sunt american: n-ărH slujbă, n-am niciun ban şi, din punctul în de vedere; sunt îmbrăcat ca ultimul vagabond. *u (*Okay; înseamnă JEA eSte ambrdea, uproibţb bil, ca un gigolo.: K1 a-i!

Io jei Poate că: a Să dătey-dăr ăstel-T ora Şurâui Joe. Aşa privesc ei lucrurile aici. Aşa mă-fedă el pe mine.: Ştrei; că m-am-Ctllciat «i-ia fu – I§cea ce lui i-a scăpat şi mai ştie că am fost cu bâfă Ve & Cţiai A-a ifeb-afiep!” ar şi-răiiftpl¥u poatfeosuportă. Nici-muştiu ¿6 răii ţiim-fhare & lăş) fi ţiiittrt f & ce. – *i<:) un* ălooc se nuâohq nu *un*

— 0 4 – 4-iDbamne 1 imârâi – Joe. t; ŞÂât (1 eb-eic Witar fii plăcut să-i fac. Tipul e – Ha” didpul de-i-iâătător, pe cinstea mea! /fugiaeb, M6 fli9V

nufânâii is cautbebrivibge” la; teeza b & Tfacef el feiijtt & fi & ştM dă teapa lui Giorgio se căiţi ¿încep olauliar i MFW1 r – e-Wâzheşll prin minte şi pe urmă cautfipxp Hcaţiij Pătibi-alfe Poate ajunge lăăi-Scrifi-Să Ăc-i8 a (8 rf9 r 4 «f morală să-i anunţe ppă Mrifii! ăi. bin soloeq 9 – ni-4 oF & %i9 g-îib nî. elstfleootn *ob atomev* fisb

— Mm, a să-Kmm. Wfffl q fezg! nlatrmerire st teama… „,.

g – înlâutrftă; 1 ti – (& lliib, Ăift împ? ins de veste? întrebă Joe.

— A urmărit-o pe Anna. Îmi imaginez că a crezut că şi asta e tot de datoria lui.

— Pe naiba! Aş vrea să-l urmăresc şi eu un pic. Să vedem ce dracu’ mai unelteşte. Ăştia sunt cam iubăreţi, să ştii. Mereu cu ochii după fuste. Îşi ţin nevestele acasă, iar ei îşi fac de cap. Nu contează cu cine, muiere să fie. Zău că mi-ar plăcea să-i ţin urma!

— S-ar putea să ai dreptate, spuse încet Frank.

Iar în gând îşi zise că Joe are în mod sigur dreptate,

că aceasta trebuie să fie, fără îndoială, o altă latură a firii lui Giorgio, genul de lucruri cu care se laudă când se întâlneşte cu un prieten, ca acela cu care stătuse de vorbă în faţa băruleţului, poveşti despre aventuri recente şi cuceriri viitoare, cele mai multe inventate, desigur.

— Sigur că am dreptate. Cocoşeii ăştia sunt toţi la fel. Îşi înălţă nevasta pe un piedestal şi o claustrează în bucătărie, iar restul femeilor sunt menite doar să le facă lor plăceri.

E adevărat, gândi Frank cu amărăciune. Asta e partea cea mai proastă, că Giorgio poate să dea verdicte de moralitate, în vreme ce el însuşi se poartă ca un ţap în căldură. Acum îi părea rău că înghiţise predicile evlavioase, pline de făţărnicie, ale lui Giorgio. Doamne, dacă mai apuc să stau cu el de vorbă şi încearcă să-mi înşire iar palavrele alea, dacă se duce să ne spună, apoi pun eu mâna pe el… Ridicând ochii, întâlni privirea compătimitoare a lui Joe.

— Am nişte vin. Vrei?

— Da.

În absenţa lui Joe, Frank avu răgazul să se uite în jur. De când plecase Erika, apartamentul îşi recăpătase aspectul anarhic de odinioară, dinainte ca ea să încerce să facă ceva ordine. Masa era plină de vase nespălate, tot felul de haine erau aruncate pe scaune, cum se nimerise, sub o luminare uitată, probabil, aprinsă se lăţea o băltoacă de ceară, o oală pe jumătate plină cu spaghetti reci zăcea într-o rină pe maşina de gătit.

Când veni Joe cu vinul, Frank dădu pe gât repede câteva pahare. Vinul era de ţară, aspru, cam tare.

— Mulţumesc. Este exact ceea ce aveam nevoie.

Chiar aşa, îşi zise el, un vin bun şi Joe, care să mă ajute să mă lămuresc asupra lui Giorgio.

— Crezi că are să le spună? întrebă Frank cu voce tare. Eu aş zice că da.

— Şi ce importanţă are? Ce pot să-ţi facă ei ţie? Nu pot să te bage la puşcărie. Nu-i o crimă să scapi o fată de povara fecioriei, nici măcar aici, în Italia.

— Zău că nu ştiu. Tatăl Annei e jurist. Poate să tragă tot felul de sfori.

— Lasă-l să le tragă. Şi ce dacă te dau afară din Italia? Că asta-i tot ce pot să-ţi facă mai rău. Oricum, nu mai ai mult de stat.

— Aşa e, zise Frank posac. Nu mai am mult.

— Okay, câteva luni mai mult sau mai puţin…

— Joe, tu nu prea, înţe Legi: cum; stau. I uerurile. Ţin la părinţii ei. N-aş vrea să-4 Ckupăr. Mi-ae şixfţică sâamăn giădesc. la; Icei/i-ses poate întâmpla în Inn. tregilî fafflilliiq fenb all. oui ni oi în ă-i-wiaflişa cum. Îmi [vorbeşti, tu acumă despre ea; iar părea o fiinţă lipsitââdeapărare… J Eu nu ched *că* e chiar atât de neajutorată. N-am cunoscut-o – până acum, dar. ¡aş-Vrea. să odn-tilnesc! şi ştii de: ce? Pentru ucă mi-e limpedb că-i io fată dinţi-d bucată. Are forţă-n eh, să ştii. cola-<Da’ pe puternică/i iJied§Bqa no ănilq cibi

— Atunci de ce să-ţi iei faegtoatănrăspurodarea?: Debec să te porţi/de parcă numai, fu1 ai fi dec vină? E vorba. aii de: anţândoi. De tine şi de ea. Poate de ea mai mult decât oder tine. Nu O: cunosc, dar îmi dau – deama demisia.

— Şi, pe urmă, ştiu şi cum erai tu înainte.

pokekavţi spuse ¿Frankcobosiţi Hai săuspuhdmbe-/evorbaâdeâăfai & idofe? muţe am *se* oiro

— Aşa şi este. Nici nu poate fi altfel! Acurffi, uite ke-i de făcute; – Spârne-ică Aieidnsdri-cu ea. Spune-le şi lor. i; Asta. rezolvă problema; ă-sflaijeânchide gâirâdabtdţind ioqrni 90 *iş* – o i – iilum să-¡mă. Însor. du: ea? nţim /Lm sfanţi, înrăminirniic! Iiam se (us îşi iniî Giorgio. *se* amho

— Ai sau n-ai, nu impor Mdleşti. i ai peţi-şp.

ţar. n-aj4 o-/ioţt. iporţegpii; j. ştie – nig, tej bogăsuv BOBC Sio Tsr.: ŞSE re; *Şi r* se i-bse J. –… Nu fac promisiuni dacă nu pot, să mă

[T-Rş. Joq 9 o Joi t-sâas fi J V fiilfiil mb sibib

Jo-e fi & ă-tffig la Frahifd1. muono. ubi tem. îkiin Tifdfi Fbtifi. Eşti & $ dracului de1 buh. Asia

Tu eşti bun, iar ei nu sunt. Ea „vrea să re mărite eu ţine? – U-ii

— Ea crede că vrea.

— Atunci care-i diferenţa? Dacă ea crede1, înseamnă că şi vrea. Tu spui că te însoriea). Vă şi logodiţi; Gata, s-a rezolvat. O

— Nu pot face asta, Joe.

— G

— Okay, zise Joe, s altându-i şi un picilor pe scaunul din faţă şicprivindu-l ţintă-pe Frank cu ochii lui mari, negri. Hai s-o luăm altfel. Tu ai vrea să te însori cu ea? Dată ai avea baniv dacă ai avea o slujbă bună acasă, în State?

Frank lăsă capul în jos.

¡1 Zău că nu ştiu. – loq şi

— Dumnezeule! exclamă Joe, ridicându-şi braţele spre cer şi lovindu-le apoi peste coapse-Auzi, nu ştie! Asta» cum s-o mai înţeleg? Okay, mai încercăm o dată. O iubeşti?

— Greci că da.

— Auzi, crede că da!

Adus în pragul disperăm – Joe sări în –, picioare şi începu să-măsoare cameraci în lung şi-n. lat.

— R! Dumnealui crede că Ida 1 Aşa Crede el! Doamne!

Ce pot să-i spun? îşi zicea Etank în mintea lui. Că acolo –, la Veneţia – am> iubit-o cui-adevărat?! Că la Veneţia aş. fi – fost jgată să mă însor cu ea? Că n-am cum „să ştiu pâhăi mu o văd din nou? i tabom înnu b SIH – ăia

— Lasă-măsm cunosc şi eu, ăpiise Joe. După aceea voi fi în măsură să-ţi spun ceva. Măcar să dau ochii tu ea. Să-i văr văd înhpfbtihă.

Abia atunci pot să-ţi spun dacă o iubeşti, pentru că văd că tu nu prea-ţi dai seama.

— Mă văd cu ea diseară, zise Frank după o scurtă ezitare. Într-un bar din Viale dei Miile.

— Okay. Vin şi eu. Am să fiu cu tine. Okay?

— Okay, acceptă Frank, călcându-şi pe inimă.

Ieşind în stradă, regretă că primise atât de uşor. Întâlnirea era secretă, trebuia să fie numai ei doi. Ce-o să zică atunci când îl va vedea pe Joe? îi trecu prin minte să urce scările înapoi, în atelier, să-i spună lui Joe că s-a răzgândit. La un moment dat, se întoarse chiar din drum, apoi porni iar mai departe. În definitiv, îşi zise, ce pot să pierd? Ce poate fi mai rău? S-ar putea să iasă ceva din chestia asta.

*

Ea ajunsese la locul de întâlnire înaintea lui. Era frumoasă în impermeabilul acela pe care îl purta cu cordon, strâns în talie ca o uniformă. Doar exuberanţa pe care o arătase la Veneţia nu i se mai citea pe chip, arăta puţin obosită, trasă la faţă. Din primul moment, Frank avu presimţirea că trebuie să se aştepte la veşti proaste, poate că ai ei aflaseră deja.

Băruleţul era caracteristic pentru zona aceea lipsită de farmec sau, mai precis, nu se caracteriza prin nimic în afară de atmosfera sterilă a unui modernism citadin neasimilat. Radioul, dat la maximum, cânta melodia la modă a zilei, *„Una semplice canzone di duc soldi”,* banală şi plângăreaţă. Scaunele pe cadru metalic erau urâte şi incomode. Băiatul de la bar, cu o claie de păr negru, îl privi nepăsător, apoi se cufundă iar în lectura ziarului, în spatele lui, pe perete, atârna o fotografie mărită a echipei de fotbal Fiorentina în tricouri violete; de altfel, localul se afla chiar în apropierea porţii stadionului.

La întrebarea nerostită a lui Frank, Anna clătină doar din cap.

— Încă n-au aflat.

Frank îl convinse pe barmanul plictisit să-i facă un *cappuccino,* apoi şi-l aduse singur la masă.

— M-am întâlnit cu Giorgio. Am stat de vorbă cu el.

— Ce să vorbiţi voi doi?

— Mi-am dat seama că nu le-a spus încă. Dar din momentul când m-am despărţit de el n-am mai fost deloc sigur, spuse Frank, apoi îi relată toată discuţia. Poate că nici n-ar fi trebuit să-l opresc, adăugă el la urmă.

— Cu ce-ar fi schimbat asta lucrurile?

— Asta mi-am zis şi eu.

— Cât de dezgustător poate să fie! exclamă Anna. Cum poate să-i treacă prin minte că am să mă mărit vreodată cu el?

— Nici eu nu cred că asta are în cap. Încearcă să se înşele singur. De fapt, pe mine nu poate el să mă înghită. Faptul că eu am fost acela…

Ea îi strânse uşor mina, privindu-l adânc în ochi.

— Tu! Tu faci cât o sută de Giorgio!

— Vezi, el e de altă a părere. După părerea lui, eu sunt un simplu vagabond, un venetic. Un nimeni.

— Iar el o fi un cineva? *Ma che presimtuoso*! auzi ce-şi închipuie el!

— Aşa e, ai dreptate, dar cred că aşa a fost crescut el. Anna, spuse Frank după o scurtă pauză. L-am chemat pe Joe să vină şi el aici.

— Joe?

— Da, el. M-am gândit că n-o să ai nimic împotrivă.

— Ce poate să facă Joe?

— S-ar putea să vină cu nişte idei. Am fost pe la el azi dimineaţă. E foarte simpatic şi vrea de mult să te cunoască.

— De ce acum? De ce l-ai chemat tocmai aici? Joe e american. Ce poate face el?

— Cred că ai dreptate. Ar fi trebuit să-l refuz. Dar să ştii că poţi avea încredere în el, Anna.

— Eu am încredere în tine! Numai în tine. În nimeni altcineva.

Dar chiar atunci intră pe uşă Joe, cu aerul lui pitoresc, uşor agresiv. Umbla cu jacheta descheiată, iar pe cap avea o şapcă ţuguiată, tot de piele.

— Dumneata eşti Anna! declară el, reţinându-i mâna poate un pic mai mult decât trebuie şi privind-o cu luare-aminte, de parcă ar examina un model. Da, e adevărat, eşti chiar frumoasă. Eu nu prea pictez portrete, dar dacă mă apuc vreodată, încep cu dumneata, Frank a dorit să te ţină numai pentru el. Acum îmi dau seama de ce. Aş fi făcut şi

eu acelaşi lucru. De câte ori nu i-am spus: ascultă, vreau s-o cunosc şi eu, din câte spui, pare o persoană cu totul deosebită. Dar el nu, nu se lăsa şi pace!

— Acum, după ce l-ai văzut, îi spuse Frank Annei, înţelegi de ce te-am ferit de el.

— Da, zise ea zâmbind. Cred că înţeleg.

— Oameni buni, trecu Joe direct la subiect. Vreau să vă ajut. Fac tot ce-mi ziceţi. Pot să vă servesc drept paravan. Pot să-i dau un brânci tipului ăstuia, Giorgio, în Arno.

— E prea gras, râse Anna. Nu se îneacă el cu una cu două.

Joe o privi lung, scrutător.

— Am să-ţi spun ce ai dumneata. Ai forţă. De obicei, italiencelor asta le cam lipseşte. Cel puţin celor pe care le-am cunoscut. Se tem mereu. Ar vrea să facă anumite lucruri, dar se abţin. Dumneata, dacă vrei ceva, pui mâna şi faci. Asta admir eu la dumneata.

— Aici, la noi, nu e chiar aşa de uşor. Ar trebui să vă fie milă de italience. Ar trebui să le înţelegeţi. Aici nu-i America, e Italia.

— Ştiu. Tocmai de aceea te admir. De aceea cred că Frank a avut mare noroc cu dumneata, o fată care nu se teme de nimic.

— De unde ştii? îi zâmbi ea din nou.

— Din ce-am auzit. Din ce ţi se citeşte pe faţă. Din tonul vocii. Eşti o luptătoare. Nu te laşi bătută. Asta e ceva extraordinar!

Când Joe se duse la bar să comande trei coniacuri, Anna se întoarse radioasă spre Frank.

— *Che bel ragazzo! Che simpaticone!* Ce băiat frumos! Şi simpatic.

Joe îi servi ceremonios, apoi ridică sus paharul.

— Pentru voi! Să fiţi fericiţi şi să-i ia naiba pe toţi cei care încearcă să vă stea în cale!

Când, în sfârşit, se sculă să plece, Joe se mai întoarse o dată din uşă.

— Fă-o, băiete, okay? Nu mai sta pe gânduri. Dacă n-

o faci, eşti nebun de legat!

Anna privi lung în urma lui.

— *Che espansivo! Che tipo!* Ce ţi-a spus să faci? Ce-a vrut să zică?

— Să rămân aici, cred eu, răspunse Frank evaziv. Asta-i stilul lui Joe, expansiv, extravertit. Joe judecă totul în termeni destul de simpli. Tu şi cu mine avem dreptate, prin urmare toate se vor aranja. Altfel nu se poate!

— Ba da, aici se poate. Aici, în Italia, nu se poate aranja nimic. Cel puţin eu nu văd cum. E imposibil. Numai dacă pleci, dacă evadezi.

— Unde? în America? Acolo e şi mai rău, Anna. Eu am încercat să evadez venind aici.

— Aici, în camera ta? în mica ta Americă? Şi nici nu mai poţi rămâne aici mult timp.

— Ştiu. Aşa e. Nu trebuie să-mi mai aminteşti. Poţi să-i spui cum vrei. Mica mea Americă. Mica mea Italie. Oricum, zilele sunt numărate. După aceea mă întorc iar la nimic.

— Cum la nimic? întrebă ea, zâmbindu-i din ochi.

— Nimic este tot ce-ţi pot oferi, Anna. Giorgio crede că ţi-am promis că te iau de soţie.

Avea nevoie să creadă aşa ceva. Dar eu i-am spus: ce pot să-i ofer eu ei?

— Şi ce trebuie să-mi oferi tu mie?

— Anna, la Veneţia a fost minunat. A fost frumos. Nu vom mai avea niciodată ce-am avut la Veneţia. Cu atât mai puţin acolo, în Statele Unite.

— Nu-mi pasă! spuse ea, la fel de zâmbitoare.

— Hai să ne gândim la ce-i acum. Să vedem ce poate să urmeze. Crezi că Giorgio le va spune?

— Da, le va spune. Sunt sigură că o face. Mai devreme sau mai târziu. Va dori să se răzbune.

— Bănuiam şi eu. Şi-atunci?

— Atunci… Atunci o să fie îngrozitor. Mama are să plângă în hohote. Tata are să ţipe la mine. S-a mai întâmplat şi înainte, însă acum va fi mult, mult mai rău.

— Cât de rău?

Anna rămase câteva clipe pe gânduri, cu capul aplecat într-o parte.

— Au să spună că i-am făcut de ruşine, că le-am trădat încrederea. Apoi au să spună că mi-am distrus viitorul, că sunt o fiinţă pierdută. *Rovinata*! Ce cuvânt idiot! Sună atât de tâmpit, de demodat! Au să-mi mai spună că de-acum n-am să mă pot mărita cu un bărbat respectabil.

— Nu pot crede asta, Anna. Tatăl tău nu e genul acesta de om.

— Tatăl meu e italian! Cum de nu pricepi? Ai să vezi tu, după ce află! Să vezi atunci cum te tratează pe tine!

Frank clătină din cap în tăcere. Încă nu-i venea să creadă.

— De aceea vreau să scap de aici! rosti ea atât de tare încât băiatul de la bar se uită repede la ei şi, văzând că nu s-a întâmplat nimic, îşi reluă lectura ziarului. Asta ţi-am spus mereu! Că nimic nu se schimbă. Toată lumea crede în vechile obiceiuri, se agaţă de ele. E ridicol, dar aşa este. Dar eu n-am de gând să mă port aşa cum vor ei! *Son rovinata*! exclamă ea cu amară ironie. Mi-am făcut de râs întreaga familie! Mare noroc dacă mă mai mărit vreodată! Dar asta numai dacă rămân aici. Dacă plec, atunci nu mai contează! Ce însemnătate au toate astea în America? Sau chiar în Anglia sau în Germania? Unde poţi fi ceea ce vrei să fii, nu ce trebuie să fii! Nu ceea ce vor călugării şi preoţii să facă din tine! îmi pare rău de tata şi de mama. Îmi pare rău chiar şi de Giorgio. Pentru faptul că sunt ceea ce li s-a spus că trebuie să fie. *Che poveracci!* Sărmanii!

— Mă simt îngrozitor din pricina asta, ca un monstru.

— De ce? Tu ce rău ai făcut? Nu trebuie să spui asta numai pentru că ei cred că ai făcut un rău!

— Tocmai asta este. Nu e vorba de ce ştim noi, ci de ce cred ei. Părinţii tăi. Înţeleg punctul lor de vedere. Dacă aş fi în locul lor, poate că aş judeca la fel. Poate fi greşit, dar este un punct de vedere. Trebuie să-l respect.

— Ba nu, nu trebuie! Nimeni n-ar trebui să-l

respecte. Respect, respect, respect! Numai asta auzim toată ziua! Ce înseamnă asta? Ce ni se cere să respectăm? Nişte concepţii moştenite din Evul Mediu? Nişte susperstiţii! Idei moarte, crude şi reci!

— S-ar putea să ai dreptate. Dar asta nu schimbă nimic. Nimic din sentimentele mele faţă de familia ta. Nimic din ce vor crede părinţii tăi despre mine. Oricum, durerea lor va fi adevărată. Nu-ţi dai seama?

— Asta da, recunoscu ea cu jumătate de gură. Îmi dau seama. Dar nu vreau să accept. Asta e metoda lor, aşa reuşesc să te oprească, să te sufoce. Noi ne dăm seama, dar ei niciodată.

— Hai să plecăm, spuse Frank. S-a făcut târziu.

Strada era încă plină de lume. De pe colina nevăzută din faţă, luminile de la Fiesole licăreau timid în întuneric printre pâlcurile de chiparoşi.

Au mers mână-n mână, oprindu-se din când în când să se sărute, pe pasarela de fier peste calea ferată, au urcat treptele de piatră până în Via Barbacane, un defileu îngust printre zidurile înalte ale caselor clădite în pantă, şi, în continuare, prin San Domenico, spre Fiesole. Se tot îndepărtau de centrul oraşului, dar Frank ştia că de-acum nu mai există scăpare; dacă nu azi, atunci mâine, poate săptămâna viitoare, explozia se va produce. O iubesc oare?

Da, îşi zise, sărutând-o sprijinit de zid, orbit pentru o clipă de farurile unui automobil. Da, acum o iubesc. Acum m-aş însura cu ea. Dar ce îi poate oferi unul ca mine?

Ajunşi la Fiesole, priviră îndelung, în tăcere, oraşul care se întindea la picioarele lor, impunătoarea cupolă a domului, turnul de la Palazzo Vecchio. Acolo, în mijlocul acelei frumuseţi, îi pândea pericolul, o prezenţă malignă, de neînlăturat, pitită printre biserici şi palate. Poate că ar fi trebuit să meargă mai departe, cât mai departe de oraş, spre o altă zare, spre ceva nou.

O cuprinse pe după umeri. Ea îşi întoarse faţa către el, se sărutară din nou. În mintea lui Frank se înfiripau acum tot felul de planuri fantastice. Pe unde se vor duce. Ce vor face. Ce bine le va fi împreună.

— Am să am grijă de tine, spuse el încetişor.

Ea se lipi mai strâns de el, supusă ca un copil. Am să mă căsătoresc cu tine, îşi zise el, dar nu rosti gândul cu voce tare. Dar unde să ne căsătorim? Când? Din ce să trăim? Pentru moment însă era destul că-i spusese că va avea grijă de ea. Pe urmă vor mai vedea. O strânse iar în braţe.

La întoarcere, în timp ce coborau pantele întunecate ale colinei, îl duse gândul la Veneţia, la ultima lor călătorie cu trenul. Revenirea aceea, pas cu pas, la o realitate ostilă. Merseră aşa împreună până la Borgo Pinti, aproape de Piazza del Duomo, şi se despărţiră fără să se mai sărute, doar cu o strângere de mână. Frank rămase pe loc, urmărind-o cum se duce cu mersul ei elegant, uşor săltat, păstrând în minte imaginea surâsului ei de rămas bun, întrebându-se ce se va mai întâmpla oare până la viitoarea lor întâlnire. Apoi traversă încet piaţa, până la Baptisteriu; simţea nevoia să mai rămână singur o vreme şi începu să cerceteze, pentru a câta oară, panourile aurite ale porţii, reliefurile realizate cu atâta măiestrie încât te aşteptai parcă să se trezească la viaţă în orice clipă.

În seara aceea La Costa îi păru mai greu de urcat decât oricare dintre colinele de la Fiesole. Merse mai încet ca de obicei. Nu-i prea venea să dea ochii cu Tom, să trebuiască să suporte şi tristeţea lui. Avea sentimentul că, în clipa în care avea să închidă uşa în urma lui, nu se va mai afla într-un refugiu, ci într-o cursă, asaltat mereu de răutatea oamenilor.

*

Îl aştepta o scrisoare.

— Asta e pentru tine, îi spuse Tom în momentul în care păşi în încăpere. A sosit acum o oră. A adus-o un băiat.

Era un plic alb, de hârtie groasă, din cele scumpe. Purta numele lui, precedat de titlul *îl dottore,* într-un scris pe care nu-l recunoştea, cu toate că evident, era un scris de bărbat, clar, viguros, cu litere mari. Frank cercetă îndelung plicul, întorcându-l pe o parte şi pe alta.

— Doar nu-ţi închipui că-ţi explodează-n nas! râse Tom.

— Ba chiar de asta mă tem, mormăi Frank, desfăcând plicul.

După cum presimţise, era de la *îl avvocato.* Scrisoarea se întindea pe şase pagini. Simţind că i se moaie genunchii, se aşează pe marginea patului şi începu să citească. Înseamnă că Giorgio îi făcuse o viztă chiar în ziua aceea, după întâlnirea şi discuţia lor de la „Doney's". Poate la barou, poate acasă, cine ştie? Era limpede că *îl avvocato* se apucase să scrie sub impulsul momentului, înainte chiar de a fi avut ocazia să stea de vorbă cu Anna.

Deci discuţia aceea penibilă avea loc chiar acum. Din momentul în care ea intrase pe uşă. Ar fi vrut să fie acolo, alături de ea, să-i ia apărarea. Trebuie să mă duc, îşi zise Frank şi se ridică să plece, dar îşi dădu îndată seama că nu avea niciun rost, era un gest inutil. Oricum, înainte de toate, trebuia să-şi înghită propria doctorie amară, scrisoarea aceea, care i se desfăşura în faţă cu furia retorică a demnităţii jignite, reproşuri grandilocvente, salve de fraze meşteşugite.

„*Egregio Signore*". Aşa începea: stimate domn! Nici măcar un nume, ca şi cum ar fi fost adresată unui necunoscut.

„Îmi este nespus de greu şi de neplăcut să vă scriu această scrisoare, ca să nu mai spun de sentimentul de profundă dezamăgire pe care îl încerc".

Avocatul folosise prenumele *voi,* nici măcar *Lei.* Ultimul semn de dispreţ, de respingere. *Voi,* cuvântul pe care nici Mussolini nu reuşise să-i facă pe italieni să-l înghită. În relaţiile cu ei, cu el şi cu Tom, familia Bertolini li se adresase întotdeauna cu *Lei. Lei,* niciodată *tu.*

Iar acum *voi!* într-un limbaj funcţionăresc, detaşat şi rece.

„Poate că este şi vina mea că am fost atât de naiv să vă consider prieten, să am încredere în dumneavoastră. Aţi fost invitat în casa mea. Mi-aţi cunoscut familia. Dumneavoastră aţi abuzat de această prietenie".

Frank lăsă din mână scrisoarea, clătinând din cap. Tom îi aruncă o privire iute, întrebătoare, dar nu zise nimic şi continuă să citească din *Vieţile pictorilor* de Vasari. Frank reluă şi el lectura scrisorii, dar nu putea să citească decât câteva fraze la rând, cel mult un paragraf. Limbajul era înflorat, plin de emfază, logica poziţiei susţinute de *îl avvocato* era cu totul îndoielnică, exact cum prevăzuse Anna, dar efectul era totuşi dureros. Era astfel pentru că avocatul însuşi se simţise rănit, pentru că el fusese cândva bun faţă de Frank, avusese încredere în el. Citi acum mai departe.

„Poate că este vina mea că am atribuit unui om din ţara dumneavoastră acele simţăminte de delicateţe şi decenţă, acele obligaţii de reciprocitate care în cercurile noastre sunt considerate ca de la sine înţelese”.

Din nou limbajul acela pompos, avocăţesc, atât de nepotrivit pentru exprimarea subtilităţilor unor sentimente personale profunde, însă oricum, cuvintele erau nu mai puţin usturătoare.

„Când am aflat că aţi fost la Veneţia cu fiica mea, deşi faptul mi-a fost comunicat dintr-o sursă pe care am considerat-o întotdeauna drept onestă şi dezinteresată…”

Auzi, dezinteresată!

„… la început nu mi-a venit să cred, căci aveam o părere mult prea bună despre dumneavoastră. Când s-a dovedit că este neîndoielnic adevărat, fapt pe care l-aţi confirmat astăzi personal, prima mea reacţie a fost cea de profundă uimire. Poate că nu vă daţi seama cât de mult preţuim noi, în ţara noastră, virtutea femeilor pentru care avem atâta stimă. Şi, mai presus de orice, a celor faţă de care avem o răspundere sfântă şi plină de tandreţe – propriile noastre fiice. Numai această ignoranţă poate constitui o explicaţie a comportamentului dumneavoastră josnic, deşi nu-l scuză întru nimic. În esenţă, pe care cuvintele nu o pot reda, mi-aţi dezonorat fiica, aţi abuzat de încrederea şi ospitalitatea mea, v-aţi comportat după o morală a junglei”.

— Ptiu! făcu Frank, lăsând iar scrisoarea din mână.

Tom îl privi scurt, dar nici de această dată niciunul nu scoase vreo vorbă. Frank se apucă iar să citească.

„Inutil să mai precizez că, acolo unde există un corupător, este şi o persoană care se lasă coruptă şi deci vina nu vă aparţine integral şi exclusiv. Dar atunci când este vorba de o fată atât de tânără, nevinovată şi lipsită de experienţa vieţii cum este fiica mea, nu încape nicio îndoială asupra identităţii adevăratului vinovat. Cum aş putea să vă lămuresc asupra răului pe care ni l-aţi făcut? Că aţi distrus liniştea şi iubirea firească a unei întregi familii? Sentimentele unui tată faţă de fiica sa?

Ale fiicei faţă de părinţi? Că aţi distrus nu numai această dragoste şi încredere, ci şi viitorul, consfinţit prin tradiţie, al unei tinere femei care urma să-şi găsească împlinirea în cadrul sacru al căminului conjugal? Poate că nu aţi înţeles nimic din toate acestea. Dacă aveaţi, cât de cât, o anumită înţelegere, desigur că nu v-aţi fi purtat în acest mod amăgitor şi necinstit. Nu aveţi acum putinţa de a repara răul pe care l-aţi făcut, viaţa pe care aţi distrus-o. Dar poate, cel puţin, plecând din Italia acum, imediat, întorcându-vă într-o ţară unde asemenea purtări sunt, probabil, tolerate, ne veţi da posibilitatea, mie şi familiei mele, de a ne împăcatreptat cu ruşinea pe care ne-aţi provocat-o”.

Frank lăsă să-i cadă pe genunchi paginile scrisorii. Rămase mult timp pe gânduri, mişcând uşor din buze. Cel mai rău era faptul că, în acele momente, se considera exact aşa cum îl caracterizase *îl avvocato*: un aventurier veros care a sfărâmat viaţa unei fete nevinovate, un barbar de dincolo de ocean care a călcat în picioare însăşi ideea de prietenie, de delicateţe şi onoare. Apoi, după ce i se risipi şocul iniţial, când se simţi din nou în stare să gândească, îi veni în minte Anna, cea care acum trebuia să asculte toate aceste invective şi multe altele nu dintr-o scrisoare, ci direct, faţă-n faţă cu amărăciunea şi durerea, indignarea şi furia tatălui ei.

— E o scrisoare cam tare, Tom, spuse el în cele din urmă, întinzându-i foile scrise.

Tom le parcurse încet, cu atenţie concentrată, ca şi cum ar fi avut de a face cu un text ştiinţific.

— Îmi închipui că te cam aşteptai la aşa ceva, zise el la urmă, cu un zâmbet forţat. Ştie să scrie, orice ai zice.

— Ştie, ştie, îl îngână Frank cu glasul stins.

— *Da uomo colţo!* Ca un om de cultură. *Da avvocato!*

— Exact, spuse Frank, amintindu-şi, la modul ironic, de faptul că tocmai asta admiraseră ei cândva mai mult la *îl avvocato,* rostirea lui de om cultivat. Crezi că-i drept ce spune?

— Nu cred că e drept, dar înţeleg motivele pentru care gândeşte aşa cum gândeşte.

— N-am nimic de spus. Şi nici nu pot face nimic.

— Asta aşa e. Tu eşti seducătorul şi aşa vei rămâne în mintea lui, chiar dacă ar fi fost atunci de faţă.

— Într-adevăr. Tot ce mi-aş dori e să fiu şi eu acolo, Tom. Anna trebuie să treacă acum prin nişte momente îngrozitoare.

— Cine i-a spus? Giorgio?

— Da. Am stat de vorbă cu el azi dimineaţă. Tocmai ieşea dintr-un bar când s-a întâmplat să fiu pe Via Tornabuoni. Ei, asta e, am ajuns la capătul drumului. Îmi pare rău, Tom. Regret toate câte s-au întâmplat.

— Nu trebuie să-ţi ceri scuze. Tu suferi acum mult mai rău decât mine.

— Te-am băgat şi pe tine în povestea asta, de aceea îţi spun. Şi tocmai de aceea îmi pare rău. Ţi-am răpit ceva, ştiu asta.

— Hai să zicem că am pierdut amândoi. Tu, cel puţin, o mai ai pe Anna.

— Da, Anna, sigur. Doamne, ce să mă fac? Am vorbit cu Joe. El e de părere că trebuie să mă însor cu „ea.

— Şi tu ce crezi? Ea ce zice?

— Cred că Anna s-ar mărita cu mine. Ea ar vrea să scape de aici. Dar, sincer, nu ştiu ce să spun. Cred că o iubesc, dar n-am unde s-o duc, Tom. Nu ştiu dacă o să-mi găsesc un loc de muncă. Pentru numele lui Dumnezeu, Tom, nici nu-mi vine să plec de aici!

— Nici mie, ştii bine.

Se auzi soneria de la intrare ţârâind lung, insistent. Frank sări în picioare, uitându-se îngrijorat la Tom.

— Poate că e Anna, spuse acesta.

Era chiar Anna. Frank se repezi în jos pe scări, deschise uşa şi ea îi apăru în faţă cum n-o mai văzuse niciodată, plânsă, cu părul ciufulit. Se aruncă la pieptul lui, suspinând, tremurând din tot trupul.

— *Mi chiamava putana, mi chiamava putana.* Mi-a zis că sunt o târfă, repeta ea întruna.

Frank o trase repede în antreu, încuie uşa şi încercă să o liniştească, mângâind-o blând pe cap. Ea se cuibări în braţele lui, strângându-se în el cu disperare.

— *Mi diceva putana! Mi buttava via!* M-a dat afară din casă.

— O, Doamne! Nici nu-mi vine să cred.

Ea se desprinse de el, îl privi drept în ochi.

— *Şi, l ha detto!* Da, aşa mi-a zis. *Anche se tu non ci credi!* Chiar dacă tu nu mă crezi.

Frank o duse la bucătărie, o sili să se aşeze, bâjbâi prin dulap după sticla de coniac, îi duse el paharul la buze. Ea luă o înghiţitură, se înecă, apoi puse mâna pe pahar şi bău din nou, cu sete. El îi cuprinse umerii, ocrotitor.

— Pare de necrezut, zise el; nici nu mai ştia ce să spună.

— A, nu. Nu e deloc de necrezut. Asta este Italia, Italia pe care ai îndrăgit-o tu atât de tare, unde toţi oamenii sunt blânzi şi buni! Ţara în care ne iubim cu toţii!

— Să ştii că el te iubeşte, Anna. E şi ăsta un motiv.

— Dar, înainte de toate, se iubeşte pe el! spuse ea, apăsând cuvintele. E vorba de reputaţia lui! De situaţia lui!

Frank rămase tăcut câteva clipe.

— Am primit o scrisoare de la el.

— O scrisoare? repetă ea, căutându-i privirea. Vreau să o văd şi eu!

— Ţi-o aduc îndată.

Urcă scările încet, dus pe gânduri.

— E Anna, îl anunţă el pe Tom.

— Mi-am dat seama.

— Taică-său a dat-o afară din casă.

— Doamne!

— A făcut-o târfă şi a dat-o afară.

— Îi trece lui curând. Italienii sunt mai repeziţi, ştii şi tu.

— S-ar putea, spuse Frank, luând în mână scrisoarea. Ce, nu te-ai aşteptat la aşa ceva?

Tom nu răspunse dintr-odată, râse întâi scurt, nervos.

— Câte surprize am avut noi în ultima vreme…

Frank rămase cu ochii la el, aşteptându-l să mai spună ceva, să-l întrebe, eventual, dacă nu cumva e dezamăgit. Văzând că nu primeşte niciun răspuns, că Tom continuă să se uite la el cu un surâs vag, Frank coborî iar la bucătărie cu scrisoarea în mână.

Anna i-o smulse aproape, apoi o citi pe nerăsuflate, lăsând paginile, una după alta, să cadă pe podea.

— *Ma che schifo, che schifo!* Ce murdărie, murmură ea ca pentru sine, iar la sfârşit: *Che disonesto! Ce* necinstit poate să fie!

— Cred că era foarte supărat, observă blând Frank.

— Ba e un mincinos! Un ipocrit! Cu ce drept spune el asemenea lucruri?

— E tatăl tău, Anna, îi aminti el, turnându-şi şi lui un coniac şi aşezându-se lângă ea.

— Da, e tatăl meu, spuse ea cu dispreţ. El nu este ca mine. E ceva dezgustător, dar tipic. Tipul clasic de bărbat italian! Cât despre el, poate avea amante câte pofteşte.

— Chiar aşa?

— Da, sunt convinsă că are, sau a avut, mai multe amante. Toţi fac la fel. Cred cu toţii că aşa se cuvine, altfel nu sunt bărbaţi cu adevărat. N-are decât s-o mintă pe mama! Dar nu pe mine!

— Ascultă, Anna. Probabil că a fost şocat când a aflat prima dată.

— Asta e ce vrea el să te facă pe tine să crezi. Asta ar vrea să creadă şi el: E o murdărie! E tot ce urăsc mai mult.

— Poate că ai dreptate, spuse Frank, lăsând capul în

jos.

— Nu vezi ce-a făcut? întrebă ea cu înfrigurare, aplecându-se spre el. Nu-l vezi ce necinstit e?

— Ba da, Anna. Dar ce rost au toate astea?

— Ce vrei să spui? Ce rost cauţi tu?

— Anna, rosti el încet, cu încăpăţânare. Eu ţin la tatăl tău. Chiar şi acum. Chiar şi după toate câte s-au întâmplat. Să ştii că eu ţin la el.

— Nu-l cunoşti!

— Ţin la el în măsura în care îl cunosc.

— Şi ce ştii tu? Numai ce te lasă el să ştii! L-ai auzit vorbind despre corupţie. Ei bine, el este corupt până-n măduva oaselor! Dintre toţi, numai tu eşti cinstit şi curat!

— Ei, asta-i bună acum, Anna.

— Dar să ştii că e adevărat. Numai tu! Tu şi cu Tom. Voi sunteţi americani. Voi nu vă comportaţi ca italienii. Ca tata! Ca mama! Numai văicăreli şi bocete: „Cum de-ai putut să ne faci una ca asta? Cum de ne-ai trădat?” Mama nu face decât să repete ce zice tata! Nu spune pe gură decât ceea ce gândeşte el!

— Poţi tu s-o acuzi, Anna?

— Nici măcar n-o acuz. Mi-e milă de ea. Pentru că n-are de ales, nu are nicio libertate.

— Iar vorbeşti de libertate! Mereu foloseşti cuvântul acesta. Dar unde crezi că vei găsi tu libertate, Anna? în orice caz, nu în America!

— Ba da! Mă uit la tine. La tine şi la Tom. Pe urmă mă uit la tata.

— Cred că ai încă o viziune cam romantică despre noi, Anna.

— Nu! Tu eşti cel care vede Italia cu ochii unui romantic! Abia acum ai început să te lămureşti. Acum descoperi şi tu adevărul!

— Şi care-i adevărul? întrebă Frank ostenit. Unde naiba o mai fi şi adevărul ăsta?

— Te iubesc! Asta-i adevărul! spuse ea, sărutându-l. Lasă-mă să rămân la voi, te rog! Vreau să fiu toată noaptea asta cu tine.

— Aş vrea să rămâi. Ştii şi tu cât de mult îmi doresc. Dar dacă se află că ai stat aici? c-te noapte, dacă eşti văzută…

— *Ma sono putana,* rosti ea cu amărăciune. *Per il mio padre, sono gia putana.* Aşa cum mă vede tata, am ajuns deja târfă. Deci nici nu-mi mai pasă. Rămân la tine. În noaptea asta am să dorm cu tine. De mâine, poate că voi sta la Marco. Dar acum trebuie să fiu cu tine!

Îl îmbrăţişă cu ardoare. Apoi, din nou stăpână pe sine, liniştită, Anna îşi aranjă părul. Urcară în casă.

— Hello, Anna, îi zâmbi blând Tom.

Anna îl sărută pe obraz.

— *Care Tom, ti voglio sempre bene!* Dragă Tom, ţin la tine, să ştii. Iubesc şi camera asta. Aici mă simt şi eu fericită!

Tom râse încetişor, îi aruncă Annei o privire scurtă, pătrunzătoare, apoi îşi feri ochii şi nu mai zise nimic.

— Cât de mult mi-ar plăcea să stau aici tot timpul!

— Şi nouă ne-ar place, zise Tom şi dădu să se ridice.

— Nu, te rog, nu pleca, îl rugă Anna. Nu vreau să pleci din cauza mea. Când sunteţi amândoi aici, atunci e perfect!

Tom se aşeză la loc. Ea le zâmbea acum cu drag, mutându-şi privirea de la unul la altul.

— Acum sunt în America!

În noaptea aceea, Frank şi Anna se iubiră cu o pasiune frenetică. Ea părea să caute o alinare, un fel de refugiu în căldura trupului lui. Şi totuşi, din când în când, o auzea suspinând. Iar la sfârşit, zăcând lângă el istovită, vu ochii deschişi în întuneric, ea începu să plângă încetişor.

— Anna, şopti el. Ce-i cu tine, Anna?

Ea nu-i răspunse, îl mângâie doar uşor pe frunte, cu nesfârşită duioşie. Mai târziu, tot aşa, în tăcere, se întoarse spre el, fierbinte toată, fremătătoare, stârnindu-l din nou într-o clipă. Se iubiră îndelung, cu aceeaşi disperare. Iar când, mai apoi, Frank încercă să o întrebe ceva, să-i vorbească despre viitor, ea îşi apăsă uşor

degetele pe buzele lui, sau îi închise gura cu un sărut. Adormiră abia spre ziuă, îmbrăţişaţi.

— Mă duc la Marco, îi spuse Anna dimineaţa. Sunt sigură că Marco şi tatăl lui au să mă primească la ei. Maică-sa a murit, acum stau la o mătuşă. O cunosc, e drăguţă, *molto simpatica*. Întâi trec pe acasă, să-mi iau nişte lucruri. Mă duc mai târziu, când tata va fi plecat. Apoi rămân la Marco.

— Cât vrei să stai acolo?

— Nu ştiu. Acum nici nu mă pot gândi la asta. Dar nu mă mai pot întoarce acasă. Poate că am să-mi iau un serviciu. Poate renunţ la universitate.

— Fără să-ţi iei diploma?

— Ce importanţă mai are? Tot nu vreau să mai rămân la Florenţa sau în Italia.

— Ştiu. Dar poate că-i mai bine să plec eu. Chiar acum. De fapt, tatăl tău asta-şi doreşte. M-aş putea duce la Roma sau chiar înapoi la Veneţia. Numai lunile astea, câte mi-au mai rămas.

— La ce bun?

— Între timp, s-ar putea aranja lucrurile. Mult mai uşor în condiţiile în care eu nu sunt aici. Dacă e să vorbim serios, eu sunt impedimentul principal. Dacă eu sunt plecat, poţi şi tu să te mişti mai în voie. Îţi iei diploma. Te întorci acasă. Te hotărăşti ce vrei să faci mai departe.

— Dar eu am hotărât deja!

— Ştiu, Anna, dar trebuie să te gândeşti şi la lucrurile practice. Trebuie să mănânci. Trebuie să dormi undeva. Ai nevoie de timp ca să-ţi faci planurile.

— Eu de tine am nevoie!

— Şi eu am nevoie de tine, Anna. Cerul mi-e martor cât aş vrea să fiu cu tine. Dar mai întâi avem de rezolvat nişte lucruri.

— *Non ti preoccupare,* se înveseli ea deodată.

Nu-ţi face griji! Are să fie bine. Cel puţin, acum nu mai trebuie să ne ferim, să ne tot ascundem. Nu mai trebuie să ne comportăm ca nişte infractori.

— Şi asta-i adevărat.

— Bine! Atunci luăm prânzul împreună la studenţi, în „La Mensa”. Doar tu şi cu mine şi cu Marco. Atunci, împreună, putem să ne facem toate planurile.

La plecare, Anna îl sărută pe Tom pe amândoi obrajii. Rămaşi în bucătărie, Frank şi Tom îşi mai făcură câte o cafea.

— Crezi că ar trebui să plec?

— Vrei tu să pleci? întrebă Tom, privindu-l pieziş.

— Nu. N-aş pleca nici cu un minut înainte de expirarea bursei. Dar, atâta timp cât mă aflu aici, produc numai necazuri.

— Anna ce-ar zice de plecarea ta?

— Ea nu vrea să plec, răspunse posomorât Frank.

Tom rămase tăcut o vreme, apoi zise pe neaşteptate:

— Ce-ar fi să mă duc să vorbesc eu cu ei?

Frank îl privi uluit.

— Tu? Faci tu aşa ceva?

— Dacă pot să fiu cumva de folos…

— Nu, Tom, nu te pot lăsa să faci asta.

Tom râse puţin cam forţat.

— Doar n-au să mă împuşte.

— Am putea merge împreună, zise Frank eu îndoială în glas. Aş putea să-mi cer iertare, ştiu eu?

— Asta pot să fac şi eu, din partea, la. Iar el nu poate să zbiere la tine, dacă nu eşti de faţă.

Frank îl privi în ochi cu recunoştinţă.

— Îţi mulţumesc, Tom.

— Nu-mi mulţumi încă, râse el din nou. Să vedem mai întâi cum îmi merge.

*

În „La Mensa” domnea învălmăşeala haotică obişnuită. Anna şi Marco sosiseră înaintea lui. Îi văzu aşezaţi la o masă împreună cu alţi doi studenţi, chiar în centrul restaurantului; discutau ceva cu animaţie, râdeau. Anna era senină, părea că nu are nicio grijă. Văzând-o atât de veselă, prinsă în conversaţie, Frank se simţi mişcat, îşi dădu seama cât de mult o iubeşte. Hohotele de râs ale lui Marco acopereau până şi gălăgia permanentă din „La

Mensa”. Frank mai rămase să-i privească un timp, apoi îşi făcu drum spre masa lor.

— *Ma guarda, guarda!* strigă Marco, ridicându-se să-l îmbrăţişeze pe Frank. Ia te uită cine-i aici! Mă bucur, zău că mă bucur! mai înainte nu eram în măsură şi nici nu doream să spun ceva, dar acum pot. Sunt bucuros pentru voi!

Cei doi studenţi se sculară de la masă ca să-i facă loc lui Frank, fără să asculte de protestele lui. El se duse mai întâi la coadă să-şi ia porţia de macaroane cleioase şi *spezzatini di vitello.*

— Anna va sta la noi! îl anunţă radios Marco. E foarte bine aşa! S-a aranjat! Am şi vorbit cu mătuşa şi cu tata. Va fi minunat! Iar tu, Frank, poţi să vii oricând doreşti. Eşti întotdeauna binevenit! Tata vrea să te cunoască. Auzi tu, un american cumsecade! Nu-i vine să creadă că am putut eu să găsesc pe lume aşa ceva. Sau se preface, ceea ce e totuna. El e socialist din gruparea Nenni. Citeşte ziarul „Avânţi” în fiecare zi! Mi-a şi zis: vreau să stau de vorbă cu el despre politica lor externă!

— Nu fac eu politica externă!

— Ştiu, ştie şi el! Aşa i-am spus: „Tată, trebuie să-i cunoşti. Au să-ţi schimbe părerea despre America! Ăştia doi au fost în război. Seamănă cu ostaşii pe care i-ai întâlnit atunci”.

În faţa unei asemenea exuberanţe, a voioşiei neprefăcute a lui Marco, Frank simţi cum i se risipesc toate gândurile negre. Trăia şi el acum bucuria clipei, bucurându-se de tot ce-i oferea prezentul, încălzit de privirile mângâietoare ale Annei.

— Astă seară, vii să mănânci la noi! în apartamentul nostru din Rifredi. Anna îşi mută lucrurile în cursul după-amiezii. *Dio buono!* Doamne, ce minunat o să fie! exclamă iar Marco şi, într-adevăr, nu se putea să nu-l crezi că nici nu există ceva mai minunat pe lume. Anna e o fată curajoasă. E extraordinară! O admir din tot sufletul. Ceea ce a făcut ea cere un mare curaj. E un gest simbolic! Un exemplu! Sunt foarte puţine fete care ar avea tăria să facă

un asemenea pas. Poate că acum, dacă avem noroc, vor fi mai multe.

— Iar exagerezi! protestă Anna.

— Cum o să exagerez? Acesta poate fi un început. Cine ştie? Se anunţă sfârşitul tiraniei familiei burgheze!

— Acum chiar că exagerezi, Marco!

*

Cartierul Rifredi se afla în zona industrială, chiar la capătul liniei de tramvai. În felul său, avea mai puţină legătură cu vechiul oraş decât Viale dei Miile. Dar mersul cu tramvaiul, îmbulzeala permanentă din vagoane i-au plăcut întotdeauna lui Frank, deşi la început îl cam şocaseră. Dusese dorul acestor călătorii de când se mutase cu Tom în Torre dei Ghibellini, unde viaţa era mult mai claustrată, iar deplasările se făceau mai mult pe jos.

La început, a fost surprins de mulţimea de oameni care se adunau în staţiile de tramvai, de luptele surde care se dădeau în apropierea şinelor la auzul clinchetului strident de dincolo de colţul străzii, de năvala spre uşi la oprirea vagonului, de satisfacţia placidă a celor care izbutiseră să se înghesuie înăuntru. Aceasta era Italia, adevărata Italie, minată de pasiuni egoiste, plină de viaţă, aspră şi frustă. Mai precis, aceştia erau florentinii în adevărata lor esenţă, hrăpăreţi, caustici, mereu puşi pe harţă. Tramvaiul nu era decât un simbol concentrat, o metaforă pe roţi.

Dar acum, pe măsură ce tramvaiul înainta spre periferie, erau atât de puţini călători încât Frank se bucură chiar de luxul unui loc pe bancheta de lemn, lângă măsuţa, protejată cu o bară metalică, a conductorului.

Curând, în dreapta şi în stânga nu mai erau decât fabrici şi ateliere împrejmuite de ziduri scunde, cu tencuiala scorojită, întrerupte ici şi colo de terenuri virane sau de mici ansambluri de blocuri ieftine. Într-unul dintre acestea se afla şi locuinţa lui Marco.

Ca un ecou la ţârâitul soneriei, se porni de undeva, de sus, o cacofonie de chelălăituri şi scheaune subţiri. La capătul scărilor, în uşa apartamentului, părând şi mai

masiv cum stătea profilat în lumină, Marco îl aştepta cu braţele deschise, zâmbind fericit, ca şi cum vizita lui Frank ar fi fost pentru el o nesperată şi foarte plăcută surpriză. Anna era şi ea acolo, în spatele lui, îmbrăcată într-un taior verde-închis de o eleganţă sobră, care făcea notă discordantă în acel cadru mai mult decât modest.

Apartamentul avea, într-adevăr, un aspect sărăcăcios, încărcat cu mobilă modernă ieftină, luată, probabil, de la solduri şi aşezată într-o neorânduială stridentă. Privind în jur, aveai senzaţia că stăpânii casei doriseră din capul locului să-şi nege cu tot dinadinsul originea ţărănească, să se desprindă de ea. Parcă te aşteptai să vezi scrinuri vechi şi lăzi ferecate tronând pe o duşumea de scânduri, dar în schimb aveai în faţa ochilor o pardoseală din plăci de faianţă violent colorate, alunecoase ca întinderea de gheaţă a unui patinoar, scaune şi măsuţe desperecheate, coborâte parcă direct din vitrina unui magazin de articole cu preţ redus, poliţe pline cu bibelouri şi amintiri de un gust îndoielnic.

Câinii, doi pomeranieni minusculi cu botişorul ascuţit şi blană bogată, unul alb cu maro, altul alb cu negru, se ascundeau după picioarele lui Marco, scâncind uşor; mai făceau câte un pas înainte, apoi se retrăgeau repede, uitându-se neîncrezători la Frank.

— Nu le băga în seamă, îi zâmbi Marco, întorcându-se apoi spre căţei. *Basta!* Ajunge! încetaţi! E om bun! Sunt mamă şi fiică, îi explică el lui Frank. Cum aud soneria se pun pe lătrat, indiferent cine e la uşă. Mă latră şi pe mine!

Apăru acum şi tatăl lui Marco, un bărbat înalt, lat în umeri, cu mişcări lente. Purta un costum cenuşiu închis, cu’ bentiţa de doliu la butonieră. Avea părul tuns scurt, iar faţa îi părea trasă după aceeaşi matriţă cu a fiului, doar expresia era alta, mai potolită, mai puţin deschisă, trădând o şiretenie ţărănească plină de umor.

— *E altora!* rosti el cu accentul acela cântat al graiului toscan. *Un americane simpatico! Sono contento di încontrare un americane simpatico!* Iată-l şi pe americanul cel simpatic! Sunt bucuros să cunosc şi eu un american

simpatic.

Când îşi strânseră mâinile, Frank îi simţi palma aspră şi uscată, de om care a muncit cu braţele toată viaţa.

— În seara asta nu discutăm politică. Azi vom fi iar aliaţi. La fel ca în război, după patruzeci şi trei! Tovarăşi de arme! Prieteni! Chiar dacă eu ţin cu *Baffoni,* ăla cu mustaţa mare!

— Gata, tată! Doar mi-ai promis.

— Bine, bine, mormăi tatăl. Când avem printre noi o fată frumoasă, cui îi mai vine să discute politică?

— Eu sunt gata să vorbesc şi despre politică, răspunse ea.

Mătuşa lui Marco se ivi abia la ora cinei, venind din bucătărie. Era o femeie slabă, timidă şi tăcută. Părul cărunt îi era prins la spate într-un coc sever. Întreaga ei înfăţişare vădea parcă dorinţa de a nu fi băgată în seamă; părea că nu se mai aşteaptă la nimic, nici măcar să-i răspundă cineva cu un surâs. Când Anna încercă să o ajute la servitul mesei, refuză cu simplitate, zâmbind, dar într-un fel care nu suporta contrazicere.

Rămase la fel de tăcută toată seara. Mai scotea câte o vorbă doar când îi îndemna să guste din mâncare, când le turna vin sau le schimba farfuriile. La un moment dat, uitându-se la mulţimea de fotografii înrămate agăţate pe perete şi aşezate pe tăblia bufetului, în care Marco apărea în echipament de ciclist, surâzător şi plin de sine, Frank remarcă:

— Marco arată impresionant pe bicicletă.

— *Ma no, mă no!* protestă Marco. De valoare medie. Chiar mediocru.

— *Ieri bravo!* spuse atunci mătuşa cu vocea ei domoală. Erai bun.

— *Era una promessa,* interveni şi tatăl. Avea viitor. Uitaţi-vă câte cupe a câştigat, arătă el spre vitrină. Dacă nu căDea atunci atât de rău, ar fi ajuns departe, vă spun eu.

— *Ma no, mă no!* repetă Marco, clătinând din cap. Lasă că tot aşa a fost mai bine.

Până la urmă, au vorbit şi despre politică. Tatăl lui Marco nu mai contenea să-şi exprime dispreţul faţă de La Pira, faţă de *La Legge Truffa,* faţă de monarhişti.

— Ăştia sunt fascişti cu toţii. Spun tot felul de nerozii despre rege. Nu vor decât să se ascundă în spatele lui. La fel ca şi Mussolini. Ala s-a folosit măcar de rege ca de-o marionetă. Victor Emmanuel III! Vă amintiţi? Era perfect în rolul de păpuşă. Era atât de mic încât Mussolini şi-l putea pune pe genunchi.

— Umberto a fost mai mare, îl întărâtă Marco.

— Cu atât mai bine! Era mai uşor să te ascunzi în spatele lui.

Anna participa şi ea, cu înflăcărare, la discuţie. Acasă la ea, Frank nu o văzuse niciodată atât de destinsă.

— *Bello, bello!* exclamă ea după una din remarcile mai răutăcioase ale bătrânului. Adevărat, cât se poate de adevărat!

Bucuroasă, zâmbitoare, se întorcea mereu spre Frank să vadă dacă discuţia îi face şi lui aceeaşi plăcere.

— Într-un avion, începu tatăl lui Marco, erau patru pasageri: un englez, un neamţ, un francez şi un italian. Avionul pierdea înălţime şi pilotul a trebuit să-i convingă pe fiecare să sară afară. Englezului i-a spus: „E un gest sportiv”. Acesta a sărit. Neamţului i-a zis: „E ordin!” A sărit şi ăsta. Francezului: „Aşa e elegant”. S-a aruncat şi francezul. Iar italianului i-a zis: „E interzis!”

Când s-au mai potolit din râs, Frank a întrebat:

— Şi nu era niciun american?

— Ba da, pilotul, răspunse prompt bătrânul. Americanilor le place întotdeauna să aibă ei comanda!

Prezenţa Annei avea darul să însufleţească întreaga familie. Chiar şi mătuşa îi arunca, din când în când, câte o privire timidă, plină de admiraţie. Toţi trei o tratau cu o consideraţie deosebită, ca şi cum s-ar fi minunat ce caută o fată ca ea în casa lor.

Încă un armistiţiu, îşi zise Frank. Dar nu va ţine mult. Va trebui să plece şi de aici. Şi atunci unde se va mai duce? Ea îi surâse cu drag, liniştitor, ghicindu-i parcă gândurile.

În tot cursul serii, Frank nu a avut posibilitatea să stea de vorbă cu Anna între patru ochi, să-i spună că Tom avea de gând să-i viziteze pe părinţii ei chiar în acea seară, că poate era deja acolo.

O anunţase mai devreme, după prânz, despre propunerea făcută de Tom.

— *Che carino!* exclamase ea, adăugând apoi bănuitoare: Dar ce poate să le spună? Că sunt aici, la Marco? Că totul s-a petrecut din vina mea? Că eu am fost cea care…

— Sunt sigur că nu le va spune aşa ceva. Cum o să facă el una ca asta?

— Asta este ce gândeşte el!

— N-ar ajuta la nimic, chiar dacă ar fi adevărat. Cred că Tom vrea doar să stabilească o punte de legătură. El ar vrea să ne vadă pe toţi iar împreună. Ţine mult la familia ta, la fel ca şi mine.

După-amiază, revenind la Torre dei Ghibellini, Frank îl întrebase pe Tom:

— Când crezi că ai să te duci?

— Poate chiar în seara asta.

— Şi ce-o să le spui?

— Dumnezeu ştie, râsese atunci Tom. Încă n-am nicio idee.

*

Tom nu ştia ce să le spună nici când era în drum spre Porta Romană, cam la două ore după ce Frank plecase spre Rifredi. Dorea să fie sigur că părinţii Annei vor fi acasă, că îşi vor fi terminat cina. Acum, apropiindu-se de casa familiei Bertolini, se întreba ce oare poate să le spună şi, mai ales, cum va fi primit. De fapt, îşi punea întrebarea de ce s-a hotărât să se ducă, ce impuls l-o fi îndemnat, în afară de durerea de a o fi pierdut pe Anna şi, împreună cu ea, întreaga familie. Se simţea dezorientat, plutind încoace şi încolo fără niciun rost, dus de valurile întâmplării.

Este şi ca un fel de ispăşire, îşi zise Tom. Se opri pentru câteva momente să savureze, aproape împotriva voinţei sale, miresmele acelei seri blânde de primăvară,

luminile de pe Ponte Vecchio care produceau sclipiri ireale în apele râului.

Nu avea de ce să-şi ceară scuze. Şi pentru ce ar face-o? Va spune doar cât de întristat este de cele întâmplate. Îi părea, într-adevăr, rău, atât pentru el însuşi cât şi pentru ei, poate chiar mai mult pentru el, deşi nu era în situaţia, aşg cum credeau ei, de a-şi fi pierdut fiica. Va fi ultima lui vizită. Oricum, toate trebuie să aibă un sfârşit, dar măcar să fie un final concret, limpede, iar nu o risipire lentă, chinuitoare.

Când ajunse la Porta Romană, începu să meargă mai repede, cu paşi mari. Şi inima îi bătea mai tare. Acum chiar dorea să vorbească cu ei. Spera că va putea să lege o discuţie, că ei îl vor asculta, că italiana lui, atât de fragilă când se simţea sub tensiune, nu-l va face de râs. La urma urmei, dacă ei încep să-l atace, să-l acuze, el ce le poate spune? Era vinovat şi el prin asociere, prin faptul că păstrase tăcerea – un complice.

În faţa casei, prins de o subită îndoială, rămase câteva clipe hipnotizat, cu ochii la butonul soneriei. Dacă suna acum, totul avea să se pună în mişcare, dar ce anume şi cu ce consecinţe? Mai ezită câteva clipe, apoi sună hotărât. Inima îi bătea mai tare, avea un gol în stomac. Se prinse singur asupra faptului că nutreşte jalnica speranţă că ei nu sunt acasă, că de data aceasta va scăpa, va putea amâna deznodământul. Dar uşa se deschise cu un bâzâit uşor, apoi se închise inexorabil în urma lui. Pe la mijlocul scărilor îl părăsi curajul, îi veni în gând să o ia înapoi. În definitiv, ei nici nu ştiu cine a sunat. Ba da, se corectă el îndată, nu se poate să nu ştie, s-au uitat sigur pe fereastră. Cine îl va întâmpina acum, *la signora* sau *îl avvocato?* Ar fi preferat să fie doamna, mai înţelegătoare, mai puţin caustică. Dar de această dată îi deschise *îl avvocato,* cu o expresie opacă, aproape ostilă, cum nu mai văzuse niciodată la el.

— Şi?

Ce se putea răspunde la asta? Un singur cuvânt, o silabă, de parcă ar fi avut de a face cu un cerşetor sau un

negustor ambulant.

— *Buona sera,* găsi Tom, în sfârşit, soluţia ideală.

— *Buona sera,* răspunse *îl avvocato* sec, pe un ton ca de gheaţă.

Tom rămase pe palier, iar stăpânul casei în prag, decis parcă să-i bareze calea cu orice preţ.

— Am venit să stăm puţin de vorbă, încercă Tom cu un surâs timid.

— Mă scuzaţi, dar ce avem noi de discutat?

— Avem destule. Ce *ne parecchio.*

Acum se auzi de alături glasul doamnei Bertolini:

— Cine e?

— Tom, îi comunică *îl avvocato* fără să se întoarcă spre ea, rostind numele ca pe o injurie.

— Pofteşte-l în casă!

Acum apăru şi ea în antreu în spatele soţului, palidă, trasă la faţă, vizibil epuizată.

— Dacă spui tu…

Îl avvocato se dădu la o parte din dreptul uşii, ca o santinelă care se supune ordinului.

— Îmi pare rău, bâigui vag Tom, intrând în casă.

— Şi nouă, rosti avocatul din spatele lui. Şi nouă ne pare rău.

Când ajunse în faţa doamnei Bertolini, Tom se opri încurcat, nemaiştiind ce să facă mai departe. În cele din urmă, îi întinse mâna pe care ea o strânse fără vlagă.

— *Ma come mai,* Tom? şi începu să plângă.

Îl avvocato îşi petrecu braţul pe după umerii ei, protector, ostentativ până şi în asemenea momente.

— Poate că e mai bine să plecaţi, îi spuse el lui Tom.

— *Ma no, mă no!* îl opri doamna. Nu vreau să plece. Vreau să stea, să-mi explice.

— Ce rost mai au explicaţiile? întrebă retoric *îl avvocato.*

Totuşi, trecură în sufragerie, unde luaseră ceaiul împreună de atâtea ori. *La signora* se lăsă într-un fotoliu, cu fruntea sprijinită în palmă, abia stăpânindu-şi lacrimile.

Soţul rămase în picioare lângă ea, ţeapăn, în postura de procuror în instanţă. Tom se aşează cu grijă pe marginea unuia dintre scaunele cu spătar înalt din jurul mesei.

— Dar de ce, Tom, de ce? întrebă iar doamna Bertolini.

Tom nu putu decât să surâdă trist, făcând cu mâna un gest de neputinţă.

— Dumneavoastră, spuse *îl avvocato* pe un ton acuzator, nu v-aţi purtat corect.

— *Ma basta, care!* interveni soţia. *Non e mica colpa di Tom!* Nu este vina lui Tom.

— Tom a ştiut, declară *îl avvocato.* A ştiut şi nu a făcut nimic. A ştiut şi nu a spus nimic. Nu-l mai putem considera prieten.

Dar *la signora* era preocupată de alte gânduri.

— Unde e Anna? E în siguranţă? Mai este încă la Florenţa?

— Da, este aici, răspunse Tom. E în siguranţă, e bine.

— Stă la voi? se interesă avocatul pe un ton sarcastic.

— Nu, nu stă la noi.

— Atunci unde este?

Tom nu spuse nimic.

— Ştiţi unde este?

— Da, ştiu.

— Dacă ştiţi unde se află, este de datoria dumneavoastră să ne spuneţi. Dacă nici atât nu vreţi să ne spuneţi, atunci de ce aţi mai venit?

— Vă rugăm, îl imploră *la signora.* Vă rog, spuneţi-ne!

Durerea neprefăcută a mamei îl întristă şi mai mult pe Tom, mai mult decât atitudinea pedantă, de medic legist la disecţie, a avocatului. La aceasta nu se gândise, iar acum încerca o senzaţie usturătoare. Nici nu putea să se uite la ea.

— Cred că stă la un prieten.

— Ce prieten? îl chestionă *îl avvocato.*

— Cineva de la universitate, un profesor. Stă la familia lui. Nu ştiu exact unde locuieşte.

Slavă Domnului, măcar asta era adevărat.

— N-are niciun rost, rosti avocatul. Ne lovim de aceeaşi tăcere. Tot timpul ei îşi apără prietenul, nu se gândeşte la noi. Nici nu-i pasă de noi.

— Ba îmi pasă! exclamă îndurerat Tom. Cum să nu-mi pese? Dacă aţi şti! Ţin la dumneavoastră, la întreaga familie!

— Da, am văzut cât de mult ţineţi, zise acru *îl avvocato.* Atât de tare încât aţi asistat la distrugerea acestei familii! Nu aveţi nici măcar omenia să-i spuneţi soţiei mele unde se află fiica noastră!

— Dar nu e drept! bâigui Tom, lăsându-şi capul în pumni.

— Ce e drept? Unde e dreptatea? Faptul că noi am primit în casă doi străini, doi necunoscuţi? Că le-am acordat ospitalitatea şi încrederea noastră? Că ei ne-au răsplătit necinstindu-ne fiica?

La signora izbucni în plâns. Tom nici nu mai ridică ochii. Se simţea chinuit, paralizat, sfâşiat între două tabere.

— Ar fi mai bine să plecaţi, spuse *îi avvocato.* Vedeţi cât de tare aţi deprimat-o pe soţia mea.

Tom îi căută privirea.

— Aş fi dorit să fiu de ajutor.

— Nu. Dacă aţi fi avut dorinţa să ne ajutaţi, aţi fi putut să o faceţi. Dar, la urma urmei, acum este prea târziu pentru aşa ceva. A fost o vreme când am avut nevoie de ajutor, când fiica mea trebuia, într-adevăr, ajutată.

Doamna Bertolini îl privi rugătoare, ca şi cum ar fi dorit să-l contrazică. Avea ochii umflaţi de plâns, trăsăturile schimonosite de durere, distorsionate ca o mască grotescă. Dar nu mai era în stare să rostească nicio vorbă, lacrimile o podideau din nou.

Tom simţea că îl cuprinde o furie parbă, nu împotriva avocatului, şi mai puţin Dimpotrivă soţiei lui, nici măcar împotriva lui Frank, ci împotriva propriei lui neputinţe. Ar fi vrut să strige acum: „Ţin mult la voi! Vreau să vă ajut! Aş face totul pentru voi! Pentru voi toţi!” Dar tot ce a putut să

facă nu a fost decât să se ridice fără un cuvânt, doar cu o privire tristă către *la signora,* şi să iasă din casă păşind ţeapăn, ca un robot*. Îl avvocato* îl conduse în tăcere până la uşă.

Ajuns în stradă, Tom se mişca acum ca în transă, picioarele îl purtau singure pe drumul cunoscut, nu mai observa nimic în jur. În dreptul Palatului Pitti un scuterist care venea cu viteză din josul străzii îl ocoli în ultima clipă, înjurându-l.

Nu avea nicio tragere de inimă să ajungă acasă. Trecând prin Lungarno, o coti spre malul râului şi rămase multă vreme cu coatele sprijinite de parapet, contemplând jocul luminilor pe apă. Nu se putea gândi la nimic. Oriîncotro se întorcea, avea simţământul că dă într-o fundătură, că se loveşte de un zid care nu poate fi nici ocolit, nici escaladat. Imaginea chipului trist, umflat de lacrimi al doamnei Bertolini părea că se compune mereu din licăririle apei. Poate că ar fi trebuit să-i spună tot ce ştie. Dar ar fi putut oare? Orice se întâmplă de acum înainte, oricine îi spune întreg adevărul, ea va rămâne cu gândul că el, Tom, i-a înşelat crunt aşteptările. Nu mai era drum de întoarcere, nu se mai putea repara nimic, după cum nu mai avea niciun sens să privească în viitor. Ceea ce îi ceruseră ei era de neconceput. Tot ce-i rămânea lui era strâmb, deformat, pângărit.

Şi acum, îşi zise el, ce pot să fac? Cum ar fi trebuit să procedez? Se simţea suspendat în aer, undeva la mijloc: pe de o parte familia Bertolini, *la signora* şi *îl avvocato,* pe de altă parte Frank şi Anna. Gândul îl duse acum la Frank şi Anna. Cât de bine se potrivesc ei doi! Frank şi Anna. Cum să mai fie loc şi pentru altcineva? Unde or fi acum? Ce-or fi făcând? Vor veni oare şi în noaptea aceasta să doarmă în camera lui Frank, pe canapeaua lor? Va mai găsi el oare a doua zi dimineaţă, ca în alte dăţi, o agrafă de păr, o batistă, un cercel pierdut, va simţi adierea de parfum rămasă în urma ei?

Porni din nou, îndepărtându-se de Arno, prin Borgo San Jacopo, pe lângă geamurile largi ale restaurantului

unde se cunoscuseră pentru prima oară cu familia Bertolini, în Via Santo Spirito pe care tocmai venea un tramvai, iar el îşi continuă nepăsător drumul spre lumina orbitoare a farurilor, spre clinchet, spre scrâşnetul roţilor, spre străfulgerarea ultimă a durerii.

*

Frank era acasă de mai puţin de o jumătate de oră când auzi zgomotul unei motociclete care se opreşte în faţa porţii. Privind pe fereastră, văzu că vizitatorul, în acel ceas târziu, era un poliţist solid, cu cizme şi cască, într-o uniformă cafeniu-verzuie. Tom! E ceva cu Tom! îşi zise el alarmat. Coborî scările în fugă, ştiind înainte de a i se spune, înainte de a deschide uşa, că trebuie să se fi întâmplat ceva îngrozitor. De când revenise, văzând că Tom nu este acasă, se tot înşelase cu gândul că acesta a rămas mai mult la familia Bertolini, că a reuşit, prin cine ştie ce minune, să realizeze o împăcare. Se şi gândise că, dacă Tom întârzie mai mult de o oră, se va duce în vale să le dea un telefon.

Trupul masiv al poliţistului ocupa tot cadrul uşii. Motorul motocicletei uruia mai departe, în stradă, în spatele lui.

— Locuiţi în casa aceasta? întrebă el cu glas răsunător, pe un ton oficial.

— Da, abia izbuti să articuleze Frank.

— Staţi aici împreună cu *signor...* poliţistul se uită pe un bileţel, Petersen Tommaso?

— Da.

— Sunteţi prieten cu el?

— Da sunt prietenul lui.

— Îmi pare foarte rău. Domnul a avut un accident.

— Un accident? Ce fel de accident?

— Un accident de circulaţie.

— Ce s-a întâmplat? întrebă Frank cu voce stinsă, cu toate că ştia deja. Ceva grav?

— Foarte grav. Mă tem că prietenul dumneavoastră a decedat.

Dintr-odată, întreaga scenă îşi pierdu orice legătură

cu realitatea, de parcă s-ar fi desfăşurat sub apă. Se întâmplase ceva cu sunetul, nu se mai auzea nici uruitul motocicletei, decât ca un zumzet surd, venind de undeva, de foarte departe, la fel ca şi sunetul vocilor, a lui şi a poliţistului.

— Sunteţi sigur?

— Absolut sigur. Dumneavoastră trebuie să veniţi acum cu mine la spital. Va trebui să identificaţi cadavrul. Aveţi cu ce să vă deplasaţi?

— Nu.

— Atunci veniţi cu mine.

Gonind la vale cu vântul în faţă, Frank resimţea acum cu acuitate, odată cu durerea ce începea să-l cuprindă, o stranie senzaţie de uimire în faţa absurdităţii situaţiei, hurducăind prin noapte pe şaua din spate a motocicletei, ţinându-se strâns de poliţistul acela taciturn. Poate că, totuşi, nu este Tom, se ruga el în gând. S-ar putea să fie o confuzie, o greşeală. Poate că Tom mai este încă în viaţă. Întotdeauna se mai întâmplă şi greşeli. Dar în sinea lui, Frank ştia bine că nu e nicio greşeală.

Era un spital pe care nu-l cunoştea. În orice caz, nici nu mai ştia unde se află, în ce parte a oraşului, după atâtea cotituri prin încâlceala de străduţe înguste. Ştia numai că, la un moment dat, au trecut de Ponte Alia Carraia, prin Lungarno şi mai departe, dincolo de râu. Au ajuns, în sfârşit, într-o piaţetă liniştită, în faţa clădirii albe a spitalului.

— Pe aici, spuse poliţistul, luând-o înainte pe coridoarele slab luminate.

Îi întâmpină un grup de măicuţe în veşminte albe, până la pământ, înconjurându-i ca un stol de lebede. Fiecare dorea să-şi exprime compasiunea, să explice cum anume s-a petrecut accidentul.

— *Poverino...* Sărmanul. *Niente da fare...* N-a mai fost nimic de făcut. I-a apărut chiar în faţă... Ce nenorocire... *Poverino.*

— Era prietenul dumneavoastră? îl întrebă o călugăriţă mai în vârstă, corpolentă, cu ochelari. *Signor*

Tommaso Petersen? Condoleanţele noastre. Trebuie să coborâm, din păcate… Este jos, la morgă.

Jos la capătul scărilor, la subsol, îi aşteptau alte surori. îl conduseră pe Frank spre o masă lungă pe care zăcea o formă umană acoperită cu un cearşaf. Tom, îşi zise el. Cadavrul lui Tom.

Încet, cu un fel de evlavie, călugăriţa cea corpolentă trase cearşaful de pe faţa mortului. Da, era Tom. Cu pieptul strivit, capul sfărâmat şi plin de sânge. Fără ochelari, cu ochii deschişi, întorşi grotesc în orbite.

— Este Tom, spuse încet Frank. Da, este prietenul meu.

— S-a întâmplat în Via Santo Spirito, îi şopti măicuţa. Este o zonă foarte periculoasă. N-ar trebui să conducă atât de repede acolo. Uite ce se poate întâmpla.

— Aveţi de semnat nişte hârtii, zise poliţistul. După aceea vă duc acasă, dacă doriţi.

Dimineaţa, Anna a venit în Torre dei Ghibellini, după cum se înţeleseseră.

— *Eccomi!* Iată-mă!

Stătea în uşă surâzătoare, gata să-l îmbrăţişeze. Văzându-l la faţă, se opri brusc. Avea o figură impasibilă, lipsită de orice expresie. Numai ochii, roşii, umflaţi de plâns, trădau faptul că petrecuse o noapte de veghe îndurerată.

— Frank! Frank! Ce-i cu tine?

— Tom e mort. L-a călcat un tramvai. În Via Santo Spirito.

— Ma *no, mă no.* Nu se poate! Nu pot să cred!

Îl cuprinse cu braţele, plângând, în vreme ce urcau încet scările.

— E adevărat, Anna. Tocmai trecea strada. Se întorcea de la părinţii tăi.

— Sărmanul Tom! Şi tu? Tu ce-ai să faci acum?

— Mă întorc acasă, Anna, spuse el simplu, liniştit.

— Acasă? în America? Dar de ce? Când?

— De îndată ce pot. Întâi trebuie să mă ocup de trimiterea în ţară a cadavrului lui Tom.

Frank simţi deodată că se prăbuşeşte ceva în el, că nu-şi mai poate stăpâni lacrimile. Anna îngenunche lângă el, strângându-l în braţe.

— Ah, Frank! Sărmanul Tom! Cum de s-a putut întâmpla?

— Pentru că el a vrut să se întâmple! izbucni Frank.

— De unde eşti atât de sigur?

— Pentru că se săturase! Nu mai putea! Martorii spun că s-a dus drept, fără să se oprească, direct sub tramvai.

— E periculos acolo. Tramvaiele trec chiar pe lângă trotuar. Uneori mi-a fost şi mie frică.

— Am fost la spital. M-a dus un poliţist pe o blestemată de motocicletă. Mi-au spus că trebuie să identific cadavrul. Jos, la morgă. Nu e deloc amuzant, te asigur. Ce spuneai tu despre Italia cea adevărată? Despre faptul că noi nu cunoaştem Italia? Ei bine, Anna, acum am cunoscut-o. Abia acum. Acolo, la morgă, când au dat cearşaful la o parte. Când l-am văzut pe Tom mort, sfărâmat tot. Aceasta a fost realitatea. Adevărata Italie, Anna!

— A lăsat ceva scris? şopti ea.

— Nu, n-a lăsat nimic. Chiar nimic. Poate că a intervenit ceva. Ţi-am spus că a fost la părinţii tăi. Oricum, n-am de unde să ştiu. Şi pe urmă, ce mai contează acum? Trebuie să-i dau un telefon mamei lui. Asta trebuie să fac. Imediat, acum. Mama lui mai trăieşte. Ar fi trebuit să fac asta mai devreme…

Îi dădură iar lacrimile.

— Vrei să mă duc eu să trimit o telegramă?

— Nu. Asta trebuie să fac eu. Dar nu pot încă să-mi revin. Doamne, cum arăta! Am văzut atâtea cadavre în timpul războiului, atâţia oameni morţi… Credeam că m-am obişnuit.

— Şi acum pleci, rosti ea cu voce plată, fără nicio inflexiune.

— Trebuie, Anna. Tu nu-ţi dai seama? Nu mai pot

rămâne aici. Acum nu pot. Tu nu ştii ce-i în sufletul meu.

— Crezi că e şi vina mea?

— Nu, Anna, tu nu eşti de vină. împreună cu mine mai mergea, singur nu putea face faţă. Tom nu suporta gândul să se întoarcă în America. Iar acum cred că a descoperit că nu poate suporta nici Italia.

— Mai erai şi tu, spuse ea încet, abia auzit. Nu suporta gândul de a te pierde pe tine.

— Pe mine nu avea cum să mă piardă. Tu nu-ţi dai seama ce vorbeşti, Anna.

— Dar aşa îşi închipuia el. În mintea lui era că eu te-am înstrăinat.

— Acum ce mai contează? Ce rost are să ne contrazicem? spuse el obosit. Tom a murit. Asta-i tot ce contează acum. N-a mai putut rezista aici. Acum nu mai pot nici eu.

— Şi în America?

— Nu ştiu, Anna. Va trebui să descopăr singur. Adevărul este că nici nu există alt loc pentru mine.

— Iar eu nu pot să-ţi fiu de niciun ajutor?

— Nu, acum nu. Eşti bună, Anna, dar acum nu mă poţi ajuta cu nimic. Ai crezut că eu pot să te ajut. Crezi că te-am ajutat?

— Da, sigur că da! exclamă ea, sărutându-l. M-ai ajutat să aflu ce e viaţa! Să scap din strânsoare! Iar în America am putea fi împreună! Nu aici, unde totul este vechi şi mort!

— Nu te amăgi. Nici America nu este ceva nou. Este doar o Lume Nouă, cu toate problemele Lumii Vechi. Nu există nici acolo vreun remediu împotriva durerii.

— Vom lupta împreună, Frank!

— Anna, ştii bine că am fost în război. Cred că am luptat destul, mai ales dacă este vorba de bătălii ce nu pot fi câştigate.

— Înseamnă că nu mai ai nevoie de mine.

— Nu spune asta, Anna. Acum trebuie să plec. Pe urmă, vom vedea. Şi eu, şi tu, amândoi. Te iubesc, Anna. Iubesc Italia. Dar ai avut dreptate. Eu nu am cunoscut-o cu

adevărat. Acum cred că ştiu.

Lector: DIANA ANCA RADU Tehnoredactor: VICTOR MAŞEK *

Bun de tipar: le. XI.1987 Coli de tipar: 11, 50 *

Tiparul executat sub cd. 5202/987 la ÎNTREPRINDEREA POLIGRAFICĂ BACĂU Str. Mioriţei, nr. 27